CATECHESIS, SEV INSTRVCTIO CVNCTIS AD CONFESSIONES

Audiendas, atq; ad sacros ordines, itemq; ad Ecclesias parochiales, assumendis accommodata, omnibusq;, etiam laicis vtilissima, nunc quartò in lucem edita,

ATQVE MAGIS ORDINATA, ET locupletata per R. P. Magistrum Io. Baptistam Antonuccium Eugubinum Eremitanum D. Augustini.

PLACENTIAE,
Apud Io. Bazachium, & Antheum Comitē socios. 1582.

ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. CAROLO BORRHOMAEO S.R.E. CARD. MEDIOLANENSISQVE ECCLESIAE ARCHIEPISCOPO.

Ioannes Bazachius Bibliopola. S. P. D.

SI, Card. Ampliſſime, in prę̨ſentia gratulatione illa, quam diuinę legis ſcriptor Eſdras ſacris monumentis prodidit, vtar, iuſta reprehenſione, vt arbitror, carebo: BENEDICTVS DEVS patrum noſtrorum, qui dedit in cor Regis clarificare domum ſuam, quæ eſt in Ieruſalem. Nam cum diuina prouidentia populo ſuo tot pręclaros uiros, qui Eccleſiam, non ſecus ac cœlum ſidera, maximarum, ac plurimarum virtutum ſplendore illuſtrent, præfecerit; quis me iure repre-

hendat, si hoc nomine sempiterno tanti beneficij auctori immortales gratias & habendas, & agendas esse censuero? Etenim, vt omissis alijs, de te Card. Illustriss. loquar, cum diuinitus Christianæ religioni datus videaris, vt fideles ad antiquam rectè, piè, sanctè viuendi rationem cum verbo, tum maximè tuarum eximiarum virtutum exemplo reuoces; si quis hac in re diuinam benignitatem non agnoscat; eum non inter viua Ecclesiæ membra, sed vel infra mortuos homines demittendum existimo. Quod .n. officij genus ab optimo animarum pastore expectari potest, cui cumulatissimè non satisfeceris? quæ virtus in diligentissimo præsule desiderari potest, quam abundè non pręstiteris? Quid est apud te alijs pręesse? quid alijs dominari? num dignitatem quæstui, & prædę habere? num domos expilare? num alienos reditus diripere? num priuato com modo studere? nequaquam. quid igitur? mortalium miserijs opitulari; calamitatibus subuenire, periculis oc-

currere,

currere, optimorum conſiliorum au-ctorem, & adiutorem exiſtere, falſas Herèticorum opiniones euellere, veritatem Chriſtianam ſartam tectam velle, ære alieno implicitos liberare, orbis à parentibus victum ſuppeditare, rem familiarem totam ad pauperum vſus effundere, ſe pro animarum ſalute in diſcrimen conijcere, ſe ad mortem pro religione offerre, omnes actiones, vitam totam Chriſtianè viuendi rectiſſimam, & normam, & legem omnibus præſcribere: deniq; de nulla alia re, niſi de omnium ſalute cogitare. Hinc fit, vt omnia omnibus fias; vt omnes pro uirili parte ad CHRISTVM incolumes reducas. Tu ſingulis tuæ ſapientiæ medicinam omnibus affers. alias partes leuibus medicamentis curas: alijs grauiſſimè laborantibus graues curationes adhibere, alias, ne malorum contagiones latius ſerpant, execare cogeris; id quod tanto conſilio facis, vt te amari, non metui velle, te vitia, non homines odiſſe planè declares. Quamuis hęc ita ſint;

intelligo tamen me reprehendi posse, qui illius Antistitis laudes narrare sim aggressus, cuius virtus eloquentissimi cuiusque oratoris facultatem superat, moderatio omnes humanas laudes, cum Deo, non hominum oculis inseruiat, in postremis habendas putat. Verùm te Antistes Amplifs. cuius cura in hoc versatur, vt hominum saluti prosis, obtestor, hac in re mihi vt obsequaris; atq; hanc, qualiscunq; est, de tuis summis virtutibus exiguam sanè, breuem, & tenuem scriptionem non tibi, qui in Dei, non hominum iudicio omnia posita persuasum habes, sed mihi, qui ad Dei honorem ea, quæ à me dicta sunt, referri volo, pro futuram credas. Hoc vt faciam, Deumq; laudandis bonis mihi laudandum esse animum inducam, sacrũ illud oraculũ admonet; IN DOMINO laudabitur anima mea, audient mansueti, & lętabuntur. Vt vero hoc libentius, & tempori accommodatius facerem, illa occasio mihi adiumento fuit, quòd cum opus R. Theologi F. Ioannis Bap-

tistæ

tiſtæ Antonuccij Eugubini quæ Catechesis inſcribitur, iàm olim Neapoli ab ipſo auctore editum, & Illuſtriſſimo Card. Paulo Aretio, cuius mortui memoria nunquam intermoritura eſt, dicatum, meis typis, quamplurimis pijs uiris, cum prioris editionis exempla iam deficerent, hoc à me flagitantibus, emiſſurus eſſem: proprium hunc meum laborem, & ſumptum tuæ ſummæ auctoritati, vt diuinæ gratiæ fructus mihi duplicaretur, conſecrare volui. Nec hoc meo facto aliquod detrimenti opus ipſum, vt arbitror, patietur. quinetiam ab ipſo libri doctiſſimo auctore me gratiam aliquam initurum ſperaui; propterea quòd liber ipſius duorum Card. alter quorum quoad uixit, nunquam oculos à Chriſtiana Rep: deiecit, alter in eiuſdem cuſtodia, & ſpecula relictus videtur, auctoritate munitus, à probis hominibus maiore plauſu excipietur, maleuolorum voculas facilius deuitabit. Hoc in loco Card. Amplis. omnibus precibus tecum agerem, vt leuiſſimam

hanc meam erga tuam amplitudinem obſeruantiæ ſignificationem libenti animo acciperes; ſi eſſes is, qui in re honeſta vllum apud te locum precibus relinqueres; verum cum tantum abſit, vt in ijs omnibus, quæ ad mortalium aliquam vtilitatem pertineant, te orari patiaris, vt vltro te in eiuſmodi factis ducem præbeas; has preces, vt ſuperuacaneas, proinde omittendas, illas vero mihi ſanequam neceſſarias arbitror, vt Deum Opt: Max: vt tuam vitam, qua incolumi, permulti mortales incolumes ſunt, in longum tempus propaget. Vale. Plac. XII. Cal. Auguſti. M. D L X X X I I.

INDEX MATERIARVM QVAE IN HOC LIBRO TRACTANCTVR.

Aurificum,

68 *Inter-*

quando

Sententia

FINIS.

EGO Frater Io. Baptista Sorianus, procurator Generalis totius ordinis Carmelitarum, vnus ex Theologis deputatis à sacra congregatione Illustrissimorum DD. Cardinaliũ super reuisione, & expurgatione librorũ, Præsentium tenore fidẽ facio, & attestor me legisse eum librum, Placentiæ impressum anno 1574. apud Franciscum Comitem; qui Catechesis, seu instructio nuncupatur, cum alijs additionibus manuscriptis, & fateor nihil inuenisse, quod contra catholicã doctrinã, aut cõtra bonos mores existat. Qui quidem liber ab Illustrissimis DD. Cardinalibus deputatis super expurgatione, ac recognitione librorum traditus fuerat ad reuidendum, ac recognoscendum. Verum in initio indicis, vbi habetur [quòd scientia sacerdotibus confessarijs sit prorsus necessaria] iudicaui mutandam esse particulam [prorsus] in potissimum; sicut in contextu habetur. In quorum fidem præsentes feci, manu propria subscripsi, sigilloque roboraui. Dat. Romæ in cõuentu Sanctæ Mariæ Traspontinæ die 27. Aprilis. 1575.

Frater Io. Baptista Sorianus, procurator Generalis Carmelitarum.

Ego Frater Franciscus Sixtus Carmelita Neapolitanus Magister incorporatus legi, vidi, & approbo præfatum librum vt imprimi possit.

Iosephus Mascardus Vic. Gener. Plac.

Fr. Paulus Manara Vic. S. Inquisit. Plac.

ILLVSTRISS. AC REVERENDISS. D. Paulo de Aretio, Sanctę R. E. Tit. Sanctę Pudentianę presbytero Cardinali amplifs. de Neapoli nuncupato, eiusdemq; Ciuitatis Archiepis. dignifs. Ac pastori vigilantissimo Domino, ac Patrono suo singularissimo.

Fr. Io. Baptista Antonuccius Eugubinus, Ordinis Eremitarum D. Augustini, cum omni humilitate, ac reuerentia. S. D.

SEntentia præclarissimi Sallustij fuit Illustriss. ac Reuerendiss. Domine mi colendissime posterisq; relicta, Omnibus hominibus, (qui sese, student, præstare ceteris animantibus) summa ope enitendum fore, ne vitam silentio prætereant, veluti pecora, quę natura ventri prona, & obedientia finxit. Cato etiam, vir ille percelebris dicere solebat, Reddendam esse vitæ nostræ rationem. Gymnosophistarum quoq; consuetudo hæc fuit, vt nimirum ij impransi abirent, qui nullum diuinæ operę fructum attulissent. Fuit item primis sæculis tantum virtutis studium, vt summam in labore quodammodo felicitatem reponerent ac collocarent. Quaquidem de caussa Deum otiosis non adesse, Menander asserebat; Heraclides verò Licius librum vnum laboris laudibus dicauit,

uit,quo aiebat,nihil in rebus humanis magis fru giferum geri posse. Quibus persuasus argumentis, ego etiam pro Dei Opt Max.sola gloria,multorumq; commodo, ac salute,ita volui in gazophilatium templi aliquid conferre, vt aliquando a procuratore vineæ euangelicę tamquam vnus ex operarijs, mercedem aliquam non in præsenti sæculo, sed in futuro, recipiam. At si quis effutiat. iam nobis multa adesse opuscula è qui bus tamquam ex fontibus omnia haurire facilè valeamus, & iccirco quorsum hic libellus prodeat in lucem? ijs illico respondetur, quòd quemadmodum vtiliter, ac laudabiliter vsque ante hac semper viri eruditi, ac pij, & alij passim ferè omni studio, ac diligentia curarunt, ea, quæ ab antiquioribus sparsim dicta fuerãt, in vnum congerere, melius ordinare, luculentius explicare, & item ex grandioribus voluminibus eadem excerpentes, studuerunt in paruis eorũ dactylothecis reponere, coaceruare, & ob oculos omnium ponere: ita etiam & me hoc idem consideratissimè, simulq. vtilissimè præstitisse, omnibus compertum esse debebit. Missum autem facio, quòd Deus Opt. Max. pro sua gloria scribentibus semper aliquid luminis præ alijs solet impertire, cuius tamen rei me nequaquam aliquando dignum duxi. Hæc Catechesis amplissime præsul primò quidem, ac secundò, ob cenodoxiam quandam euitandam, vt plenè, ac

pecu-

peculiariter ſub meo nomine in lucē prodiret, non ſum paſſus. Modò verò (Virgilianum illud carmen ne amplius cani poſsit. Sic vos non vobis vellera fertis oues) volui, vt ſuis ouibus lanae, auibuſq. propriæ pennæ redderentur. Omnem tamen laudem curiæ cęleſti, ac gloriam per ſoluendo. præſertim cum demirer, ac mirum in modum ſtupeam, quonam pacto in tot, tantiſq. in hoc proximè præcedenti trimeſtri, occupationibus conſtitutus, (quando nulla non hora obruebar, idq adeo, vt vix otium eſſet ad ſcalpendum caput, aut mungendas nares) præſentem Catecheſin in meliorem formam redigere, ac eandem copioſiſsimè, vberrimèq. locupletare, augereq. potuerim. Quamobrem totum Deo, à quo bona cuncta procedunt, iterum, atq. iterum acceptum refero. Nolui autem Illuſtriſs. Antiſtes ſermone fucato, aut ſubtili vti, ſed mediocri, communi, ac familiari, non tamen rudi nec ineleganti, quò, & cunctis fieret intelligibilis, & a communi conſuetudine ſcribendi ſacrorum Theologorum non diſcederem: abhorrent enim à fucato loquendi modo ſacrę litterę, & ea præſertim doctrina, quæ promouendis ad maiora proponitur, ac enucleatur.

Hoc autem non me fugit Ampliſsime Domine, quòd non deerunt, qui dente canino hunc meum laborem, has meas vigilias & elucubrationes mordere non deſinent. At verò me il-

lud vnum summopere consolatur, quod nemo vmquam fuerit qui suorum operum calumnias effugerit, quiq. vulnus ab hisce Momis non acceperit. Hoc autem docent auctorum elegantiss. pariterq. sanctissimi, quorum scripta quãuis, & omnibus numeris absoluta, decenterq. compta viderentur, plerisq tamen in locis Aristarchorum lituris expuncta sunt. Hic enim arguitur, vt nimis ieiunus, illius autẽ oratio plus cutis, quàm carnis, habere dicitur, alius verbis confragosis (vt aiunt) ampullare, alius humi repere, in hoc affectata culpatur obscuritas: in illo stylus nimis languidus, & eneruis asseritur. In summa autem nihil reperitur quod suis dentibus liuor non configat. Alij, cum quid coram idiotis legunt, ne nihil scire videantur, audent tamen de sibyllę folijs iudicare, sueq censuræ cum alijs symbolum ferre. Sed falluntur haud dubiè. & suis cruribus asciam illidunt. nam plura ipsi accipiunt, quàm inferant vulnera: inustũ enim ab eruditis vnicum stigma, instar multorũ est: præstatq. mihi mille ab huiusmodi latratoribus plagas accipere, quàm à viris pijs, ac doctis, vnam. Sagittæ namq. paruulorum fiunt plagæ eorum, vt inquit psaltes. Quidquid n. ab erudito, ac pio viro dicitur, perpetuum est, & nescit finem. quod autem ab insulsis, tam citò euanescit, quàm ipsi sunt vani. Vt tamen strenuum defensorem præsens hæc Catechesis

a me

à me in lucem euulgata in posterum habeat, propterea Illustrissimæ, atq. Reuerendissimæ amplitudini tuæ eam dedico, ac sub illius clypeo, ac perpetuo nomine in lucem prodire permitto. Neq. enim fas mihi fuit alteri, quàm tibi Domino, ac patrono meo colendissimo, viro omni virtutum genere ornatissimo, atq. à Deo Opt. Max. præter vitæ integritatem prudentia singulari egregiè dotato. cuius in gubernando, panè iam per annos plurimos alor, & cuius tandem fauore, ac patrocinio en mû adelphîs adiutus sum. Omitto autem cetera, ne tibi assentari videar. à quo quidem adulationis vitio quàm ego alienus sim, amplitudo tua Illustrissima optimè nouit. nam & ego etiam probè noui, quòd tu Illustrissime Presul non ex eorum numero es, ex quibus aures manibus preconiorum fumis pruriant, aut titillentur. Futiles istæ gloriolę non plus te optime Antistes mouēt, quā lippū pictę tabulę, aut fomēta podagrā. Mauis .n. laudandū tuarum testimonia in præcordijs hominum delitescere, quàm linguis versari. Accipe igitͬ Illust. ac Reuerēdiss. Præsul hos meos qualescūq. fœtus ea frōtis hilaritate, ac comitate, qua tu Illustriss. amplitudini offero, dono ac dedico: & si quid ex multis paleis fructus collegi, tu optime Antistes, vosq́. candidi Lectores excipite plausibiliter. Neap. 6. Kal. Mar. 1577.

Liber Primus.

CATECHESIS

A R.P. MAGISTRO IO. BAPTISTA ANTONVCCIO, EVGVBINO ORDINIS Erem. S. Augustini,

Theologo apud Illustrissimum ac Reuerendissimũ D. Cardinalem Paulum de Aretio, olim Episcopum Placentinum;

ET IN PRIMIS DE SCIENTIA SACERDOTIBVS NECESSARIA, Cap. 1.

QVONIAM (vt vetus adagium est) & sancti patres in suis monumentis scriptum semper reliquerunt, ignorantia est cunctorum mater errorum; idcircò sanctus propheta Oseas cap. 4. vice omnipotentis Dei, auribus nostris insonat, & cõminatur sacerdotibus, ac præsertim confessarijs dicens; Quoniam tu scientiam repulisti; ecce ego repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi, & habetur transumptiuè in cap. nisi cum pridem; de renunc. vbi subditur, Scientiam circa spiritualium administrationem esse potissimùm necessariam.

In Conc. Tolet. habetur.

Oseæ 4.

Cap, nisi cum de renunc.

Et quanquam clauis iurisdictionis, præter ordinis potestatem, in confessionibus audiendis, prorsùs necessaria sit, ac item integritas vitæ requiratur, (aliàs reatū peccati mortalis, secundum Theologorum sententiam incurreret sacerdos, qui lethali crimine inuolutus quodquunque sacramentorū ad ministraret) tamen non hæc sola sufficiunt; sed & ratione sui,& ratione pęnitentis, debita etiam scientia necessariò exigatur. Hoc autem, non solum à iure humano, ac positiuo (prout in Cōc. Trid. sess.23.capi. xj.& sequētibus est videre) emanat, sed etiā à diuino proficiscitur, vt volunt Theologi, & probat Abbas in cap. extirpandæ extra de prebæ Not. 2. Quo etiam in loco ait, quod nulla peritia, & modica peritia æquiparantur. Immo modica (inquit) aliquādo ducit in errorem, quia credit verum sentire quod tamen ignorat. At Nauarrus in suo Manuali capit.4. probat hoc esse ét de iure naturali. Pro quo facit carmen Persij dicentis. Publica lex hominum, naturaq; continet hoc fas, Vt teneat vetitos inscitia debilis actus. Quòd autem necessariò doctus esse debeat Confessarius, facile colligi potest ex his, quæ dixit B. Augu. & recitat Magister sent. lib. 4. & habetur de pœnit. dist. 6. dum ait. Qui vult confiteri pecca-

Theolog. sententiæ.

Concilio Trid.

Abbas.

Nauar.

Carmen Persii.

B. Aug.

ta, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem, qui sciat ligare, & soluere. Idem habetur, de pœnit. dist. 1. Quem pœnitent. & in cap. aliquando §. non sunt & in cap. cum si ars artium, de ætat. & qualitat. ord. Et ad hoc propositum extat sententia Origenis super psalmum xv. sic dicentis. Circunspice diligentius cui debeas confiteri peccatũ tuũ. Proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cũ infirmante, vt ita demum, si quid ille dixerit, si quid consilij dederit, facias, & sequaris; & perito medici illius consilio totum tibi procurandum erit. Sacra autem scriptura, timens ne ipsi pœnitentes confessarios ignaros eligant, sic præcipit, Ecclesiastici cap. 4. Non confundaris confiteri peccata tua, & ne subijcias te oĩ homini ꝓ peccato.

origenes

Notabilis snia.

Eccl. 4.

Et quidem cum videamus corporũ medicos quotidie libros euoluere medicinales, in quibus moritura corpora curari edocentur, crimen certè non leue erit sacerdotum, si assidue libros sanctorum medicinales animarum, in quibus animas in æternum victuras sanare edocentur, percurrere neglexerint; Quandoquidem maius est vnius tantum animæ damnum, quam innumerabiliũ corporum interitus. 24.q.3. si habes.

Arg. a mĩnori ad maius.

24. q. 3.

QVANTA SALTEM DEBEAT esse peritia sacerdotis confessarij. Cap. 2.

SI autem quæras, quanta saltem debeat præditus esse doctrina sacerdos ad confessiones audiendas exponendus, sanctus Tomas lib. 4. sent. dist. 17. sub vltimis verbis hunc in modũ respondent. Hæc scientia, & si non sit maior, tamẽ tanta debet esse, vt sciat distinguere inter peccatum, & non peccatum, & peccatum mortale, & veniale, ac item (subintellige) inter vnum mortale, & aliud mortale, & si in aliquo esset dubitatio, posit ad discretiores recurrere. Ponuntur autem multæ aliæ conditiones, quæ in confessario requiruntur, vt confitentes alliciat; quæ his versibus continentur.

D Tho. in 4. sent.

Carmen.

Cõfessor dulcis, affabilis, atq; suauis,
Prudẽs, discretus, mitis, pius, atq; benignus.

Hæc D. Tho. & elicitur ex c. Qui vult, de peni dist. 6. §. sacerdos.

Igitur oportet sacerdotem prius legisse, ac relegisse, vt dubitare sciat.

Albertus Magnus.

Albertus Magnus super eandem dist. lib. 4. inquit, quòd sacerdos præfata ignorans, audiendo confessiones, mortaliter peccat, & eum instituentes magis peccant, quàm ipse; & subdit; Quòd permittentes talem sic institutum ministrare etiam, mortaliter peccant

Nota bene.

peccant; si tamen sua prohibere intersit. Nec mirum quidem. Nam si Episcopi, subditos suos non corripiendo, dicuntur animas occidere, ut apertissimè habetur in capit. Ephesijs 43. distin. multum certè magis occidere dicendi sunt, si omni studio, cura, ac diligentia non vtantur, vt ad audientiam confessionum, sacerdotes, & si non eminẽter, saltem sufficienter, periti, ac docti exponantur, & concordat Martinus de Frias in signis Theologus, & D. Anton. 3. p. ti. 17. cap. 16. §. 1. Vnde Abbas in capit. preterea de vsur. inquit, Episcopi peccant patiendo alios peccare. Nam (inquit) melius esset ante tempus occurrere, quàm, post causam vulneratam, medicinam quærere l. final. C. in quibus caus. in integ. restitut. non est necess.

Dist. 43. c. ephesiis.

Et hinc est quòd sacrum Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 15. oppositum eius, ꝙ olim in Clement. cap. dudum de sepulturis, & in extrauaganti Benedicti Papæ xj. quæ incipit, Inter cunctas, de priuilegijs, sancitum fuerat ordinauit. Cognouit enim non aliter huic tanto malo, in tantam animarum perniciem redundanti, posse prouideri. Quo circa, non nisi cum graui conscientiȩ suæ discrimine, quidam Episcopi in tali, ac tanto negotio, aliorũ conscien-

Cóc Trí. Clemẽt. Bened. Papa xi.

tias solent onerare; cum tamen interim re ipsa perspicere valeant, ac oculis ipsis intueri qualis, ac quantæ sint peritiæ sacerdotes illi, qui sacris audiendis confessionibus sunt præficiendi.

Cognitio confess. necess.

Debent ergo confessarij scire peccata ipsa discernere, & eorum differentias, ac necessarias circunstantias minimè ignorare.

Eccl. 3.

Aliàs, cum ingenti animarum suarum periculo audiunt confessiones, vt ait Durandus in summa sua. At, qui amat periculum, peribit in illo; vt ecclesiastici. cap. 3. dicit scriptura. Et asserit idem Durandus minorita (prout refert, ac sequitur sanctus Anto. vt supra) quòd, quoties confessor se ingerit ad confessiones audiendas, toties se offert ad respondendũ de quolibet; & interdum de casibus inopinatis, & aliàs inauditis, & de quæstionibus perplexis valde; & subdit idem sanctus Anton. quòd confessor scire debet, an bella principum, & ipsorum exactiones sint licita, an non, & vtrum cõtractus, quos faciunt, sint liciti, an non, & infra sic ait. Vnde si confessor non est expertus in casibus, ita quòd nec per se scit iudicare, nec nouit dubitare, cum periculo animæ suæ audit confessiones. Quia, si cõfessor iudicat licitum, quòd est illicitum, tàm ipse quàm pœnitẽs in foueã cadũt, &c.

ex quibus colligitur, minime esse tutum, si quilibet vtcunq; sacerdos ad confessiones audiendas admissus, quorumlibet hominũ indifferenter audiat confessiones, nisi cuiuslibet stat' hominũ peccata discernere sciat. Nauarrus in suo Manuali cap. 3. summ. 1. inquit, quòd, vltra prædicta debent sacerdotes præfati nosse non solum casus excommunicationi subiectos, ac restitutioni obnoxios aut saltem dubitare circa eos, sed et casus in quibus suspensio, aut irregularitas incurratur; si tamen clericorum confessiones debeant audire. Et subdit quòd quamuis confessori eminens sciẽtia necessaria nõ sit, tamen sufficiens peritia est sibi necessaria secundum Innoc. in cap. cum in cunctis, de electiõ. & Panor. in d. cap. cum pridẽ. At verò in cap. omnis vtriusque, de pœnitentijs, & rem de confessario sacerdote sic dicitur, vt more periti medici, superinfundat vinum, & oleum vulnerib. sauciati diligenter inquirens, & peccatoris circunstãtias, & peccati; quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis vtendo ad saluandum ægrotum, & dist. 37. c. Ideò habetur, quòd imperitia sacerdotibus sẽper debet esse aduersa, & laborandũ est sacerdotib. vt ignorantiã à se,

Quales sint eligẽdi cõfess.

Vide et Nau de pęni. di: 6. c. i. paragrafo caueat.

Inno. Pa. c. oĩa utr. de pen. & rem.

Gratian.

B. Aug. quasi pestem abijciat. Et B. Aug in lib. quęstionũ aiebat, Illis ignosci non poterit, qui habentes à quo discerent, operã non dederunt, & dist. 38. cap. si in laicis, sic dicitur. Si in laicis videtur intolerabilis inscitia, quãto magis, in his qui pręsunt, nec excusatione est digna, nec venia? & (ne decipiaris) nota, quòd nescit saltem dubitare ille, qui aliquando dubitanda non legit, ac relegit, Quocirca is qui numquam tractatum excõmunicationum, aut vsurarum, aut huiusmodi legit, profectò iste nesciet vnquã dubitare, nec, ipsum hoc posse, pręsumi debet, nec rationabiliter cogitari potest, Pro hoc facit, de pænit. dist. 6. post mediũ B. Augus. qui, loquens de sacerdote cõfessario, aiebat. diligẽs inquisitor subtilis inuestigator, sapiẽter, & quasi astutè interroget a peccatore, quę forsitan ignoret, aut præ verecundia velit occultare. Cognito crimine, & varietate eius, nõ dubitet inuestigare & locũ, & tẽp' &c. ex quibus verbis B. Aug. elicit S. Anto. vbi supra c. 17. §. 2. ꝙ nõ sufficiat cõfessori, ea quę sibi dicuntur à cõfitẽte audire. ac de alijs ipsũ interrogare, (nisi esset pſona bene in his perita, & bona cõsciẽtia ornata, q̃ ex se ipsa sciat dicere, sicut oportet) sed necesse est ẽt subtiliter, & sapiẽter peccata, & peccatorum

Nota q̃ nescit, qui sciat dubitare

Aguft.

torum

torum circunſtantias perſcrutari, quod quidem, abſq; ſaltem ſufficienti ſcientia, neutiquam poteſt quis adimplere. Igitur legiſſe caſus ipſos, ſacerdotem oportet, vt deinde circa eos ſciat ſaltem dubitare, & concordat Caietanus in ſummula, in ver. confeſſor, ibi, De ſcientia autem &c. & in ve. excomm. in principio. Debent itē Canones pœnitētiales ſanctorum Patrū confeſſores nō ignorare; aliàs, minimè decet eos ad hoc munus promoueri. Vnde diſt. 38. cap. quæ ipſi, dicitur, (& ſunt verba Auguſtini) quòd inter neceſſaria ad ſciendū ſacerdotibus, ſunt ipſi Canones pœnitentiales, quos ſi quis ignorauerit vix ſacerdotis nomen in eo conſtabit, quia valde periculoſæ euāgelicę minæ ſunt, ſi cæcus cęco ducatum præſtet, ambo in foueam cadunt & cōcordat ſanctus Anton. 3. part. titu. 17. cap. 21. §. 5. Quas quidem pœnitentias Canone taxatas, licet noſtra tempeſtate non dabeat ſacerdos ſemper imponere, regulariter tamen eas debet confeſſarius pœnitenti ſępe inſinuare, prout teſtantur doctores, & Nauar. c. 26. ſummario ſecundo, num. 9. quò ipſe pœnitens grauitatem culpæ agnoſcat, vt diuus inquit Bonauentura. Oportet enim eas moderari conſideratis circunſtātijs perſonarum, temporū, locorum,

Nota bñ.

Nauarr.

D. Bonauent.

locorum, ætatum, qualitatum criminis, & id genus aliorum, vt ex capi. cõsideret, de pœnit.dist.5.& 26. quęst.7.cap. tempora, & cap. de his, quasi per totum colligitur, & ex gloss. ibidem.

De pe.di. 5.&26.q. 7.

Immo alias pœnitentias, quæ potius ad suum beneplacitum, quàm secundum auctoritatem sanctorum patrũ, non pro qualitate criminis confessarij imponunt, falsas, temerarias, & dolosas doctores appellant; & habetur in cap. falsas, de pœnit. dist. 5. Quo tamen in loco, idcirco B. Grego. tales pœnitentias, falsas appellat, non quidem, quòd confessio facta, & absolutio deinde secuta, nõ fuerit rata, & valida, sed quia de coptionis occasio ipsi pœnitenti esse possunt Vt, videlicet putet se ad ampliorem satisfactionem in alia vita, præter illam sibi impositam, non teneri; prout optime Nauarr. in suo Manuali cap.26. sum. 2. declarat: ac etiã, quia facilius reincidunt ipsi peccatores in eadem crimina, quòd quidem, confessarij, ne id accidat, magnopere aduertere debent. Quandoquidem nõ sine causa à Theologis ita etiam satisfactio diffinita est, nẽpe, quòd sit peccatorum causas excindere, & earum suggestionibus aditum non indulgere, hoc est, omnes imposterum occasiones peccatorum amputare, & ipsas peccatorũ reliquias,

Dist.5. B.Greg.

Expositio val.

Vide ét eũdem Nau. de pœni. dist. 5.

diff. satisf.

reliquias, ideſt derelictas inclinationes ex præcedenti malo habitu; ſummouere; ac reſecare.

In cap. nulli, 38. diſt. dicitur, Nulli preſbytero liceat aliquid facere; quod poſsit patrum regulis obuiare. Et hinc eſt, quòd Concilium Tridentinum Seſſ. 14. cap. 9. de operibus ſatisfactorijs loquens; inquit; ſatisfactiones fore quidem cõfeſſoris arbitrio imponendas, ſed tamen pro menſura delicti, &c. Quæ quidem menſura non niſi ex Patrum regulis, & antiquis canonibus pęnitentialibus, elici poteſt. Qua propter inſignis ille Theologus Abuleſis ſuper Matth. c. 18. q. 49. circa finem, colum. 3. aſſerit; confeſſorem peccare, ſi ad libitum ſuum, abſq; alia conſideratione, pœnitentias imponat, & pro hoc facit cap. ſi is 23. quæſt. 4. vbi ſic dicitur; ea vero quæ in Deum commiſſa ſunt, cum magna diſcretione, nec ſine pœnitentia poſſumus relaxare. Ad idem facit Concilium Colonienſe in tractatu de ſatisfactione §. ex prędictis. At Hadrianus Papa in 4. ſent. vbi agit de clauibus, quæſt. 2. colum. 6. ſic inquit. Non debet ſacerdos, niſi magna cum diſcretione, & pœnitẽtia parcere peccatoribus offenſas in Deum commiſſas, & Maior. in 4. ſenten. diſtin. 20. col. 6. idem ſentit. Diuus autem

Dist. 38.
Cõc. Tri.
Abulẽſis.
23. q. 4. ſi is
Cõc. col.
Hadr. Pa.
Maior.

4 sen. & D. Tho. Tho. lib. 4. sen. dist. 18. q. 1. art. vlt. q. vlt post multa præclare dicta, subdit hunc in modum. Et quia pœnæ satisfactoriæ infligẽdę, vt medicina sunt, sicut medicinæ in arte determinatæ nõ omnib. cõpetunt, sed variãdę sunt secundum arbitriũ medici, nõ propriã voluntatẽ sequẽtis, sed medicinæ scientiã, ita pœnæ satisfactoriæ in canone determinatę non competunt omnibus, sed variandę sunt secundum arbitrium sacerdotis, diuino instinctu regulatum. Quia (vt ipse superius ibidẽ dicit) sacerdos operatur in vsu clauiũ, sicut instrumentum, & minister Dei. Nullũ aũt instrumentum habet efficacem actũ; nisi secundum quòd mouetur à principali agente. Et ideo dicit Dionysius in fine eccle. hierarch. quòd sacerdotibus vtendum est virtutibus hierarchicis, quando diuinitas eos mouerit. In cuius signũ Matth. 16. ante potestatem clauium Petro traditam, fit mentio de reuelatione ei facta diuinitatis, & Io. 20. præmititur, Accipite spiritũ sanctũ, quorum remiseritis peccata, &c. Hęc D. Thom. vbi supra. At Catechismus Romanus preclarissimã hanc rem demonstrat sub finem sacramenti Pœnitentiæ, sic inquiens. In irroganda autem satisfactionis pœna sacerdotes, nihil sibi suo arbitratu statuendum esse, sed omnia iustitia, prudentia, & pietate, dirigenda existimabunt.

Nota quale debeat esse arbitriũ sacerdotum:

Dionys.

Mat. 16

Ioan. 20

Catechis. Romanus

Caput. 3.

CANONES Pœnitentiales, quos antiqui Patres ad vnguem obseruabant, qui (vt aiunt sacri doctores) à prudente confessore semper sunt inspiciendi, quamuis non semper imitandi, & prout iacent sectandi, sæpe tamen pœnitentibus insinuandi, vt 26. quæstio. 7. & lib. 4. sent. à Theologis habetur, hi sunt.

1 Sacerdos, qui fornicationem admiserit, pœnitētiam agat decē annis. cap. presbyter distin. 82. quo in cap. præscribitur pœnitentiæ modus.

2 Qui sponsam alienam de præsenti accipit, in penitentia sit septem annis, & quadraginta diebus in pane, & aqua. cap. 2. de sponsa duorum.

3 Monialis, quæ fornicatur, matrimoniumvè contrahit, qui item eam cognoscit, contrahitvè cum ea, pœnitens sit decem annis c. deuotam. 27. q. 1.

4 Qui sacerdos Missam canit, neq; communicat per annum pœnitentiam agat, nec uerò intereà celebret, cap. relatum, de consecr. dist. 2.

5 Sacerdos, qui pallijs altaris mortuum inuoluit; pœnitens sit decem annis,& quinque mẽsibus; diaconus autem annis tribus, & sex mensibus cap.nemo de consec.dist.1.

6 Qui scienter contraxerit.coierituè cum duabus sororibus, aut cõmatribus, aut sorore; cum matre, & filia, queuè coierit vnà cum patre, & filio, vel duobus fratribus, penitentia ei constituitur octo annuis, cap. si pater, 30. quęst.4,cap.vlt.32.q.7.c.si quis viduam.

7 Qui ignoranter duas sorores; vel matrem,& filiam; vel amitam, & neptem congnoscit, quarum vna ignorat factũ alterius, vterque pęnitens sit septem annis; Si verò scienter,perpetuo careat coniugio.c,vlt.33.q.vlt.c. si quis cum matre 35.q.3.

8 Mulier, quæ partum supponit, queuè de alio viro concipit, pęnitentię, & satisfactionis modus pręscribitur arbitratu prudentis sacerdotis cap. officij, de peni. & remiss.

9 Sacrilegus crisma, calicemuè sacrum polluẽs,pænitens sit septem annis & in singulas hebdomadas tribus diebus ieiunus sit à carne, & vino, c, de viro, 12.q. 2. quo in cap. alia quædam constituuntur homini ita peccanti.

10 Cælans se cognouisse mulierem, quæ con-

contrahit cum fratre eius.penitens sit septē annis.cap.si homo fornicatus 35. quæst. 3.
11 Sollemniter pœnitens si postea ad vomitum redierit, penitentiā agat decem annis cap. si quis vero de penit.dist.3.
12 Parentes filiorum sponsalia dirimentes & filij, si consenserit, ac post rursus dissenserint, communione priuātur annis, tribus cap. Iunico. 31. q. 3.
13 Qui contraxerit cum ea, quam adulterauit, penitens sit quinque annis cap.si qua 31. quæst. 1.
14 Cognoscens vxorem adulteratam, ante pœnitentiam peractam, penitens sit annis duobus c.si quis 32.q.1.
15 Sacerdos, qui interest clandestinis desponsationibus, per triennium ab officij sui administratione amouetur c. vlt. de clādes. disponsationibus.
16 Latro si vult confiteri, confiteturuè in cæmæterio sepelietur, oratur pro eo, & datur ei communio c. quæsitum. 13. q. vlt.
17 Qui clericus præstandis horarum Canonicarum officijs à Metropolitanæ Ecclesiæ more, & ritu discrepat, idque præ contemptu facit, per sex menses communione priuatur c. de his dist. 1.
18 Qui dominum, vxoremvè interfecerit, nunquam equitet, non vehiculo vehetur,
non

non matrimonium contrahet, decem ipsos annos carne non vescetur, vinum non bibet c. admonere, & c. quicunque 33.q. 2. quibus in locis alia quędam id delicti admittentibus præscribuntur.

19 Qui matrem interfecerit, decem annis pęnitentiam agat, armis depositis. cap. latorem. 32.q.2.

20 Qui simplex votum violarit, trium annorum pœnitentia ei cõstituitur capit. si vir dist. 27.

21 Qui blasphemiam in Deum, & B. Virginẽ, & sanctos publicè cõiecerit, pœnitẽtiã agit septẽ annis ex formula, quæ pręscripta est à Gregorio nono cap. vlt. de maledicis.

22 Vnicuique committenti, nisi delicti grauitas seueriorẽ, ac lõgioris tẽporis pœnitentiã postulet, pœnitentia constituitur regulariter. 7. annorum c. hoc ipsum 33. quęst. 2. & clarius in §. sequen. gloss. capit. admonere. 33. quest. secunda & glo. in cap. prædicendum 22. quæst. prima & in d. cap. hoc ipsum & cap. sunt plures de pænit. dist. 3. tradit Host. de pænit. & remiss. §. quę pęna. Anton. 3. p. titu. 17. cap. 20. & palud. in. 4. dist. 20. q. 2. & alij.

23 Qui ecclesiam incẽderit, eam restituat, pretium det pauperibus, & pœnitẽs sit quindecim annis c. si quis 17. q. 4.

24 Qui

24 Qui domum, areamuè combusserit pœnitentiam agat annis tribus cap. si quis domum de iniur. & dam. dat.

25 Sacerdos excommunicatus, si celebrat, tribus annis pœnitens sit, hebdomadisque singulis feria secunda, quarta, & sexta à uino & carnibus ieiunet cap. de illis 11.q.3.

26 Sacerdos sacerdotij sui gradu, ordineque in perpetuum amotus. quem degradatum dicunt, si celebrare audet, priuatur communione corporis, & sanguinis Iesu Christi, usque ad ultimum diē, & in excōmunicatione est, uiaticum tantum in fine sumens c. accedens dist.50.

27 Episcopus dissimulans corrigere venditionē ministeriorū, duobus mēsib', sacerdos hoc agens, quatuor, diaconus tribus pœnitētiam agant; subdiaconus, & alij inferiores, debita excommunicatione afficiuntur sui iudicis arbitrio, c.quidquid inuisibilis 1.q.1.

28 Iniustè excōmunicanti per mensem vnum ingressu Ecclesiæ interdicitur c. sacro. de Sent. excommu.

29 Sacerdos, si fornicatus est cū filia spirituali, aut cum ea, quæ illi confessa fuerit sua peccata, pœnitens sit duodecim annis, & in monasterio Deo seruiat omnibus diebus vitę suę; Si episcopus hoc admiserit, pænitē tiam agat annis quindecim; mulier autem in

monasterium trudatur, vbi perpetuò viuat cap. si quis sacerdos, & c. non debet 30. q. 1.

30 Scienter rebaptizatus, si propter hæresim hoc sceleris admittit, penitentia afficiatur septem annorum, quarta, & sexta feria ieiunans, & tribus item quadragesimis pane & aqua. Si verò pro mūditia hoc facere putarit: eum pænlteat tribus annis, Quòd si ignoranter, non peccat, sed ideo non promouēdus licet sit excellens c. qui his. de con sec. dist. 4. c. 2. de apostatis.

31 Si Episcopus, presbyter, diaconusuè sponte est rebaptizatus, quamdiu viuit, pænitens sit. Alij vero clerici, & monachi, & moniales ab hereticis volentes rebaptizati, penitentiam agant duodecim annis. c. eos quoque. de consec. dist. 4. quo in loco ijs pœnitentie modus præscribitur.

32 Qui coactus falsum testimonium dicit, nec mors sequitur, in pœnitentia sit duobus annis, si sponte, annis quinque c. 1. de fal.

33 Qui filium suum opprimit, annis trib. & uno in pane, & aqua pœnitens sit apud [illegible]

34 Adultero, fornicatoriuè pœnitentia cō stituitur septem annorum cap. prædicandū ad [illegible].

35 Qui iniustè quempiam accusat ad mortem quadraginta dies in pane, & aqua, con-

tinenter ieiunabit, per septem annos pœnitentiam aget, non in aqua tamen, & pane, sed arbitrio sacerdotis. Si verò ob eam accusationem quis membrum perdiderit accusator ieiunabit quadragesimis tribus in pane, & aqua. 22. q. 5. c. 1.

36 Sortilegus quadraginta dies in pœnitentia sit c. 1. de sortilegijs.

37 Respiciēs furta in Astrolabio annis duo bus c. 2. de sortileg.

38 Qui ædes magicis cantionibus lustrat, aliudvè tale admittit, & qui ei consentit, & consulit, pœnitens sit annis quinque c. qui diuinationes 26. q. 5.

39 Patronus, qui res ecclesię absumit, per annum excommunicatur c. filijs. 16. q. 7.

40 Qui iurat se ad pacem non redire, per annum pęnitens sit cap. qui sacramento 22. quęst. 4.

41 Incendiario hæc pœnitentia dabatur, vt Hierosolymis, aut in Hispania, per annū in Dei seruitio permaneret. Qui hanc pœnitentiam remitteret, per annum item ab sui muneris administratione amouebatur, c. pessimam 23. q. vlt.

42 Qui filiam sororemve spiritualem in matrimonium ducit, & qui item consentit, pœnitens sit septem annis, cap. non oportet, 30. q. 3.

43 Si gutta sanguinis Christi in terrã cadit, sacerdos in pœnitentia sit quinquaginta diebus, si super altare, & ad pannum vnum transit, diebus duobus; si vsq; ad pannos duos, diebus quatuor, si vsque ad tres, diebus nouem, si vsque ad quatuor viginti diebus, c. si per negligẽtiam de consecr. dist. 2. quo in loco alia, adhoc pœnitentiæ genus pertinentia, traduntur.

44 Si incaute demisit, quamuis nil nefandi acciderit, tribus mensibus à sui muneris administratione amouetur, c. 1. de custod. Eucharistiæ.

45 Episcopus, qui cædem fecerit, in pœnitentia sit quindecim annis deponatur, perpetuo peregrinetur; Presbyter annis duodecim, quorum tres ieiunet pane, & aqua, & deponatur, Diaconus annis decem, & tribus in pane, & aqua, cap. si quis homicidium dist. 50.

46 Qui homicidium fecerit, pœnitens sit duobus annis, de his clericis dist. 50.

47 Qui casu cædem facit, constituitur ei pænitentia quinque annorum. c. eos dist. 50.

48 Qui vero sponte septem annis pęnitens sit. c. maior dist. ead.

49 Qui clericum, monachumue, diaconum, subdiaconumue occiderit, perpetuò in monasterium detrudetur, & publicam pęnitentiam

nitentiam aget septem annis.cap. qui ocide rit.17.quęst.4.

50 Qui presbyterum,duodecim annis.cap. 2.de pœnit.& remiss.

51 Qui coierit contra naturam, aut cum brutis, qui item incestum fecerit, pœnitens sit amplius,quam septem annos,quia clericus excommunicatur.32.q.2.cap.hoc ipsũ, & c. clerici, de exces.prælatorum.

52 Qui matrimonium contraxerit contra interdictum ecclesiæ,per mensem pænitens sit, aut arbitratu confessoris.cap.1.de matr. contra interdict.eccl.

53 Confessor, qui pœnitentis peccatum patefacit,in monasterium detrudit ad agendam pœnitentiam cap. omnis de pœnit. & remiss.

54 Qui per ebrietatem Eucharistiam euomit, si laicus est quadraginta diebus,si clericus sexaginta, si Episcopus nonaginta diebus, si infirmus pœnitentiam agat diebus septem.cap.Siquis per ebrietatem, de consecr.dist. 2.

55 Qui periurium sciens admiserit,quadraginta dies in pane, & aqua,& septem sequẽtes annos pœnitens sit: & numquam sit sine pœnitentia.interiori scilicet, c. Quicunque 6.quęst.1.

56 Qui coactus periurat, si liber est, quadraginta

draginta dies, & septem sequentes annos, si seruus, partes quadragesimas, & legitimas ferias pęnitēs sit; c. Qui compulsus. 22.q.5.

57 Qui compellit alium, vt falsum iuret; quadraginta dies in pane, & aqua, & septem annos in pœnitentia sit, cap. Si quis con uinctus. 22.q.5.

58 Qui peiarat in manu Episcopi, in cruce ue consecrata, tribus annis; si vero in cruce non consecrata, per annum in pœnitentia sit. Qui ignoranter, & coactus, tres quadragesimas, cap. 2. 22.q.5

59 Qui vero necessitate aliqua impulsus, periurium committit, tribus quadragesimis sit in pęnitentia q.ead.c. Si quis coactus.

60 Qui mensuras adulterat, triginta diebus pane, & aqua ieiunet, c. 2. De empt. & vendit.

61 Qui inscienter hæretico communionē dat, vel accipit ab eo; per annum pœnitens sit, si verò scienter, annis quinque; quòd si nesciens permittat eū in ecclesia celebrare, diebus quadraginta; si verò id fecit reuerentię caussas, annum vnum, sin autem ad euertendam fidem. annos decē: sin hæreticus, annos duodecim, c. Si quis dederit 24.q.1.

62 Qui rapuerit, furatusue sit alteri, quadruplum reddet. ecclesiæ duplum, & septem annis pęnitens erit pane, & aqua,

c. Si

c. Si quis dederit 24. q. 1.

63 Clerico furi, annorum septem, laico quinque annorum pœnitentia constituitur sinautem vilis est res, pane, & aqua per annum pœnitentiam agat; c. si quis clericus 17. quęst. 4.

64 Qui in episcopum, presbyterumve manum inijcit, vel ecclesiam vastat, impugnatuè; in monasterium conclusus perpetuò pœnitens sit, capit. quisquis per dolum.

NOTANDA CIRCA PRAEDICtos Canones Pœnitentiales. Cap. 4.

1 Confessarius ad prędictas regulas inspiciendo, tanquam studiosus indagator, poterit procedere ad pœnitentias pro diuersis criminibus, secundum Canones imponendas, & ex causa consideratis circunstantijs, (vt dictum est supra,) moderari poterit eas: & licet ab ipso omnes circunstantiæ sint diligenter attendendæ; principaliter tamen qualitates personæ, & præcipuè, vtrum sit persona obnoxia alicui aliquo vinculo seruitutis. Nā circa tales personas cauere debet, pro posse presbyter, ne talē pœnitentiam eis imponat, per quā illis, quibus sunt astrictæ, præiudicium fiat,

ſiat, maximè circa coniugatos; vnde ſi ſeruus ſit, & timore peccauerit obediens domino ſuo in atrocioribus eſt mitius puniendus 22.q.5.c.Qui compulſus. Obedire tamen non tenebatur in talibus. 11. q. 3. Si dominus. Si autem voluntariè peccauerit, corpore punietur, etiam acriùs, quàm alius 23.q. 1. qui contra pacem. Nec eſt ſeruo iniungenda peregrinatio, per quam dominus eius, qui non eſt in culpa, illius ſeruitio defraudetur, Extra, de ſent, excom. relatum. Si verò liber ſit, tota pœnitentia canonis, ſi poteſt facere, debet imponi. Sed ex cauſſa poterit eam presbyter moderari.

2 Conſiderandum etiam erit, vtrum ſit perſona noua in fide, quia nouis in fide minor debet etiam pœnitentia imponi, Extra, de pœnit. & rem. deus qui. Et ſimiliter conſiderandæ erunt alię perſonarum circũſtantiæ; de quibus ad præſens ſuperſedetur, gratia breuitatis.

3 Sciendum autem eſt quòd in foro pœnitentiali dicuntur legitimæ feriæ 2. 3. 6. diſt. 81. presbyter; & de conſecr. diſt. 3. Ieiunia; Aliqui tamen, vt dicit Ro. pro ſecunda feria ponunt ſabatum.

4 Inſuper notandum eſt, quòd ſi pœnitentia in pane, & aqua imponatur non habenti panem, poteſt loco panis leguminibus, aut

piſci-

pisciculis, aut alijs cibarijs re.ici, si necessitas illud requirat. extra de pœni. & rem. c. Licet in tex. & glo. aliàs non licèt.

5 Nota etiam secundum Ioan. si pœnitentia sit imposita à canone, liberatur quis à ieiunio dando denarinm (quod est decima pars aurei) vel legendo psalterium propria auctoritate. Innoc. verò dicit, quòd ieiunia necessaria, vt quatuor temporum, & huiusmodi non possunt redimi, nisi subsit rationabilis causa, voluntaria verò redimi possunt, etiam sine auctoritate superioris.

6 Ad hoc etiam nota, quòd vbi imponitur pœnitentia aliquot annorum, siue quadragesimarum, nec additur quomodo quẽquam debeat pœnitere; hoc relinquitur arbitrio presbyteri; cum pœnitentiæ sint arbitrariæ (vt dictũ est supra) ipse enim presbyter arbitrabitur, eam per ferias legitimas faciendam secundum Canones, l. dist. de his Clericis; extra de homici. c. 2. & in multis aliis iuribus, & sic intelligitur illud, extra, de accu. Acusasti, & de sponsa; Dilectus, & similia.

Nota tñ aliud ẽ arbitrari, & aliud ẽ dispẽsare pœnitentias.

7 Cum in his non nulla minus clare tradi videantur, animaduertendum est, vbi certum tempus à canone præscribitur, vt pote trium, septem, paucioràmue, seu plurium annorum, nullo certo pęnitentiæ modo,

vel

vel genere explicato, id confeſſarij arbitrio relictum eſſe, vt is, perſpecta pęnitentis qualitate, ac diſpoſitione, pęnitentiam ipſam prudentia, ſcientia, iuſtitia, ac bonitate aggrauet, aut moderetur. Sanctisfactio autem legitimarum feriarum ſecundæ; & ſextæ feriæ intelligenda eſt, (vt ſuperius dictum eſt) Ieiunia vero trium quadrageſimarum ea ſignificantur, quę ante natale Domini, & quę ante Paſca reſurrectionis, & quæ p dies 13. ante feſtum ſancti Ioannis Baptiſtę olim celebrabantur. reliqua vero, quia per ſe ſatis aperta ſunt, omittuntur.

Quæ, & quot oĩ elsẽt quadrageſimę pęnitẽtium.

8 Scito hunc rigorem patrum in caſtigandis ſubditorum delictis, ac item feruorem, & obedientiam eorum, qui peccatorum cicatrices condigna pœnitentia ſanauerunt, & præfatos canones pęnitentiales ad vnguem obſeruarunt, vſque ad Innocentium primũ perduraſſe; Poſtea vero paulatim à ſeptingentis annis cœperunt languere; & quantum canones pænitentiales decreuerunt; tantum indulgentiæ pontificię, & epiſcoporum creuerunt; quo circa tales relaxationes Indulgentiæ dictę ſunt, vt Ioãnes Echius teſtatur in tractatu de pænitentia, & confeſſione, & ſatisfactione c. 5. circa fin.

Tẽpore Augu. & Cyp. vigebãt iſti Canon.

Io. Echius de pœn. c. &c.

Capita

CAPITA QVAEDAM PRAECIPUA, quæ quilibet ſacerdos ad confeſsiones audiendas exponendus noſſe deberet, hęc ſunt.

Quę etiam deſeruiunt pro his, qui aſſumendi erunt ad eccleſias parochiales; vltra ea, quæ notantur inferius.

Cap. 5.

1 QVæ, & quot ſunt confeſſoris partes, quanta ſaltem debeat neceſſario eſſe eius ſcientia, Qua forma vti debeat in abſoluendo. Quot item, & quales libros habent pro hoc obeundo munere, & an habeat bullã in cęna domini, atque caſus Epiſcopales reſeruatos, & an legerit edicta ſanctiſsimæ Religionis, ſeu Inquiſitionis, quę ſolent quotanis publicari cum reſeruatione ſuũ in aliquibus diœceſib' Chriſtiani orbis.

2 Qui, & quot ſint in genere caſus Papales in cęna domini, & alibi in iure, & quomodo inter ſe differant; enumerentur ſaltem craſsiore modo, aut ſecundum partem. An ſacerdos poſsit in aliquo caſu abſoluere à caſibus, etiam Papæ reſeruatis, & quem ritum ſeruabit, ſi contingat quempiã abſolui ab excommunicatione quacunque. & pręſertim ab illa, quę continentur in bulla cę-

nę dominij, in articulo mortis, aut aliàs ex concessione.

3 Quid sit pænitētia, & quotuplex. Quid sit contritio, confessio, satisfactio, & eius partes. Quã satisfactionem imponet pro grauioribus quibusdam criminibus. An legerit aliquando canones pœnitentiales. An aliquis debeat, aut possit eadem peccata sæpius vtiliter cõfiteri, & an quispiã teneatur aliquãdo sæpius in anno confiteri. Quibus casibus sit cõfessio iteranda, & quæ sint eius conditiones, ac circunstantiæ, & an quælibet circunstantia sit necessariò cõfitenda, & item numerus peccatorum an sit necessariò confitendus, & quomodo quis teneatur peccata cordis cum circunstantijs eorum confiteri, ac tandem, quomodo præcedens aliàs confessum peccatum teneatur quis confiteri, si reincidat in idem, & alteri sacerdoti confiteatur.

4 Quid sit peccatũ, & quotuplex. Quot sint peccata capitalia in genere, & quot eorum rami, seu filię. Quot sint peccata in spiritum sanctum, & peccata clamantia vindictam in cœlum, & quomodo discernatur lepra à lepra, idest, peccatum mortale à veniali. Quales demum sint interrogationes faciendæ circa præcepta Decalogi.

5. Quot sint casus restitutioni obnoxij. Quid

Quid sit vsura, & quomodo differant vsura, & interesse; & an legerit casum vsurarum, & an vsurarij mentales teneantur restituere. An, non recitantes horas canonicas, etiam si fuerint pensionarij tantum; item non residentes in suo beneficio curato Insuper qui non intersunt horis canonicis, & percipiẽtes quotidianas distributiones, & an habentes beneficia simoniacè, ac exactores datiorum, seu pedagiorum prohibitorum, teneãtur ad restitutionem, & quomodo, & quibus. An defendentes scienter vsurarios in iudicio, teneantur ipsi ad restitutionem parti læsæ; nisi dicti vsurarij restituerint.

Datia. Pedagia

6. Quid sit excommunicatio, & quotuplex. Quæ prohibeantur excommunicatis, & quibus casibus liceat participare cum eis. An omnes excommunicati sint euitandi. Et tandem poterunt superficietenus saltem interrogari de impedimentis matrimonium impedientibus tantum; & quis dispenset in illis. Postremò interrogetur aliquid de sigillo confessionis, & de modo petendæ auctoritatis ab episcopo super aliquo casu reseruato, at demum quid prosit addere in absolutione, in fine, Quidquid boni feceris etc.

vide Th. in quod l. 5. Nauar. de pęni. & dist. & 6.

Peri-

PERITIORES CONFESSARII poterunt adhuc super sequentibus interrogari, si expedire visum fuerit. Cap. 6.

1 AN pœnitentia remittat omnẽ culpam, & pœnam; & an pœnitens de attrito fiat contritus virtute clauium. An si dicat sacerdos, Absoluo te ab omnibus peccatis tuis confessis, contritis, & oblitis, bene faciat; & an sacerdos absoluat ab oblitis. An absolutio data ab episcopo super peccatis reseruatis tantùm, sit sacramẽtalis, & item sit dicenda confessio integra, & absolutio dari possit cum conditione.

2. An in articulo mortis ille, qui nullo modo potest confiteri possit, absolui à peccatis; si alias ostendat signa contritionis; & an sine confessione sacramentali possit quis vmquam saluari, & quid seruandum sit, cũ infirmus non confessus non potest loqui, & tamen retinet auditum.

3. Quot sint censuræ ecclesiasticæ; & quibus casibus incurrantur, & an irregularitas sit censura; & quibus casibus incurratur; & an recipiens sacros ordines ante legitimã ætatem, aut sine dimissorijs, & ministrans sacro altari, sit irregularis, ac proinde indigeat dispensatione.

4. Quare

4 Quare, & quomodo aliquod peccatũ dicatur irremiſsibile; & an ſacerdos abſoluendo remittat culpam; & quomodo, & quid operetur ipſa abſolutio in pœnitente iam contrito; & qualis, ac quantus debeat eſſe dolor pro habenda contritione; An peccata ſemel dimiſſa à Deo redeant propter ingratitudinem; & an vnum peccatum ſine alio remitti poſsit.

PRO INITIANDIS PRIMA tonſura, Interrogatorium.

Cap. 7.

1 AN ſint confirmati, & qui fuerint eorum Patrini; & an ſint de legitimo matrimonio procreati, & de hac re fidem authenticam habeant penes ſe. Côc.Tri. ſeſſ.23.c. 4. & 6.

2 An ſciant orationem dominicam, Salutationem Angelicam, Symbolum Apoſtolorum, Præcepta Dei, & eccleſiæ, & Salue Regina.

3 An ſciant alia rudimenta fidei, & an accedant ſingulis diebus feſtis ad doctrinã Chriſtianam diſcendam, vel docendam.

4 An ſciant legere, & ſcribere, & comprobentur de hac re.

5 An intendant fieri clerici, & perſeuerare, & quare.

6 Quorum annum agant.

7 Cui ecclesiæ sint adscribendi ad inserui endum; & an decreuerint deferre habitum, & tonsuram.

PRO ASSVMENDIS AD ORdines minores Interrogatorium. Cap. 8.

Cōc. Tri. ses. 23. c. 5 & 6. & 11.

1 VLtra aliqua ex prædictis, interrogē tur, an habeāt in scriptis testimoniū bonæ vitę suæ à parocho, & à magistro scholę.

2 An habeant cottam, & vestem clericalem, & tonsuram.

3 Au cōfiteantur saltem semel in mense, & vbi.

4 An discāt, aut doceāt doctrinam christia nam diebus festis in ecclesia, coadiuuando parochos.

5 An intelligant latine; & fiat experimentum de hac re.

6 Cui ecclesię ad inseruiendum sint adscripti.

7 An de hac re testimonium inscriptis habeant, videlicet quod inseruierint.

8 Quotum annum agant.

9 Quot sint ordines minores, & quale sit vnius cuiusque eorum munus, nempe ostia rij, lectoris, exorcistę, & accolythi.

10 An intendant post hac recitare horas ca

nonicas

nonicas B. Virginis sibi iniugendas ab episcopo, iuxta synodi dicecesanæ statutum, aut aliud iuxta consuetudinem dicecesis.

Nota, quòd nullus alienæ dicecesis potest ordinari, nisi iam probatus, & examinatus fuerit à suo episcopo, & de hac re habeatur mentio in ipsis dimissorijs. Pro quo vide concilium Trid. sess. 23. cap. 3. de refor. Potest tamen iterum examinari, vt episcopi ordinantis conscientiæ satisfiat. & fraus omnis absit.

Sic et Ro. seruatur.

PRO ASSVMENDIS ad subdiaconatus, & diaconatus ordines Interrogatorium, Cap. 9.

1 VLtra aliqua ex ijs, quę hic superius proponuntur, interrogari debent.

Cóc. Tr. sess. 22. c. 12. 13 16. 17.

2 Ad quem titulum cupiant promoueri, & constare faciant Episcopo, aut deputatis quęcunq; responderint, ita vt sine vlla fraude, quidquid super hac re à Synodo dicecesana sancitum fuerit, plenariè obseruetur.

3 An sint irregulares, & inhabiles quomodocunque.

4 Quotum annum agant, & de hac re fidem authenticam deferant, & ostendant; & quãdiu sit cum alium ordinẽ susceperint.

5 An habeant litteras testimoniales de confessione facta saltem semel in mense, & de pceptione Eucharistiæ, & de seruitio prę stito ecclesiæ, cui sunt adscripti, & quòd incesserint in tonsuram, & habitu clericali, & an habeant superpellitium iuxta ordinationes editas Synodo diœcesana & de reuerentia exhibita sacerdotibus (iuxta Conc. Trid.) interrogentur.

Cóc. Tri.

6 An desideria, & nomina eorum publice in ecclesia à suis parochis fuerint proposita, & populo intimata super eorum natalibus, ætate, moribus, & vita, & à fide dignis inquisitionem factam per Parochum ad episcopum procurauerint trāsmitti, aut ipsi secum attulerint; & an sperent Deo auctore se posse perpetuam continentiam seruare, & an intendant hoc vouere.

7 Proponantur eis aliquæ ex difficilioribus collectis missalis declarandę, & postea Catechismus Romanus, quem nisi saltem latine bene (grāmaticaliter costruendo) intelligant, nullatenus se admitendos sperent.

8 Quod sint sacramenta ecclesię, & quomodo inter se differant, & quod sint ex eis reiterabilia, & quid sit ordo, & quot sint ordines, & quomodo distinguantur inter se, & an sit vnum sacramentum, an plura.

9 An legerint aliquando eum libellum, qui

qui dicitur, EXAMEN ordinandorum, aut etiam eum, qui dicitur cura clericalis, aut alium huiusmodi.

10 Quale sit proprium munus subdiaconorum, paritérq; Diaconorum.

11 Vbi, & quando fuerint institutum sacramentum ordinis, & an conferat gratiã.

12 Quæ sit materia singulorum ordinum, an quilibet ordo imprimat characterem, & quid sit iste character.

13 Quos libros spirituales legẽdos habeãt, aut huiusmodi, & qualesdebeant esse partes clericorum, & an habeant Breuiarium, ac didicerint per se ipsos recitare horas canonicas, & in quale peccatum incurrant non recitantes.

Vide sũmistas in ver. clericus.

14 An didicerint per seipsos confitei peccata sua sacerdoti, & an doceant doctrinam christianam pueros in ecclesijs, quibus ipsi inseruiunt, aut alibi diebus festis.

15 An ordinati in sacris ante legitimam ętatem sint ipso iure suspensi, & ministrantes in eis sint irregulares, ac item beneficiorum incapaces.

16 An dederint operam Catechismo Romano, & sub cuius disciplina modo litteris vacent.

PRO ORDINANDIS AD SAcerdotium Interrogatorium hoc erit, quod quidem deseruire debet etiam pro his.

Qui erunt promouendi ad ecclesias parochiales, vltra alia, quæ notabuntur inferiùs, nisi aliqua ex his illic contineantur. Cap. 10.

1 QVot sint sacramenta ecclesię, & à quo fuerint instituta, & quę sit differētia, inter sacramenta veteris testamenti, & nouæ legis.

2 Quæ sunt de essentia cuiuslibet sacramenti, declarando singula, & qui sint effectus cuiuslibet sacramenti, aut saltem corū, quę consuerunt ministari per curatos.

3 Quis sint effectus sacramenti Baptismi, & quę etiam eius forma, & materia, & sic de Eucharistia, ac de Pœnitentia interrogētur. atque de Extrema vnctione; & quibus dari posit, & an sit sacramentū necessitatis.

4 Quę sint sacramēta reiterabilia, & quę non, & quare; & an omnia sacramenta sint de necessitate salutis, & quę sint diffinitiones sacramentorum.

5 Quæ, & qualis pœnitentia esset regula riter imponenda peccatis; & item quo ordine

dine fieri debeant interrogationes in confeſsione.

6 Qua ætate pueri admittendi ſint ad ſacram communionem; & qui ſint qui carere debeant eccleſiaſtica ſepultura.

7 Interrogentur de pręceptis decalogi, & ex eis, quę ſint, quę ordinant homines ad Deum, & quę ad inuicem.

8 Quæ differentia ſit inter affirmatiua, & negatiua; & quę ſint pręcepta eccleſię; & qui ſint dies feſti de præcepto, & quare ſint inſtituti.

9 Quibus temporibus nuptię prohibeantur; & quid proprie tunc ſit prohibitum.

10 Interrogētur tandem de articulis fidei, de virtutibus, de donis Spiritus ſancti, de operibus miſericordiæ.

11 Quæ contineatur in Euchariſtia ſub vna & altera ſpecie, & an ipſa ſit ſacramentum ſimul & ſacrificium in ipſa Miſſa, & qua ratione:

12 Qui ſint caſus, q̄ poſſunt accidere ſacerdoti in Miſſę ſacrificio, & quæ ſint ſignificata eorum, quæ ibi geruntur; & an liceat ſacerdoti, ſtatim poſt Miſſam, ſaliuā emittere, aut parum poſt comedere; & quomdo debeat illo die eſſe ieiunius, antequam celebret, & quādo incipiat ille dies, & quale dicatur eſſe tale ieiunium.

Sess. 23. cap. 24. 13 An omnes sacerdotes recipiant potestatem clauium ab Episcopo in ipsa ordinatione, & quales sint istę claues, & in quo consistat; & ita quale sit proprium officiũ sacerdotum, & an intendant pro Dei gloria, & eorum salutę saltem diebus festis celebrare.

Sess ead. c. eod. 14 An habeant litteras testimoniales de vita, & moribus de confessione, & perceptione Eucharistiæ saltem semel in mense; & de seruitio pręstito ecclesię, cui sunt ad scripti, & de ętate legitima, ac cęteris de iure requisitis.

Cõc. Tri. 15 An sacerdotes teneantur esse apti, & idonei ad docendum populum ea quę scire omnibus necessarium est ad salutem, & ea pariter, quę ad sacramentorum administrationem spectant, & vbi hoc legerint.

16 An intendant frequenter celebrare, & pręcipue diebus festis, etiam si non habeant beneficium, aut alias obligationes, iuxta ea, quæ habetur in Conc. Trid. Sess. 23. cap. 14.

PRO ASSVMENDIS AD ecclesias parochiales Interrogatoriũ, & primo in generali.

Cap. I.

1 QVale sit parochorum proprium munus, & in quid incurrant illi, qui simo-

ſimoniace conſequũtur beneficia; & quid ſit ſimonia, & quot modis committatur.

2 An licet curatis ruralibus, & copia confeſſorum carentibus, celebrare ſine præuia confeſsione, & quo caſu, & quando.

3 An teneatur ad reſtitutionem curatus, ſi eccleſiæ ſuę bona dilapidet.

4 An habentes beneficia teneatur ad amplas eleemoſynas, & reparationem fabricæ eccleſię, & ad augenda ea, quę ad diuinum cultum pertinent.

5 An clericus, quãdo cõſentit, vt Principes, aut alij quicunque nobiles laici ocupẽt, aut vſurpent ius eccleſiæ, bona, cẽſus, iura, etiam emphyteotica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcunque obuentiones, quæ in miniſtrorum eccleſię, aut pauperũ neceſsitates conuerti debent, ſit ipſo facto excommunicatus, & beneficijs omnibus priuatus, & ad quęcũque alia beneficia inhabilis efficiatur. Cõc. Tri. ſeſ. 22 c. 11. ſeſ 24 c. 4.

6 An teneatur parochus ſuæ plebi predicare, & an ipſe velit euangelium exponere ſuæ plebi; & fiat experimentum de hac re. Seſ. 23 c. 1. de ref.

7 An ſit habilis ad reſidendum, & an intẽdat reſidere, & quam in pœnam incurrant non reſidentes, & an intendant curam exercere per ſe ipſum, an per coadiutorem. Seſ. 23. re. 1. de ef. circa finẽ

8 An ſciat cantare Miſſas, & alia diuina officia.

SECVNDO IN PARTICVLAri Parochus interrogetur super sacramento Baptismi

Cap. 12.

1 AN legerit aliquando librum baptizãdorum diœcesis, & an viderit, aliquem baptizari; & an habeat Sinodum diœcesanam, ac etiam prouintialem.

2 Quid primo interrogandum est, & à quo, cum puer defertur baptizandus ad ecclesiam?

3 An debeat sub conditione baptizari puer, cum scitur cum domi fuisse baptizatũ à commatre; & an sint irregulares contrafacientes?

4 An debeat sub conditione baptizari puer delatus ad ecclesiam, si fuerit ob periculum baptizatus in manu, vel pede in exitu a ventre matris.

5 Quę sit materia, & item forma, & quis minister regulariter, & etiam in casu, in sacramento baptismi.

6 Quid sit cathechismus, & exorcismus, & quare eos obseruet ecclesia; & quid sit baptismus, & quotuplex sit.

7 Quot ad summũ suscipere posśint hodie infantem de fonte baptismi. Seſſ. 24. c. 2

8 An sit uerus baptismus datus cũ interruptio-

ruptione, vel alteratione, aut variatione, aut additione, aut subtractione verborum.

9 An puer, qui inuenitur in nemore expositus, si nulla appareat scriptura in collo de eius baptismo, possit sine nota irregularitatis baptizari sub conditione.

TERTIO INTERROGETVR ipse examinandus super sacramento Pœnitentiæ, prout hic supra fol. 23. appa-ret, pro exponendis ad confessiones;

& item interrogetur super ijs, de quibus ordinandi ad sacerdotium solet interrogari. vt supra fol. 30.

Quarto interrogetur super sacramento Eucharistiæ. Cap. 13.

1 AN Eucharistia in pyxide debeat sæpe renouari, & quare, & quando.

2 An sacerdos habens coram se hostias xi. & intendat consecrare x. sint omnes consecratæ, & an sacerdos possit consecrare vnam partem hostiæ sine alia, stante tamen eius continuitate.

3 An sacerdos debeat prosequi Missam, si sciat, aduenisse excommunicatum.

4 An sacerdos aduertens in fine missæ se

loco

loco vini misisse aquam in calicem, teneatur item repetere verba consecrationis, apponendo vinum in calicem, & quomodo.

6 An sacerdos eidem infirmo possit in eadem infirmitate sępe dare Eucharistiam.

7 An hoc sacramentum possit dari infirmis non ieiunis.

8 Quæ sit huius sacramenti materia, forma, minister, & effectus principalis; & an in die natiuitatis domini post sumptā ablutionem in prima missa, liceat secundam celebrare.

9 Quæ cærimoniæ sint obseruandę in exportatione sacræ Eucharistię ad infirmos.

QVINTO INTERROGETVR super Matrimonij sacramento. Cap. 14.

1 AN sit verum, & ratum matrimoniū coram Deo, & Ecclesię, si sine Parocho, & testibus celebretur.

2 An facto diuortio per iudicem ecclesiasticum possit vir alteram ducere vxorem.

3 Quæ, & quot sint impedimenta Matrimonij, in quibus solus Papa dispensat, & quot sint alia, in quibus Episcopus dispēsat.

Sess. 24. c. 4. 4 An vsque ad quartum gradum contrahatur hodie affinitas cōtracta fornicationē, & per

& per publicę honestatis impedimentum an vero contra.

5 An vir, qui cõmisit incestum cum consanguinea sua, aut vxoris suæ, possit deinde, sine dispensatione Episcopi petere debitum ab vxore sua sine peccato?

6 An hodie per sponsalia, & copulam subsecutam, contrahatur matrimonium.

7 An contrahentes matrimonium in gradibus prohibitis sint excommunicati.

8 Quæ sint seruanda circa celebrationẽ matrimonij.

9 An ille, qui cognouit duas sorores, possit postea ducere vnam ex illis vxorem.

SEXTO INTERROGETVR super sacramento extremę Vnctionis. Cap. 15.

QVę sit materia, forma, & minister, & effectus; & quando fuerit institutum hoc sacramentum.

2 Quibus in locis debeat inũgi infirmus; & an simul debeant fieri inunctiones, & verba proferri.

3 An debeat dari hoc sacramẽtum amentibus, furiosis, pueris, suspendendis, aut vulneratis; & an debeat dari ijs, qui non petierint.

An

4 An sępius quis poſsit ſuſcipere hoc ſacramentum;& an eadem infirmitate laborãtibus debeat ſæpe dari,ſi ad articulũ mortis ſæpe deuenerint.

5 Quare inter omnes formas ſacramentorum hęc ſola conſiſtit in oratione deprecatiua?

Multa alia grauiora poſſent interrogari:prę ſata tamen videntur eſſe magis neceſſaria,& quotidiana, & profectò ſatis erit ad ea competenter ipſum parochum reſpondiſſe: ſed ante omnia pluribus verbis erit ipſe parochus interrogandus ſuper ſacramento pœnitentiæ, cum ea res ſit quotidiana, magni ponderis, ac momenti, & periculoſa valde atque in ea tota verſetur ſalus animarum, partiterq; reductio, ac conſeruatio ouium Ieſu Chriſti.

Nota.

Poſt hęc inquirẽdum ſecreto erit de vita, & moribus eius, qui examinatoribus doctus, & idoneus viſus fuerit, & ſi numquã ille(vel alter illi ſimilis in ſcientia)de aliquo vitio notatus fuerit, nec in pręſentiarum aliqua laboret infamia, erit magis idoneus ab Epiſcopo iudicandus, ac proinde eccleſię vacanti præficiendus,ſi tamen alias de iure cętera fuerint requiſita.Vnde Concilum ſic ait ſeſſ.24.c.18.Peracto deinde examine renuntientur quotcunque ab his idonei iudicati

Qualitates parochorum.

cati

cati fuerit ætate, moribus, doctrina, pruden tia, & alijs rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam oportunis. Ex hisq; Episcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum iu dicauerit, atque illi, & non alteri collatio ecclesię ab eo fiat, ad quē spectabit eam cōferre. &c. Hoc ergo solum examinatores prę stare debebunt, vt scilicet proponuntur Episcopo vnum, vel duos, aut tres, aut plures, tamquam dignos, & idoneos ad gubernandam vacantem ecclesiam, Ex eis autē magis idoneum, ac digniorem eligere, non nisi ad Episcopum hoc spectabit; suo enim iudicio tantum in tali negotio standum esse sancta synodus præfata ordinat, præcipitq;.

Nota concilium non dicit iudi cauerint.

ASSIGNATIO LOCORVM pro exponendis ad confessiones ; & item pro assumendis ad ecclesias parochiales. Cap. 16.

EXponendi ad confessiones, si ea, de quibus interrogantur, nosse cupiunt, si non sint Theologi, & sententijs non dent operam, videant diligenter, & attentæ legant. Summam Angelicam, vel Summam Siluestrinam, vel Summam Tabienam, vel Summam Antoninam, magnam, aut paruam, vel

Summam Rosellam, vel Armillã, vel Summam Hostiensem, vel Summam Pisanellã, vel supplementum, vel Summam Nauarri, vel Summam Caietanam, vel Summam Cõfessorum, vel aliam, quam maluerint, 1. in verbo, Confessor, per totum. 2. in verbo Cõfesso. 3. in uerbo, Contritio, Confesio, & satisfactio, 4. in verbo, pœnitentia, 5. in verbo, peccatum. 6. in verbo, præceptum. 7. in verbo, vsura, 8. in verbo, Restitutio, nono in verbo Excommunicatio, 10. in verbo, Interrogatio, 11. in verbo Suspensio, & Interdictum, & Irregularitas, 12. in verbo, Matrimonium, 13. in verbo, Absolutio 14. in verbo, Nuptiæ, 15. verbo, Beneficium, & quæcunque desiderari possunt, præfatis in locis reperientur; Si tamen legere non pigeat.

Si quis verò hęc omnia fusius legere desiderat, videat Theologos in 4. senten, & itẽ Canonistas in locis suis.

An vero semper fere præ manibus habere secundam secundę Diui Tomę, optima res erit; & etiam Catechismum Romanum, & Summam Sacramentorum Francisci à Victoria.

Si verò erunt aliqui assumendi ad ecclesias parochiales, videant vltra prędicta Summistas in verbo, clericus, per totum 3. in

uerbo

verbo Beneficium, 4. in verbo, Baptiſmus, 5. in verbo, Reſidentia, & plura alibi, 6. Concilium Tridentinum in cap. primo. ſeſſionis, 23. de reformat. & cap. 18. ſeſſ. 24. & cap. 3. ſeſſ. 22. & cap. 6. 7. 8. ſeſſ. 21. & cap. 4. ſeſsione 24.

ASSIGNATIO LOCORVM pro eis, qui ad ſacros ordines, etiam ad ſacerdotium, promouendi ſunt.

Cap. 17.

PRomouendi autem ad ſacros ordines, & præcipue ad ſacerdotium diligenter, & attente legant aliquem ex prefatis Sũmiſtis in verbo, Ordo, vel Ordinatus, 2. in verbo, clericus. per totum, 3. in verbo. Euchariſtia, 4. in verbo Miſſa. 5. in verbo ſacramẽtũ, 6. in verbo Lex, 7. in verbo, Sepultura, 8. in verbo, Feriæ, 9. in verbo, Interrogatio, & certe non deſunt hodie libelli multi catholici, qui circunferuntur, quos quidem ſæpe legere valde vtile fuerit, aut, ſi tales ſint iuuenes, qui ſatis prouectæ ſint doctrinæ, videant Theologos, ac Canoniſtas in fonte. Ex libellis autem, qui circunferuntur, hos ſæpiſsime legere dignum erit, videlicet Ioannem Polancum; Magiſtrum Andream

Pano-

Panorum. Aloysium Granaten. Methodum confessionis; Laurentium Petium; Canisium; Nicolaum de Ploue: & Confessionale Beati Thomæ, & alios quos malueris, quos hic recensere opus non est.

FORMA ECCLESIAE CONsueta absoluendl quempiam ab excõmunicatione maiore, siue quando confessor obtinuerit super hoc potestatem ab Episcopo, siue quando pęnitens obtinuerit à Papa, siue quando idem pęnitens reperiatur in articulo mortis cõstitutus hæc est, prout iura statuunt, & decernunt. Cap. 18.

Ca. ex tenore.

PRimo namq; requiritur, vt exigas ab excommunicato iuramentum, vt parere debeat mandatis tuis, vt etiam inquit. D. Thom. in 4. dist. 18. arg. 5. q. 2. ad 1. q. in responsione ad primum.

c. de cętero. d sen. exc.

Secundo, vt iuxta facultates suas sufficientem læsis præstet emendam; & si non potest satisfactoriam, aut pignoratitiam pro tunc, præstet saltem iuratoriam cautionem

c ex par. de verb.

tionem, vt aiunt doctores.

Tertiò, vt facias eum promittere, ne de cetero contra illum Canonem veniat, contra quem faciendo incurrit in censuram illam.

Quarto, vt absoluas eum aliquo psalmo pœnitentiali, & alijs requisitis, vt supra, & si fuerit vir, debet virga, aut corrigia, aut fune leuiter verberari, non autem mulier.

Quinto, si talis excommunicatio, qua iste ligatus est, erit contenta in bulla cenæ Domini; & propter mortis articulum possis eum absoluere, debes ultra prędicta sufficientem cautionem exigere de stando S.R.E. mandato, si superuixerit, quāprimum cōmode poterit, sub pœna reincidentię in eandem censuram, vt habetur in cap. eos, qui, de sent. excom. libro. 6. & hoc (quantum ad priorem presentem) elicitur ex ipsa bulla in cena Domini, vbi sic ait Papa.

Et à quibus quidem sententijs nullus per alium quàm per Rom. Pont. nisi in articulo mortis constitutus, absolui possit, Nec etiā tunc, nisi stando S.R.E. mandato sufficienti cautione præstita &c. Non obstantibus quibuscunque priuilegijs, indulgentijs, & literis apostolicis generalibus, vel specialib. etc. Hec autem sufficiens cautio (vt aiunt doctores) debet esse, aut pignoratitia, que fit

sign. c. let de sēt. exc in 6.

23. q. 8. pess mā.

Nau. c. 26

Ant. 3. pa. t. 1. 24. c. 77

Submonitio

D cum

PRO ORDINANDIS AD SAcerdotium Interrogatorium hoc erit, quod quidem deseruire debet etiam pro his.

Qui erunt promouendi ad ecclesias parochiales, vltra alia, quæ notabuntur inferiùs, nisi aliqua ex his illic contineantur. Cap. 10.

1 QVot sint sacramenta ecclesię, & à quo fuerint instituta, & quę sit differētia, inter sacramenta veteris testamenti, & nouæ legis.

2 Quæ sunt de essentia cuiuslibet sacramenti, declarando singula, & qui sint effectus cuiuslibet sacramenti, aut saltem eorū, quę consuerunt ministari per curatos.

3 Quis sint effectus sacramenti Baptismi, & quę etiam eius forma, & materia, & sic de Eucharistia, ac de Pœnitentia interrogētur. atque de Extrema vnctione; & quibus dari possit, & an sit sacramentū necessitatis.

4 Quę sint sacramēta reiterabilia, & quę non, & quare; & an omnia sacramenta sint de necessitate salutis, & quę sint diffinitiones sacramentorum.

5 Quæ, & qualis pœnitentia esset regulariter imponenda peccatis; & item quo ordine

dine fieri debeant interrogationes in confessione.

6 Qua ætate pueri admittendi sint ad sacram communionem; & qui sint qui carere debeant ecclesiastica sepultura.

7 Interrogentur de pręceptis decalogi, & ex eis, quę sint, quę ordinant homines ad Deum, & quę ad inuicem.

8 Quæ differentia sit inter affirmatiua, & negatiua; & quę sint pręcepta ecclesię; & qui sint dies festi de præcepto, & quare sint instituti.

9 Quibus temporibus nuptię probibeantur; & quid proprie tunc sit prohibitum.

10 Interrogētur tandem de articulis fidei, de virtutibus, de donis Spiritus sancti, de operibus misericordiæ.

11 Quæ contineatur in Eucharistia sub vna & altera specie, & an ipsa sit sacramentum simul & sacrificium in ipsa Missa, & qua ratione:

12 Qui sint casus, q possunt accidere sacerdoti in Missę sacrificio, & quæ sint significata eorum, quæ ibi geruntur; & an liceat sacerdoti, statim post Missam, saliuā emittere, aut parum post comedere; & quomdo debeat illo die esse ieiunius, antequam celebret, & quādo incipiat ille dies, & quale dicatur esse tale ieiunium.

Sess. 23. cap. 24.

13 An omnes sacerdotes recipiant potestatem clauium ab Episcopo in ipsa ordinatione, & quales sint istę claues, & in quo consistat; & ita quale sit proprium officiũ sacerdotum, & an intendant pro Dei gloria, & eorum salute saltem diebus festis celebrare.

Sess. ead. c. eod.

14 An habeant litteras testimoniales de vita, & moribus de confessione, & perceptione Eucharistiæ saltem semel in mense, & de seruitio prestito ecclesię, cui sunt ad scripti, & de ętate legitima, ac cęteris de iure requisitis.

Côc. Tri.

15 An sacerdotes teneantur esse apti, & idonei ad docendum populum ea quę scire omnibus necessarium est ad salutem, & ea pariter, quę ad sacramentorum administrationem spectant, & vbi hoc legerint.

16 An intendant frequenter celebrare, & precipue diebus festis, etiam si non habeant beneficium, aut alias obligationes, iuxta ea, quæ habetur in Conc. Trid. Sess. 23. cap. 14.

PRO ASSVMENDIS AD ecclesias parochiales Interrogatoriũ, & primo in generali.

Cap. I.

1 QVale sit parochorum proprium munus, & in quid incurrant illi, qui simo-

ſimoniace conſequūtur beneficia; & quid ſit ſimonia, & quot modis committatur.

2 An licet curatis ruralibus, & copia confeſſorum carentibus, celebrare ſine prçuia confeſsione, & quo caſu, & quando.

3 An teneatur ad reſtitutionem curatus, ſi eccleſiæ ſuç bona dilapidet.

4 An habentes beneficia teneatur ad amplas eleemoſynas, & reparationem fabricæ eccleſię, & ad augenda ea, quę ad diuinum cultum pertinent.

5 An clericus, quādo cōſentit, vt Principes, aut alij quicunque nobiles laici ocupēt, aut vſurpent ius eccleſiæ, bona, cēſus, iura, etiam emphyteotica, fructus, emolumenta, ſeu quaſcunque obuentiones, quæ in miniſtrorum eccleſię, aut pauperū neceſsitates conuerti debent, ſit ipſo facto excommunicatus, & beneficijs omnibus priuatus, & ad quęcūque alia beneficia inhabilis efficiatur. Cōc. Tri. ſeſ. 22 c. 11. ſeſ 24 c. 4.

6 An teneatur parochus ſuæ plebi predicare, & an ipſe velit euangelium exponere ſuæ plebi; & fiat experimentum de hac re. Seſ. 23 c. 1. de ref.

7 An ſit habilis ad reſidendum, & an intēdat reſidere, & quam in pœnam incurrant non reſidentes, & an intendant curam exercere per ſe ipſum, an per coadiutorem. Seſ. 23. re. 1. de ef. circa finē

8 An ſciat cantare Miſſas, & alia diuina officia.

SECVNDO IN PARTICVLAri Parochus interrogetur super sacramento Baptismi

Cap. 12.

1 AN legerit aliquando librum baptizã dorum diœcesis, & an viderit, aliquem baptizari; & an habeat Sinodum diœcesanam, ac etiam prouintialem.

2 Quid primo interrogandum est, & à quo, cum puer defertur baptizandus ad ecclesiam?

3 An debeat sub conditione baptizari puer, cum scitur cum domi fuisse baptizatũ à commatre; & an sint irregulares contrafacientes?

4 An debeat sub conditione baptizari puer delatus ad ecclesiam, si fuerit ob periculum baptizatus in manu, vel pede in exitu a ventre matris.

5 Quę sit materia, & item forma, & quis minister regulariter, & etiam in casu, in sacramento baptismi.

6 Quid sit cathechismus, & exorcismus, & quare eos obseruet ecclesia; & quid sit baptismus, & quotuplex sit.

Seß. 24. c. 2

7 Quot ad summũ suscipere posint hodie infantem de fonte baptismi.

8 An sit uerus baptismus datus cũ interruptio-

ruptione, vel alteratione, aut variatione, aut additione, aut ſubtractione verborum.

9 An puer, qui inuenitur in nemore expoſitus, ſi nulla appareat ſcriptura in collo de eius baptiſmo, poſsit ſine nota irregularitatis baptizari ſub conditione.

TERTIO INTERROGETVR ipſe examinandus ſuper ſacramento Pœnitentiæ, prout hic ſupra fol. 23. apparet, pro exponendis ad confeſsiones;

& item interrogetur ſuper ijs, de quibus ordinandi ad ſacerdotium ſolet interrogari. vt ſupra fol. 30.

Quarto interrogetur ſuper ſacramento Euchariſtiæ.

Cap. 13.

1 AN Euchariſtia in pyxide debeat ſæpe renouari, & quare, & quando.

2 An ſacerdos habens coram ſe hoſtias xi. & intendat conſecrare x. ſint omnes conſecratæ, & an ſacerdos poſsit conſecrare vnam partem hoſtiæ ſine alia, ſtante tamen eius continuitate.

3 An ſacerdos debeat proſequi Miſſam, ſi ſciat, aduenìſſe excommunicatum.

4 An ſacerdos aduertens in fine miſſæ ſe

loco

loco vini misisse aquam in calicem, teneatur item repetere verba consecrationis, apponendo vinum in calicem, & quomodo.

6 An sacerdos eidem infirmo posit in eadem infirmitate sępe dare Eucharistiam.

7 An hoc sacramentum posit dari infirmis non ieiunis.

8 Quæ sit huius sacramenti materia, forma, minister, & effectus principalis; & an in die natiuitatis domini post sumptã ablutionem in prima missa, liceat secundam celebrare.

9 Quæ cærimoniæ sint obseruandę in exportatione sacræ Eucharistię ad infirmos.

QVINTO INTERROGETVR super Matrimonij sacramento. Cap. 14.

1 AN sit verum, & ratum matrimoniũ coram Deo, & Ecclesię, si sine Parocho, & testibus celebretur.

2 An facto diuortio per iudicem ecclesiasticum posit vir alteram ducere vxorem.

3 Quæ, & quot sint impedimenta Matrimonij, in quibus solus Papa dispensat, & quot sint alia, in quibus Episcopus dispẽsat.

Seß. 24. c. 4.

4 An vsque ad quartum gradum contrahatur hodie affinitas cõtracta fornicationẽ,

 & per

& per publicę honeſtatis impedimentum an vero contra.

5 An vir, qui cõmiſit inceſtum cum conſanguinea ſua, aut vxoris ſuæ, poſsit deinde, ſine diſpenſatione Epiſcopi petere debitum ab vxore ſua ſine peccato?

6 An hodie per ſponſalia, & copulam ſubſecutam, cõntrahatur matrimonium.

7 An contrahentes matrimonium in gradibus prohibitis ſint excommunicati.

8 Quæ ſint ſeruanda circa celebrationẽ matrimonij.

9 An ille, qui cognouit duas ſorores, poſſit poſtea ducere vnam ex illis vxorem.

SEXTO INTERROGETVR super ſacramento extremę. Vnctionis. Cap. 15.

QVę ſit materia, forma, & miniſter, & effectus; & quando fuerit inſtitutum hoc ſacramentum.

2 Quibus in locis debeat inũgi infirmus; & an ſimul debeant fieri inunctiones, & verba proferri.

3 An debeat dari hoc sacramẽtum amentibus, furioſis, pueris, ſuſpendendis, aut vulneratis; & an debeat dari ijs, qui non petierint.

An

4 An sępius quis poſsit ſuſcipere hoc ſacramentum;& an eadem infirmitate laborãtibus debeat ſæpe dari,ſi ad articulũ mortis ſæpe deuenerint.

5 Quare inter omnes formas ſacramentorum hęc ſola conſiſtit in oratione deprecatiua?

Multa alia grauiora poſſent interrogari:prę fata tamen videntur eſſe magis neceſſaria,& quotidiana, & profectò ſatis erit ad ea com petenter ipſum parochum reſpondiſſe: ſed ante omnia pluribus verbis erit ipſe parochus interrogandus ſuper ſacramento pœnitentiæ, cum ea res ſit quotidiana, magni ponderis, ac momenti, & periculoſa valde atque in ea tota verſetur ſalus animarum, partiterq; reductio, ac conſeruatio ouium Ieſu Chriſti.

Nota.

Poſt hęc inquirẽdum ſecreto erit de vita, & moribus eius, qui examinatoribus doctus, & idoneus viſus fuerit, & ſi numquã ille(vel alter illi ſimilis in ſcientia)de aliquo vitio notatus fuerit, nec in pręſentiarum ali qua laboret infamia, erit magis idoneus ab Epiſcopo iudicandus, ac proinde eccleſię vacanti præficiendus,ſi tamen alias de iure cętera fuerint requiſita. Vnde Concilum ſic ait ſeſſ.24.c.18.Peracto deinde examine re nuntientur quotcunque ab his idonei iudi-

Qualitates parochorum.

cati fuerit ætate, moribus, doctrina, pruden tia, & alijs rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis. Ex hisq; Episcopus eum eligat, quem cęteris magis idoneum iu dicauerit, atque illi, & non alteri collatio ecclesię ab eo fiat, ad quē spectabit eam cōferre. &c. Hoc ergo solum examinatores pręstare debebunt, vt scilicet proponuntur Episcopo vnum, vel duos, aut tres, aut plures, tamquam dignos, & idoneos ad gubernandam vacantem ecclesiam, Ex eis autē magis idoneum, ac digniorem eligere, non nisi ad Episcopum hoc spectabit; suo enim iudicio tantum in tali negotio standum esse sancta synodus præfata ordinat, præcipitq;.

Nota cocilium non dicit iudicauerint.

ASSIGNATIO LOCORVM pro exponendis ad confesßiones; & item pro assumendis ad ecclesias parochiales. Cap. 16.

EXponendi ad confesßiones, si ea, de quibus interrogantur; nosse cupiunt, si non sint Theologi, & sententijs non dent operam, videant diligenter, & attentæ legant. Summam Angelicam, vel Summam Siluestrinam, vel Summam Tabienam, vel Summam Antoninam, magnam, aut paruam, vel

Sum-

Summam Rosellam, vel Armillã, vel Summam Hostiensem, vel Summam Pisanellã, vel supplementum, vel Summam Nauarri, vel Summam Caietanam, vel Summam Cõfessorum, vel aliam, quam maluerint, 1. in verbo, Confessor, per totum. 2. in verbo Cõfesso. 3. in uerbo, Contritio, Confessio, & satisfactio, 4. in verbo, pœnitentia, 5. in verbo, peccatum. 6. in verbo, præceptum. 7. in verbo, vsura, 8. in verbo, Restitutio, nono in verbo Excommunicatio, 10. in verbo, Interrogatio, 11. in verbo Suspensio, & Interdictum, & Irregularitas, 12. in verbo, Matrimonium, 13. in verbo, Absolutio 14. in verbo, Nuptiæ, 15. verbo, Beneficium, & quæcunque desiderari possunt. præfatis in locis reperientur; Si tamen legere non pigeat.

Si quis verò hęc omnia fusius legere desiderat, videat Theologos in 4. senten, & itẽ Canonistas in locis suis.

An vero semper fere præ manibus habere secundam secundę Diui Tomę, optima res erit; & etiam Catechismum Romanum, & Summam Sacramentorum Francisci à Victoria.

Si verò erunt aliqui assumendi ad ecclesias parochiales, videant vltra prędicta Summistas in verbo, clericus, per totum 3. in

uerbo

verbo Beneficium, 4. in verbo, Baptiſmus, 5. in verbo, Reſidentia, & plura alibi, 6. Concilium Tridentinum in cap. primo. ſeſſionis, 23. de reformat. & cap. 18. ſeſſ. 24. & cap. 3. ſeſſ. 22. & cap. 6. 7. 8. ſeſſ. 21. & cap. 4. ſeſsione 24.

ASSIGNATIO LOCORVM pro eis, qui ad ſacros ordines, etiam ad ſacerdotium, promouendi ſunt. Cap. 17.

PRomouendi autem ad ſacros ordines, & præcipue ad ſacerdotium diligenter, & attente legant aliquem ex pręfatis Sūmiſtis in verbo, Ordo, vel Ordinatus, 2. in verbo, clericus. per totum, 3. in verbo. Euchariſtia, 4. in verbo Miſſa. 5. in verbo ſacramẽtũ, 6. in verbo Lex, 7. in verbo, Sepultura, 8. in verbo, Feriæ, 9. in verbo, Interrogatio, & certe non deſunt hodie libelli multi catholici, qui circunferuntur, quos quidem ſæpe legere valde vtile fuerit, aut, ſi talẽs ſint iuuenes, qui ſatis prouectæ ſint doctrinæ, videant Theologos, ac Canoniſtas in fonte. Ex libellis autem, qui circunferuntur, hos ſæpiſsime legere dignum erit, videlicet Ioannem Polancum; Magiſtrum Andręam

Panorum. Aloysium Granaten. Methodum confessionis; Laurentium Petium; Canisium; Nicolaum de Ploue: & Confessionale Beati Thomæ, & alios quos malueris, quos hic recensere opus non est.

FORMA ECCLESIAE CONsueta absoluendl quempiam ab excõmunicatione maiore, siue quando confessor obtinuerit super hoc potestatem ab Episcopo, siue quando pęnitens obtinuerit à Papa, siue quando idem pęnitens reperiatur in articulo mortis cõstitutus hæc est, prout iura statuunt, & decernunt. Cap. 18.

Ca. ex tenore.

PRimo namq; requiritur, vt exigas ab excommunicato iuramentum, vt parere debeat mandatis tuis, vt etiam inquit D. Thom. in 4. dist. 18. arg. 5. q. 2. ad 1. q. in responsione ad primum.

c. de cętero. đ sen. exc.

Secundo, vt iuxta facultates suas sufficientem læsis præstet emendam; & si non potest satisfactoriam, aut pignoratitiam pro tunc, præstet saltem iuratoriam cautionem

c ex par. de verb.

tionem, vt aiunt doctores.

Tertiò, vt facias eum promittere, ne de cetero contra illum Canonem veniat, contra quem faciendo incurrit in censuram illam.

signi.c.solet de sēt. exc in 6.

Quarto, vt absoluas eum aliquo psalmo pœnitentiali, & alijs requisitis, vt supra, & si fuerit vir, debet virga, aut corrigia, aut fune leuiter verberari, non autem mulier.

23. q. 8. pesi mā.

Quinto, si talis excommunicatio, qua iste ligatus est, erit contenta in bulla cęnæ Domini; & propter mortis articulum possis eum absoluere, debes ultra prędicta sufficientem cautionem exigere de stando S.R.E. mandato, si superuixerit, quāprimum cōmode poterit, sub pœna reincidentię in eandem censuram, vt habetur in cap. eos, qui, de sent. excom. libro. 6. & hoc (quantum ad priorem pręsentem) elicitur ex ipsa bulla in cena Domini, vbi sic ait Papa.

Nau. c. 26 Ant. 3. pa. t. 1. 24 c. 77 Submonitio

Et à quibus quidem sententijs nullus per alium quàm per Rom. Pont. nisi in articulo mortis constitutus, absolui possit, Nec etiā tunc, nisi stando S.R.E. mandato sufficienti cautione præstita &c. Non obstantibus quibuscunque priuilegijs, indulgentijs, & literis apostolicis generalibus, vel specialib. etc. Hęc autem sufficiens cautio (vt aiunt doctores) debet esse, aut pignoratitia, quę fit

cum securitate pignorum de satisfaciendo, aut fideiussoria, aut denique iuratoria, si absoluẽdus sit omnino pauper. Pro quibus vide gloss. in cap. vestras, extra de dona, inter virum. & vxo. & in cap. Odoardus de solutionibus; & Raymundum in summula tract. 13. in fin. & Caietanus in summula, & alios Summistas, & gloss. in cap. ex parte de verborum significat. & Anton. 3. par. titu. 24. cap. 77.

ABSOLVTIO AB EXCOMMVnicatione maiore. Cap. 19.

PRæmissis omnibus, vt supra, genuflexo pęnitente, dicat sacerdos super eum, Miserere mei vel alium psalmum pœnitẽtialẽ totum; & denudatis eis humeris, si visum fuerit expedire (nisi sit mulier, quę non percutitur) det ei ictum vnum leuiter percutiendo ad quẽlibet versum. Postea dicatur (Kyrieeleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. ℣. Saluum fac seruum tuum, ℟. Deus meus sperantem in te. ℣. Esto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis nõ apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiscum. ℟. Et cum spiritu tuo. Oratio, Deus, cui

mulier nõ percutitur

us,cui proprium eſt miſereri ſemper, & parcere, ſuſcipe deprecationē noſtram,(vel meam (vt hunc famulum tuum, quem excommunicationis catena conſtringit, miſeratio tuæ pietatis abſoluat per Chriſtum Dominũ Noſtrum, Amen.

Auctoritate omnipotentis Dei, & beatorũ apoſtolorum eius Petri,& Pauli,& ſanctiſsimi Domini noſtri Papę, (vel Reuerēdiſsimi Epiſcopi noſtri,) in hac parte tibi conceſſa, & mihi commiſſa, abſolu te à vinculo excommunicationis, in quam incurriſti propter talem, vel talem cauſſam, & reſtituo tę ſanctis ſacramentis Eccleſiæ, communioni, & vnitati fidelium; In nomine patris,& filij, & Spiritus ſancti. Amen.

Submonitio.

Nota ꝙ, ſi excommunicatio non ſit certa, & proinde ad cautelam fieri abſolutionē contingat, non ſunt ſeruandę prædictę ſollemnitates,ſiue circunſtantię. Item pro contumacia,vel offenſa dubia, ſufficit,dari cautionem iuratoriam,vt aiunt doctores,etiam ſi dari poſsit fideiuſſoriã, & demum ſcito, quòd in articulo mortis conſtitutus à quocunque caſu excomunicationis abſoluatur: ſi ſuperuixerit,neceſſe eſt eum adire ſuperiorem illum, à quo alias de iure fuerat abſoluendus,provt elicitur ex dicto c. eos qui, de ſen.excom. lib. 6. & ex ipſa extr.Benedi-

cti Papæ xj. de priuilegij, quæ incipit, Inter cunctas, & quidem non pro absolutione debet accedere, sed vt pareat eius mandato, acceptando pœnitentiam, aut huiusmodi.

FORMA DISPENSANDI SVper irregularitate; si super hoc facultas habeatur. Cap. 20.

AVctoritate N. in hac parte tibi cõcessa, & mihi commissa, dispenso tecũ super irregularitate (vel irregularitatibus,) quam (vel quas) contraxisti propter talem (vel tales) caussam (vel causas,) & restituo te ad actus legitimos, In nomine Patris, & Filij, & spiritus sancti. Amen.

ABSOLVTIO COMMVNITER obseruanda in confessione sacramentali. Cap. 21.

1 SI teneris aliquo vinculo excommunicationis à quo possim te absoluere, ego absoluo te, & restituo sanctis sacramẽtis ecclesiæ, communioni, & vnitati fideliũ. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

2 Mise-

2 Misereatur &c. Indulgentiam &c.

3 Dominus noster Iesus Christus te absoluat; & ego auctoritate ipsius, qua fungor, absoluo te ab omnibus peccatis tuis; In nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti. Amen.

Passio Domini Nostri Iesu Christi, & merita B. M. semper Virginis, & omnium sanctorũ, & quidquid boni feceris, aut mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, in augmentum gratiæ, & pręmium vitæ æternæ. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Hęc uerba multũ profunt iusta D. Tho.

Submonitio.

Nota quòd pœnitentiarij Episcopales, seu Archiepiscopales, cum regulariter non audiant nisi peccata reseruata (quia pro reliquis debent remittere pœnitentes ad suos confessarios) post absolutionem ab excõmunicatione (vt moris est) ad cautelam, debẽt indefinitè dicere tali pacto. Ego te absoluo a peccatis. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

IN RECONCILIATIONE ET in casu mortis repentinę, vel alias imminentis. Cap. 22.

1 SI teneris aliquo vinculo excommunicationes, à quo possim te absolue-

re, ego absoluo te. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

2 Item ego absoluo te, ab omnibus peccatis tuis. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

TEMPORE IVBILEI, AVT similium gratiarum. Cap. 23.

1 SI teneris aliquo vinculo, vel aliquibus vinculis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, à quibus ego possim te absoluere auctoritate mihi cõmissa, & tibi concessa à Sãctissimo domino nostro Papa, ego absoluo te, & restituo te sanctis Sacramentis Ecclesiæ, cõmunioni, & vnitati fidelium. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

2 Misereatur &c. Indulgentiam &c. dominus noster Iesus Christus. vt suprà.

Submonitio.

At si excõicatione cõfessarius sit certus, & facultatẽ habeat absoluendi, dicat sic. Auctoritate .N. ego absoluo te à vinculo excõmunicationis incursę propter talem caussã, deinde subiungat sic; & si teneris aliquo alio vinculo excommunicationis; a quo &c. Postremo absoluat à peccatis, vt supra.

Absolutio

ABSOLVTIO IN ARTICVLO mortis pro habentibus bullas, aut confessionalia, aut apostolica priuilegia, prout sunt illi communiter, qui sunt scripti in societate corporis Christi, aut alibi &c. & item omnes fere Regulares. Cap. 24.

POsteaquam pœnitens fuerit absolutus à censuris & a peccatis, secundum formulam hic superiùs positam, debet sacerdos in fine hęc verba subiungere. Auctoritate domini nostri Iesu Christi, & beatorum apostolorum Petri, & Pauli tibi concessa, & mihi commissa, concedo tibi omnem illam indulgentiam peccatorum tuorum, quam possum cócedere virtute tuarum bullarum, cófessionalium, vel aliorum priuilegiorum, si tamen hac vice morieris; alias, pro alia tibi vice reseruo, In nomine Patris, & Filij, & spiritus sancti. Amen. Et hanc formam tradit etiam Nauarrus in suo manuali cap. 26. num. 30. & dicit, esse etiam doctrinam B. Antonini 3. p. & subdit, quod in articulo

mortis multi amittunt tales pręfatas gratias, quia eorum confessarij eis illas non applicant & tales gratiæ, inquit, debent etiam applicari ijs, qui ammiserunt loquelam, & non potuerunt confiteri, dummodo ostenderint signa contritionis; possunt enim tales percipere sacram Eucharistiam, & demum extremam vnctionem, etiam si fuerint antea grauissimi peccatores. vnde sunt grauissimè puniendi parochi, qui talibus ea sacramenta denegant.

NOTANDA AB OMNIBVS sacerdotibus vbique terrarum consistentibus.

Cap. 25.

1 QVicunque sacerdos absoluit aliquē (nisi in articulo mortis, eo modo, vt supra) ab aliquo casu existente in bulla cenę Domini, est ipso facto excommunicatus, & omne officium legendi, prędicandi, & sacramenta administrandi est sibi interdictum, & tamen quidquid aget absoluendo, vel alias, nullius est roboris, vel momenti, & hæc excommunicatio est reseruata Papę in dicta bulla cenę Domini secūdum aliquos; sed Nauarrus in expositione dictæ bullę tenēt oppositum, quod, quidem ego hodie facile crediderim.

videas circa finem Bullæ.

2 Sciant

2 Sciant confeſſores, quod hodie poſt obitum Romani Pontificis caſus bullę Cenę Domini adhuc in ſuo robore, & eodem vigore perſeuerant: donec nouus proceſſus per nouum Romanum Pontificem formetur, quæ quidem res olim non ſic erat, ſed à tempore Pij Quinti citra, hoc incepit, & hodie adhuc durat. vt patet in bulla Gregorij xiij.

3 Nullus confeſſorum, aut pœnitentium poſſunt vllam excuſationem prætendere, aut ignorantiam allegare, ſi contra dictam bullam prę ſumpſerint uenire, & hoc habetur ex ipſa bulla, quia ſubdit Papa, cum non ſit veriſimile, quòd ipſum remanere incognitū, quod tā patēter omnibus publicatur.

Ignorātia ñ excuſat ab exc.

4 Omnes confeſſores, etiam regulares, ſub pœna diuinæ vltionis, ac proinde peccatis mortalis, tenentur habere apud ſe trāſumptum bullæ in Cena Domini, atque diligenter, & attentè debent illud legere, nec aliter ad confeſſiones exponendi ſunt; & hoc ibidem habetur in dicta bulla; curati verò tenentur dictam bullam, populo nunciare ſub eadem pœna.

Qui non curat habere bulā i cena D. peccat.

5 Omnes religioſi præſumentes abſoluere excommunicatos à canone, niſi in caſibus à iure expreſsis, aut & gratia ſedis Apoſtolicæ conceſsis, vel excommunicatos à

Nota bñ.

ſententijs

sententijs per statuta prouincialia, vel Synodalia, sunt ipso facto excommunicati, & absolutio reseruatur Papæ, vt habetur in Clement. de priuileg. capit. religiosis; & D. Anton. 3. pag. titul. 24. cap. 54. declarat; & Caietanus in summula in versic. excommunicatio cap. 64. & aduerte, quòd si presbyteri seculares absoluerent à dictis excommunicationibus, præter eas, quæ continentur in bulla Cenæ Domini, non essent excommunicati, quia in dicta Clement. non comprehenduntur (vt ibi aiunt doctores) nisi ipsi religiosi, siue regulares. Veruntamen absolutio esset nulla, & ipsi peccarent mortaliter, & tenerentur pœnitenti hoc notum facere. At verò si presbyteri sæculares absoluere præsumerent de facto à casibus bullæ in Cæna Domini, inciderent etiam ipsi in excommunicationem. Religiosi tamen, absoluentes ab excommunicatione lata ab homine, non incurrunt in excommunicationem, sed peccant mortaliter tantum.

Presbyteri in hæc non incidant.

Quando religiosi nó incurrant &c.

6 Spatulę non sunt denudandæ viris absoluendis ab excommunicatione, quando ipsi confitentur peccata sua in loco publico aut quando occurrit alius respectus consideratione dignus, quia nulli hoc inuenitur in ite expressum.

7 Cauere

7 Cauere debent confessarij ne quempiam absoluant à peccatis, & postea ab excommunicatione; immo semper ad cautelam debet præcedere absolutio ab excommunicatione minore, & ab alia, si, & in quantum possunt. Pro quo vide doctores in locis suis, & D. Thomam in 4. sentent. dist. 19. q. 1. quæstiunculæ 2. in responsione ad secundum, vbi dicit, quòd, quandiu quis est excommunicatus, non potest recipere aliquod ecclesiæ sacramentum, & quòd absolutio ab excommunicatione debet præcedere absolutionem à peccatis.

In hoc mu ti pecčant:

8 Cauere debent etiam confessarij, ne in absolutione dicant, Absoluo te à peccatis contritis &c. Quia, cum sæpe de attrito quis fiat contritus virtute clauium, contingeret pœnitentem remitti inabsolutum, si diceretur, absoluo te à peccatis contritis, vt ait Io. Medina tract. 2. de pœnit. & idcirco Gab. Biel. in quartum sent. dist. 14. q. 2. in q. de oblitis circa finem. articulo primo circa finem, reprehendit hãc particulam, tanquam valde periculosam, & item Nauar. in suo Manu. cap. 26. num. 11. circa finem, & alij Theologi in quartũ sent. hoc mirum in modum carpunt, & Cãcellarius. 2. p. fol. 184. colu. 1. & item D. Nauarrus de pœnit. dist. 6. cap. 1. in princ. num. 27. & 31.

Contrà hoc pluri mi delinquunt.

Nauarr

9 Nosse

9 Nosse debent omnes confessarii, quòd Episcopi hodie possunt absoluere ab omni excommunicatione, & ab omnibus casibus occultis, etiam sedi Apostolicæ reseruatis, in foro tamen conscientiæ tantum; Non tamen possunt vllo modo absoluere à casibus contentis in bulla cænę Domini, propter magnas obstantias. quas ponit bulla in fine. Vnde quod in fine cap. 6. Sess. 24 dicitur, quòd Episcopi in hæresis crimine possint per seipsos, non autem per Vicarios absoluere, non habet amplius locum propter dictam bullam, prout etiam adnotauit Frãciscus à Toleto; & ratio est, quia bulla in Cæna Domini non solum est pagina excõmunicationis, & extensionis, sed etiam reuocationis, & innouationis, pro ut ibi in calce dicit Papa. At in dicta bulla fit mentio de reuocatione cuiusuis Concilij generalis, quoad illos processus ibi contentus, igitur &c. & Pius V. super addidit illam particulam.

Cõc. Tri. se. 24. c. 6

In foro tñ fori possũt epi absoluere si recut, & inquisitores

10 Debent item non ignorare, quòd, quamuis aliqui, immo plurimi, non sint excommunicati nominatim (propter quod, non euitantur, propter extrauag. Martini V. in concilio Constantiensi, quæ incipit, ad cuitandum &c. tamen non possunt tales participare in diuinis, & peccant semper mortaliter

Mar. v in cõc cõst.

liter

liter, quoties audiunt Missam, vel intersunt diuinis officijs, aut adsunt cum alijs in publicis Rogationibus, aut astãt benedictioni mensæ cum alijs, aut huiusmodi, & innumeri errant in hoc; Quia ipsa constitutio in dicto concilio non fuit facta in releuamen excommunicatorum, sed ad consulendum timoratis conscientijs, vt ibi in calce dicitur. Itaque non requiritur aliqua publicatio, quãtum ad pœnas, & præsertim spirituales, quas excommunicati ipso facto incurrunt. Pro quo vide Nauarr. in Manual. Cap. 27. num. 35. not. 2. & de pœnit. dist. 6. cap. 1. laboret. in epilogo in fine.

Vide Fel. in c Rod. de resc.

Innumeri errant in hoc.

vide ẽt Fely. c. Rod. de rescr.

Quo circa tenentur confessarij, confluentes ad se pœnitentes de hoc admonere, si intellexerint eos in aliquam excommunicationem incurrisse; hoc enim dicimus, quia in hoc plurimi in animarum suarum perniciẽ magnopere errant.

Nota bñ. cõfessor.

11 Insuper scire decet, quòd quamuis aliquando nõnulli facultates habeant à Papa, vt semel in vita, & semel in articulo mortis valeant ab omnibus casibus absolui, etiam sedi apostolicæ reseruatis, non tamen poterunt earum vigore à casibus contentis in bulla cęnæ Domini absolui, nisi de ea specialis, & expressa mentio habeatur, quod quidem ferè numquam facere consueuit Papa, nisi

nisi in Iubileis sollemnibus, qui rarissimè à sanctitate sua emanant, Per indugentias autem septennes, aut huiusmodi, sępe dari solitas nunquam ferè à casibus reseruatis absolutio concedi solet; qua in re plurimi etiam labuntur.

Indulg. septẽnes.

12 Sciant etiam nullum vnquam peccatũ mortale mentale tantum, quantumcunque graue, & enorme, esse reseruatum, neq; Papæ, neq; Episcopis, & proinde omnes confessarij approbati poterunt ab eis semper absoluere pœnitentes, imposita tamen salutari pœnitentia. In articulo autem mortis, quando tamen confessarij approbati copia deest pœnitenti, & periculum est in mora, sciant omnes sacerdotes se absoluendi potestatem pro tunc habere, cum auctoritate etiam absoluendi à casibus contentis in Bulla Cænæ Domini, nedum ab alijs, si illis irretitus esset dictus pœnitens, seruatis tamen ijs, quæ superius dicta sunt, si temporis angustia id patiatur, alias non; sed si superuiuat impleantur posteà, quæ alias de iure seruanda erant sancta enim Dei ecclesia dicitur, & est pia mater.

Cõc Tri. ses. 14. c. 7 circa finẽ

13 Curent item, vt infirmum, qui nondum confessus est, & loquelam amisit, interrogent de peccatis in speciali, & per nutus, & signa faciant sibi responderi, & sic eum absoluant,

ſoluant, alias non poſſunt eum abſoluere, ſi ſolũ ſe peccatorem in generali per nutus ſigna reſpõderet. Pro quo vide D. Soto in 4. ſen. diſt. 18. q. 2. ar. 6. in primo mẽbro & quinto, concordat Nauarr. cap. 26. num. 28. & ſubdit, quòd ſacerdos ſic abſoluens, peccat mortaliter. Idem ſentit Diuus Tho. in 4. ſen. diſtin. 17. q. 3. art. 4. in reſp. ad 3. q. quoniam (inquit) confeſsio ſecundum quòd eſt pars ſacramenti, habet determinatum actũ; ſicut, & alia ſacramenta habent determinatã materiam. Eiuſdem ſententię eſt etiàm inſignis theologus Abulenſis ſuper Matt. 16. q. 49. in floribus.

Oppoſitũ ſẽſit Angelica, ſed malè.

Abulẽſis.

14 Sciant etiam, quòd tunc eſt articulus mortis, quando periculum eſt in mora, alias non. Quocirca infirmus, qui non eſt in tali periculo conſtitutus, vt de eo timeatur, nequaquam poterit à caſibus Papę, aut Epiſcopo reſeruatis abſolui, niſi ſpecialem ſuper hac re habeat facultatem.

Quãdo ſit articulus mortis.

15 Sciant pręterea, quod per Iubilea quæcunque numquam aliquis conſequitur auctoritatem, vt poſsit diſpenſari ſuper aliqua quomodocunque irregularitate contracta. Et ratio eſt, quia bulla Iubilei concedit auctoritatem tantummodo ſuper cenſuris, irregularitas autem nõ dicitur cenſura, extra de extra de verſi. ſignificat. capit. quærenti.

Hic ruũt infiniti.

eſt ta-

est tamen impedimentum canonicum. Itẽ irregularitas nõ absoluitur, sed dispensatur; & concordat Nauarrus, & stylus Ro. Curię, cum communi doctrina.

16 Nosse adhuc debent, quòd ab infirmis, in periculo mortis constitutis pura est inquirenda confessio peccatorum, non tamen illis imponenda est quantitas pœnitentiæ; Sed innotescenda; vt postea, si conualuerint, expleant, quæ alias explenda erant iuxta modum a sacerdote imponendum, 26. q. 7. c. ab infirmis.

Alter intelligit hũc locũ Naua. de pęni. d 7. c. si quis nu. 31. &

17 Pro peccato occulto quantumcunque graui, numquam est imponenda pœnitentia manifesta, vt habetur in cap. quæsitum. de pœnit. & remiss. & ibi per Abb. & docto. & acriter sunt increpandi, qui oppositum faciunt.

18 Debent etiam hoc pœnitus non ignorare, quòd nedum illi, qui imponunt collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera clericis, & ecclesiasticis personis, ac eorum bonis, & huiusmodi, sunt ipso facto excommunicati excommunicatione contenta in bulla Cenę Domini, sed etiam; qui exquisitis modis exigunt; aut à sponte etiam dantibus, & concedentibus recipiũt, sunt eadem excommunicatione innodati, & cum eis pariter, qui directè, vel indirectè, palam,

vt petet ĩ B. Cę. D.

Hoc pauci aduertunt.

palam, vel occultè, per se, vel per alium, votum, vel suffragium ad hoc præstant; & demum procurantes prædicta, vel exequẽtes, vel in eis consilium, auxilium, vel fauorem dantes.

Vbi nota, quòd quantum ad prædicta, videtur iu suo robore permanere cap. clericis laicos, de imm. eccles. in sex. Quamuis, quantum ad alia, fuerit reuocatum, vt patet in Clem. vnica eo. tit. & per extrauag. Benedicti. xj. eod. tit.

Aduertant ergo confessarij, quid etiam recipientes à sponte dantibus, (vt præfertur) incidunt in excommunicationem prędictam.

19 Sciant etiam eadem excõmunicatione esse inuolutos, qui iurisdictiones, fructus, redditus, & prouentus ad ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum pertinẽtes vsurpant; vel surripiunt; seu quauis occasione, vel causa, sine licentia Papæ sequestrant.

20 Confessarij debẽt pro magnis, aut multis criminibus, quibus, pœnitẽtes irretitos compererint, vltra alia remedia contra recidiuum, hoc etiam, tanquam singulare adhibere, nempe, vt semel in mense confiteantur peccata sua, & si fieri posſit sacram percipiant eucharistiam, & hoc per spatiũ vnius anni, aut sex mensiũ; vt inde assueti

his sacris rebus, ex seipsis perseuerẽt in eis.

Vtinam hęc seruarent confessores.

21 Itidem confessarij sciant non esse bonum reprehendere pœnitentes, nisi in fine totius auditæ confessionis; quo tẽpore infundant vinum, & oleum super vulneribus sauciati, vt habetur in Euangelio; & de pęnitentijs, & remiss. cap. omnis vtriusque. Posteà verò debent eos consolari.

Hoc idem iudicium in similibus vt in contubi. Eccl.

22 Nouerint etiam (pro vt D. Ant. 2. p. tit. 2. cap. vlt. & Angelica in ver. restitutio, & alij referunt) quòd non sufficit confessario quęrere à pęnitente, an teneatur ad restitutionem alicuius debiti, aut malè ablati, sed vlterius perquirere debet, an alias fuerit ei iniũctum, vt restitueret; & cõperto quòd hoc nũquam antea adimpleuerit, sed quòd semper distulerit, nõ erit vllo modo absoluendus, nisi prius cum effectu restituat, vel saltem cautionem fideiussoriã, aut pignoratitiam de restituendo (sine manifestatione tamen peccati) intra certum tempus sibi præfigendum præstiterit. Nam hæc restitutio non subiacet arbitrio sacerdotis, neq; circa eam potest aliquid ipse taxare, vel moderari. Immo damna, & interesse restituere debet pœnitens: vt aiunt theologi in quartum sent. dist. 15. Quocirca in hac re se ipsos decipiunt cum animarum suarum periculo non modico. Nã

Cęcutiũt in hoc multi.

Notablile dictum.

aliud

aliud eſt taxare,& moderari ſatisfactiones; & aliud reſtitutiones.

23 Hoc attendere debent confeſſarij, vt ſemper eas pœnitentias imponant, quas, veriſimiliter credant pœnitentes debere implere, ne ipſas violando deterius eis cõtingat. Quare cõmonendi ſunt pœnitẽtes, ne has,aut illas pœnitentias acceptent,niſi eas firmiter pro viribus ſe impleturos proponant; & inſinuetur eis, quòd illa pœnitentia,quę imponitur; non eſt ſufficiẽs pro expiandis pœnis præcedentium delictorũ, & quòd grauiſsimè in purgatorio ſoluent omnia, niſi in hac vita per ſeipſos plenè diuinę iuſtitię ſatisfecerint.

Olim ſeptennes pœnitentiæ.

24 Exponere etiam debent pœnitẽtibus, quòd olim regulariter cuilibet peccato mortali ſeptennis pœnitentia à ſanctis patribus,diuino inſtinctu regularis, iniungebatur, vt habetur 22.quæſt. prima,prædicãdum.in Gloſs. & 33. q. 2. Hoc ipſum.§. ſequenti.

25 Laborare plurimum in hoc debent cõfeſſarij,vt pœnitentibus contrariam peccatis medicinam imponant, puta luxurioſo continentiam, & pro ea retinenda vetent tranſitus per aliqua loca inhoneſta, imponant ieiunia, aut diſciplinas, aut alias carnis macerationes. Auaris iniungant ele-

mosynas, & eas nullo modo ipsi recipiant, sed per ipsosmet deferri ad aliquem pium locum faciant, vt è medio omnis mali suspitio tollatur. Superbis autem imponant aliqua opera humilitatis: pœnæ enim medicinæ quędam sunt; at medicinarũ ea natura est, vt per contraria fiant, vt secund. Eth. dicitur, & consonat B. Gregor. in homilia vnius martyris. Bonum item erit, vt cõfessarij exponant pœnitẽtibus, quòd, si pœnitentias impositas aliqua die ex negligentia, vel ex obliuione omiserint, possint alia die supplere, & (vt D. Th. & Pet. de Pal. & Ricard. & alij Theologi aiunt) satisfactio imponenda, potius esse debet remedium præseruatiuum à recidiuatione, quam expiatio pręteritorum delictorum.

Confessarij nõ possunt dispẽsare eleemosinas pœnit.

Notula vtilissima.

26 Supra modum autem cauere debent sacerdotes, vt neminem absoluant, qui prius lęsam proximi famam non restituerit. Non enim magis offenditur Deus, & proximus in subtrahendo rem alienam, quàm in lædenda fama quocũq; modo, & in quocunque loco. Qua quidem in re solent sæpe deficere tam confitentes, quam confessarij, & quidem in animarum suarum periculum non modicum.

Submonitio optima.

27 Illi confessarij, qui passim, & indifferẽter sacras audiunt confessiones, debent singulo

Grauissime peccatur i hoc.

gulorum peccata peculiaria non ignorare. Alio enim modo princeps, alio verò modo iudex, mercator, datiarius, & ſutor peccare conſueuerunt. Quocirca aſsiduè libellos ad hanc rem plurimum facientes, legere quam diligentiſsime debent.

Cognitio ſtatus hominũ eſt neceſſaria.

28 Nouerint confeſſarij, quòd quando agitur de peccato, an ſit mortale, aut veniale, tunc in dubio debent tam confeſſor, quam pęnitens eligere tutiorem viam; ſed ſi agatur an ſit obligatus pœnitens aliquid facere, vel dare, vel pœnam pati, tunc cõfeſſor eligere habet opinionem benigniorem.

29 Multa alia ad hoc munus obeundum ſcire debent ſacerdotes, quæ ex alicuius optimi ſummiſtæ doctrina facilè adiſcent. At verò caſus excommunicationum, & itẽ, caſus reſtitutioni obnoxios debent memoriæ omnino commendare, præter alia, quæ ſuperius inſinuata ſunt.

30 Item caueant, ne quemquam à ſe dimittant ſine manus impoſitione. Nam, & ſi eum nequeant abſoluere, tamen, ne hoc alij innoteſcat, debent ei dicere, quòd propter circunſtantes cum eleuatione manus dicent ſuper eum aliquam orationem ſine abſolutione; & ita pęnitens non recedet confuſus, ſed conſolatus. Et hoc eſt valde

Imprudẽtes ſępe delinquũt in hoc.

aduertendum, ſi tamen alias conſueuerint paſsim manus omnibus imponere, vt eſt mos in Italia, & opp. facientes non excuſantur.

Oppoſitum.

31 Demum ſciant, quòd ſi quando ex cōceſſa ſibi facultate, aliquem ab excōmunicatione abſoluerint, aut ſuper irregularitate contracta ſecum diſpenſauerint, debeāt eū admouere, ne propter hoc retineat officium, aut beneficium, ſi ipſi excommunicationi annexa ſit pœna priuationis ipſo facto, aut etiam inhabilitationis; quia hodie pluribus cenſuris ſuper additur prędicta pęna. Quocirca ei opus erit apoſtolica diſpenſatione ſuper tali rehabilitatione. Immo nec ipſi ſuperiores Regularium poterunt tales inhabilitatos à Papa vigore ſuorū priuilegiorum rehabilitare etiam in foro conſcientiæ, quia per poteſtatē diſpen ſandi non cōſequitur quis auctoritatē rehabilitandi, cum ſint actus differentes. & hæc etiam dixit mihi Nauarrus. Pro quo, vide Felyn. cap. vlt. de off. iud. ordin.

Notandū ſuper Regu. priu.

Nauar.

Felynus.

BRE-

BREVE INTERROGATORIVM ad commoditatem confeſſorum, de ſumptū ex Angelo de Clauaſio, ex Laur.Petio, ex Nauarro, ex Martino de Frias, & alijs.

Vbi ſingulorum peculiaria crimina tangũtur, reliqua verò, eorundem confeſſorum prudentiæ iuxta perſonarum qualitatem relinquuntur, & primo.

A dominis temporalibus, & principibus hæc interroganda ſunt. Cap. 26.

SI Suum dominium, vel dignitatem iniuſto ſibi acquiſiuit titulo: quia mortaliter peccauit; & ſemper in mortali verſatur, quouſq; iuſtum acquirat titulum. *De pęni. diſt. 5. falſas.*

Si neglexerit facere iuſtitiam, vt ſibi acquireret amicos, vt ex hoc in dominio, vel dignitate ſecurius manere poſſet, mortaliter peccauit, & læſis ſatisfacere tenetur.

Si aliquam fecit iniuſtitiam, multo magis tenetur ad reſtitutionem, & ad reſarciendum damnum læſo.

Si Pōtiſici Romano, & alijs eccleſiæ prę latis, vel dominis temporalibus ipſe inobediens fuit; & eorum admonitiones parui- *Hec intellige de ſuspetio rib.*

pendit, & cõtempſit, mortaliter peccauit.

Si circa honores nimiũ ambitioſus fuit, & pro conſequenda potentia, & honorificentia, paratus fuit facere quodcunq; malum, mortaliter peccauit, & toties; quoties in tali fuit opinione.

naturaliter.

Si ſuos ſubditos in taleis, & exactionibus, nimium grauauit, quia, vltra mortale, ſatisfacere tenetur.

14. quęſt. 6. Si res.

Si contra iuſtitiam, collectas impoſuit; quia, vltra mortale, ſatisfacere tenetur.

vt 18. diſtin.

Si publica vendidit officia cum ſubditorum ſuorum grauamine, mortaliter peccauit, & damna ſibi imputantur, ſecundum Thom.

Thomas.

Si ſubditos volentes domicilium transferre ſpoliauit; quia de neceſsitate, ſecundum canoniſtas, ſatisfacere tenetur.

Si bona decedẽtium ſine filijs ipſe vſurpauit, vel teſtari tales prohibuit; tenetur reſtituere; niſi talem in locis ſuis habuiſſet iuriſdictionem legitimam.

Si feuda vaſallis ſuis iniuſtè denegauit, vel etiam ſeruitium illis debitum denegauit.

Si ipſe, vaſallus exiſtens, domino ſuo infidelis fuit.

Si ipſe etiam domino ſuo aliquam intulit iniuriam, videlicet feudum alienando, & ſimi-

& ſimilia.

Si filias ſubditorum ſuorum coegit nubere alteri: vt eis ſuccederet quia eſt mortale propter excõmunicationem annexã.

Vide Cõcil. Trid. ſeſs. 24. cap. 9.

Si à ſubditis ſuis ſeruitia indebita extorſit.

Si nimium vindicatiuus fuit.

Si homicidia, vel mutilationes, aut incarcerationes, ex ira, & odio fecit, aut fieri permiſit.

Si ſegetum vaſtationes, & incendia fecit, vel permiſit.

Si duella in ſuis terris permiſit; quia ſemper mortale fuit, & eſt etiam excommunicatus hodie.

vt 2.q 4. c. Monomachia. & in cõc. Trid. ſeſſ.25.c. 19.

Si ludos, & ſpectacula vana, & periculoſa fieri fecit.

Si turpes repręſentationes cum magno populorum ſcandolo fieri permiſit, vel nõ prohibuit, mortaliter peccauit.

Si nimis durus, & inexorabilis fuit; videlicet ad parcendum, vel diſpenſandum, in quibus debuit, & potuit; quia aliquando eſt peccatum.

Si torneamenta fieri permiſit.

Si etiam ad parcendum delinquentibus nimis facilis, contra iuſtitiæ ordinem.

Si pœnas, & emenda, delinquentiũ propter auaritiam in peccuniam conuertit.

Si

Si etiam pœnas mortis corporalis propter eandem cupiditatem, & auaritiam, pecuniarias fecit; quia, vltra mortale tenetur læsis, si propter hoc aliqua scelera facilius sunt perpetrata.

Si propter lucrum publicos vsurarios in terris suis tolerauit; quia, vltra mortale tenetur læsis satisfacere.

Si suis officialibus, & stipendiarijs sua stipendia non soluit, quia ad eorum damna tenetur.

Si blasphematores, & sodomitas, & consimiles non puniuit, vel puniri permisit, mortaliter peccauit.

Si prouinciam suam malis, & sceleratis viris non purgauit, mortaliter peccauit; & secundum leges magna dignus est pœna.

Secundũ Pa. de rest. spo. cap. non licet.

Si vias publicas, cum posset, non tenuit securas; tenetur de damnis illatis.

Si pupillos, & miseras personas noluit audire dando eis aliquas publicas audientias, quia, vltra mortale, tenetur de damno quod eis infertur.

Si prædictorum curam non habuit; & legata ad eos spectantia non dedit; aut dari non permisit.

Vt 25. q. 5. c. princeps.

Si ecclesias; & earum bona, & iura, vt decuit non defensauit; grauiter peccauit.

Si concubinas, & malas fœminas, cum scan-

ſcandalo populorum tenuit publicè.

Si ſuas ancillas pediſſequas defloraauit.

Si ſeruos, & ancillas volentes honeſtè viuere, non permiſit.

Si malam familiam tenuit, & de eorum mala vita nullã curam habere voluit; quia ei totum in perniciem aſcribitur.

Si augurijs, & ſortibus, ac maleficijs vſus fuit.

Si incantatores, & diuinos in curia ſua tenuit; ac illis fauit; quia mortaliter peccauit.

26. q. 5. cap. augurius.

Si leges iniquas edidit, vt, videlicet, de iniurijs vnuſquiſq; ſe vindicare poſsit, & ſimilia, mortale peccat, nec poteſt abſolui, niſi tales leges abrogentur.

Si leges bonas, & iuſtas non obſeruauit, aut obſeruare fecit, & malefactores, luſores, blaſphematores, fures, latrones, & alios iniuriatores non puniuit, grauiſsimè peccauit.

In cle. ex graui. de vſur. 8. diſt. cap. quę contra mores.

Si leges conſtituit, vt vſuræ ſolutæ repeti non poſsint; quia, vltra mortale excommunicatus eſt.

Si malefactoribus, & homicidis, aut debitoribus pro debito, aut pro alia quacũq; re, literas, & boletinos immunitatis dedit contra bonum reipub. vel priuaturam perſonarum, videlicet, quòd liceat eis de no-

ĉte ire, armaque portare, vel quòd nō poſſint à creditoribus ad ſoluendum cogi, vel propter homicidium poſsint impune in loco permanere; & huiuſmodi; grauiſsimè peccauit.

Si corruptus pecunia aliquem indebitè condemnauit, vel extra ditionem ſuam expulit, & banniuit.

Si etiam alia aliqua irrationabili cauſa aliquos exilij damnauit.

Si ſeditiones, & ſcandala libenter quæſiuit.

Si partialitates, & ſectas, atque diſſenſiones inter ſubditos ſuos enutriuit.

Si nimium ſuperbus, & arrogans fuit.

Si voluit à ſubditis ſuis in omnibus, etiā in illicitis, obedientiam ſibi præſtari.

Si in veſtimentis, iocalibus, famulis, equis, canibus, auibus, barchis, apparatibus plurimis, nimium pompoſus fuit, ſuaque bona inutiliter impendit, quę indigentibus dari deberent.

Si malos rectores, impios, ac crudeles, in officijs pub. poſuit, qui iniuſtè in omnibus ferè ſe habent; & nimis ſubditos in extorquendis pecunijs grauat: & hoc propter lucrum, quod ab eis percipitur; aut propter auaritiam.

Si aliquam iniuſtitiam, vel violentiam, aut

aut iniquitatem in ſubditos ſuos exercuit.

Si alios malos conſiliarios,& prauæ con ſcientię tenuit.

Si aliquid per vim,aut metum,à ſubditis ſuis extorſit, reſtituere tenetur.

Si in diſtribuendo officia pub. officialibus ab eis mutuo aliquid accepit, vſuram commiſit ſecundum theologos.

Hoc peccatũ pauci aduertunt.

Si indebitas operas à ſuis ſubditis extorſit, vt pote, agrorum ſuorum culturas, & vecturas bouum, & equorum.

Si diebus feſtis ea ipſa fieri pręcepit.

Si diebus feſtis venatum iuit, & propter hoc miſſam non audiuit, nec alios audire permiſit.

Si venando, ſegetes, & alia agrorum ſemina, conculcauit.

Si propter venationes, contra eius pręceptum à ſubditis ſuis factas aliquem condemnauit, vel mutilauit; quia, ſi id liuore vindictæ, vel libidine venandi fecit, mortaliter peccauit: & ſatisfacere tenetur.

Si permiſit, vel mandauit ſuis famulis furari.

Si bona communitatum communia ſibi appropriauit, ſatisfacere tenetur.

Si ipſe iuſtitiam non fecit, vel miniſtrari non permiſit.

Si iniuſtam cauſam, vel bellum iniu-

ſtum

ſtum ſcienter defendit.

Si delicta populorum ſuorum impunita permiſit, aut malas conſuetudines ſuſtentauit, grauiter peccauit.

Si damnatis vltimo ſupplicio, ſacramenta eccleſiæ denegauit; quia eorum animę de manibus eius requirentur.

Si in ſuis terris iniqua pondera, malaſq; menſuras, aut iniuſta rerum venalium pretia, permiſit, ſiue falſas monetas impendere, vel cudere fecit; quia de omnibus damnis tenetur.

17. quęſt. 4. c. ſi cōſtituit.

Si Iudæos in terris ſuis officia publica habere permiſit, quia non licet omnino.

Si nouas ſynagogas eos erigere permiſit, quia non licet.

Si diebus lamētationis in publicum eos prodire voluit, aut oſtia clauſa tenere non fecit; malè vtiq; fecit, vt extra eo. cap. in nonnullis.

Si eos non coegit ſignum portare, vt ab alijs diſcernerentur, malè fecit: quia tenentur portare. vt extra eo. in nonnullis.

Hoſtienſ.

Si eos Chriſtum blaſphemantes non puniuit; quia ſecundum Hoſtien. & alios, merentur, & debent decapitari.

Si de defectibus eccleſiaſticarum perſonarum ad eum non pertinētibus, ſe intromiſit: quia graue peccatum eſt.

Si traxit ecclesiasticas personas ad forũ suum: quia non solum mortale peccauit, sed, & deponendus, & esset excommunicatus.

Vt 2.q.1. c. nullus, & in Bulla cenæ Domini.

Si cõtra libertatem ecclesiæ ab ecclesiasticis personis aliquid extorsit, quia, vltra mortale, magna esset pœna puniendus, & esset etiam excommunicatus.

Vt 25. q. 1 quicũque, & in Bulla cenæ Do.

Si ecclesiasticas personas cepit, vel capi, fecit, aut incarcerauit; quia, si non habebat licentiam, excommunicatus est.

Si de electione cuiuscunque prȩlati se intromisit, vt, scilicet quem vellet, prælatum eligerent. Et si propter hoc eorum monasteria, vel loca grauauit; quia assentire noluerunt; excommunicatus est.

Si propter hoc suis subditis vetuit, ne eisdem ecclesiasticis necessaria redderent, aut eis in necessarijs seruirent; quia ei annuere in electione noluerunt; excommunicatus est.

Si iuspatronatus alicuius ecclesiæ, vel alia bona ecclesiastica sibi vsurpauit, excõmunicatus est.

Si aliquod munus recepit, vt supplicaret prælatis pro aliquo beneficio conferendo.

Si pro suis consanguineis, vel amicis indignis personis procurauit conferri bene-

Vt 1.q.3. per totũ.

ficia ecclesiastica, simoniam commisit.

Hodie nõ requiritur monitio, ppter Bullam cenę Dom.

Si imposuit taleas, vel collectas suis personis ecclesiasticis sine licentia Papæ, quia, si admonitus non desistit, in excommunicationẽ incidit cap. Non minus. De Imm. eccles.

Vt de cõse. dist. 2. ad nuptiarum.

Si res ecclesiasticas, vt pote, paramenta, cortinas, aut tapetes in suos nuptiarũ vsus accepit, male fecit, quia nõ licet omnino.

Si aliquam præsumpsit vendere ecclesiam, quia simoniam commisit, venditio illa locum non habet.

Si in ecclesijs posuit stipendiarios, vel equos.

Si ecclesias in bello etiam iusto incendit, vel vastauit, quia ad emendam secundum Host. tenetur.

Si bona ecclesiastica, vel personarum ecclesiasticarum, tempore belli abstulit, quia ad restitutionem tenetur; nisi auctoritate Papæ, vel prælati fecisset.

Si in bello ad ecclesiam confugientes per vim extraxit; quia non licet; nisi ecclesia fuisset castellata.

Vt extra eo. ca. ecclesia.

Si in ecclesia, placita fieri fecit, & quam maxime vbi de sanguinis causa agebatur; quia omnino non licet.

Si etiam ibidem strepitus iudiciorum secularium, vel eorum processus fieri, voluit;

uit; quia ipſo iure nihil valuerunt.

Extra, eo. lib.6. cap. decet domum.

Si malefactores in eccleſia, vel domo epiſcopi, ſeu monaſterio, aut prędictis locis adherenti, capere fecit; quia non debuit, nec potuit; niſi habeat auctoritatē à Papa.

Cap. minor 17. q. 4. & de Imm. & d. cap. inter alia.

DE EORVNDEM dominorum excommunicationibus. Cap. 27.

SI ſententias excommunicationis, vel interdicti non curauit; aut excommunicatus in diuinis participauit; quia mortaliſsimum fuit.

Si propter eius defectus ipſius ciuitas, vel dominium interdicta aliquando fuerunt, quia etiam grauiſsimum eſt.

Si propter excommunicationem in ſe, vel ſuos latam, aliquem grauauit ſacerdotem, vel ſacerdotem attinentem, in nouam iterum incidit excommunicationem.

Extra, eo. c. quicunque.

Si nouas conſtituit gabellas, vel pedagia, nō habens ſuper hæc à maioribus ſuis auctoritatem, excommunicatus eſt in bulla cenæ Domini.

Vide lib. 5 cap. 3. not. 4.

Si etiam antiqua augmentauit ſine licentia; ſimiliter excommunicatus eſt, & ſatisfacere tenetur.

lib. 6. cap. quanquā de ecl.

Si à perſonis eccleſiaſticis pro ſuis rebus quas deferunt, vel deferri faciunt, vel tranſmittunt non cauſa negotiationis, gabellas extorquere fecit; excommunicatus eſt tam ipſe, quam gabellarij.

Si nauigantes deprædari fecit, vel factũ ratum habuit; quia in Papalem incidit excõmunicationẽ, vt in bulla cænę Domini.

Si res naufragantium ad portus ſuos delatas, ſibi retinuit, quia vltra rapinæ peccatum, in excommunicationis ſententiam incidit, niſi ablata reſtituat.

Vide lib. 3 ca. 14. in fine.

Si contra immunitatem eccleſiaſticam aliquem per vim de eccleſijs extrahi, fecit, quia vltra ſacrilegium, excommunicationi ſubiacet ſecundum quoſdam.

De priuilegiis Regularium.

Si priuilegia eccleſiaſticarum perſonarum violauit, excommunicatus eſt.

Si repræſalias contra eccleſiaſticas perſonas conceſsit, excommunicatus eſt.

Erant Aſſaſsini quoddam genus hominũ lib. 6. cap. pro humani.

Si tentauerit aliquem occidi facere per aſſaſsinos, etiam in excommnnicationis, & depoſitionis ſentẽtiam ipſo facto incurrit.

Si ſe ſubtraxit ab obedientia Ro. Pontificis, excommunicatus eſt. vide bullam in cæna Domini.

PEC-

PECCATA IN BELLO contigentia. Cap. 28.

SI contra aliquos ſine legitima cauſa bellum mouit, mortaliter peccauit, & de damnis datis ſatisfacere tenetur.

Si etiam bellum iuſtum mouit ſine principis ſui licentia, ſeu eccleſiaſtici, ſeu ſæcularis, grauiter peccat, ſi tam recognoſcit ſuperiorem in temporalibus.

Vt 25. q. 1 quid culpatur.

Si aliquo malo fine bellum mouit, quia non licet, niſi pro repetitione rerum ſuarũ, vel ſuę patrię defenſione, aut huiuſmodi.

Vt. 23 q. 2 c. dominus.

Si potius vindictæ cauſa, quam ad propulſandã iniuriã, mouit, grauiter peccauit.

Vt extra de hom. c. ſignificaſti

Si in bello guaſtũ inſontibus dedit, quia ſatisfacere tenetur, vltra peccatum.

Si noua propugnacula in alterius iniuriam erexit.

Vt extra de tre. c. Innouamus.

Si diebus feſtis ſine magna neceſsitate bellum geſsit.

Si hoſtem vltra ſuum damnum damnificauit, quia non licet.

Si ipſe damnificatus ſua auctoritate rem damnificatis abſtulit, quam damnificans ei accommodauit, quia non licet.

Si in bello ſpoliauit clericos, religioſos, peregrinos, Romipetas, mercatores, agrorum laboratores, & ſimiles, quia omnino

non licet.

23.q.1. Si promiſsiones, quas in bello ſpoponderat, non obſeruauit, & infidelis extitit, mortale peccauit, & reſtituere tenetur ablata.

Si etiam mouit bellum iniuſtum, quia non ſolum aduerſarijs, ſed etiam ſubditis ſuis de vaſtationibus, & de damnis habitis; tenetur ſatisfacere. Et hoc, ſi ipſi ſubditi bona fide, vel coacti fecerunt.

Si in bello iuſto, animo graſſandi, vaſtationes, & damna hoſtibus intulit, cum aliter ſibi conſulere potuiſſet, ſatisfacere tenetur.

Si homines in bello captos crudeliter affligere fecit, vt grandes taleas facerent, mortale peccauit.

Si domos incendit, vel deſtruxit gratia habendi ferrum.

Si inimicorum bona militibus ſuis in prædam, & direptionem dedit, & cõtra eoſdem crudelitates, & inhoneſtates multas fieri præcepit, vel permiſit.

Si mulieres, & adoleſcentulas violauit, vel violari permiſit.

Si in eccleſijs, vel monaſterijs effudit sãguinem, vel pollutionem, vltra mortale, ſacrilegium; & illam eccleſiam ſuis expenſis reconciliari facere tenetur.

Si per vim, vel per furtum aliquid de ecclesia auferri fecit, atque ibidem mortuorũ sepulcra aperiri fecit, quia, vltra sacrilegiũ, esset excommunicatus, respectu violentiæ illatæ cum fractione &c.

Vt extra eo. c. conquęstus.

A IVDICIBVS sæcularibus. Cap. 29.

SI in aliquem iudicandi iurisdictionem sibi vsurpauit, quia semper, officium illud exercendo, mortaliter peccauit.

Si suæ potestatis fines scienter, vel ex ignorantia crassa excessit, mortaliter peccauit.

Si ad suum tribunal personas ecclesiasticas trahi, fecit quomodocunque excommunicatus est.

Vide bullã in cena D.

Si impediuit, aut turbauit iurisdictionẽ Episcoporum, excommunicatus est hodie per bullam in cęna Domini.

Ibidem.

Si dolo aut sua ignorantia, iniquam tulit sententiam, quia, vltra mortale, ad totũ læsi interesse tenetur, ac etiam, secundum leges, multas pœnas substinere deberet.

Vt extra de iniuriis & dam. da. ca. si culpa

Si accepit pecuniam, vt male iudicaret, quia, vltra mortale, salarium reddere tenetur non tamen illi, qui dedit, sed læso.

Vt 1. q. 1. iubemus.

Si accepit aliquid, vt iudicaret, vel vt

11. q. 4. c.

qui rectè non male iudicaret, tenetur restituere illi, qui dedit.

23.q.2. dominus. Si recusauit omnino iudicare, cum deberet, & propter hoc aliquis suum amisit ius, læso satisfacere tenetur.

Si ignarus, & imperitus, iudicijs se intro misit, mortaliter peccauit.

Si per negligentiam studendi, quis suã perdidit causam, quia, secundum canonistas, satisfacere tenetur.

Vt 23.q.1 ca. Militare. Si suam habens prouisionẽ aliquid pro causis exegit, iniustè accepit, & ideo restituere tenetur.

Si etiam oblata sponte recepit: quia nõ debuit, propter suspitionem; veruntamen restituere non tenetur.

De resc. lib.6. cap. statutum. Si delegatus à partibus aliquid accepit, quia non nisi moderatas expensas in causa sibi commissa accipere potest, secundum Ray. & doctores.

Si sine accusatione aliquem iudicauit, grauiter peccauit, quia non debuit.

De accu. cap. si legitimus. Si delicta reliquit impunita, male vtique fecit; cum ex officio teneretur vnicuique ius suum reddere.

Si fuit aduocatus in causa, in qua erat iudex, quia non potuit duo simul officia exercere.

Si contra ius delationes fecit, & si ordi-

nem

nem iudiciarium non seruauit, mortaliter peccauit.

Si aliquam partē cōtra iustitiā grauauit.

Si appellationes legitimas non admisit.

Si aliquibus locū appellādi dolose dedit

Si, post legitimam appellationem nihilo minus in eam causam processit.

Si allegationes friuolas admisit, quia non licet.

Si fecit oppositiones, & inquisitiones, ad quas reus respondere non tenebatur, & quam ob causam fecit.

Si debitas pęnas auxit, vel minuit, cum non posset.

Si secundum allegata, & probata, licet contra veritatem, iudicauit, sciens pro certo, innocentem fore condemnatum, variæ in hoc sunt doctorū opiniones, sed in hoc Tho. in potissimum, iudicem excusatum habet, licet alij multi aliter sentiant.

Si omisit facere condemnationes expēsarum ipse de suo parti refundere tenetur, & maximè, si à principio petitę fuerunt.

Si in dubijs magis peritos consulere neglexit.

Si sine magna indigētia, & cum fraude, assessorem accepit; quia nec debuit, nec potuit; nisi de suo soluat.

Si personas ecclesiasticas iudicauit, gra-

uiter peccauit cum nullam in ipſas habeat iuriſdictionem.

Si religioſum pro aduocato admiſit, nō licet; niſi de mandato ſuperioris, & ſolum in rebus monaſterij, & ad pias cauſas.

Vt 16.q.2 c. Monachi.

Si etiam clericum admiſit, cum non debuit, quia niſi in cauſa propria, & pro miſerabilibus perſonis aduocare non poteſt.

Vt 23.q.5 c. adminiſtratores.

Si perſonas eccleſiaſticas, aut pupillos, & viduas non defendit; & eiſdem de iuſtitia, & aduocatis, non ſubuenit, grauiter peccauit, & de ſuo ipſe eorum damnis ſatisfacere tenetur, ſecundum canones, ac etiam ſecundum leges.

Vt extra Ne prælati, &c.

Si ſimoniacè, aut alio quocūque modo, iudicandi habuit iuriſdictionem, mortaliter peccauit.

Si etiam de aliqua quota prouentus, vel lucri conuenit, ſimoniam cōmiſiſſe videtur, ſecundum Hoſtien.

Vt in c. mulieres de iu. li. 4.

Si miniſter iudicis exiſtens, ſcienter iniquam ſententiam mādauit executioni, grauiter peccauit.

Si fraudulenter pro teſtimonio ferendo aliquam ad ſe vocauit mulierem, non ſolum mortaliter peccauit, ſed, & ipſo facto excommunciatus eſt.

Si domi ſuæ baratariam tenuit; quia vltra mortale, etiam ſecundum leges gra-

uiter

uiter eſt puniendus.

Si ſine præcedentibus Indicijs alicui tor turam fecit; mortaliter peccauit; & ad reſartiendum damnum læſo tenetur.

Si etiam torſit, quem de iure torquere nõ debuit, ſicut illum, qui erat minor, xxliij. annorum, vel ſi torſit modis indirectis, videlicet dando eidem ſalſa comedenda, vt ſiti cruciaretur, mortaliter peccauit.

Si propter lucrum in aliquo contractu mulieris, vel pupilli, in eorũ damnum ſuam interpoſuit auctoritatem, quia, vltra mortale, tenetur de damnis.

Si vt pecuniam extorqueret, aliquem ar reſtauit; aut eius bona per officiales ſuos deſcribere fecit, aut aliquod aliud fraudulentum modum extorquendi adinuenit; grauiſsime peccauit, & omnium ad reſtitu tionem tenetur.

Si, & ipſe prouinciam malis hominibus non purgauit, quia ſibi omne malum imputatur.

Si propter lucrum ſententias in longum protraxit, quia non ſolum mortaliter peccauit, ſed, & omnem pecuniam reſtituere tenetur, ac ẽt parti læſæ ſatisfacere tenetur.

Si in ſententijs aliquibus vnquam aliquas clauſulas obſcuras appoſuit, vt ille, contra quem daretur ſententia non poſſet

ſe de-

ſe defendere, quia, vltra mortale, tenetur ſatisfacere parti læſæ.

Vide infra excommunicatione 138.

Si exiſtens iudex in ſtatu eccleſiaſtico dedit licentiam portandi archibuſettos, aut cultellos prohibitos, aut pugiones, eſt excommunicatus.

AB ADVOCATO.

Cap. 30.

SI ſcienter iniuſtam, aut ſuſpectam defendidit cauſã; quia vltra mortale læſo ſatisfacere tenetur, ſecundum theologos.

Si in aduocando produxit falſa inſtrumenta, vel falſos teſtes; aut falſas allegationes allegauit, mortaliter peccauit.

Vt 3. q. 3: induci.

Si in diſpendium, & grauamen alterius partis, non neceſſarias quæſiuit dilationes, & terminos; vt videlicet petendo teſtes à patria alienos, & ſimilia; quia malè fecit.

Si etiam alio aliquo modo aduerſario bonam cauſam abſtulit; videlicet faciendo oppoſitiones duplices, cauilloſasq; ac doloſas; vltra mortale, tenetur de omni dãno.

Si non fideliter cauſas, ſecundum iuſtitiam, defenſauit, & fauit; quia ſecundum canones, & etiam ſecundum leges tenetur ad damna, & intereſſe.

Si ſuis dolis, & fraudibus, adminiſtrationem alicuius tutoris impediuit, faciens eũ

accu-

accusari pro suspecto, & similia; quia de eius damno tenetur, secundum Monaldū in sua summa.

Si aduersario secreta sui clientuli prodidit, mortaliter peccauit.

Si etiam alio modo suo clitentulo causā perdere fecit, vltra mortale, tenetur, &c.

Si propter suam imprudentiam, vel negligentiam studendi, clientulus eius causa perdidit, vltra mortale ad satisfactionem tenetur.

Si cum multo litigātium damno immoderatum quæsiuit salarium; quia, vltra mortale ad restitutionē tenetur, secūdū Thom.

Si cum suo clientulo de quota aliqua vllum vnquam fecit pactum, malè vtique fecit propter malum exemplum.

Vt 3.q.7.§ arcentur.

Si induxit clientulum suum ad negandā veritatem, aut vt salsos testes induceret secūdum Host. de omni interesse tenetur:

licet tamē aliquando celare veritatem

Si in allegationibus, & aduocationibus suis, procaciter nimium se habuit; quia, vltra graue peccatum eius processus, secundum canones, efficitur nullus.

Vt 5.q. 3. c. in loco,

Si diebus festis propter lucrum, multū in his se occupauerit, grauiter peccauit, & illud erogare tenetur.

Si in causa miserabilium, & pauperum personarum, propter cupiditatem patro-

Vt 86. distin. c. non satis.

cinium pręſtare recuſauit, malè ſecit; quia tenetur ad hæc potiſsimum, ſicut etiam in alijs operibus miſericordię.

Quia tenetur ad resti.

Si in cauſis fœneraticijs aduocauit, vel conſuluit.

Si dictauit inſtrumenta ſub vſuris; quia etiam ſecundum leges efficitur infamis, & in vtroque mortaliter peccauit.

Si aduocando, ſolum ad ordinem iudiciarium, & non ad merita cauſæ attendit; non excuſatur à mortali, & ab obligatione reſtitutionis damni.

Si defendit cauſam iniuſtam quoad merita, quantumcunq; ad modum proceden di ſit ordinata, quia ordo non eſt inuentus, niſi propter vitandas deceptiones.

Si inhibitus à iure aduocauit mortaliter peccauit: quibus autem inhibeatur aduocare, habetur in canone. 3.q.7.c. infames; non tamen omnes mortaliter peccant, ſed ſolum excommunicati, & hæretici; atq; infideles; quia nullo modo aduocare debent, nec poſſunt.

A NOTARIO ET PROcuratore. Cap. 31.

SI imperitus exercuit tabellionatus offi cium, videlicet malè dictando vniuerſa inſtrumenta, prętermittēdo debitas clau

ſulas

ſulas propter ſuam ignorantiam, mortaliter peccauit, & de omni damno lęſis ſatisfacere tenetur, etiam ſecundum leges.

Si aliqua falſificauit inſtrumenta aliquid addendo; vel diminuendo mortaliter peccauit ſecundum leges, de omni damno ſatisfacere tenetur; & ſecundum eaſdem, mortis pœna, vel amputatione manuum, venit puniendus.

Si aliquod confecit teſtamentum, vel aliud quodcunque inſtrumentum; eius videlicet, qui erat mente captus, qui rationis vſum non habebat, mortale peccauit, & de damnis, & litibus inde ſecutis ſatisfacere tenetur.

Si fecit contra iuramenta notariorum, aut non obſeruauit, quæ in creatione ſui tabellionatus facere iurauit, q̃a periurus fuit

Si in fraudem vſurarum aliqua dictauit inſtrumenta, vel etiam contra libertatem eccleſiaſticam, vltra mortale, in excommunicationem incurrit.

Vt in clemen. ex graui c. de vſuris.

Si etiam ſcienter fecit inſtrumentum aliquod vſurariũ, periurus eſt, ſecundũ Hoſt. nec amplius inſtrumenta conficere poteſt.

Vt ex: de teſti· & alicubi ſunt excõmunicati

Si malitioſè publica inſtrumenta occultauit, vel deſtruxit, vel ipſa alteri parti dedit, vltra mortale, de omni dãno tenetur.

Si diebus feſtis ſine magna neceſsitate, ſed

Vt extra de feriis cap. I.

ſed lucri cauſa inſtrumenta confecit, vel extendit, mortale, videtur.

Si in eccleſijs ea dictauit, & publicauit, malè fecit, & ſecundũ ſtatuta ſynodalia, in sẽtẽtiã excõmunicationis fortaſſe incurrit.

Vt nota, in ſpe. de ſala. §. 2.

Si pro inſtrumentis ſuis immoderatum ſalarium accepit, quia reſtituere tenetur.

Si non poſuit inſtrumenta ſua in protocollis ex negligentia, mortale videtur, propter præceptum, & periculum amiſsionis eorundem, vnde læderetur proximus.

Si non ſe bene informauit in renunciatione alicuius iuris, ponendo in inſtrumẽto partem; quæ erat ignara, quia tenetur ei de damno, eo quia fuit cauſa deceptionis proximi.

Si à pauperibus rogatus facere recuſauit, quia tenetur, ſecundum quod dictum eſt ſupra de aduocato, & iudice.

Nota hác excomm.

Si legata ad pias cauſas facta non manifeſtauit ex malitia; in excommunicationẽ incidit ſecũdum aliqua ſtatuta ſynodalia.

Vt extra eo. c. 1.

Si extitit notarius Epiſcopi, & pro ſcribendis ordinandorum nominibus aliquid exegit, ſimoniam cõmiſit, ſi ſalariatus erat.

Concil. Trid.

Si verò non erat ſalariatus non poteſt accipere niſi vnum carolinum; aut Iulium, videlicet decimam partem aurei ſecundum Concilium Trident. ſi verò plus recipiat,

tene-

tenetur omnino ad reſtitutionem; & fortaſſe in ſimoniam incurrit.

Si etiam extitit procurator, & iniuſtam cauſam defendit, mortaliter peccauit.

Si in officio ſuo infideliter, & negligenter ſe habuit, grauiter peccauit.

Si in poſitionibus ponendis, vel reſponſionibus periurauit, aut alicuius periurij cauſa fuit, mortaliter peccauit.

Si cauſas ſuas non defendit per media iuſta, ſed indebita, vt puta cum mendacijs, & periurijs, & huiuſmodi, mortaliter peccauit.

A MAGISTRIS SCHOLARIVM, ſeu pręceptoribus. Cap. 32.

SI indoctus, & ignorans pręſumpſit doctrinæ cathedram exercere, quia, vltra mortale, ſalarium reſtituere tenetur.

Si non debitā ſollicitudinē, & diligentiā in diſcipulorum profectum adhibuit.

Si non vtilia, & neceſſaria docuit.

Si ſe alijs negotijs occupauit, & implicauit.

Si alijs præceptoribus ex inuidia detraxit, aſſerendo eum ignorantiſsimum, & vitioſum, vt ei diſcipulos auferret, mortaliter peccauit.

Si lucri cauſa notabilem cōmiſsit negli-

gen-

gentiam, quia satisfacere tenetur.

Si malũ exemplũ scholaribus dedit, do cendo, & legendo turpia, & inhonesta, & ad turpitudinem prouocantia, cum nosset, mortaliter peccauit.

Si diebus festis illos ad prædicationes, missas, & ad vesperas non perduxit, nec hortatus est.

Si de eorum bonis moribus, & disciplina non curauit.

Si aliquam collectam scholaribus imposuit, malè fecit, quia potius, secundũ Host. deberet de suo prouidere.

Si scholares ob hanc causam de scholis expulit, aut eis libros abstulit pro eo, quòd ei dare nolebant, quod petebat, grauiter peccauit secundum canonistas:

Si pro die festo celebrando, quod à scholaribus festandum erat, aliquid exegit, vltra mortale, simoniã cõmisit, secũdũ Ray.

Si etiam noluit legere die festo, quod de se celebrãdum non erat, nisi data pecunia, similem simoniã cõmisit, secundum Ray.

Si in corrigendis scholaribus nimium furibundus fuit, eos atrociter verberando, grauiter peccauit, quia talia eis non permittuntur.

Vt extra, eo. cũ voluntate.

Si clericum in minoribus constitutum grauiter verberauit, excommunicatus est.

Si

Si corã Epiſcopo, vel eius Vicario fecerit profeſsionem fidei: nam ſuper hoc hodie eſt excommunicatio latæ ſententiæ.

Si ſcholares in ſuis exercitijs occupauit, & eos addiſcere non permiſit, malè fecit.

Si ſe de multis iactauit, vt tales iactabundi facere conſueuerunt, vel ſibi aliorum ſcripta, & virtutes adſcripſit, aliquando mort. eſſe potuiſſet.

Si in veſtitu nimium pompoſus fuit.

Si ſcientias prohibitas legit, vel docuit, vt necromantiam, & notoriam artem, & ſimilia mortal. peccauit ſecundum canones: & ſi habet huiuſmodi libros, omnino non abſoluatur, niſi eos comburat, & hodie eſt excommunicatus.

Vt 37. diſti. capit. ideo. Nota hãc excomm.

A SCHOLARE, Cap. 33.

SI ſuo magiſtro, vel doctori in his, ad quæ tenebatur, non obediens fuit.

Si ſectas, & partialitates in vniuerſitate ſuſcitauit, & enutriuit, mortaliter peccauit.

Si alios ſcholares à ſuis doctoribus ſubtraxit, vt ſuum audirent, quia, vltra mortale; ſatisfacere tenetur.

Si rixas, & contentiones cum alijs fecit.

Si lectiones, & ſtudium non ſollicitauit; & nimium ſomnolentus, & negligens,

ac vagabundus fuit.

Si in disputationibus contra veritatem procaciter contendit.

Si de suo ingenio, & scientia nimium superbiuit alios vilipendendo.

Si ad malum finem studuit, videlicet lucri, ambitionis, vel honoris causa.

Vt ex de imm. ca. docet.

Si actus suos in ecclesijs exercuit; quia non licet.

Si in impendendo nimiũ prodigus fuit, & inhonestas mulieres domi tenuit.

Si lusit, & vestes, ac libros perdidit, & missas, ac ieiunia ecclesię non seruauit.

Si poetas, & alios libros ardenrer legit, & parum de lectionibus suis curauit.

Si iuramenta suæ vniuersitatis non seruauit.

Si in aliquam excommunicationem, siue à iure, siue ab homine incidit.

A MEDICO.

Cap. 34.

SI sine sufficienti scientia se ad practicandum exposuit, mortaliter peccauit, cũ multa damna infirmis tales conferant.

Vt 68. distin. c. 1.

Si, cum esset peritus, circa infirmos negligẽtius se habuit, grauiter peccauit, quia negligentia cum ignorantia eiusdem culpę extimantur verum si negligentia fuit par-

ua,

ua, non ita peccauit.

Si circa infirmum nō debitam adhibuit diligentiam, videlicet visitando eum corporaliter, & eius signa inspiciendo, grauiter peccauit.

Si suspectas medicinas infirmis dedit, dubitans de earum profectu, mortaliter peccauit.

Vt extra de po. & re. ca. infirmitas.

Si non admonuit infirmos à principio, vt confiterentur, mortaliter peccauit propter transgresſionem præcepti canonum (excusaretur tamen à mortali in causa repentina) & hodie sunt periuri per extrauag. Pij V. supra gregem.

Nota hāc extrauagātem.

Si infirmis suasit fornicationes, & similia pro sanitate consequenda, mortaliter peccauit: nam in dicto cap. cum infirmitas, ea consilia medicis interdicuntur sub excommunicationis pœna.

Si quam dedit medicinam, quæ in eius arte non reperitur, mortaliter peccauit secundum Host.

Si medicinas conficere permisit ex rebus vetustioribus, quæ virtute carebant, grauiter peccauit.

Si à pauperibus requisitus, visitare eos renuit, grauiter peccauit, quia ex debito quasi tenetur pauperibus auxiliū prestare.

Vt 38. dist. c. 1.

Si medicinas nimis violentas tribuit, si

ex his infirmo nocumentum aliquod tribuit; grauiter peccauit.

Si multos sub cura suscepit infirmos: ita quòd omnibus, vt decebat; subuenire, & visitare eos, non potuit.

Si in medendo, socium habuit Iudæum; quia non licet.

Si ab ęgrotis immoderatũ recipit salariũ

Si lucri gratia prolungauit curam, mortaliter peccauit, & satisfacere tenetur.

Si in dandis medicinis non studuit, sed sua practica, aut fantasia nimium confisus fuit, mortaliter peccauit secũdũ canonistas.

In ca. de homi;

Si nimis facilis fuit ad inducendum debiles ad frangenda ecclesię ieiunia.

Si etiam quandoque sanis dissuasit obseruare ieiunia ecclesiæ, contestans ea sibi fore nociua, mortaliter peccauit.

Vt de pe. dist. 1, c. Noli.

Si pręgnanti medicinas dedit occidendi puerperij causa, homicidium commisit; si fœtus erat animatus, & est etiã irregularis.

Vt in ca. cum infirmitas, de pen. & remiss.

Si pręgnanti mulieri consilium dedit, vt abortum faceret, aut illam ea de causa flebotomauit; mortaliter peccauit.

Si suo iuramento iudici retulit falsum de qualitate vulnerum, si id ob lucrum fecit, vltra mortale læso satisfacere tenetur.

In ca. significasti.

Si non annuntiauit infirmo mortem propinquam propter parentum complacentiam,

tiam, ita quòd non ordinauit facta sua, videlicet animæ, rerum temporalium, mortaliter peccauit propter indirectum proximi damnum.

Si alijs medicis æmulationis causa detrahit, vel aliud eis damnum intulit, quia, vltra mortale in vtroque satisfacere tenetur.

Si statuta medicorum nõ obseruauit, & quæ maximè obseruare iurauerat, mortaliter peccauit, & toties, quoties &c.

Si secando aliquem, ex Ignorantia dispositionem nõ obseruauit, grauiter pec. quia tutius fuisset dimittere, quã secare, & mortaliter peccare secundum Hostien.

Si flebotomando debitam diligentiam non adhibuit.

Si habens apothecam aromatariam suos infirmos coegit in ea suas emere medicinas, quia, si ex hoc aliquod infirmis illatũ est damnũ, de omni damno illato tenetur.

Si visitando mulieres infirmas, nõ se honestè in tãgẽdo habuit, mortaliter peccauit

AB AROMATARIO, & pharmacopola.

Cap. 35.

SI res vetustas pro nouis; & mala pro bonis, vel certo mixtam pro pura, aut res viles pro pretiosis vendidit, quia, vltra

mortale, tenetur, &c.

Si etiam scienter vendidit rem marcidam, vel defectuosam, pro bona.

Si in componendis medicinis, vel confectionibus, ea non posuit, quæ medicus ordinauerat, cum non haberet, grauiter pec. & tàm medicus, quàm ipse, qui adhęc debitam adhibere debebat diligentiam.

Si inexpertus præsumptuosè, & temerariè ad componendas medicinas se posuit.

Si debitam memoriam non adhibuit, ne erraret dando vni, quod cōueniebat alteri, quia id graue peccatū, & periculosum est.

Si aromata sophisticauit, commiscendo res viles pro pretiosis, vt frequenter talia facere consueuit.

Si vendidit piper pro cinnamomo, vel aquam fontis pro distillata, & similia, quia, vltra mortale, de damnis tenetur.

Si in vendendo excessit pretium, vt fieri consuetum est, vltra mortale, satisfacere tenetur.

Si in vendendo non dedit ementibus pondus suum.

Si periurijs, & mendacijs, ac alijs fraudibus, in arte sua vsus fuit.

Si alicui principaliter pecuniam mutuauit, vt ad suam apothecam ire teneretur, vsuram commisit.

Nota hanc vsuram.

Si

Si monetam falsam, inaduertenter receptam pro bona scienter expendit, malè vtique fecit, quia nullo modo licet.

Si aliquid dedit, vel vendidit, aut docuit, vt aborsum induceret.

Si vendidit venena eis, quos abusuros credebat, mortaliter peccauit.

Si diebus festis indifferenter vendidit, aut vendere fecit, quia non licet, nisi in casu necessitatis magnæ.

AB OFFICIALI COMMVNITATIS, vel principis. Cap. 30.

SI ex dispositione sui maioris aliquid à subditis exigens plus debito extorsit; vltra mortale, restituere tenetur.

Vt 23. q. 1. & Militare.

Si officium suum non iustè, & fideliter exercuit.

Si concussionis crimen commisit, videlicet si noluit iustitiam ministrare, nisi data sibi pecunia; vel si p metũ aliquid extorsit, quia vltra mortale, tenetur satisfacere.

Si etiam propter pecuniam prętermisit aliquam iustitiam facere, quia illam restituere tenetur.

Si, inquantum potuit, non obuiauit malis, & damnis proximi, cum potuisset sine sui magno periculo, mort. pec. & tenetur insolidum.

Si in consilijs communibus mala,& fraudulenta dedit consilia, propter quę alicui damnum aliquod subsecutum est, læsis satisfacere tenetur.

Si ipse existens in consilio communitatis, vel principis, vbi aliquod malum deliberatum fuit quod cedebat in damnum alicuius personæ publicæ, vel priuatę, videlicet de imponendis collectis, & similia: si in hoc consensit, tenetur satisfacere læso, si obuiare poterat,& non fecit, tamen mortaliter peccauit.

Vt Pan. in c. cũ nos, de his quę fiunt.

Si etiam suo principi aliquid iniustè agẽti pro posse in suo officio non contradixit, vltra mortale, ipse de suo lęsis satisfacere tenetur.

Si alicui iura sua, vel bona ex concessione litterarum principis impediuit, vel vsurpauit, vtputa, ne creditores possent suos cõuenire debitores, vel suas prosequi causas, & huiusmodi, vltra mortale, satisfacere tenetur.

Vt extra de rescr. lib. 6.

Si bona alicuis à principe iniquè cõfiscata sibi dari fecit, ea retinere non potest.

Si ex cupiditate lucrandi apud principẽ intercesit, vt aliquis iustè condemnatus liberaretur, mort. peccauit, impediendo iustitiam.

Si possesiones locorum piorum, aliqui-

bus

bus suis circumuentionibus, paruo pretio in detrimentũ ecclesiæ sibi vendicauit, restituere, vel de residuo satisfacere tenetur.

Si etiam alias sibi conuicinas possessiones vsurpauit, adinueniendo aliquas occasiones, videlicet calumniando veros dominos apud principem, vt sibi eas vendere cogerentur, de damnis tenetur.

Si ex adulatione laudauit principem de bono aliquo, quod in eo non erat, mortaliter peccauit.

Si etiam laudauit eum de malis suis, vt pote, de rapina, luxuria, vindicta, & huiusmodi, mortaliter peccauit.

Si principi aliqua persuasit, vt à suis subditis indebitas extorqueret pecunias, mortaliter peccauit, ẽt si princeps nõ exegisset.

Si ciuitates, vel loca suæ fideicommissa, alicui proditori tradidit; tenetur de omni damno vero domino.

Vt extra de iniu. ca. 5. culpa.

Si non obseruauit, quæ obseruare iurauit, mortaliter peccauit.

Si emit officium aliquod, aut super illud mutuauit pecunias aliquas, aut pro alijs in hoc mediator fuit.

Si habens soluere de pecunia domini, aliquid pro hac extorsit, videlicet tantum pro ducato si salariatus erat, illud acceptũ restituere tenetur, alias non.

Si

Si, quos inuenit nocte contra statuta, non puniuit propter auaritiam, mortaliter peccauit.

Si non accusauit, quos tenebatur ex officio, quia si ex iuramento tenebatur, mortaliter peccauit, aliàs non.

A CIVE VERO SIC Quæres. Cap. 37.

SI ociosè sine vllo prorsus bono exercitio vixit, malè vtiq; fecit. quia otiositas est hominis sepultura, quæ vndique fœtorem exhalat teterrimũ, & ideo tales proijcientur in tenebras.

Si filios, familiamque totam similiter sine aliquo bono exercitio viuere, & stare permisit; quia graue peccatum est.

Si etiam eorum mala opera, & vitia nõ castigauit, grauiter peccauit.

Si ipse ad taxillos, chartasque, seu scachos quotidie quasi ludit.

Si per plateas; apothecasque tempus suũ consumpsit, & ibidem verba detractoria, & luxuriosa, atq; mẽdacia innumerabilia euomit, ibidem sedendo, tibias commouit, & similia mali exempli opera faciendo; acerrimè reprehendendus est.

Si domi quotidie degens familiam suã clamoribus, & verbis fastidiosis perturbauit,

uit, vt multi facere consueuere.

Si in comessationibus, & ebrietatibus, & dormitationibus superfluis se infecit, atq; in talibus bona inaniter consumpsit, graue peccauit.

Si, turpes luxurias, & cõcubitus ab vxore exegit, mortaliter peccauit, & toties, quoties, vt dictum est supra.

Si verba protulit domi, inhonesta, cum scandalo familiæ suæ.

Si legit potius vana, & inhonesta, quam diuina, & morigerata.

Si alijs voluit prædicare, docere, quæ ipse agere recusauit.

Si se de pluribus iactauit, quæ in eo minimè sunt, aut vnquam fuere.

Si ex auaritia vxorem ducere recusauit, sed magis aliorum vxores tenuit, & suas pedissequas violauit.

Si suis colonis, & alijs pecunias cum aliquo beneficio suo tacito, vel expresso mutuauit, vsuram commisit, secus, si auxilij gratia; non lucri, id fecisset.

Nota hanc vsuram.

Si rusticis bladum, quando vile erat, mutuauit accepturus tantundem, quando esset carius, vsuram commisit, si id solum lucri causa fecit.

Si rustico pecunias accomodauit pro Gualdo, vel alia re simili, seminando in

agro

agro proprio, accepturus immoderatos prouentus, satisfacere tenetur de iustitia, sed in hoc prudenter intellige bene conuentiones inter eos licitè factas.

Si suos colonos indebitè aggrauauit vecturis scilicet, & alijs seruitijs, vt multi per sæpe faciunt, quia satisfacere tenetur.

Si eorum filias, vel sorores, aut vxores multis promissionibus decepit, vel alijs modis seduxit; quia eis de pudicitia sublata tenetur satisfacere.

Si equos suos, & alia animalia super cõmuni prouentu depascere, vel enutriri voluit sine alia recompensatione sui coloni, satisfacere tenetur.

Si etiam porcos, pullos, anseres, & pauones, aut anates, vel alia similia expensis sui coloni enutriri, voluit, magnam iniustitiam commisit.

Si aucupando, vel venãdo, quotidie per aliorum blada cum equis pertransiuit, & eorũ semina cõculcauit; grauiter peccauit.

Si colonos, & famulos suos diebus festis, sine auditione missæ hinc inde transmisit; mortaliter peccauit, si sine magna necessitate id fecit.

Si decimas, vt tenetur, non soluit integrè, mortaliter peccauit.

Nota hanc vsuram.

Si emit boues, vel oues, aut porcos à pau-

pauperibus quos ſciebat, vel dubitabat, nõ habere, atque ita eos non extantes eiſdem inſolidum, aut pro annua penſione locauit, vſuram fecit.

Si etiam ſcienter fructus terræ emit ab illis maximè, qui terras minimè habebant; vſuram commiſit.

Si alia ad ſocidum dedit capitali omnino ſaluo, vſuram fecit.

Si pecuniã apud campſorem, vel artificẽ poſuit non intendens, niſi de lucro tantũ participare, vſurã cõmiſit, ſecundũ omnes.

Si pertractando aliorum bona, vt pote communitatis, hoſpitalium, pupillorum, non iuſtè, & fideliter egit, mortaliter peccauit, etiam quaſi de leui culpa.

Si pecunias ſibi pro aliquo bono, vel vtili reipub. datas, in ſuam vtilitatem impendit, aut ſibi retinuit, vltra peccatum, duplum reſtituere tenetur. In 4. d. 15.

Si exigendo aliquas ſuæ communitatis collectas aliquid ſibi retinuit; vltra mortale, ſecundum leges in duplum ſatisfacere tenetur.

Si aliquod pignus accepit, & illo in ſui vtilitatem vſus fuit, vel alteri accomodauit ſine voluntate domini, furtum cõmiſit.

Si aliquod extruxit ędificium in damnũ, & iacturam vicini ſui, videlicet priuando

domum alterius lumine: aut alterius venas aquæ amputauit, siue supra alterius murum ędificauit; & similia, satisfacere tenetur, aliter mortaliter peccauit.

Si columbaria, siue pastura in damnum aliorũ tenuit, malè fecit, vt dictũ est supra.

Si canes, vel alia animalia educauit, qui anseres, & porcos, & agnos pauperum occidunt, ad damni ęstimationem tenetur.

Si existens administrator, vel rector alicuius loci pij, non prouidè eorum bona, & iura gubernauit, & rexit; aut prouentus illius, quibus debuit, non dispensauit, mortaliter peccauit vt dictum est supra.

Si de bonis eorum locorum piorum inuentarium non fecit, & maximè, si super hoc, iuramentum sibi præstitum fuit, grauiter peccauit.

Si prouentus ipsorum locorum piorum in proprios vsus conuertit; malè vtique fecit, quia nullatenus licet; & de dãnis tenet.

Vt 11.q.4 c. Quicunque,

Si propter negligentiam suam bona, & iura ipsorum locorum deperdita sunt, magnum peccatum commisit.

Si ex sui negligentia collapsæ sunt domus, & ipsorum ædificia, vltra peccatum, tenetur satisfacere.

Si ex tali administratione aliqua vnquã pauperibus accepit munera, malè fecit, & in ali-

in aliquibus locis est excommunicatio contra tales.

Si extitit æstimator patrimoniorum ciuium suorum, vel districtualium, odio, vel inuidia, aut dolo plus, minusuè æstimando, proximum, vel rempub. damnificauit, mortaliter peccauit, & de damno satisfacere tenetur.

Si in ponendis collectis, vel oneribus ciuitatis, aliquem plus iusto grauauit, vltra mortale, satisfacere tenetur.

Si existens elector, gubernatorē ciuitatis aliquem ex odio nominauit, sciens eū legitimam habere excusationem, & si hæc fecit, vt haberet causam eum vexandi, vltra mortale, tenetur ad omnes sumptus litis; quos fecit in causa illius appellationis, & hoc est secundum leges.

Si existens in consilijs commúnitatis, cō sensit alcui malo, vel dedit fraudulentum consilium, grauiter peccauit, & læsis satisfacere tenetur.

Si bona communitatis suę dilapidari permisit, aut inutilibus commissionibus expendi, malè fecit.

Si partialis fuit cum partialibus se commiscuit, aut de partialibus libenter audiuit, quia grauissimum peccatum fecit.

Si nouitates bellorum, & alia noua libēter au-

ter audiuit, & in his confabulationibus tẽpus contriuit.

Si accepit, vxorem vſurarij vel raptoris filiam, quos ſciebat nihil præter vſuras habere, quia ipſam dotem ſic acceptam reſtituere tenetur, non autem vſurario, ſed creditoribus.

Si ipſe vxorem ſuam in fraudem creditorum dotauit, ſatisfacere tenetur; aliàs, tam vxor, quàm ipſe, fur eſt, & latro.

Si decepit, vel fraudauit fratres, aut nepotes ſuos de bonis paternis.

Et de multis alijs ciues interrogare poteris, prout tibi videbitur.

A MERCATORE AVTEM INquire ſic. Cap. 38.

Vt extra de Iudæis c. ad liberandam.

SI aliquas mercantias Mauris, ſiue Turcis ſine licentia Papæ miſit, excommunicatus eſt: aliquæ tamen communitates ſuper his licentiam habent.

Si principaliter propter auaritiam, & diuitiarum congregationem negotiatus eſt, mort. peccauit, maximè, ſi in lucro finem poſuit, & lucrari intendit per fas, & nefas.

Si cum alijs mercatoribus conuenit, ne tales res, vel merces, minore venũdentur pretio, quam inter eos conuentum ſit, & ſi pretium illud ſit exceſſiuum, prohibitum eſt,

est, etiam secundum leges.

Si merces maiore pretio vendidit, quã valebant, non tantum ex eo, quòd ei terminum fecit, sed quia eidem aliam peccuniam mutuauit, mortaliter peccauit, & vsuram commisit occultam.

Nota hic periculosissimam vsuram.

Si ad terminum vendidit, & excessiuũ pretium excessit, maximè propter dilationis terminum, vsuram commisit.

Si carius in eodem loco, & die vendidit, quàm emit, malè fecit.

Si ab ignorante res emit multo minore pretio, quàm valebant, si scienter hoc fecit, mort. peccauit, & satisfacere tenetur.

Si peccuniam artifici ad exercendum dedit hoc pacto, & intentione, vt in omni euentu capitale sit saluum, & aliquã lucri partem haberet; vsuram commisit.

Vt in c. plerique 14. q. 3.

Si cum aliquo aliquod fecit baratum, & sua multo magis appretiauit, quàm quę erant alterius; iniustitiæ crimen commisit, & mortaliter peccauit, nisi, & alter eandem sibi iniustitiam fecisset.

Si socios in communi societate decepit, retinens sibi aliquod lucrum, mortaliter peccauit, & satisfacere tenetur, nisi certus fuisset de illorum deceptione.

Si in rebus societatis non ita diligens fuit, sicut debebat, grauiter peccauit.

2. q. 1. Nouum.

Si exercuit mercaturam, quæ de ſui natura illicita erat, non excuſatur à mortali, quia quæcunque peccata eius mercaturæ occaſione facta fuere, eiſdem adſcribũtur.

Si fraudauit, vel defraudari, fecit iuſtas gabellas, & pedaggia, dicens, vnam rem aliã eſſe, vel aliud eſſe pondus, & ſimilia, qa vltra mort: de omni ſatisfecere teneť.

Pius V. nouam legem edidit contra tales.

Si falſas impendit monetas, mort. pecc. Si illas totondit, quia, vltra mortale, in maximam incurrit pœnam.

Si aliquam fraudulentam fecit ſecuritatem, peccatum eſt, aſſecurando autẽ merces per mare, vel per terram, ſi aliquid inde recipit, non eſt malum, quia ſe periculo expoſuit.

Si fraudem in ponderibus, & menſuris fecit, mortaliter peccauit, & ſatisfacere tenetur, aut amore Dei erogare.

Si pro rebus acceptis, ſuis creditoribus in termino, & loco non ſoluit ſuum, ad intereſſe tenetur.

Si ſuis mercenarijs mercedem laborũ ſuorum reddere diſtulit vltra terminum ſuum, aut eis aliquid de pretio conuento ſubtraxit, vel eis aliquid falſum dedit, ſatisfacere tenetur.

Si eis non dedit pecunias, vt promiſerat, ſed pannum, ſericum, vinum, bladũ, & ſimi-

& similia; illicitè egit; maximè si contra eorum voluntatem, & damnum id fecit.

Si mercaturam exercuit diebus festis, mortaliter peccauit, nisi fuissent nundinę; quia tunc, audita missa, licet, cum lincentia tamen episcopi.

Si diebus festis ratiocinia, vel fieri mãdauit, aut litteras multas scripsit, & nuntios vltro, citroq; mandauit, mortalitet pec. nisi magna fuisset debitorũ necessitas

Si in loco sacro emit, vel vendidit; malè vtique fecit, cum omnino sit prohibitum.

Vt 42. di. cap. Non oportet.

Si negociando vsus fuit mendacijs, periurijs, iuramentis, & deceptionibus, q̃a in vltimo semper est mortale, in alijs verò aliquãdo est mortale, & aliquãdo veniale.

Si propter lucrum scienter se morti periculosæ exposuit, mortaliter peccauit.

Si pecuniam aliquando sub nomine depositi accepit in responsum, depositando sex pro centenario, & inde ipse ex illis lucratus est in malis contractibus decem, & plus pro centenario, duo commisit mortalia, vnum in mutuando, & aliud in vsura accipienda.

Si existens in aliqua ciuitate omnes inarrauit, vel emit illius ciuitatis mercaturas, vt puta aromata, cotonum, bombicẽ, lanas, sericum, ceram, & similia, ex eo q

audiuit, ſimiles merces illuc veniētes eſſe demerſas, grauiter peccauit, & ſecundum leges, exilij pœna multandns eſſet.

Si res raptas per mare, vel per terram emit, reſtituere tenetur.

Si ſcienter malorum contractuum mediator fuit, mortaliter peccauit, & ipſe de ſuo læſis ſatisfacere tenetur.

Si in alijs contractibus mediator fuit, puta vendendi domos, agros, pannos animalia, & ſimilia; & emptori, ac venditori malè conſuluit, tenetur ſatisfacere.

Si etiam matrimoniorũ mediator fuit, & multa ibidem mendacia in præiudiciũ alterius partis dixit, mort. ſemper pecc.

Notent mariti hoc peccatum.

Si ſe ad partes longinquas per multum tempus abſentauit; & vxorem iuuenem dimiſit; non videtur excuſari à mortali, propter priuationem prolis, ac quia vxori occaſionem adulterij præſtitit.

AB ARTIFICE, & Mechanico. Cap. 39.

SI fecit artem omnino illicitam, vt taxillos facere, ſeruire vſurario, vel piratis in arte ſua; aut militi in iniuſto bello, vel lenoni in lenocinio, mort. poc. nec abſoluendus eſt, niſi omnino dimittat.

Si artificium aliquod fecit, quod, & ad bonũ, & ad malũ vſum eſt indifferens, vt facere baliſtas, ſagittas, lanceas, gladios, venena, & ſimilia, ſi ea ad malum finem ſcienter fecit, mortaliter peccauit.

Vt 2. q. 1. c. Notum.

Si in arte ſua mendacia ſcienter dixit, aſſerendo ſe in tali arte eſſe peritiſsimum, ſi ex tali igorantia aliquem læſit, mortaliter peccauit, & omnino læſis ſatisfacere tenetur.

Si etiam in arte ſua mendacia dixit, ſi ex hoc intendebat nemini nocere, ſed ſe indemnem cuſtodire; veniale fuiſſet, ſed quando talia in conſuetudinem deduxit, mortale peccatum ſemper eſt, ſecundum Hoſtien.

Si adinuenit modum falſandi menſuras, vel pondera, & illis vſus fuit, mortaliter pec. ſemper, & ſatisfacere tenetur.

Si humectauit merces, vt ponderoſiores eſſent, mortaliter peccauit, & tenetur ſatisfacere.

Si aliorum exercitia, vel opera, aut merces diffamauit, vt ſua melius venderet, & ad ſuam apothecam traheret.

Si nouitatum inuentor fuit, & alijs peccandi occaſionem dedit, ſecũdum Thom.

Si aliquem in arte ſua decepit, qui videlicet ſuæ fidei fideliter ſe commiſit,

mort. peccauit, & ſatisfacere tenetur.

Si ſignum alterius artificis nominati ſibi aſſumpſit, cum ipſe nō eſſet ita bonus, grauiter peccauit propter deceptionem.

A LANIFICE AVTEM ſic quære. Cap. 40.

SI dolum in arte ſua aliquando fecit, non faciendo pannos in ſua bonitate, & eos tanquam pretioſos vendendo, ſatisfacere tenetur.

Si eos debito modo tingere non fecit; aut eorum tincturas ſophiſticauit, quia, vltra mort. etiam læſis ſatisfacere tenetur.

Si pannos vltra mēſuram artis trahere fecit; & eos pro bona menſura vendidit; læſo ſatisfacere tenetur.

Si calligas, vel alias veſtes vendidit de panno non balneato cum magno ementium incommodo grauiſsimè peccauit, tū propter damnum; tum etiam propter ementium perturbationem.

Si vendidit pannos ad tiratoriū laceratos aut malè textos, & huiuſmodi, pro bonis occultans eorum defectus, quia, vltra mortale, tenetur ſatisfacere.

Si tradendo lanam ad filandum dedit 13. vncias pro libra; malè fecit, & ſatisfa-

cere tenetur, nisi talis sit mos in loco.

Si dedit laboratoribus solutionem non secundum cõuentiones inter ipsos factas, vel diminutas, aut dedit panem, & vinũ, seu pannum, & similia, aut aliquid decerpsit de pondere eorum laboris, iniustè egit, & satisfacere tenetur.

Si in textura pannorum aliam speciem lanæ miscuit.

Si operarijs, & creditoribus suis debita ex mercede, soluere distulit.

Si diebus festis lanam lauare, & ad solẽ extendere, sine magna necessitate fecit, & iustas gabellas fraudauit.

AB AVRIFICE, ET FERRARIO. Cap. 41.

SI vendidit aurum, vel argentũ alchimicum pro vero, quia, vltra mort. tenetur damnificatis satisfacere, secundum Thom. verùm (secundum quosdam doctores) si posset impendi sine aliqua falsitate formæ, non peccaret.

Si emit calices sacros non conflatos, & alios ecclesiasticos thesauros, quia non licet, cum prohibitum sit. Vt 10. q. 1 cap. hoc ius.

Si emit aliquid furatum; vt annulos, zonas, cingulos, & similia.

Si conflauit, vel totondit moneta, quia

graue peccatum est.

Si vendidit lapides annullorum, vel iocaliũ falsos, pro pretiosis, & bonis vel aliud in operibus suis occultauit, vt ponderosiores, quia, vltra mortale satisfacere tenetur.

Si emit lapides pretiosos pro vilibus ab his, qui ignorabant; satisfacere tenetur.

Si ipse campsoris officium exercuit, q̃ omnino non licet.

Si in vendendo, & emendo non dedit vnicuique suum pondus, vel non seruauit iustitiam.

Si cudit monetam sine licentia principis, mortaliter peccauit.

Si monetam ęneam inaurauit, vel inargentauit; mortaliter peccauit, & secundũ leges multipliciter deberet puniri.

Si de laboribus suis excessiuũ extorsit pretium; satisfacere tenetur.

Si deceptiones, & fraudes multum insudauit.

Si in zonis, & alijs rebus inhonesta sculpsit, quia graue peccatum est.

Si aliorum artificũ opera, vel insignia vituperauit, & sua super æthera extulit, male fecit, & satisfacere tenetur.

Si discipulos suos, prout promisit, nõ fideliter instruxit in ipsa arte; ac eos inho-

neſtè tractauit.

Si gabellas fraudauit vel fraudari fecit, mort.pec.& ſatisfacere omnino tenet: nã ſimiles, propter cõmoditatem occultandi res pretioſas, de facili in hunc errorem ſæpe cadunt.

Si ferrum pro calibe vendidit, cum ſit ferrarius, tenetur.

Si fecit claues ſcienter volentibus furari, mortaliter peccauit.

Si etiam alia inſtrumenta fecit ad aperiendum hoſtia, vel capſas, mort. peccauit, cum ſciret, aut dubitaret de malo.

A TABERNARIO, ET hoſpite. Cap. 42.

SI vẽdidit vnã ſpeciẽ vini ꝓ alia,& illud cum aqua miſcuit, aut nouũ ꝓ veteri vẽdidit; vel in eo aliquid miſcuit nociuũ

Si debitas non dedit menſuras, quia,& mort. peccauit,& tenetur ſatisfacere.

Si totum vinum non conſignauit gabellæ, & ſi ſuo iuramento dixit, vas non eſſe maioris capacitatis; vltra mortale,ſatisfacere tenetur.

Si carnes vnius ſpeciei, dixit, eſſe alterius, & comeſtibilia iam vendita, furtim hoſpitibus ſubtraxit.

Si fœnum, & bladum vel hordeum no-

&te equis subtraxit: vel quid aliud hospitibus subtraxit; vel furatus est.

Si culpa sua perdidit sibi in custodiam tradita; quia, si res requirebant diligentem custodiam, satisfacere tenetur.

Si diebus festis principaliter propter lucrum vendidit, non curans de missa, nec de alijs diuinis, mortaliter peccauit.

Si vendidit scienter vinum, se inebriare volentibus, mortaliter peccauit.

Si propter lucrum principaliter tenuit malas feminas, lusores alearum, latrones, banditos, & ribaldos, ac barros; atque eis malè faciendi occasionē præstitit, omniū peccatorum illorum particeps efficitur.

Vt 2. q. 1. c. Notum.

Si carius peregrinis, & ignotis vendidit; quia præcipuè eis prohibitnm est, vt extra, de emp. & vendi cap. 1.

Si hospitium suū non seruauit mundū.

Si quando fuit in suspitione morbi, propter cupiditatem, hospitium viatoribus aperuit mortaliter peccauit.

Si viatores ab hospitijs aliorum deuiauit, vel subtraxit diffamando, vel vilipendendo eorum hospitia; mort. peccauit.

Si collocauit latenter malas fœminas in lectis hospitum, mortaliter peccauit.

Si equos vitiosos trāseuntibus fraudulenter locauit; mortaliter peccauit, & si pro-

propter hoc aliquod notabile damnū ſub ſecutum eſt conductori, reficere tenetur, vltra, mort. peccatum commiſſum.

Si equum vitioſum, vel defectuoſum ignoranti emptori vendidit, mercatum reſcindere tenetur, & damnum reſarcire.

Si equos locauit carius, quam debebat, viatoribus in magna neceſsitate conſtitutis; grauiter peccauit.

Si equos ſibi fideliter commiſſos malè tractauit, aut eos alijs ad naulum locauit, ſatisfacere tenetur.

Nota hoc ad omnes atrinet.

A SVTORE. QVAERE ſic: Cap. 43.

SI propter cupiditatem multa promiſit facere, quę omnino ſciebat perficere non poſſe, male fecit; & grauiter pec.

Si pannum, ſericum, telam, bombycē, & ſimilia furatus fuit mort. pec. & ſatisfacere tenetur; niſi quid minimum fuiſſet; vel niſi feciſſet pro ſatisfactione ſuæ mercedis, attamen male facit.

Si diebus feſtis, & eorum vigilijs vſque ad mediam noctem laborauit, vel laborare fecit; niſi fuerit maxima neceſsitas, à mortali non excuſatur.

Si in veſtiendo mulieres inhoneſte ſe habuit, mortaliter peccauit.

Si

Si in arte sua nouas portaturas, & minus honestas adinuenit.

Vt in cap. consuluisti 2. q. 5

Si propter ignorantiã vestes destruxit, quia de damno, & interesse damnificatis satisfacere tenetur.

Si discipulos, aut famulos, mercede cõductos non fideliter docuit, aut malè tractauit, vel non soluit, quia, vltra peccatum satisfacere tenetur.

Si aliorum vestes pignorauit; aut alicui accommodauit cũ aliquo suo beneficio, satisfacere, & lucrum perceptum restituere tenetur.

Si per errorẽ alicuius vestem alteri dedit, non excusatur, sed tenetur, &c.

Si valde impatiens circa opus suũ fuit: propter hoc sæpius Deũm, & sanctos, ac magistrum suum blasphemauit.

Si pueros, quos conduxit, grauiter percussit; atq; eis inhonesta dixit, & maledixit ac blasphemauit.

AB AGRICOLIS, ET RVralibus. Cap. 44.

SI propter dãna alijs illata aliquo modo fuit excummunicatus; aut cum excommunicatis scienter participauit.

Si omni anno confessus est, communionem sanctam cepit, ac pœnitentias sibi

bi iniunctas à cõfessarijs integrè perfecit.

Si diebus festis missam prætermisit, & laborauit, & laborare fecit.
Si confirmatus est, & suos confirmari fecit, quia tenetur.

Si decimas debitas non soluit, & de bonis non dedit, quia mort. peccauit.

Si parocho suo inobediens fuit in his, quę Dei sunt; vel ei detraxit, aut maledixit, aut comminatus est.

Si de agris vicinorum suorum aliquid furatus est, & maiora furandi intentionẽ habuit; mortaliter peccauit, & toties, quoties, tenetur restituere.

Si sua animalia in alienis pratis, & agris ad pascendum misit, aut ea sine custodia emisit cũ multo damno proximi sui; quia, vltra peccatum, satisfacere tenetur.

Si aliorum animalia, sibi damnum inferentia interfecit, vel intoxicauit, aut grauiter vulnerauit; quia, vltra peccatũ, damni æstimationem resarcire tenetur.

Vt ex. de iniu. & dam. da. c. si læserit.

Si nocuit vicino suo per se, vel per familiam suam, frangendo sepes, & succidẽdo arbores, & nemora; aut aquam furtiuè nocte auferendo,

Si terminos agrorum mutauit, vel aliquid de agro vicini sui ademit, & suo addidit; quia in omnibus satisfacere tene-

tur,

tur, aliter absoluendus non est.

Si possessiones dominorum suorũ non benè tractauit, & eis fructus suos integræ non reddidit; satisfacere tenetur.

Si boues dominorum suorum non benè tractauit, nimis fatigando, & de eis curam non habendo; satisfacere tenetur.

Si arbores ex domini sui possessione sine eius licentia succidit.

Si animalia tenens ad socidum, non respondit integre de lana, caseo, fœtibus, & huiusmodi dominis suis; quia, vltra furtũ, mortale est, & satisfacere tenetur.

Si de tempestatibus, alijsq; flagellis nimium impatiens fuit, & propter hoc de Deo turpia dixit, quia, si deliberatè ea dixit, mortaliter peccauit.

Si in laboribus, & cũ iumentis suis impatiens fuit, semper maledicendo, iurando, ac blasphemando, & turpia dicendo.

Si testimonium falsum quoquó modo protulit, quia non est absoluendus, cũ sit casus episcopalis, nisi omnino satisfatiat.

Si nimiũ inuidiosus fuit, & propterea vicinos iniustè accusare non erubuit, videlicet apud officiales suos, vltra mortale satisfacere tenetur.

Si non gubernauit bene familiam suam secundum præcepta Dei, & sanctæ eccle-

sie

siç Romanæ.

Si suo sacerdoti appretiatiuè aliquid dedit pro Missis, pœnitentia, benedictione nuptiarum, baptismi, & extrema vnct. simoniam commisit.

Si aliquas falsas habuit superstitiones, non est absoluendus, nisi omnino dimittat eas, & alias superstitiones numerãdas.

Si conductus ad diurnos labores non fideliter, & solicitè, ac diligenter laborauit, sed sępius pausauit, & comestiones lõgas fecit, satisfacere tenetur; licet paucissimi de hoc vnquam sibi conscientiam vllam facere velint.

Nota

Si seruiens alicui magistro aliquid sibi occulte subtraxit, satisfacere tenetur.

Si potius voluit esse mendicus, & miser, quàm laborare.

dist. 41. §. 1.

Sed, & de eorum rixis, cõtentionibus, maledictionibus, ebrietatibus, luxurijs, choreis, periurijs, iuramentis, inumerabilibusq; mendacijs, ac inhonestissimis verbis, cum omni diligentia inquirere debes, quia rusticorum, vt plurimum, vita talib' infecta est, atque de eorum arrogantijs, quia in his impudẽtissimi, vt plurimũ sunt

Si facta sui cõmunitatis pertractauit, & in his infideliter se habuit, quotidie comedendo, & litigandi occasionem sem-

per

per quærendo, vbi, si impendit vnum, dixit se quatuor impendisse, & si, propter hoc sibi bona communitatis vsurpauit; satisfacere tenetur.

Si ex culpa sua, ipsa sua communitas in genarali, vel speciali damnificata fuit, vltra pec. tenet̃ ipsi cõmunitati satisfacere.

Si sine aliqua necessitate, sed prosactis suis super impensis suę communitatis absens stetit, vltra peccatum, tenetur ipsi cõmunitati satisfacere.

A DATIARIIS. Cap. 54.

SI incantauit gabellas, seu datiá illicita, malè vtique fecit, eo quia de iure diuino, canonicoque ac ciuili sunt reprobata, nisi ex longa, & probata consuetudine, aut ab Imperatore fuissent probata, quia si tales gabellas exegit, vltra mortale, est excommunicatus; & etiam restituere tenetur.

Si ab ecclesiasticis personis quibuscũque de rebus ad vsum suum pertinẽtibus gabellas exegit, excommunicatus est ipso facto, vt dictum est supra, nec potest absolui, nisi facta restitutione secundum sacros canones.

c. quamquam, de cens in 6. & etiã in Bulla cenæ D.

Si etiam exegit gabellam à laicis de rebus, quas portant pro vsu suo, malè fecit,

nisi

nisi sit approbata consuetudo ad bonum commune.

Si extorsit gabellam de rebus, pro quibus quis soluere non tenebatur: vel exegit plus, quàm debuit, mortaliter peccauit, & satisfacere tenetur.

Si côtra aliquem falsas,& cauillosas adinuentiones adinuenit, scilicet quòd datiũ fraudauerit, quia, vltra mortale, tenetur de omni damno.

Si tamen accepit pœnam à fraudãtibus gabellam, non malè fecit; modo non acceperit vltra id, quod ius sibi concedit.

Si socios suos aliquo modo decepit, surripiendo furtiuè pecunias gabellæ, vel cum mercatoribus de aliqua quota conueniendo; periurus, & falsarius est, & satisfacere tenetur.

In d. cap quanquã & Pius V. in extrãgandũ ad vberes.

Si exegit denariolum carnis, salis, aut huiusmodi ab exemptis, & multo magis à regularibus mendicantibus, quia vltra mortale, esset excommunicatus, & teneretur ad restitutionem.

Si existens depositarius pecuniarum gagellæ non fideliter in omnibus se habuit, vltra peccatum, satisfacere tenetur.

Si malos stratarios, seu custodes posuit, qui impedimenta transeuntibus inferrent, grauiter peccauit cum talia sibi nota erant

A IVVENIBVS, TAM FOEMINIS, quàm masc. vsq; ad adolescentiam. Cap. 40.

SI missam, prædicationes, & alia diuina officia diebus festis, cum potuit, non libenter audiuit.

Si diebus festis, tempus in locis lasciuis, multisque peccatis, & lasciuijs omnis generis, contriuit.

Si in ecclesia sacrisque locis placitauit, aut aliquid inhoneste egit.

Secundū Abb. in ca. olim de senté. excom. lia. 6.

Si aliquem percussit clericum, etiam in prima tonsura constitutum, excommunicatus est; & si percussio fuit leuis, absolui potest de licentia Episcopi; nisi ipse à clerico primum percussus, ad se, suaque defendenda repercussisset, quia tunc non fuisset excommunicatus. Et eodem modo prouocatus non est excommunicatus, sed peccauit percutiendo, si tamen vim vi repulit.

sess. 25. cap. 5.

Si aliquod monasterium monialiū, sciés esse prohibitum, aliquando ingressus est, in excommunicationem incidit.

Si ex mala corruptela scienter iurauit falsum, vel periurauit, & mentitus est aliqué; semper mortaliter peccauit.

Si nullam veritatem in os suum permittit sibi inueniri, & innumera cum iuramento

to dixit mendacia.

Si blaſphemauit Deum, vel ſanctos, aliaſque inferiores creaturas, ac etiã ſe ipſum, & magiſtrum, & parentes ſuos quoſcunque, quia iſta etiam in prauulis ſunt mortalia.

Si non honorauit parentes ſuos, auos, patruos, & magiſtros ſuos, & alias antiquas, & honorabiles perſonas.

Si rebellis, & inobediens, ac contumax contra omnes fuit, & maximè matrem, auiam, materteram &c. mortale per ſæpe eſt.

Si ſuperbè nimis contempſit prædictos, & noluit obedire; mortale fuit.

Si in ſcholis, alijsque locis inſolens, & rixans, & erga ſocios contumelioſus fuit.

Si malorum reportator fuit, illum durè reprehendere debes.

Si alijs detraxit, vel detractores libenter audiuit.

Si inuidus, vel guloſus, & inuictu inordinatus fuit.

Si cum lapidibus, vel niue, vel alijs rebus aliquem moleſtauit.

Si legit libenter, vel audiuit libros inhoneſtos, & prohibitos.

Si luſit ad chartas, vel taxillos, aut ad pugnos, vel lapides, & huiuſmodi, & his aliquem vulnerauit, vel percuſsit; mortaliter peccauit,

Si semetipsum sæpius in multis periculis mortalibus exposuit, videlicet, natando in locis periculosis, & equos furiosos equitando, & similia, mortaliter peccauit.

Si venando porcos, vel alias feras, ad quã dam sui ostentationẽ, etiam se mortis periculo exposuit, & in his venationibus aliorum sata conculcauit, vel vastauit, & agrorum sepes destruxit.

Si aliquod carnale peccatum per se, vel cum pueris, aut puellis commisit, aut ipse in eodem patiens fuit.

Si alicuius puellæ, vel plurium philocaptus fuit, & amauit, & quanto tẽpore. idẽ dic de puella, & si causa procandi, vbique profectus fuit cum scandalo, & eam impudicè concupiuit.

Si eam verbis, literisque, ac nuutijs, vel munusculis solicitauit, & nocturnis tẽporibus ad eam cum periculo vitæ sue accessit, & serenatas, & matinatas eidem fecit.

Si de ea zelotypus fuit, ac eam ob rem alios odit, & detraxit.

Si cum eã loquendo verba impudica sępius dixit, vt eam ad peccandum inducere posset, semper mortaliter peccauit.

Si eam exosculatus fuit, ac alios tactu inhonestos circa illam exercuit, quia semper mortaliter peccauit.

Si donaria multa, corrupta intentione, obtulit.

Si ob amorem illius veſtem mutauit vi rilem, vt eam facilius alloqui poſſet; mortaliter peccauit.

Si his de cauſis tempus perdidit, multũ per plateas;aliaq; loca girouagando, procã do, & multa inhoneſta, & deteſtabilia facinora quotidie dicendo, & faciendo, ac, tanquã inſenſatus, vbique clamãdo, multa damna, & impedimenta alijs inferendo.

Si promiſit alicui adoleſcentulæ eam, ne ſcientibus parentibus, ſe accipere vxorem, & ſi clandeſtinè per verba de preſenti contraxit.

Si multa vota emiſit, quæ non impleuit.

Si ſe fecit laruam, ſeu maſcharam cum moleſtia, & malo exemplo multorum, & ſi induit ſe habitu religioſo, & prædicando, vilipendit ſacram ſcripturam.

Si multas fecit incãtationes, & auguria.

Si impreſsit in terra, vel in lapide humi poſito ſignum crucis, quia maleſecit, & grauiſsima pœna veniret puniendus.

Si noluit aliquid addiſcere, vel operari, & nimium fuit negligens ad orandum mane; & ſero, etſi nimium in lecto ſtetit.

Si imprecatus fuit mortem, vel aliquod malum patri, matri, aut ſororibus, & fra-

tribus.

Si comminatus fuit percurrere patrem, & matrem, & eis verba probrosa petulanter respondit.

AB ECCLESIASTICIS personis, & primò à clericis in communi. Cap. 47.

SI est irregularis; & quando, vel quomodo incurrit.

Si est suspensus; & in quibus casibus incurratur in eam.

Si recepit ordines simoniacè, vel à simoniaco.

Si recepit ordines in peccato mortali.

Si executus est ea, quæ sunt ordini s, in peccato mortali.

Si existens excommunicatus; vel interdictus, aut suspensus ministrauit.

Si non portauit tonsuram, vel habitum.

Si immiscuit se negotijs sæcularibus.

Si exercuit inhonesta clericatui.

Si non est debite litteratus.

Si fuit ordinatus ante ætatem debitam.

Si dimisit horas canonicas dicere.

Si dicendo, voluntariè se occupauit in aliquo alio.

Si non benedixit mensam, nec gratias agit

agit post cibum.

Si exercuit officium ordinis sine debitis paramentis, vel modis.

Si celebrauit in ecclesia polluta.

Si celebrauit tempore interdicti.

Si celebrauit ad facienda maleficia.

Si celebrauit non ieiunus.

Si in altari execrato, vel nimis paruo, aut non consecrato.

Si plusquam semel in die.

Si cum hostia, vel vino corruptis.

Si cum euagatione mentis.

Si nimis rarò celebrauit.

Si ante diem. Si post nonam.

Si existens in aliquo notorio delicto.

Si habita pollutione celebrauit eodem die, & maximè quando ipse causam dedit.

Si promisit alicui dicere missas, & non dixit.

Si existens bigamus portat tonsuram.

Si cohabitat cum fœminis, cum periculo peccandi aut cum scandolo; aut sine licentia episcopi.

Si celebrando non consecrauit.

Si dimisit aliquod ex vestimentis ad celebrationem necessarijs, vel vsus est non benedictis.

Si nimiam habet conuersationem cum mulieribus.

Si participauit cum excommunicatis in diuinis, aut alias.

Si fuit falsarius litterarum apostolicarũ.

Si sepeliuit interdictos, excommunicatos, vel vsurarios publicos in loco sacro, aut mortuos in peccato mortali notorio.

Si vsurarijs manifestis alienigenis domos concessit, ad fœnus exercendum.

Si ante mediam noctem horas diei non recitauit potens.

Si celebrauit antequam dixerit matutinum; quia mortale peccatum est.

A BENEFICIATIS, VLTRA PRAEdicta interrogetur de infrascriptis. Cap. 48,

Vide excommu. 131.

SI obtinuit beneficium per simoniam, vel p preces carnales], aut aliud turpe.

Si est indignus propter litterarum ignorantiam, vel aliud canonicum impedimentum; puta, quia infamis, irregularis, corpore vitiatus, & huiusmodi, quia sic, tenetur resignare in manibus valentis accipere resignationem.

Si obtinuit beneficium, non intendens clericari.

Si permutauit beneficia sine auctoritate

Si renuntiauit beneficia simoniacè.

Si non fecit residétiam in beneficio suo curato, quia est mortale.

Si habet plura beneficia, quorum vnum sufficeret ei.

Si fecit quatuor partes è fructibus beneficij.

Si impendit fructus beneficij in vsus inhonestos.

Si male tractauit ecclesiam, & eius ædificia.

Si Vasa, & paramenta ad diuinum cultum tenet immunda.

Si alienauit bona ecclesiastica, quæ seruando seruari poterant, sine legitima causa, & debita sollemnitate.

Si matrimonio clandestino interfuit.

Si ministrauit sacramétum matrimonij, vel benedictionem parochianis nó suis sine licentia; quia est suspensus: idem dic', quamuis esset parochus mulieris; si tamen in aliena parochia fecit.

Si benedixit secundas nuptias ex vtraq; parte, vel etiam ex altera tantum.

Si aliquid exegit ministrando sacramenta, vel cognatos, & affines de bonis beneficij ditare intendit, vel manum in alienam messem extendit.

Si locauit sub annuo censu vices suas alteri.

Si induxit ad vouendum, vel iurandum, de eligenda sepultura in sua ecclesia.

Si leges, vel physicam audiuit.

Si habens eligere, non elegit meliora.

Si malè administrauit bona ecclesiastica

Si professus est fidem catholicam coram episcopo, vel eius vicario intra duos menses à die possessionis beneficij.

Si beneficium accepit ante legitimam ætatem.

Si prædicat diebus festis cum sit curatus, vel si in eisdem omittit dicere missam,

A PRAELATIS HABENTIbus iurisdictionē, maximè episcopis, vltra prædicta.

Interrogetur etiam.

Cap. 49.

Vide Concil. Trid. Sess. 23. cap 2.

SI electus nō se fecit confirmari, prout iura statuunt.

Si non correxit publicos criminosos.

Si posuit indignos in officio, vel beneficio.

Si fuit nimis pomposus in ornatu, & huiusmodi.

Si indebitè dispensauit in votis.

Si in alijs rebus idem fecit.

Si aliquid exegit pro licentia eundi ad studia,

ſtudia, aut huiſmodi.

Si contulit ordines indebitè, quibus nõ debebat vel quando, vel non modo, quo debebat.

Si non examinauit ordinandos, ſed ordinauit indignos, debet enim vltra Archidiaconum, aut Primicerium, aut huiuſmodi, ſibi aſciſcere alios viros prudentes, ac peritos, qui ordinandos examinẽt ſuper ijs omnibus, quę continentur in Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. 7. Seſſ. 23. cap. 7.

Si ſacramentum confirmationis non tenuit ex notabili negligentia, videtur mort.

Si chriſma, & oleum ſanctum non conſecrauit in cena Domini omni anno.

Si non fecit cõſecrationes eccleſiarum, altarium, & veſtimentorum, quibus debuit, eſt graue peccatum.

Si non viſitauit ſingulis, annis, aut ſaltẽ quolibet biẽnio, ſi ſit lata, ſuam diœceſim. ſeſſ. 24. cap. 3.

Si non deputauit in eccleſijs cathedralibus, & conuentualibus, viros ad prædicandas, & audiendas confeſsiones, prout iura ſtatuunt, & Concilium Tridentinum. Seſſ. 24. cap. 4. & 8.

Si ordinauit diaconum, vel ſubdiaconũ, qui neſcit officium, videtur enim mortale, ſecundum Angelum, & Silueſtrum.

Si non eſt vſus lineis; ſi tamen non erat religioſus.

Si

Si nimis festinanter interrogauit, vel nõ interrogauit interroganda, & præsertim numerum pecc. ac circũstantias necessarias.

Si interrogauit, quod non debuit, ex delectatione.

Si reuelauit confessionem, etiam indirectè, & imprudenter.

Si existens in mortali, audiuit confessionem, quia peccauit mortaliter, si non erat contritus.

Si audiuit confessiones principaliter propter lucrum, quia esset simonia.

Si habet scientiam debitam ad discernenda peccata pœnitentium, alias graui periculo se exponit.

A RELIGIOSIS IN communi. Cap. 51.

SI intrauit per simoniam promittendo aliquid propter ingressum, quia est excommunicatus.

Si intrauit laxiorem, habens votum strictioris, nõ habens sup hoc dispẽsationem.

Si non fuit obediens suis superioribus.

Si proprietarius fuit, quia peccauit mortaliter, & quandiu retinet proprium, viuit in statu damnationis, nec ei prosunt sacramenta, nec iubilea, etiã si conuentualis esse diceretur, iuxta sacros canones, Cõcilium Tri-

Con. Tri. sess. 25. cap. 14. & 2.

Tridentinum, & communem doctrinam.

Si existens superior in monasterio, aut in religione, concessit alicui regulari bona stabilia, etiam ad vsum fructum, vel vsum, administrationem, aut commendam; quia non excusatur à mortali: cum faciat contra generale Concilium seß. 25. cap. 2. & hoc idem intellige de monialibus, ac de earum superioribus.

Si permisit se eligi in Priorem, Prouincialem, aut Abbatem sine votis secretis, q̧a vltra peccatum, electio est irritta, & talis est inhabilis ad omnia officia in religione obtinenda seß. 25. cap. 6.

Si fecit contra votum castitatis.

Si officium dixit existens professus.

Si seruauit alia præcepta regulæ, vel cõstitutionum obligantium ad mortale.

Si non elegit meliores.

Si infamauit alias religiones.

Si voluit consentire sine consensu superiorum electioni.

Si secreta sui ordinis reuelauit in scandalum ipsius, pec. mortaliter; quia ꝓditor est.

Si in visitatione non reuelauit, quæ debebat.

Si fecit aliquid contra ea, quę generaliter prohibentur religiosis.

Si recessit à monasterio sine licentia prę

lati,

A IVVENIBVS, TAM FOEMINIS, quàm masc. vsq; ad adolescentiam. Cap. 40.

SI missam, prædicationes, & alia diuina officia diebus festis, cum potuit, non libenter audiuit.

Si diebus festis, tempus in locis lasciuis, multisque peccatis, & lasciuijs omnis generis, contriuit.

Si in ecclesia sacrisque locis placitauit, aut aliquid inhoneste egit.

Si aliquem percussit clericum, etiam in prima tonsura constitutum, excommunicatus est; & si percussio fuit leuis, absolui potest de licentia Episcopi; nisi ipse à clerico primum percussus, ad se, suaque defendenda repercussisset, quia tunc non fuisset excommunicatus. Et eodem modo prouocatus non est excommunicatus, sed peccauit percutiendo, si tamen vim vi repulit.

Secundũ Abb. in ca. olim de sentẽ. excom. lia. 6.

Si aliquod monasterium monialiũ, sciẽs esse prohibitum, aliquando ingressus est, in excommunicationem incidit.

sess. 25. cap. 5.

Si ex mala corruptela scienter iurauit falsum, vel periurauit, & mentitus est aliquẽ; semper mortaliter peccauit.

Si nullam veritatem in os suum permittit sibi inueniri, & innumera cum iuramento

to dixit mendacia.

Si blaſphemauit Deum, vel ſanctos, aliaſque inferiores creaturas, ac etiã ſe ipſum, & magiſtrum, & parentes ſuos quoſcunque, quia iſta etiam in prauulis ſunt mortalia.

Si non honorauit parentes ſuos, auos, patruos, & magiſtros ſuos, & alias antiquas, & honorabiles perſonas.

Si rebellis, & inobediens, ac contumax contra omnes fuit, & maximè matrem, auiam, materteram &c. mortale per ſæpe eſt.

Si ſuperbè nimis contempſit prædictos, & noluit obedire; mortale fuit.

Si in ſcholis, alijsque locis inſolens, & rixans, & erga ſocios contumelioſus fuit.

Si malorum reportator fuit, illum durè reprehendere debes.

Si alijs detraxit, vel detractores libenter audiuit.

Si inuidus, vel guloſus, & inuictu inordinatus fuit.

Si cum lapidibus, vel niue, vel alijs rebus aliquem moleſtauit.

Si legit libenter, vel audiuit libros inhoneſtos, & prohibitos.

Si luſit ad chartas, vel taxillos, aut ad pugnos, vel lapides, & huiuſmodi, & his aliquem vulnerauit, vel percuſsit; mortaliter peccauit,

Si ſemetipſum ſæpius in multis periculis mortalibus expoſuit, videlicet, natando in locis periculoſis, & equos furioſos equitando, & ſimilia, mortaliter peccauit.

Si venando porcos, vel alias feras, ad quãdam ſui oſtentationẽ, etiam ſe mortis periculo expoſuit, & in his venationibus aliorum ſata conculcauit, vel vaſtauit, & agrorum ſepes deſtruxit.

Si aliquod carnale peccatum per ſe, vel cum pueris, aut puellis commiſit, aut ipſe in eodem patiens fuit.

Si alicuius puellæ, vel plurium philocaptus fuit, & amauit, & quanto tẽpore. idẽ dic de puella, & ſi cauſa procandi, vbique profectus fuit cum ſcandalo, & eam impudicè concupiuit.

Si eam verbis, literiſque, ac nuutijs, vel munuſculis ſolicitauit, & nocturnis tẽporibus ad eam cum periculo vitæ ſuę acceſſit, & ſerenatas, & matinatas eidem fecit.

Si de ea zelotypus fuit, ac eam ob rem alios odit, & detraxit.

Si cum eã loquendo verba impudica ſępius dixit, vt eam ad peccandum inducere poſſet, ſemper mortaliter peccauit.

Si eam exoſculatus fuit, ac alios tactu inhoneſtos circa illam exercuit, quia ſemper mortaliter peccauit.

Si donaria multa, corrupta intentione, obtulit.

Si ob amorem illius vestem mutauit vi rilem, vt eam facilius alloqui posset; mortaliter peccauit.

Si his de causis tempus perdidit, multũ per plateas;aliaq; loca girouagando, procã do, & multa inhonesta, & de testabilia facinora quotidie dicendo, & faciendo, ac, tanquã insensatus, vbique clamãdo, multa damna, & impedimenta alijs inferendo.

Si promisit alicui adolescentulæ eam,ne scientibus parentibus, se accipere vxorem, & si clandestinè per verba de presenti contraxit.

Si multa vota emisit,quæ non impleuit.

Si se fecit laruam, seu mascharam cum molestia, & malo exemplo multorum,& si induit se habitu religioso,& prædicando,vi lipendit sacram scripturam.

Si multas fecit incãtationes, & auguria.

Si impresit in terra, vel in lapide humi posito signum crucis,quia malefecit,& gra uissima pœna veniret puniendus.

Si noluit aliquid addiscere, vel operari, & nimium fuit negligens ad orandũ mane; & sero, etsi nimium in lecto stetit.

Si imprecatus fuit mortem, vel aliquod malum patri, matri, aut sororibus, & fra-

tribus.

Si comminatus fuit percurrere patrem, & matrem, & eis verba probrosa petulanter respondit.

AB ECCLESIASTICIS personis, & primò à clericis in communi.

Cap. 47.

SI est irregularis; & quando, vel quomodo incurrit.

Si est suspensus; & in quibus casibus incurratur in eam.

Si recepit ordines simoniacè, vel à simoniaco.

Si recepit ordines in peccato mortali.

Si executus est ea, quæ sunt ordini s, in peccato mortali.

Si existens excommunicatus; vel interdictus, aut suspensus ministrauit.

Si non portauit tonsuram, vel habitum.

Si immiscuit se negotijs sæcularibus.

Si exercuit inhonesta clericatui.

Si non est debite litteratus.

Si fuit ordinatus ante ætatem debitam.

Si dimisit horas canonicas dicere.

Si dicendo, voluntariè se occupauit in aliquo alio.

Si non benedixit mensam, nec gratias

agit

agit post cibum.

Si exercuit officium ordinis sine debitis paramentis, vel modis.

Si celebrauit in ecclesia polluta.

Si celebrauit tempore interdicti.

Si celebrauit ad facienda maleficia.

Si celebrauit non ieiunus.

Si in altari execrato, vel nimis paruo, aut non consecrato.

Si plusquam semel in die.

Si cum hostia, vel vino corruptis.

Si cum euagatione mentis.

Si nimis rarò celebrauit.

Si ante diem. Si post nonam.

Si existens in aliquo notorio delicto.

Si habita pollutione celebrauit eodem die, & maximè quando ipse causam dedit.

Si promisit alicui dicere missas, & non dixit.

Si existens bigamus portat tonsuram.

Si cohabitat cum fœminis, cum periculo peccandi aut cum scandolo; aut sine licentia episcopi.

Si celebrando non consecrauit.

Si dimisit aliquod ex vestimentis ad celebrationem necessarijs, vel vsus est non benedictis.

Si nimiam habet conuersationem cum mulieribus.

Si participauit cum excommunicatis in diuinis, aut alias.

Si fuit falsarius litterarum apostolicarũ.

Si sepeliuit interdictos, excommunicatos, vel vsurarios publicos in loco sacro, aut mortuos in peccato mortali notorio.

Si vsurarijs manifestis alienigenis domos concessit, ad fœnus exercendum.

Si ante mediam noctem horas diei non recitauit potens.

Si celebrauit antequam dixerit matutinum; quia mortale peccatum est.

A BENEFICIATIS, VLTRA PRAEdicta interrogetur de infrascriptis. Cap. 48,

Vide excommu. 131.

Si obtinuit beneficium per simoniam, vel p preces carnales], aut aliud turpe.

Si est indignus propter litterarum ignorantiam, vel aliud canonicum impedimentum; puta, quia infamis, irregularis, corpore vitiatus, & huiusmodi, quia sic, tenetur resignare in manibus valentis accipere resignationem.

Si obtinuit beneficium, non intendens clericari.

Si permutauit beneficia sine auctoritate

Si renuntiauit beneficia simoniacè.

Si non fecit residētiam in beneficio suo curato, quia est mortale.

Si habet plura beneficia, quorum vnum sufficeret ei.

Si fecit quatuor partes è fructibus beneficij.

Si impendit fructus beneficij in vsus inhonestos.

Si male tractauit ecclesiam, & eius ædificia.

Si Vasa, & paramenta ad diuinum cultum tenet immunda.

Si alienauit bona ecclesiastica, quæ seruando seruari poterant, sine legitima causa, & debita sollemnitate.

Si matrimonio clandestino interfuit.

Si ministrauit sacramētum matrimonij, vel benedictionem parochianis nō suis sine licentia; quia est suspensus: idem dic', quamuis esset parochus mulieris; si tamen in aliena parochia fecit.

Si benedixit secundas nuptias ex vtraq; parte, vel etiam ex altera tantum.

Si aliquid exegit ministrando sacramenta, vel cognatos, & affines de bonis beneficij ditare intendit, vel manum in alienam messem extendit.

Si locauit sub annuo censu vices suas alteri.

Si

Si induxit ad vouendum, vel iurandum, de eligenda sepultura in sua ecclesia.

Si leges, vel physicam audiuit.

Si habens eligere, non elegit meliora.

Si malè administrauit bona ecclesiastica

Si professus est fidem catholicam coram episcopo, vel eius vicario intra duos menses à die possessionis beneficij.

Si beneficium accepit ante legitimam ætatem.

Si prædicat diebus festis cum sit curatus, vel si in eisdem omittit dicere missam,

A PRAELATIS HABENTIbus iurisdictionē, maximè episcopis, vltra prædicta.

Interrogetur etiam.

Cap. 49.

Vide Concil. Trid. Sess. 23. cap 2.

SI electus nō se fecit confirmari, prout iura statuunt.

Si non correxit publicos criminosos.

Si posuit indignos in officio, vel beneficio.

Si fuit nimis pomposus in ornatu, & huiusmodi.

Si indebitè dispensauit in votis.

Si in alijs rebus idem fecit.

Si aliquid exegit pro licentia eundi ad studia,

ſtudia, aut huiſmodi.

Si contulit ordines indebitè, quibus nõ debebat vel quando, vel non modo, quo debebat.

Si non examinauit ordinandos, ſed ordinauit indignos, debet enim vltra Archidiaconum, aut Primicerium, aut huiuſmodi, ſibi aſciſcere alios viros prudentes, ac peritos, qui ordinandos examinẽt ſuper ijs omnibus, quę continentur in Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. 7.

Seſſ. 23. cap. 7.

Si ſacramentum confirmationis non tenuit ex notabili negligentia, videtur mort.

Si chriſma, & oleum ſanctum non conſecrauit in cena Domini omni anno.

Si non fecit cõſecrationes eccleſiarum, altarium, & veſtimentorum, quibus debuit, eſt graue peccatum.

Si non viſitauit ſingulis, annis, aut ſaltẽ quolibet biẽnio, ſi ſit lata, ſuam diœceſim.

ſeſſ. 24. cap. 3.

Si non deputauit in eccleſijs cathedralibus, & conuentualibus, viros ad prædicandas, & audiendas confeſsiones, prout iura ſtatuunt, & Concilium Tridentinum.

Seſſ. 24. cap. 4. & 8.

Si ordinauit diaconum, vel ſubdiaconũ, qui neſcit officium, videtur enim mortale, ſecundum Angelum, & Silueſtrum.

Si non eſt vſus lineis; ſi tamen non erat religioſus.

Si

si non seruauit, aut non seruari fecit canones.

Si contulit beneficia simoniacè.

Con. Tri. sess. 24. cap. 17.

Si plura contulit vni, præcipue curata, aut aliàs incompatibilia. Hodie enim decisum est. sess. 24. cap. 17. (quod quidẽ est nouum, conforme tamẽ doctrinæ theologorum) quod non liceat nisi vnum beneficium simplex singulis conferri. nisi in casu tenuitatis, vt ibi.

Si ratione consanguinitatis tantum ea contulit.

Si non prouidit de beneficio illis, quos ordinauit, si illi nõ habeant patrimonium.

Vide censuras incurendas.

Si visitando accepit munera ipsa, vel aliquis de suis, aut sibi non prouidit de equitatu de suo.

Si posuit indebitas collectas.

Si vsurpauit bona vacantium ecclesiarũ.

Si non soluit debita iustè contracta à suo prædecessore.

Sess. 21. cap. 9.

Si quæstuarios pro lucro permisit vagari, quia tenentur ipsi reddere rationem domino de omni malo, & satisfacere subditis de omni damno dato propter hoc.

Si incerta sibi appropriauit.

Si testamenta, & legata nõ fecit impleri.

Si non tenuit bonum, & diligentem Vicarium, cum ipse non attendat, tenetur de

omni damno.

Si iniustam sententiã dedit,& alia,de quibus interrogantur iudices,vt supra cap.29

Si excommunicando non seruauit debitam formã,aut contenta in Concilio Trid. Sess. 25. cap. 3.

Si diebus festis non interfuit diuinis.

Si exemptos molestauit indebitè, mort. peccauit, si in aliquo notabili hoc fecit.

Si consecrauit corruptam scienter pro moniali.

Si visitauit monasteria monialium,& nõ fecit, vt seruarent clausurã, etiã in exẽptis. Sess. 25. cap. 5.

Si hospitalarios visitauit, & non fecit sibi reddi rationem, &c.

Si dedit malum exemplum subditis. Sess. 25.

Si magistrum tenuit in ecclesia, & fecit in alijs teneri pro pauperibus, & clericis. cap. 8.

A CONFESSARIIS.

Cap. 50.

SI confessiones audiuit non habens auctoritatẽ, quia absolutio nihil valeret.

Si absoluit,à quibus non potuit,quia nihil valet quantum ad illos casus à quibus non potuit absoluere.

Si absoluit vsurarios, aut alios retinentes aliena, sine praeuia restitutione.

Si dispensauit sine auctoritate, quia peccauit mortaliter, & dispensatio nihil valet.

Si

Si nimis festinanter interrogauit, vel nõ Interrogauit interroganda,& præsertim nu merum pecc. ac circũstantias necessarias.

Si interrogauit, quod non debuit, ex de lectatione.

Si reuelauit confesſionem, etiam indire ctè, & imprudenter.

Si existens in mortali, audiuit confesſionem, quia peccauit mortaliter, si non erat contritus.

Si audiuit confesſiones principaliter propter lucrum, quia esset simonia.

Si habet scientiam debitam ad discernenda peccata pœnitentium, alias graui periculo se exponit.

A RELIGIOSIS IN communi. Cap. 51.

SI intrauit per simoniam promittendo aliquid propter ingressum, quia est excommunicatus.

Si intrauit laxiorem, habens votum strictioris, nõ habens sup hoc dispẽsationem.

Si non fuit obediens suis superioribus.

Si proprietarius fuit, quia peccauit mortaliter, & quandiu retinet proprium, viuit in statu damnationis, nec ei prosunt sacramenta, nec iubilea, etiã si conuentualis esse diceretur, iuxta sacros canones, Cõcilium

Con. Tri. sess. 25. cap. 14. & 2.

Tri-

Tridentinum, & communem doctrinam.

Si exiſtens ſuperior in monaſterio, aut in religione, concesſit alicui regulari bona ſtabilia, etiam ad vſum fructum, vel vſum, adminiſtrationem, aut commendam; quia non excuſatur à mortali: cum faciat contra generale Concilium ſeſſ. 25. cap. 2. & hoc idem intellige de monialibus, ac de earum ſuperioribus.

Si permiſit ſe eligi in Priorem, Prouincialem, aut Abbatem ſine votis ſecretis, q̧a vltra peccatum, electio eſt irritta, & talis eſt inhabilis ad omnia officia in religione obtinenda ſeſſ. 25. cap. 6.

Si fecit contra votum caſtitatis.

Si officium dixit exiſtens profeſſus.

Si ſeruauit alia præcepta regulæ, vel cō∙ſtitutionum obligantium ad mortale.

Si non elegit meliores.

Si infamauit alias religiones.

Si voluit conſentire ſine conſenſu ſuperiorum electioni.

Si ſecreta ſui ordinis reuelauit in ſcandalum ipſius, pec. mortaliter; quia ꝓditor eſt.

Si in viſitatione non reuelauit, quæ debebat.

Si fecit aliquid contra ea, quę generaliter prohibentur religioſis.

Si receſsit à monaſterio ſine licentia prę

lati,

lati, aut si existês superior admisit aliquem ad professionem ante ætatem legitimam, quia peccauit mortaliter, sess. cap. constitutionem de regularibus lib. 6. & sess. 25. cap. 15. aut si dedit licentiam alicui regulariũ subdittorum sibi occultè ferendi habitum suę religionis. sess. 25. cap. 19.

CIRCA CONIVGATOS. CAp. 52.

Quia hodie Matrimonium esset nullum.

SI contraxit clandestinè, vel in gradu probibito: quia matrimonium vtroque modo esset nullum.

Si consummauit matrimonium ante benedictionem nuptiarum.

Si negauit debitum vxori petenti rationabiliter; vel sponte reddidit se impotentē.

Si reddidit adulteræ, vel econtrario.

Si cognouit causa satiandæ libidinis, vel tempore menstrui, vel tempore impraegnationis, vel diebus festis, vel si tractauit vxorem, non vt sociam, sed vt ancillam.

Si contra voluntatem vxoris stetit nimis in remotis, caussa cupiditatis, vel aliàs.

Si non seruauit fidem vxori; vel habet concubinam.

CIR-

CIRCA VXORES.
Cap. 53.

SI fuit inobediens viro, vel dedit bona viri contra eius voluntatem.

Si non seruauit ei fidem, vel si non habuit bonam curam de filijs, filiabusque.

Si fuit nimis litigiosa: vel vsa est ornatu indebito.

Si procurauit sterilitatem; vel vsa est vanis, & superstitiosis; vt haberent filios.

Si procurauit aborsum, vel suffocauit paruulum apud se in lecto dormientem.

Si tenuit paruulum in lecto infra tempus ab episcopo indictum.

CIRCA DOMINOS ERGA SERVOS.
Cap. 54.

SI in eis loquendo fuit rigidus, & non placidus.

Si mandando, & præcipiendo fuit indidiscretus; vel in remunerando fuit nimis parcus; vel si in morigerãdo, remissus, vel si in corrigendo, & castigando seuerus, vel negligens, vel seruorum iustas querelas, nõ audiendo, vel immoderatis laboribus onerando, vel necessaria ad salutem spirituale, & corporalem eorum nõ procurando: Idẽ sentiendũ est de dominabus erga ancillas.

CIRCA SERVOS ERGA DOMINOS. Cap. 55.

SI fuit proteruus, & inobediens dño: Si fictè, & non fideliter seruiuit; vel si furatus est bona domini, vel si non bene attendit ad præcepta domini, vel si ea sine dilatione executioni non mandauit; vel si aliquid in necem domini machinatus fuerit: vel si absque eius licentia matrimoniũ contraxit; vel in aliquo ipsum defraudauit.

CIRCA MONIALES. Cap. 56.

SI fuit inobediens abbatissæ: vel detraxit, vel conspirauit in eam.

Si suscitauit rixam, vel scãdalum in monasterio: vel sit discola, aut garrula.

Si fideliter exercuit officium sibi commissum, vel si tenuit habitum conuentus extra cellam.

Si exiuit à clausura, quæ hodie per Gregorij xiij. restricta est vsque ad portam interiorem monasterij, quia esset excommunicata, & absoluẽda per Rom. Pontificem.

Si existens Abbatissa, aut Priorissa admisit extra casus vrgentes, & necessarios aliquem habẽtem licentiam ingrediendi monasterium, vt sunt medici, & habenda est

per excommunicata.

Si conuersationem habeat cum personis suspectis; vel si dedit, aut recepit litteras sine licentia abbatissæ; vel si misit, aut recepit munera ab alijs, quàm à parentibus.

Si regulam, & statuta ordinis non obseruauit.

Si tenuit proprium; quia peccauit mortaliter, & quandiu retinet proprium, viuit in statu damnationis, nec prosunt ei sacramenta, & confessarius peccat mortaliter absoluendo illam etiam si talis consuetudo viuendi (quę tamen est corruptela) iam diu fuisset in illo Monasterio, & etiam si nomine cõuẽtus possideret, vel teneret.

Vtinã hodie infinitæ quasi in hoc nõ delinquerent.

Si restitit reformationibus faciendis, super tollenda proprietate, aut super victu in communi, ac vestitu, quia mortaliter peccauit secundum D. Antoninum.

Si permisit se eligi abbatissam sine votis secretis qa electio irrita est, sess. 25. cap. 6.

Si existens Præfecta Monasterij certiorem non fecerit episcopum, antequam aliqua monialis emittat professionem, quia vltra peccatum, est suspensa ab officio ad arbitrium episcopi sess. 25. cap. 17.

LIBER SECVNDVS

DE ARTE, ET MODO AVDIENDI CONFESSIONES.

GENERATIM COMPREHENDENS omnes: vbi circa decalogum, ac ſeptem vitia capitalia, & item opera miſericordiæ, & quinque ſenſus exteriores.

INTERROGATIONES continentur.

Cap. I.

Pręceptũ I.

PRIMVM Igitur pręceptũ decalogi eſt. Non habebis deos alienos corã me &c. Exodi. 20. Cuius expoſitio trahitur à Theologis libr.3. diſt. 17. & à ſancto Tho. ſecunda ſecundæ. q.122. & opuſculo 4. ab Angelo in ſua ſumma verbo pręceptum, §. 3. Circa quod poſſunt per cõfeſſarium formari huiuſmodi interrogationes, quæ ſequuntur.

Si pœnitens adorauit aliquam creaturã, aut (vt ſic) direxit ad eã aliquam orationẽ.

Si

Si adorauit diabolum, etiam sub angelo lucis sibi apparentem, quia est mortale, vt habetur in dist. 9. lib. 3. & in prædicta summa ver. adoratio. §. 10.

Si inuocauerit dæmones pactũ aliquod cum eis faciendo, ibidem ver. Sors. §. 3.

Si vsus est necromantia, & chiromantia, & huiusmodi. 2. 2. q. 95.

Si vsus est sortibus, vel incantationibus ad scienda furta. & occulta; ibidem vide.

Si voluerit scire futura per vanum aspectum creaturę; ibidem.

Si quãdo occurrens lepori, vel alteri animali, credidit p̄sagiũ alicuius futuri, ibidẽ.

Si quãdo mulier pręgnans petit ignem, aut huiusmodi, vtitur ad scienda futura, vide ibidem.

Si ad pronosticanda futura vsus est litteris, punctis, astrolabio, apertione libri, & huiusmodi, ibidem.

Si ad diuinandum aliquid futurum obseruauerit somnia, vide ibidem. §. 5.

Si coluit deum secundum ritum, & cęrimonias Iudæorum, aut gentilium: vide Superstitio. §. 1.

Si pro sanitate danda, aut recuperanda, vsus fuerit ligaminibus, aut characteribus, ibidem. §. 1.

Si fecit annulum cum panno duplici,

aut præciſo, tali hora, aut die: ibi. §. 2.

Si vſus fuit arte notoria, aut eam didicit, aut docuit: vide ibi. §. 3.

Si vſus eſt herbis ſuperſtitiosè contra dęmones, ibi. §. 6.

Si vſus eſt breuibus ligandis, vel portandis ad collum, ſuperſtitioſis, ibi. §. 7. & ſecundæ q. 96. art. 4.

Si incantauit animalia; aut commendauit, ne deuorarentur ab alijs, & quomodo, ibi. §. 8.

Si carminauit infirmos. ibi. vide, §. 9.

Si, vt quis moreretur, dixit, aut dici fecit miſſas, vel pſalterium: ibi. §. 10.

Si colligēdo herbas obſeruauit aliqua vana .ſ. tali die, aut hora, &c. vide ibidē. §. 11.

Si fecit aliquid, vt ſciret infortunium alicuius: vide, ibi. §. 12.

Si per vnū maleficiū deſtruxit aliud: vel aliquod malum. ibi. §. 13. & lib. 4. diſt. 34.

Si credidit feminas ire de nocte; vel conuerti in bruta: vide ibi. §. 14.

Si habet libros de huiuſmodi ſuperſtitionibus, vide, curioſitas, §. 1.

Si obſeruauit dies Aegyptiacos: vide ſuperſtitio. §. 15,

Si dedit poculū, vt amaretur ab aliquo: quia eſt mort. neque ſuperſtione carens.

Si credidit, quòd ex conſtellatione cæleſti co-

ſti cogatur quis ad bonum, vel malum, vide Sors. §. 3.

Si vſus eſt ſacramentis, vel ſacramentalibus, ad aliquid illicitum, vide ſacramentum. §. vltimo.

Si acceptauit duellum, vel obtulit, vel fuit cauſa vt fieret, vide, Duellum.

Si accepit ferrum candens, vel dedit, pro manifeſtanda veritate, vide, purgatio, in principio.

Si eſt hæreticus, aut fautor hæreticorũ, vide, hęreticus per totũ: aut dubius in fide.

Si apoſtatauit à fide; aut fecit actum infidelitatis timore mortis: ibidem.

Si portauit veſtes infidelium; vide ibidem. §. vltimo.

Si nimiam practicam habet cum Iudęis; aut intrauit balneum cum eis; vide, Iudęus. §. 1. & balneum.

CIRCA SECVNDVM PRAECEPTUM, quod eſt, Non aſſumes nomen Dei in vanum (cuius expoſitionem vide ibidẽ) poterit confeſſor facere huiuſmodi interrogationes. Cap. 2.

SI vota legitimè facta non impleuit, vide votum. 1. & 3. Pręceptũ 2.

Si nimis diſtulit voti impletionem in-

determinati terminari quod ad tempus, ibi votum 3.

Si, cum tenebatur, non adimpleuit vota parentum, ibid §. 8.

Si impetrauit voti diſpenſationem ſine cauſa legitima, ibi votum 4. §. 10. & 11.

Si fecit votum, ſciens, quod non poterat, aut de re mala, vel, ſi de bona tamen propter malum finem ibi. 1.

Si apoſtatauit ab aliqua religione, vel ordine, vide apoſtaſia. §. 2.

Si blaſphemauit Deum, vel ſanctos, vel ſi maledixit eos, vide blaſphemia, & maledictio.

Si nominauit Deum, vel ſanctos opprobrioſe, vel per membra verecunda, ſcienter, quia mortaliter peccauit.

Si ſacramentum eccleſia enormiter tractauit vel ſi dedit, aut accepit in mortali. vide. §. 10. ver. baptiſmus.

Si iurauit falſum, quod credebat verum; aut e contrario, vide periurium.

Si iurauit ſciens ſe iurare mendacium, ibi, aut iurauit malum aliquod ſe facturum, ibi, & iuramento 3.

Si iurauit ſine deliberatione, ibid. §. 2. & 10.

Si iurando affirmauit dubium vel per verbum, credo, quod non credebat: periu

rium .§. 3. & 4.

Si iurauit ex mentu falſum; aut, contrauenire iuramento, licet non contrafacere ibid.§. 5. & 7.

Si induxit aliquem ad iurandum, quem ſciebat falſum iuraturum, vide iuramentum. 3.§. 11.

Si non iurauit ad intentionẽ dantis, fraudulenter, vide iuramentum 4.

Si non compleuit iuratum in caſu, quo tenebatur, vide periurium.§. 1.

Si fecit ſe abſolui à iuramento ſine cauſa legitima, vide iuramentum 6.

Si, cum tenebatur orare, voluntariè ſe diſtraxit, vide horę.§. 27.

Si ſimulauit ſanctitatem, quam non habebat, vide ſimulatio.§. vltimo.

Si illicitè adiurauit homines, vel dæmones, aut alias creaturas, vide, Adiuratio.

CIRCA TERTIVM PRAECEPTVM, quod eſt: Santificare ſabbata, (Cuius expoſitio habetur, vbi prius) poterit confeſſarius formare ſequentes interoganes. Cap. 3.

SI fecit in diebus feſtis opus manuale, aut fieri mandauit in caſibus non conceſſis

Pręceptũ 3.

cesſis, vide, Feria.

Si non vacauit deo, diebus illis, miſſam integram audiendo, extra caſum neceſsitatis. ibidem.

Si vacauit ludis, aut choreis, vide Chorea, & ludus.

Si contempſit illis diebus audire prædicationem, vide, Ferię.§. 44.

Si non fecit oblationem in miſſa, ad quã tenebatur, videoo oblatio.§. 1.

Si diebus feſtis de præcepto, commiſit aliqua mortalia, vide Præceptum.§. 5. & feri.§. 36. Et quia difficile eſſet ſcire quæ peccata commiſit diebus feſtis; eſſet quoq; difficile interrogare de quolibet peccato, an illud commiſerit die feſto; ideo poteſt ſic interrogare. Peccaſti mortaliter in feſtis, & ſi dicat ſic; quęre vltra ab eo, in quot feſtiuitatibus, & ſi neſcit, interroga eum, ſi quaſi in omnibus, vel in maiore parte ipſorum, vel in minore. Et vltra tertio quęratur, ſi eodem die feſto peccauerit aliquando bis, vel pluries: & id ſufficit quo ad illam circunſtantiam temporis: quamquam aliqui dicunt nõ eſſe neceſſariam hanc circunſtantiam, ſed ad benè eſſe, quia aggrauat quidem (aiunt) ſed non infinitum, & hæc eſt vera opinio ſecundum omnes Thomiſtas.

Opinio aliorum verior.

CIR-

CIRCA QVARTVM PRAECEPTVM, quod eſt. Honora patrem tuum, & matrem tuam: cuius expoſitio trahitur ex locis prius citatis, poterit confeſſarius facere ſequentes interrogationes.

Cap. 4.

SI non dilexit patrem, vel matrem: neque oſtendit eis ſigna dilectionis, vide. filius. §. 30.

Præceptũ 4.

Si non ſubuenit, eis indigentibus, vel ſi non ſeruiuit, vel ſeruire fecit in infirmitatibus eorũ, vel ſi non obediuit eis, vel ſi dixerit eis verba iniurioſa, vide ibi.

Si maledixit eis, vide maledictio. §. 1.

Si nõ fuit executus eorũ volũtates, & legata poſt mortẽ, vide, Executor. & Heres.

CIRCA QVINTVM PRAECEPTVM, ſcilicet Non occides, quod exponitur, vbi ſupra. Interrogandus eſt pœnitens.

Cap. 5.

SI habuit animum offendendi proximũ in perſona, vulnerando, mutilando, &c:

Præceptũ 5.

&c. præceptum .§. 9.

Si vulnerauit, vel occidit aliquem, vle occidit aut verberari fecit: ibi.

Si indebitè incarcerari fecit aliquem: vide. carcer.

Si aborsum mulieris procurauit, vide, aborsum.

Si pueros tenellos tenuit iuxta se in lecto, & suffocauit dormiẽdo. Homicidũ. 2.

Si commisit homicidium spirituale, inducendo aliquem ad mortale, vel aliàs. Homicidum. 4.

Si exercuit spectacula, in quibus imminebat periculũ probabile, vide spectacula.

CIRCA SEXTVM PRAECEPTVM .s. Non mœchaberis. cuius expositio habetur in præcommemoratis locis, de quibus in primo pręcepto, est pœnitens interrogandus.

Cap. 6.

Pręceptũ 6.

SI commisit fornicationem, vel adulterium, vel stuprum, vel sacrilegium, vel incestum, vel sodomiam, aut quo vis alio modo se polluit, vide præceptum .§. 10. & luxuria.

Si

Si voluntariè, & morosè cogitauit de huiusmodi peccatis, propter delectationem, vide ibid.

Si cognouit carnaliter solutam, quia est fornicatio; si coniugatã, quia est adulteriũ; si consanguineam, vel affinem, quia est incestus, si cum virgine, quia est stuprum; si eam rapuità domo parentum, vel aliàs, quia est raptus; si erat sanctimonialis, aut aliàs Deo dedicata, quia est sacrilegium; si extra vas debitum, aut cum brutis, quia sic erit vitium innominatum cõtra naturam, de quibus omnibus, vbi supra.

Si dormiuit cum muliere alterius legis, vel contra.

Si vir aut mulier dixit, vel fecit aliquid finaliter, & directè ordinatũ ab eo in opus carnale, etiam si opus ipsum ad extra non sequatur, vt cum quis Inordinatè videt, aut tangit mulierem, aut ducit choreas, aut propter hoc inordinatè se ornat, aut calida, & exquisita comedit ad id conferentia, vel loquitur, aut delectatur in turpibus colloquijs, vel aliàs.

Si fuit mediator peccatorum carnaliũ, nam tales grauissimè Deum offendunt, vt patet in c. noli. de pœn. dist. 1. & tenetur, quantum possunt taliter inductos reducere ad bonum, & sunt obligati ad restituendum

dum

dum quidquid propter hoc lucrati sunt.

Si habuit pollutionem dormiédo ex sua causa, vel in hoc habuit complacentiam; vide. Pollutio.

Si voluntariè, & deliberatè appetijt aliquod prędictorum committere; Pro quo tamen aduertant, noui confessarij, quòd iuxta documenta theologorum lib. 2. dist, 24. toties qui peccat mortaliter, quoties hoc deliberatè adpetit perpretare ex diuersis interuallis temporum, vel personarum, putà, quia nunc appetit deliberatè vnam personam ad mœchandum cum ea, postea prępeditus aliam appetit; demum postea recordatus de illa iterum concupiscit eam: quia in his casibus sunt diuersæ auersiones. vel ratione temporis, vel ratione naturæ.

Submonitio valde notanda.

Et; quia, vt dictum est, maiore cum cautela procedere habet prudens confessarius circa interrogationes faciendas in vitijs carnalibus, in quibus communiter homines sunt magis inuoluti, quam in alio; ideo dignum duxi, magis in specie asignare modum quem in interrogationibns circa huiusmodi vitium prudens confessarius tenere habeat. Si .n. pœnitens fuerit persona spiritualis, vel mulier, aut aliquis non cõiugatus, & verecundus, pręsertim puella, interrogabit eam primo si, commisit ali-

Cautella optima.

quod peccatum inhoneſtatis, vel luxuriæ, opere vel ſaltem voluntate; ſi nihil dicit, & tamen videtnr confeſſario ex præcedentibus ſignis, quòd fuerit in aliquo in voluta, eam interrogari debet de cogitationibus; ſi delectata fuerit cogitare de huiuſmodi carnalibus; & habito, quod ſic, cautè innoteſcendum eſt ei, quomodo in his contingat mortaliter peccare; de quo. S. Tho. prima. 2. q. 72. ar. 8. & cancellarius Pariſienſis parte ſecunda. 30. A. & in ſumma præallegata. cogitatio .§. 2. poſtea procedere habet, an delectata eſt audire loqui de huiuſmodi, vel videre, vel tãgere ſe, vel aliam perſonam; & quoties, &, ſi in diebus feſtis magis, quam in alijs. Et; ſi confiteatur, quod talia commiſit, poterit vltra interrogari, ſi habuit aliquam pollutionem propter talia congitata per ſe, vel cum alia perſona; vt ſic cautè inducatur ad confitẽdum, quæ ex verecundia forte, non ſic pedetentim interrogata taceret. Si vero talis perſonæ fateatur, ſe aliquod peccatum luxuriæ etiam in opere commiſiſſe; interrogetur, ſi cum ſoluta, an cum coniugata, & ſi erant conſanguinei, vel affines, & ſic de alijs inducentibus in notitiam ſpeciei peccati.

D. Thomas.

CIR-

CIRCA SEPTIMVM PRAECEptum, quod est. Non furtũ facies, cuius expositionem inuenies ibidem, vt supra, poterunt formari sequentes interrogationes.

Cap. 7.

Preceptũ 7.

SI commisit aliquod furtum, aut rapinam, de quibus vide in furto, & rapina. Si pedagia iniusta, aut exactiones, aut talias indebitas exegit; vide, Pedagium, & Talia.

Si res naufragantium accepit, vide naufragium, aut si fuit in bello iniusto, vide Bellum.

Si inuenit aliquid, quod non restituit, vide, Inuenta.

Vsura multipliciter.

Si aliqua, mala fide præscripsit; vel si cõmisit vsuram, vide, prescriptio, & vsura.

Si mutauit peccuniam, vel granum, vel vinum, vel huiusmodi, vt aliquid inde lucraretur, vide vsura.

Si fructus pignoris non computauit in sortem; vide, pignus.

Si emit aliquid viliori pretio ꝓpter præuentionem solutionis. Vel, si carius vendidit propter dilationem solutionis; vide vsura. §. 58. & . §. 63.

Si fecit cambia sicca, vel alias illicita, ibi.

ibi. §. 51. cum sequentibus.

Si recepit interesse lucri cessantis in cābijs, quia hodie est prohibitum per extrauag. Pij V.

Si dedit pecuniam in societatem cū lucro, & sine periculo. vide societas. 2.

Si accepit aliquod donum ab eo, qui donare non potest; vel per ludum illicitè. vide donatio, & ludus.

Si accepit aliquid per simoniam, vide simonia.

Si participauit in dando quodcunque damnum proximo, siue operando, siue mā dando, vel consulendo, consentiendo, adulando, receptando, defensando, non obuiando, ratum habendo, non manifestando, de quibus vide furtum, & restitutio.

In multis casibus tenetur qs restituere

CIRCA OCTAVVM MANDATVM, quod est, Nō dices falsum testimoniū, cuius expositio traditur in locis aliorum præcedentium præceptorum, poterunt fieri huiusmodi interrogationes.

Cap. 8.

SI dixit falsum, aut mendacium in iudicio, vel extra in damnum alterius; sui, aut proximi, de quo vide mendacium, & testis.

Præcepti 8.

Si noluit teſtimoniũ dicere productus in teſtem, vel non dixit veritatem pecunia corruptus; vide teſtis.

Si vſus fuit aſtutia in teſtificando, vide aſtutia.

CIRCA NONVM PRAECEPTVM, Non concupiſces domum, aut rem proximi tui, quod exponitur locis in primo præcepto citatis, poterit pœnitens ſic interrogari. Cap. 9.

Pręceptũ 9.

SI voluit habere res proximi per fas, & nefas, vel iniuſtè, vide auaritia, & alijs modis, de quibus ſupra in ſeptimo præcepto; & infra circa vitium capitale auaritię.

CIRCA DECIMVM PRAECEptum, quod eſt, Non concupiſces vxorem proximi tui, quod etiam exponitur, vbi ſupra, poterit fieri huiuſmodi interrogatio. Cap. 10.

Pręceptũ 10.

SI inordinatè concupiuit vxorem quãcunq;, quæ nõ eſſet ſua, & alijs modis, de quibus ſupra in ſexto præcepto, & infra circa vitium capitale luxuriæ.

VERSVS VTILISSIMI COMMENdandi memoriæ ab omnibus confesſarijs. quos quidem D. Tho. crebro in 4. ſent. pro auctoritate adducit.

Cap. 1.

VNVM COLE DEVM

Præceptum primum.

QVi colit extra Deum, aut ſanctos, quodcumque creatum.
Articulos fidei negans; ſi ſpéque relinquit.
Voti tranſgreſſor, vel qui mortalia venit,
Et tardans nimiũ, ſpernẽs implere, ꝓmiſsũ.
Fine malo vouens, ac per ſe vota refringẽs,
Incãtans, faciẽs fieri breuia, & maleſactor.
Inueniensque, docens, addiſcens, mediu extans.
Orans obſeruat qui ſomnia, ſortibus vtẽs.
Blaſphemansque Deum, qui murmurat, aut maledicit.
Vel non poſſe refert, ſed deſpicit, atq; renegat.
Cibans, vt faciat mala. prauus pręterit iſte
Vnum cole Deum. ſi ſic, mortaliter egit.

NEC IVRES VANA PER IPSVM.

Pręceptum ſecundum.

QVi cantans, fabulans, truffans, vel turpia dicens,

Diſpeciendo Deũ, nominat ſanctos, ſacra
Iudicio iurans mendax, inductor ad illud.
Periurans, dubium iurãs, mortalia iurans.
Iurans, cumque tamen nolit ſeruare, promiſſum.
Perque crucem, fidem, ſanctos, animamque, Deumque.
Adiurans, dicens, mendaciter, atq; iocosè.
Et per mẽbra Dei, ſanctorũ euãgeliorũ.
Inducens falſum iurantẽ quiſque ſcienter.
Aduertens, frangit. Neiures vana per ipſũ.

SABBATA SANCTIFICES.

Præceptum tertium.

QVi non confeſſus, dimittens, & ſacramentum.
In feſtis miſsã ſine cauſa, inductor ad illud.
Qui manuale facit, vendens, & emens non edenda.
b. Ieiunium frangit, qui tertia comedit hora.
Impletũ die feſto peccatum grauius extat,
Aſſumens chriſma, ſacramentum, vel mulierem.
Si peccator erat mortali ſine ligatus;
Eccleſię vetito qui contrahit tẽpore ſacro.
Chorizans, ludens Veneri, mortaliter agit.
Sabbata ſanctifices, violat reus, atque ſuperbus.

b. videlicet in quadrageſima, quia hora nona debet comedi, vt ait D. Tho. 2.2. Ideſt quãdo fiunt choreæ ob laſciuiam.

HABEAS IN HONORE.
parentes. Præceptum. 4.

QVi præcepta Dei cõtemnit, iussaque legum.
Vel qui noluerit parere parentibus, atque.
Alere, si posit miseros, inopes,& egenos.
Irridensque patrem, vel matrem, vel maledicens,
Verberat opprobrians, blasphemans, asperè turbans,
Morit aspernãs, Habeas ĩ honore parẽtes.

NON SIS OCCISOR
Præceptum. 5

OCcisor corde, verbo, factoq; suasor.
Incitans, & causans, cupiensquè procurat aborsum.
Verberat,& mãdans, faciẽsuè torneamẽta.
Si iudex ceperit, ex sacro limite prauum.
Sacrilegus factus,ac lædens, vel mutilator.
Non sis occisor frangens mortaliter agit.

NON FVRTVM FACIES.
Præceptum. 6.

SI quis furatur, rapiens quoq; participansq;:
Iussio,cõsilium,cõsensus,palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans,non manifestans,

Reddere cūcta debet, si causa prima fuisset.
Excipitur mutus, non obstans, nec manifestans.
Reddere nāque debet nil, ni sint officiales.
At non in causa primus, pro parte tenetur
Fortunæ lusor, cupiens spoliare sodalem.
Ac fraudans ludū, retinēs inductor ad illū.
Hic dare perdenti censebitur, alter egenis.
Et fraudans iusta pedagia, siue gabellas.
Lædēs mensuras, monetas, fur malus extat.

NON MOECHABERIS.

Præceptum. 7.

Quisquis non nuptus miscebitur, ac polluetur
Per se, mollis erit; si nuptus, fiet adulter.
Si sit solutus fornicator fiet; & extra
Abutens quouis, vel quauis, fit sodomita,
Incestūq; parens facit, cū virgine stuprum,
Cum moniali scelus magnum, & sacrilegus extat,
Exigit in sacro, qui semine polluit illud.
Et rapiens, raptor; cum brutis bestia fiet,
Qui clā cōtraxit, vel sponsā præuenit actu.
Spondens cōtrahere mēdax, vt misceat illi,
Et qui contraxit maiori fune ligatus.
Quinque modis peccat vxore maritus abutens.
Actibus illicitis semen cum seminat extra

Vas

Vas operãs, prolé deuitãs, ſemen emittẽs,
Exercens aliã cupit; arcens firmo petentẽ.
Inuitans, tangens, inductor medius extãs.
Lubrica verba refert, iactans ſe, mœchus habetur.

NON SIS TESTIS INIQVVS.

Præceptum. 8.

QVi mendax fuerit in damnum proximitatis,
Vel mala, qui dicit bona narrans, vel bona praua.
Accuſans falſo, iurans, eſt teſtis iniquus,
Accusãs ceteros ob odia, & vt mala ſumat.
Detractor odio, mẽdaxq́; relator occulti.
Vel diffamator, dicens hæc, & manifeſtans.
Cedula ſi fiat detractrix, cantio lædens.
Atque ſecreta, datumque ſigillo, aut littera clauſa.
Proditor, & laudans, inducens ad ſupradicta.
Illa reportari gaudens: eſt teſtis iniquus.

NON CONCVPISCES vxorem proximi tui.

Præceptum. 9.

QVi cupit alterius ſponſam, noſcatur adulter,
Vel qui deſiderat affines, vel moniales,

Inceſtum, ſcelus, ſacrilegium, cum virgine ſtuprum.

Et cupiens alias fornicator, ſitque ſolutus.

Et cupiẽs marẽ ſodomita eſt; beſtia, bruta.

Ac quoties cupit, aut ẽt ſi ſit philocaptus,

b. Quãdo ſcilicet eſt delectatio moroſa; tũc enim eſt peccatum mortale, ſi ſit de re mortali.

b. Qui delectatur cogitãdo lubrica, vel quẽ

Se ſõno polluit, cauſãs, vel poſtea gaudẽs.

Ornans quis ſe, vt ametur; amari q̃ gloriat̃.

Abſque viro proprio, cui hoc facit, ſic vt ametur.

Vel ſi perpendat ruinam, vel prouocando.

Alterius ſpõſã cupiens moritur lubricãdo.

NEC REM CVPIES alienam. Preceptum 10.

QVi cupit alterius rem in damnum proximitatis.

Si per vim. raptor; per occultum, fur malus extat.

Si per auaritiam cupiat, dicetur auarus,

In rapiẽdo malè, vel fallere queq; paratus,

Sic cupiens cõtra mandata cętera frangit,

Denũ mandatũ, nec rem cupies alienam.

Cap. 11.

Interrogationes circa ſeptem peccata capitalia.

EXaminatus, aut diſcuſſus pœnitens circa decem præcepta decalogi, eſt (vt præmiſſum eſt) interrogandus circa ſeptẽ vitia capitalia; quæ ſunt, Superbia, Auaritia,

tia, Luxuria, Inuidia, Gula, Ira, Accidia. Circa superbiam autē sic est interrogādus.

Si propter inordinatum amorem propriæ excellentiæ egit aliquid contra diuina præcepta.

Si existimauit habere bonum, quod habet, à se; non à Deo.

Si bona, quę habet, credidit à Deo sibi data propter sua merita.

Si se iactauit habere bona, quę non habebat.

Si despectis alijs, voluit videri singularis; de his omnibus theologi lib. 2. dist. 42. & Thomas 22. q. 162. & in summa Angel. ver. superbia, & alibi Doctores.

AMBITIO.

Filia 1. superbię.

CIrca Ambitionem, quę ponitur prima filia eius; de qua vide, Ambitio; est vltra quærendus.

Si appetijt beneficia propter honorem principaliter, vel appetijt dignitatem sciens indignum.

Si procurauit dignitates per vias illicitas, vel si emit publica officia, aut peruersè mutauit.

Flia 2. pręsumptio.

CIrca pręsumptionem, quæ est secunda eius filia, est perquirendus.

Si

Si posuit se ad facienda, quę erant super facultatem suam.

Si exercuit officium, quod nesciebat; vel si exposuit se periculis peccatorum, vel si nimis præsumpsit de Dei misericordia; vide, Præsumptio.

Filia 3. curiositas.

Circa curiositatem, quæ ponitur eius tertia filia, interrogandus est.

Si voluit addiscere, vel audire, quę fieri nequeunt sine mortali peccato; vel si curiosis attendens, neglexit necessaria ad salutem animę: Curiositas.

Filia 4. Ingratus animus.

Circa ingratitudinem, quæ est quarta filia, quæratur.

Si despexit Dei beneficia, vel non retribuit benefactori, vel ei iniuriam intulit, Ingratitudo.

Filia 5. Iudicium.

Circa iudicium, quæ est quinta filia, requiratur.

Si vsurpauit iudicium, vel malè iudicauit; vide iudicium.

Filia 6. Adulatio:

Circa adulationem, quæ est sexta filia, interrogetur.

Si fuit adulator, vel adulando prouocauit aliquem ad superbiam, vide, Adulatio.

Circa

CIrca septimam superbiæ filiam, quæ irrisio dicitur, quęratur, si derisit proximum, vel Deo seruientes.

Filia 7. Irrisio.

CIrca octauam filiam, quę est tentatio Dei, quæratur, si aliquando exposuit se periculo probabili mortis sine necessitate; vide, Tentare Deum.

Filia 8. Tentatio.

CIrca pertinaciam, quæ est nona filia, petatur si fuit nimis pertinax in suo sensu, aut fecit aliquid propter arrogantiam, quę ponitur vltima filia superbiæ.

Filia 9. Pertinacia.

CIRCA AVARITIAM verò, quæ ponitur secundum vitium capitale, est interrogandus pœnitens. Cap. 13.

SI appetijt diuitias, & alia bona temporalia inordinatè, & contra legem Dei, & dictamen rectæ rationis.

De Auaritia.

Si acquisiuit diuitias, & alia bona temporalia inordinatè per vias illicitas.

Si retinet aliquid alienum contra voluntatem domini.

Si ob amorem pecuniæ, aut diuitiarum subtraxit sibi necessaria, & quo ad animam,

& quo

& quo ad corporis sustentationem.

Si propter amorem diuitiarum falsificauit vel monetam, vel aliquod instrumentũ scripturę, vel illud destruxit, vel occultauit; aut falsificauit mensuras, & pondera.

Si vendidit rem vnam pro alia, vt vinum dilutum pro puro.

Si furatus est gabellas, aut pedagium iustè positum.

Si lusit aliquo ludo intentione expoliandi proximum, aut fraudem aliquam ibi committendo.

DE LVXVRIA.
Cap. 14.

Luxuria. Circa luxuriam, quæ ponitur tertium vitium capitale, est interrogandus pœnitens.

Si habuit aliquas cogitationes fœdas, & turpes circa vitium carnale, in quibus moram contraxit, & delectationem habuit.

Si opere perpetrauit aliquam de speciebus luxuriæ superius enumeratis in 6. præcepto, vt fornicationem, adulterium, incęstum, raptum, sacrilegium, vitium innominatum, aut quouis alio modo de ibidem pertractatis, peccauit.

Si vsus est verbis libidinosis; aut inhonestis; aut gestibus, vel ad prouocãdos alios,

vel

vel vnde probabiliter habent prouocationem ad luxuriam, vide Turpiloquium; & Scurrilitas.

DE GVLA.

Cap. 15.

Circa gulam, quod est quartum vitium capitale, est pœnitens interrogandus. Gula.

Si nimium, & vsque ad nauseam comedit, aut nimio cum ardore, & effrenato appetitu; vide Gula.

Si nimium studium apposuit in præparando; aut nimis lautè comedit; ibid.

Si in comedendo præuenit horã, præcipuè diebus ieiuniorũ, vide ibid. & Ieiuniũ.

Si inebriauit se, aut inde in hebetudinẽ mẽtis incurrit, vide Ebrietas, & Hebetudo.

Si ex nimio cibo, potuq; deuenit in multiloquium, aut turpiloquium, aut scurrilitatem, vide Multiloquium &c.

Si ex nimio potu, & cibo incurrit in immũditiã, aut pollutionẽ, vide Immunditia.

Si nimium exquisitè comedit, & bibit, vt posset luxuriari; vide Gula, & Luxuria.

Si diebus ieiuniorũ fregit ieiuniũ, vel ꝓhibita comedit; vel ingurgitauit se, vide Ieiuniũ, & Gula.

DE INVIDIA.

Cap. 16.

Circa inuidiã, quod ponitur quintũ vitiũ capitale, est interrogãdus pœnitẽs. Inuidia.

Si desiderauit malum proximi,& quantum in hoc tempore perseuerauit, & quoties, vide Inuidia.

Si lętatus est aduersis proximi, aut tristatus prosperis deliberatè, vide ibi.

Si vsus est susurratione ad superseminanda zizania inter proximos, vide Susurro.

Si odio habet proximum,& ob id detraxit, aut libenter de eo detractiones audiuit, vide Detractio.

Si falsò accusauit proximum, imponens ei malum,quod non fecit,ex rancore, vide, Accusatio.

Si simulauit amicitiam cum alio, vt inde acrius damnificaret, vide Simulatio.

Si inimicos persecutus est; aut denegauit eis dilectionis signa in casu necessitatis; vel aliàs: vide Dilectio.

DE IRA.

Cap. 17.

De Ira.

CIrca iram, quæ dicitur sextum capitale vitium,est interrogandus pœnitens.

Si appetijt vindictam proximi, neque voluit ei reconciliari, vide, Ira,& Diligere.

Si irrogauit proximo iniuriam, contumeliam, aut conuitium, seu opprobrium, ibi. & Contumelia, & Conuitium.

Si rixam habuit cum proximo suo, vide, Rixa.

Rixa. vel maledixit ei, vide, Maledictio.

Si seditionem commouit in proximum, vide Seditio.

Si bellum mouit iniustum, vide, Bellum.

Si tenuit partialitates: vel eas secutus est.

Si furiosè, & inordinatè, aut confusè clamauit in proximum; vide Clamor.

Si murmurauit in Deum, aut in proximum, vide Murmuratio.

Si indignatus fuit in proximum, nolens eum audire, & cum aliorum scandalo, vide Indignatio.

Si ira commotus blasphemauit Deum, aut sanctos, vide, Blasphemia.

Si tumore iræ inflatus contempsit alios, vide Timor.

DE ACCIDIA.
Cap. 18

De Accidia.

CIrca Accidiam, quæ ponitur septimum vitiũ capitale, interrogãdus est pœnitẽs,

Si ex Accidia dimisit agere, quę tenebatur, vt audire missam, prædicationem, orare, &c. vide, Accidia.

Si pœnituit se benefecisse; & ex tędio incurrit in infirmitatem: vide ibi.

Si fugit labores quoscunque, otiositatem amans: vide ibi, & Otiositas.

Si tepidè egit, quæ agenda ab eo erant

feruen-

feruenter vide, Euagatio mentis.

Si ex Accidia incurrit in pigritiam, aut torporem, vide Torpor.

Si fuit negligens in addiſcendis neceſſarijs ad ſalutem, vide Negligentia.

Cap. 19.

Circa opera miſericordię.

TErtio loco eſt pœnitens interrogandus, vt pręmiſimus, circa opera miſericordię, quæ ſaltem pro loco, & tempore quiſq; fidelis tenetur adimplere. Quarum ſeptem ſunt ſpiritualia, & ſunt hæc.

Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer ora, doce.

In q̄bus ſic eſſet ſigillatim interrogād'.

Si noluit dare conſilium petenti in concernentibus ad ſalutem, vel in re, vnde notabiliter poteſt euenire damnum proximo; cum tamen poſſet; quia tunc mortale eſſet vel ſi deberet ex officio.

Si non correxit quos debuit, cum tenebatur, quia tunc peior factus eſt in tacendo, quā alius in cōmittēdo, vide Correptio.

Si non conſolatus eſt tribulatos, præſertim q̄do ex tali omiſsione incidit tribulat' in diſperationē; & ipſe bono modo poſſet,

Si non dimiſit rancorem contra proximum, vide. Odium.

Si impatientem ſe habuit in iniurijs ſibi

Illa-

illatis; vt iniurians ipſum, vel reprendens ei vicem, reddens malum pro malo, quod eſt vinci à malo.

Si non orauit pro proximis, pręcipuè ſi ad id tenebatur ex officio; vt potè, quia beneficiatus, aut de eleemoſynis viuens.

Si non docuit ignorantes, pręcipuè ſi ex officio, gradu, vel ſalario conductus tenebatur; vt pote doctor, magiſter, cathedraticus, vel aliàs curatus.

Cap. 20.

CIrca alia ſeptem opera miſericordiæ corporalia, quę ſunt iſta, Viſito, Cibo, Poto, Redimo, Tego, Colligo, Condo. ſic etiã pedetẽtim eſſet penitẽs interrogãdus.

Si non viſitauit infirmos, & carceratos, maximè in periculo conſtitutos.

Si non cibauit eſurientes, pręſertim in caſu, in quo, ſi non pauiſti, occidiſti; vt Ambroſius dicit.

Si non dedit potum ſitientibus, potiſsimum in caſu conſimili.

Si nõ dedit operã, vt redimeret captiuos, & iniuſtè oppreſſos; cũ poſſet, & teneretur.

Si non ſepeliuit mortuos, præcipuè pauperes, & domeſticos, & quos tenebatur ex officio.

Si non recepit hoſpitio, & collegit hoſ-

pites pauperes in domo, ſaltem in caſu neceſsitatis.

Si non texit, aut cooperuit pauperes nudos, cum commodè poſſet, & immineret neceſsitas.

DE SENSIBVS EXTErioribus. Cap. 21.

Senſus quinque exteriores.

QVarto loco eſt pœnitens interrogandus circa abuſum quinque ſẽſuum exteriorum; qui ſunt hi. Viſus, auditus, odoratus, guſtus, & tactus, quibus ſępe offenditur Deus; & ob id conquerebatur propheta Hiere. 9. Heu per feneſtras ingreſſa eſt mors.

Hierem.

Viſus.

Si noluit videre ſpiritualia, & ad compunctionem inuitantia, ſed tantùm mulieres comptas, & alia vana ad peccatum inducentia. Hinc Propheta. Auerte oculos meos, ne videant vanitatem. Hinc etiam Iob. 31. Pepigi fędus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Hinc Augustinus in regula. Ne dicatis vos habere animos pudicos, ſi habetis oculos impudicos, quia impudicus oculus, impudici cordis nuntius eſt.

Dauid pſal. 18.

Auditus.

Si noluit audire prædicationem, & alia neceſſaria ad ſalutem. ſed potius detractiones, & murmurationes, & alia fœda, & tur

pia.

pia. Hinc ſapiens eccleſiaſtici 28. Sepi aures tuas ſpinis, & linguã neq̃ noli audire.

Odoratus

Si inordinatè, & modis exquiſitis procurauit odorare ſuauia, quę ad vitia alliciunt.

Guſtus.

Si in comedendo, aut bibendo, procurauit guſtus delectationem, vt luxuria incitaretur; vel accuratius, & ardentius, quam oportet, illa ſumendo, vel turpia, & mendacium, atque detractiones, & alia vana, & nociua loquendo.

Tactus.

Si tetigit non tangenda, vt pudenda loca, extra caſus neceſsitatis, vel res ſacras, cum eſſet laicus, vel ſemper voluit veſtiri mollibus, & dormire in ſtraminibus ſupramodum delectabilibus, vel oſculando mulieres alienas, vel aliàs.

DE CIRCVNSTANTIIS NECESſarijs. Cap. 22.

Documẽtum circa circũſtantias peccatorum.

ET Aduertendum, quod non ſufficit diſcreto confeſſario quærere à pœnitente de his ſeptem vitijs capitalibus, verũ etiam de circunſtantijs eorũ, oportet quęrere, vt ex cap. omnis vtriuſq; ſexus de pę nit. & re. ſatis apparet, vbi Inno. tertius dicit, quòd ſacerdos debet diligẽter inquirere peccata, & circunſtantias eorum, quibus prudenter inquiſitis, intelligat, quale ei debeat præbere conſilium, & adhibere reme-

Augustinus. dlum. Confirmatur etiam ex dictis Augustini in libro de pœnitentia. Et traditur de pœnit. dist. 5. Consideret qualitatem criminis, in loco, in tempore, in perseuerantia, in varietate personæ, &c. Et; si quęratur, quæ, & quot sint huiusmodi circunstantię, responderi debet ex his, quę philosophus dicit, 3. Ethicor. & theologi 4. distin. 16. quòd sunt istæ septem sequentes .s. Quis; quid; vbi, quibus auxilijs, vel per quos; Cur, quomodo, quando. Et Raymundus addidit aliam, scilicet, quoties. cuius causa alię circũstantię sunt (de iure etiã diuino) necessariò confitendæ, quando mutant speciem, quia tunc de vno peccato, efficitur duplex, aut triplex peccatum mortale in re mortali. Et adsunt plures speciales repugnantię diuinorum pręceptorum.

Cóclusio.

Intellige quantum ad differẽt. formalem.

Quis. Dicitur ergo quis, pro varietate personæ peccantis, vel eius status, ætatis, sapientiæ, & ordinis, vt pote, si sit clericus, religiosus, senex, iuuenis, doctor, rusticus, rex, miles, mercator, vel aliàs, quia dignitas personę peccantis, vt sic, nunquam diminuit de peccatò, sed auget, & aggrauat saltem in peccatis ex deliberatione procedentibus vt docet sanctus Thomas prima. 2. q. 73. arti. 10.

Quid. Quid .s. vtrum malum, quia prohibitum,

vel quia ex genere suo malum; vtrum mor tale, an veniale; occultum, vel publicum. Vbi, quia in loco sacro, vel aliàs. Quibus auxilijs, vel per quos scilicet traxit alios ad peccandum, vel quos posuit mediatores ad malum perpetrandum; vel cum quibus, pro quibus, & contra quos. Nunquam tamen nominari debet persona, sed id quod sufficit ad cognoscendam mutationem speciei, vel numerum peccatorum tantum. Cur.s. an ex infirmitate, vel ex ignorantia; aut electione, vel quali intentione fecerit; &, quia mortalia trahunt speciem ex fine, iuxta illud Ambrosij, Affectus tuus operi tuo nomen imponit: ideo diligenter est hoc explicandum; nam, qui furatur, vt mœchetur potius est mœchus, quam fur, licet fuerit vnum peccatum in vno actu, habens tamen plures speciales deformitates, & ita in tali casu sũt plura peccata mortalia, quã tum ad doctrinam formalem. Quando.s. si in sacro tempore, vt diebus festis, aut ieiuniorum, vel alio tempore, & quantum in tali perseuerauit. Hæc tamen circunstantia nunquã mutat spetiem secũdum Thomistas, semper tñ aggrauat omne peccatũ; & ꝓpterea bõnũ erit in fine cõfessionis sic.

Vbi.

Per quos.

Cur.

Ambros.

Quando.

& ex his peccatis meis mortalibus plura, aut aliqua perpetraui diebus festis, &c.

Quomodo. Quoties.

Quomodo .s. an naturali, vel innaturali agendo, vel patiendo. Quoties successiuè, non solum quantum ad consuetudinem, sed etiam quantum ad numerum, qui

Numerus peccatorum.

numerus refertur ad actionem, non autem ad obiectum actionis, verbi gratia, si homo iniusta contractione accipiat saccum plenum mille carolinis, seu florenis, vnum furtum est; si tamen mille carolinos indebitè acciperet in diuersis, vt mille tempori bus, & actibus interpellatis, aut successiuè, non vnum, sed mille furta committit, quia in ipso actu consistit peccatum, vt traditur

Circunstātiæ, necess. confitendæ quæ sint.

à theologis lib. 2. dist. 42. Has tamen omnes circunstantias non est necessarium confiteri, sed tantum illas, quę ad aliud genus trahunt, vel quæ mutant speciem peccati mortalis, vt furari de loco sacro; vel accedere ad alienam, quæ est consanguinea, aut affinis, & in quo gradu quia mutat spē, vel monialis, vel ēt illas, quæ, & si non mutāt speciem peccati, tamen aggrauant multū notabiliter, vt furari centum, notabiliter grauius est, quam furari vnum, & morari in odio per diem grauius est quam per horā; vt traditur in dist. 16. lib. 4. de quo latius ibidem per theologos quorum tamen aliq.

etiam

etiam sollennes, insignesq;, non censent tales circunstantias, notabiliter solum grauantes esse simpliciter necessarias, sed ad bene esse dicunt, iterationem tamen actus siue internam, siue externam in re mortali, oẽs fatentur esse necessariã propter sciẽdũ, numerum pc̃ōrum omni meliore modo, quo fieri possit, etiam in illo, qui nõ recordatur suorum multorum peccatorum. Est tamen aduertendum, quod, cũ dicitur nõ esse necessarium confiteri circunstantias, q̃ non trahunt in aliud genus peccati, aut non agrauant multum notabiliter; non est referendum ad quoties, vel ad numerum, quem aliquis confiteri tenetur, quantũ potest; quia iam non est vnum peccatum; sed multa; pro vt sanctus Tho. notabiliter dicit in quadam epistola ad lectorem Bisuntinum in fin. Et ideo prouidus cõfessarius diligenter quærat de numero eiusdem peccati, id est, quoties incidit in istud, vel istud peccatum; in quo communiter, & cõfessarij, & pœnitentes leuiter trãseunt, & malè; quia eo casu cõfessio nõ est integra; PRO QVO, vide Concilium Trid. sess. 14. canone 7. & nota quod etiã in peccatis cordis prædicta seruanda sunt: vt tradunt cõmuniter theologi; & ex dicto cõcilio aperte elicitur, qua in re vtinam infiniti nõ errarent.

Hoc idem tenet. D. Anton. Sot. in 4. Altissi. od. & quidam alii.

Nota bene.

Submonitio.

tarent. Et ſcito non omnibus peccatis prę dictas circunſtantias quadrari. Nam circunſtantia loci in effuſione ſanguinis, ſeminis, & patratione furti eſt ſolum neceſſaria; quia in hiſce criminibus dumtaxat mutare speciē dignoſcitur. At in alijs peccatis non mutat ſpeciem; & hoc idem ſuo modo in reliquis peccatis quo ad mutationem ſpeciei dicendum eſt: quando videlicet mutat ſpeciem; aut non, & ſit exemplum in praxi.

1 Blaſphemaſti? Vtique.

2 Quid? Deū, vel B. Virg. vel ſanctos?

3 Quomodo? Renego Deū, ad deſpectū Dei, Deum partialem, per corpus, & ſanguinem Dei tantum.

4 Quoties dixiſti primum? quoties ſecundum; quia mutant ſpeciem nam eſſent diuerſæ in ſpecie hæreſes, ſi quis, quod effutit, crederet, iſta autem duo per corpus, & ſanguinem, non mutant ſpeciem, & proinde ſatis erit interrogaſſe, quoties dixerit illa duo ſimul, & idem dicitur in ſimilibus.

Modus ſciendi numerū peccatorum.

5 Si dicat, non recordor, ſubdatur ſic. ter, an quater? & ſi reſpondeat, ſæpius. ſic ſubdatur, vigeſies? ſi dicat, ita ferè, & paulominus, vel circa: ſatis erit. Nec aliæ circunſtantiæ huc quadrabunt, regulariter nec erunt neceſſarię. (quia alle-

uian-

uiantes ſunt fugiendæ, niſi in caſu iudicandi, an ſit mortale, nec ne) niſi ſcandalum notabile, eſſet ſpecialis ratio peccati in hoc, aut ſimili caſu.

ALIVD EXEMPLVM IN PRAXI pro peccato carnis, tàm operis, quàm mentis, etiam in delectatione moroſa, vt confeſſio ſit integra.

1 PEccaſti carnaliter? R. Vtique. Nã quæſtio ſi eſt, præcedit ſemper &c.

2 Quid eſt hoc peccatũ quod feciſti, vel (quod idem eſt) quæ ſunt illę perſonæ cum quibus peccaſti? R. cum nupta, & cum meretrice, vel &c.

3 Quoties cum prima, & quoties cum ſecunda? vel &c. R. toties, aut toties, vel decies cum prima, & bis cum ſecunda.

4 Erat ne tibi aliqua iſtarum aliqua cognatione coniuncta? R. vna ex eis.

5 Quæ nam ex eis? R. ſecunda, vt ſciatur numerus inceſtuum.

6 Quoto gradu dicta mulier ad te attinet? vt ſciatur ſpecies ſpecialiſsima. Nam oẽs 4. gradus mutant ſpeciem, vt ẽt ſentit Nauarrus. Affinitas tñ, & cõſanguinitas nõ mutant ſpeciem, ſed earum gradus, quia ſolum aggrauant ſecundum Doctores.

7 Vbi cũ prędictis omnibus, ideſt in loco ſacro, an profano? R. ēt in loco ſacro.

8 Quoties in loco ſacro? R. bis vel &c. vt ſciatur numerus ſacrilegiorum.

9 Cur? ideſt, ad finem cõmittendi aliud mortale, putà furandi ſibi bona, aut vulnerandi aut huiuſmodi, quia mutatur ſpeties R. propter vtrumque finem.

10 Quoties propter furandũ, & quoties propter alterũ? R. toties, aut toties. Quia etiam numerus eſt de iure diuino interrogandus.

11 Quomodo? ideſt modo naturali, an cõtra naturam, & quonam modo contra naturam? quia ſunt plures eius ſpecies ſecun dum D. Tho. & alios Theologos. R. vtro que modo, & ſic vel ſic contra naturã peccaui cum dictis mulieribus, aut cum mea vxore, aut huiuſmodi.

12 Quoties cũ prædictis in hac ſpecie pec caſti, aut offendiſti Deũ? R. toties, aut toties, Quia numerus peccatorum propter quem de iure diuino circunſtantiæ mutan tes ſpeciem ſunt neceſſariò interrogandæ. eſt ſemper in omni ſpecie peccatorũ (mortalium tamen) interrogandus. aliàs nõ eſſet integrã cõfeſsio. Nec ſatis eſſet dicere, ſic. pluries, aut ſępe in hoc peccaui, ſed diſtin ctè numerus eſt explicandus, modo quo

ſupra

ſupra doceo ſecundum Theologos.

13 Quomodo item? ideſt per vim, aut rapiendo an contra? Quia raptus mutat ſpeciem R. vtroque modo.

14 Quoties rapuiſti, aut per vim &c. R. bis, aut ſemel.

15 Habes ne tu votũ caſtitatis? Quia mutat ſpeciem. Aut eſt tibi (ſi ſis ſacerdos) aliqua illarum filia ſpiritualis in baptiſmo, aut etiam in confeſsione? Quia mutat ſpeciem ſecundũ D. Tho. & ſi quæ alia huc ſpectant, erunt neceſſario interroganda. prout eſſet interrogatio ſuper partu ſuppoſititio, ſuper promiſsione facta virgini de ducendo eam in vxorẽ. ſuper prole tranſmiſſa ad hoſpitale, aut huiuſmodi, niſi eſſet pauper in hoc vltimo caſu.

Nota quòd circunſtantia per quos, pertinet ad quoties, & ita niſi dicat ſpeciale peccatum mortale, efficaciter cauſatũ in alio, aut occaſionaliter in eo, qui non erat paratus ad illud crimen commitendum non eſt neceſſariò explicanda ſemper tñ aggrauat.

Nota item quòd gradus ſacrorum ordinum non mutant ſpeciem, ſemper tamen aggrauant. peccatum tamen carnis commiſſum cũ religioſo profeſſo, ſiue in ſacris, ſiue non, & commiſſum cum clerico ſęculari

lari in ſacris, mutat ſpeciem.

Submonitio. Poſtremo notandum eſt, quòd facta ſupradicta diſcuſsione circunſtantiarum, poterit generaliter interrogari, an aliquo alio modo pęnitens carnaliter peccauerit in tactibus, & deſiderijs; quando tamen ſeorsũ fuerint conſummata ſine vlteriore progreſſu in deterius, aut grauius peccatum. Et item interrogari debet, quoties id factũ fuerit. Deſideria tamen virorum, vel mulierum habita in eccleſia, ſed non pro eccleſia, aggrauant quidem, ſed non mutant ſpeciem. E contrario verò, ſi concipiantur extra eccleſiam, ſed intentione patrandi crimen in eccleſia. Quia mutant ſpeciem in illis tribus peccatis, quæ mutare ſolent ratione loci, & item in abſtractione alicuius ab eccleſia (quæ quidem reducitur ad furtum) quando eius immunitas violatur. Quantitas autem furti ſiue in deſiderio, ſiue in facto, cum non mutet ſpeciem, verius crediderim facere ad bene eſſe, quàm ad neceſsitatem; vt ſentit D. Tho. & plures eius ſequaces. Sępe autem in peccato carnis quęri debet de concubinatu, ac ſortilegijs.

VARI-

VARIAE SPECIES peccatorum in Genere.

Peccata cordis, quę quandoq; mortalia, & quandoq; venialia sunt. Cap. 23.

1 Cogitatio mala voluntaria.
2 Delectatio eius.
3 Desiderium mali.
4 Consensus eiusdem.
5 Voluntas peruersa.
6 Infidelitas,
7 Indeuotio.
8 Præsumptio.
9 Timor malus.
10 Amor malus.
11 Disperatio.
12 Suspicio, aut iudicium.
13 Inuidia.
14 Ira.
15 Odium.
16 Exultatio in aduersis proximi.
17 Contemptus pauperum personarum:
18 Personarum acceptio.
19 Perfidia.
20 Affectus nimius carnalis parentum.
21 Inepta lætitia.
22 Sæculi tristitia.
23 Impatientia.
24 Auaritia, idest cupiditas.
25 Malitia.

Si sit morosa semper est mortale. Multa tamen ex his sæpe sunt mortal. & multa e contrario, & idē dic in seq.

26 Su-

26 Superbia.
27 Obstinatio.
28 Tædium boni.
29 Accidia.
30 Inconstantia.
31 Pœna pœnitentiæ, idest, quòd pœnituerit.
32 Dolor, quia non fecit plura mala.
33 Hypocrisis.
34 Amor placendi.
35 Vana gloria de bonis naturæ.
36 Verecundia de pauperibus amicis.
37 Contemptus admonitionis:

Submonitio necessaria.

Nota, quòd ex subreptione, aut ex modicitate rei, vel ex imperfectione actus, aut etiam ex defectu iudicij, omne peccatum (aliàs mortale) est veniale secundum doctrinam Theologorum.

PECCATA ORIS, QVAE quandoque mortalia, quandoque venialia sunt.

Cap. 24.

1 CRebaiuratio.
2 Periurium.
3 Blasphemia.
4 Nomen Dei irreuerenter assumere.

5 Ve-

5 Veritatem impugnare.
6 Contra Deum murmurare.
7 Irreuerēter horas dicere, vel orationes
8 Detractio.
9 Adulatio.
10 Mendacium.
11 Vituperatio.
12 Maledictio.
13 Infamatio:
14 Contentio.
15 Comminatio.
16 Impugnatio veritatis agnitæ.
17 Impugnatio supernæ gratiæ.
18 Seminatio discordiæ.
19 Proditio.
20 Falsum testimonium.
21 Mala consilia.
22 Derisio.
23 Contradictio obedientiæ:
24 Impedire benefacta.
25 Reprehendere in alio, quod ipse facit.
26 Vaniloquium.
27 Multiloquium:
28 Stultiloquium.
29 Proferre verba garrula.
30 Iactantia verborum.
31 Peccatorum defensio.
32 Clamor.
33 Risus intempestiuus.

34 Cachinnus.
35 Cantare cantinellas mundanas.
36 Murmurare.
37 Iniuſtam cauſam aduocare.
38 Malum commendare.

Nota etiam in his ſubmonitionem præcedentem cap. 22. vt verificetur id, quod hic dicitur.

PECCATA OPERIS QVAE quandoque mortalia, quandoque venialia ſunt. Cap. 25.

1 GVLA.
2 Luxuria.
3 Ebrietas.
4 Simonia.
5 Sacrilegium.
6 Violatio dierum feſtorum.
7 Indignè communicare.
8 Votorum fractio.
9 Apoſtaſia.
10 Diſſolutio in diuino officio:
11 Scandalizare.
12 Exemplum malum dare.
13 Lædere hominem in rebus, in perſona, aut in honore, aut in amicis.

14 Furtum.
15 Rapina.
16 Vſura.
17 Deceptio.
18 Ludus prohibitus.
19 Vendere iniuſtè.
20 Exigere iniuſtè.
21 Telonia iniuſta.
22 Auſcultare mala.
23 Ioculatoribus dare, &c.
24 Neceſſaria ſubtrahere.
25 Superfluè ſumere.
26 Conſuetudo peccandi.
27 Recidiuatio.
28 Simulatio in operibus.
29 Exercitium illicitum.
30 Choreizare.
31 Nouitates inuenire.
32 A maioribus ſe rebellare.
33 Minores opprimere.
34 Delinquere, vel
35 Viſu, vel
36 Auditu, vel
37 Guſtu, vel
38 Odoratu, vel
39 Tactu, vel
40 Lucta, vel
41 Oſculis, vel
42 Muneribus, vel

43 Lusibus, vel huiusmodi.

Ne obliuiscaris traditę submonitionis. Cap. 22.

PECCATA OMISSIONIS, quę quandoque mortalia, quandoq; venialia sunt.

Cap. 26.

1 DE Deo, q̃do oportet, nõ cogitare
2 Ipsum non timere.
3 Gratias de beneficijs non agere.
4 Opera, q̃ quis facit, ad ipsũ nõ referre.
5 De peccatis, sicut par est, non dolere.
6 Ad gratiã recipiendã nõ se pręparare.
7 Gratia accepta non vti.
8 Gratiam acceptam non conseruare.
9 Ad inspirationes Dei nõ se cõuertere.
10 Voluntatẽ suã diuinę nõ conformare.
11 Adorationes diuinas non attendere.
12 Orationes debitas omittere.
13 Quæ quis tenetur ex voto, vel officio, vel pręcepto, negligere, vel tardare.
14 Horas canonicas nõ recitare; q̃ ẽ mortale existẽti in sacris, & q̃busdã alijs.
15 Non residere in ecclesia curata, quod est mortale curato; vt habetur in Concilio Tridentino sess. 23. c. 1. de Ref. & tenetur ad rest. pro rata absentiæ temporis, vt patet ibidem.

Sess. 23. Cap. 1.

16 Eccle-

16 Ecclesias non frequentare.
17 Prædicationes dimittere.
18 Tentationi non resistere.
19 Pœnitẽtias iniũctas negligẽter facere.
20 Statim facienda differre.
21 Bonis proximi non congaudere.
22 Malis eius non dolere.
23 Iniurias non remittere.
24 Fidem proximo non seruare.
25 Delinquentes, quando oportunum est, non corripere.
26 Lites non tollere.
27 Ignorantes non instruere.
28 Afflictos non consolari.
29 Admonitionibus non acquiescere.

Radix generalis peccat.

Nota quòd omnium malorum radix est ingratitudo, ex qua primò, prodit Superbia, & ex ea deinde Auaritia, quæ duo omnium malorum radices esse dicuntur. vnde Augustinus in Soliloquijs cap. 8. loquẽs ad Deum, sic ait. Scio namque domine, quòd ingratitudo multum tibi displicet, quę est radix totius mali spiritalis, & ventus quidã desiccans, & vrens omne bonũ, obstruens fontem misericordiæ tuæ super hominem.

Aug. in Solil.

Nota item, quòd ex præcedẽtibus multa sunt, vt plurimum, mortalia crimina, verumtamen propter surreptionem (vt iam dictum est) erunt censenda venialia, aut

etiam ob imperfectionem actus, aut ob aliam causam; quod quidem prudentiæ confessariorum relinquimus.

REGVLAE DISCERNENDI quando mortalia, & quando venialia aliqua peccata esse dicantur: scito, tunc esse quidem mortalia.

Cap. 27.

1 SI actus ipse sit notabiliter contra charitatem Dei, aut proximi.

2 Aut sit contra præcepta Dei, vel ecclesiæ, vel leges humanas, factas ob bonum publicum, ac respicientes bonos mores.

3 Aut si contra vota, vel constitutiones iuratas, vel aliàs obligantes ad mortale; puta, si pręcipiatur in virtute sanctæ obedientię, aut huiusmodi.

4 Aut si contra conscientiam dictantem esse mortale: aut iuramentum addatur cuicunque mendacio, etiam iocoso.

Contemptus enim implicitus est in peccato.

5 Aut si adsit contemptus explicitus, vel ponatur finis in creatura, quod quidem cognosci potest, cum quis potius est paratus peccare, quàm relinquere talem creaturam.

6 Aut

6 Aut sit aliquod dictum, vel factũ, ex quo oriatur scandalum actiuũ corã aliquo, aut pluribus: aut etiam passiuum; si tamen ille actus non sit ipsi agenti necessarius, vel vtilis, aut expediens.

Corrad. q. 47. ibi contra 1. concl.

7 Aut si exposuit se probabili periculo peccandi mortaliter (Nam qui amat periculum peribit in illo) aut ratione scandali, quando illud est speciale peccatum.

Eccl. 3.

Dicuntur verò venialia propter imperfectionem actus, aut etiam propter eius modicitatem: aut quia non sunt contra prædicta, sed præter: aut propter surreptionem, aut huiusmodi.

Quando Dicantur esse venialia.

LIBER TERTIVS

ET PRIMO PONITVR TRACTATVS COMPEN DIOSVS CASVVM RESER-VATORVM.

Tum Roman. Pontifici, tũ locorũ ordinarijs.

Speciatim, ac etiam iure Canonum;

Cui accefsit Tractatus excõmunica tionum, quæ continentur in ex trauagantibus nondum regiſtratis in corpore iuris.

Vſque ad Greg. XIII. nunquam antea apud Summiſtas editus.

Cap: 1.

LITTERAE

PROCESSVS. S.D.N.D. GREGORII. PP. XIII. LECTAE DIE COENAE DOMINI Anno M.L.XXXXI.

In nomine ſanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, Amen.

Nouerint vniuerſi hoc præſens publicũ tranſumptũ inſpecturi, quòd Nos Hieronymus Matthæius Protonotarius Apoſtolicus vtriuſq; ſignaturæ S,D.N. Papæ referendarius, Curiæ Cauſarũ Cameræ Apoſt. Generalis Auditor, Romanæq; Curiæ Iudex ordinarius, Sententiarumq; & Cenſurarum latarum, ac quarumcunq; litterarũ Apoſtolicarũ vniuerſalis executor ab eodẽ S.D.N. Gregorio diuina prouidẽntia Papa XIII. hodię q fuit dies Iouis Sãcti,& Cęnę Dñi,& ſolemniter more ſolito lectas,& publicatas,eiuſq; vera bulla plũbea cũ cordula rubei croceiq; colorum more Rom.Curiæ pendente bullatas, & omni ſuſpitione carentes ſubſequentis tenoris.

GREGORIVS EPISCOPVS seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam.

Excōmunicatio, & anathematizatio.

Consueuerunt Rom. Pontifices predecessores nostri, ad retinendam puritatem religionis Christianæ, & ipsius vnitatē, quæ in cōiunctione membrorū ad vnum caput, Christum videlicet, eiusq; Vicariū, principaliter cōsisti, & sanctā fideliū societatē ab offensione seruandā, arma iustitiæ per ministeriū Apostolatus in præsenti celebritate exercere.

1 In hæreticos, eorū fautores, libros legentes, & schismaticos, qui ab obediētia Rom. Pont. recedunt.

1 Nos igitur vetustū, & solemnē hūc morē seguētes, excōmunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotētis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti, auctoritate quoq; Beatorū Apost. Petri, & Pauli, ac nostra, quoscūque Vsitas, Vicleuitas, Lutheranos, Zuinglianos, Caluinistas, Vgonotos, Anabaptistas, Trinitarios, ad omnes, & singulos alios Hæreticos, quocūq; nomine nūcupētur, & cuiuscūq; sectæ existāt, & eorū credētes, ipsorūq; receptatores, & fautores, & generaliter quoslibet defensores, ac eorundē libros Hæresim cōtinentes, vel de religione tractātes, sine auctoritate nostra, & Sedis Apost. scienter legētes, aut tenētes, imprimen-

men-

mentes seu quomodolibet defendentes, ex quauis cã, publicè vel occultè, quouis ingenio, vel colore; nec nõ Schismaticos, & eos, q se a nr̃a, & Rõ. Põt. ꝓ tẽpore existẽtis obediẽtia, ꝑtinaciter subtrahũt vel recedũt.

2 Itẽ excõmunicamus, & anathematizamus oẽs, & singulos cuiuscunq; status, gradus, seu cõditionis fuerint, & interdicimus Vniuersitates, Collegia, & Capitula, quocũque noĩe nũcupenẽ ab ordinationibus, sententijs, seu mãdatis nostris. ac Rõ. Pont. pro tẽpore existentium, ad vniuersale futurum Concilium appellantes, necnon eos quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.

2 In appellantes à Papa ad futurum Cõciliũ.

3 Itẽ excõmunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Latrunculos maritimos, & illos præcipue, qui mare nostrum à Monte Argentario vsque ad Terracinã discurrentes, eos qui in illo nauigant deprædantur, mutilant, interficiunt, rebusque, & bonis suis spoliant, omnesque receptatores eorundem, & eis auxilium scienter dantes, vel fauorem.

3 In Piratas, eorũ receptatores, & fautores.

4 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui Christianorum quorumcunq; nauibus tempestate in transuersum (vt dici solet) iactatis naufragium passis, aut etiam submersis siue in ipsis nauibus, siue ex eis dilapsa, & in

4 In rapientes naufragorũ bona, aut scienter ab aliis rapta accipientes.

& in mari, vel littore inuenta, cuiuscunque generis bona, tàm in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in quibuscunque alijs cuiuscunque maris regionibus, & littoribus rapuerint, aut scienter ipsi sibi acceperint, aut ab alijs rapta, seu accepta scienter receperint: ita vt nec etiam ob quodcunque priuilegium, consuetudinem aut longissimi etiam immemorabilis tẽporis possessionem, seu alium quemcunque prætextum excusari possint.

5 In imponentes noua pedagia, & gabellas, vel eas augentes.

5 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas ad id potestatem nõ habẽtes imponunt, vel augent, aut imponi vel augeri prohibita; exigunt.

6 In falsifican. literas apost. aut suppl. à quocũque auct. habente signatas ac falso fabricant literas apost. &c.

6 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios Litterarũ Apostolicarum, & in forma Breuis, ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentiũ, per Romanum Pont. vel S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Rom. Pont. signatarum, aut sub nomine eiusdem Rom. Pont. seu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum signantes supplicationes easdem: ac etiam falso fabricantes litteras apostolicas, & in forma Breuis, ac supplicationes huiusmodi, Extendentes constitutionem

fel.

fel. re. Innocentij Papæ III. quæ incipit: Ad falſariorum, cum omnibus pœnis in ea contentis, ad ea ſdem fabricantes, & etiam ad falſificantes, ſeu mutantes ſupplicationes per nos, ſeu de mãdato noſtro ſignatas, & datatas, ſine noſtra, aut Datarij noſtri licentia.

7 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos qui equos, arma, ferrum, filum ferri, ſtamnum, chalybem, omniaque alia mettalorum genera, atque bellica inſtrumenta, lignamina, canapem, funes tàm ex ipſo canape, quàm ex quacunq; alia materia, & ipſam materiam aliaq; huiuſmodi quibus Chriſtianos impugnãt, deferunt Saracenis, Turcis, & alijs Chriſti nominis inimicis. Necnon illos qui per ſe vel aliũ ſeu alios de rebus Chriſtianæ Reipublicæ ſtatum concernentibus in chriſtianorum perniciem, & damnum ipſos Turcas, & Chriſtianæ Religionis inimcos certiores faciunt, illiſq; ad id auxilium, conſilium, vel fauorem quomodolibet prȩſtant; Non obſtantibus quibuſcũque priuilegijs, & cõceſsionibus quibuſcunq; Principibus, & Dominijs, ſiue priuatis perſonis per nos, & ſedem prædictam hactenus conceſsis, quæ illis nolumus in aliquo ſuffragari.

7 In deferentes arma, & alia bellico vſui aptaad Turcas, & Reip. ſtatũ concernentia prȩdictis enũciãtes

8 Item

8 In impedientes eos, qui victualia, & alia necessaria Romam côuehunt

8 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, siue inuadentes eos qui victualia, seu alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria adducunt, ac etiam eos qui ne ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, impediunt, seu perturbãt, vel q talia fieri faciunt, vel faciẽtes defendunt, cuiuscunque fuerint ordinis, pręeminentiæ, conditionis, & status, etiam si Pontificali, vel Regali, aut alia quauis ecclesiastica, vel mũdana præfulgeãt dignitate.

9 In eos, q ex ꝓposito Romipetas offendunt.

9 Itẽ excõmunicamus, & anathematizamus omnes ex proposito interficiẽtes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu deprædantes Romipetas seu Peregrinos ad Vrbem causa deuotionis, seu peregrinationis, & prorsus omnes alios ad sedem Apostolicam accedentes, vel apud eã morantes, aut recedentes ab ipsa, & illis dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

10 In eos q sine iurisdict. in Curia cômorantes vexãt

10 Item excommunicamus, & anatematizamus omnes illos, qui non habentes in eadem Curia iurisdictionem ordinariam vel delegatam, eius prætextu capiunt, spoliant, detinent morantes in eadem. vel qui talia fieri mandant.

11 In Offendentes E. S R. ina-

11 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, verberantes, percutientes,

tes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S. R. E. Cardinales, ac Patriarcas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos, vel Nuncios, aut eosdem eijcientes a suis diœcesibus, territorijs, terris, seu dominijs, eaq; mandantes, vel rata habentes, seu præstantes eis auxilium, consilium, vel fauorem.

les, & alios prælatos.

12 Item excõmunicamus, & anatematizamus omnes illos, qui per se vel alium seu alios, quascunque personas ecclesiasticas, vel seculares ad dictam Curiam super eorum causis, & negotijs recurrentes, illasque in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, Aduocatos, Procuratores ipsorum, seu etiam Auditores, vel Iudices, super dictis causis, vel negotijs deputatos, occasione causarum, vel negotiorum huiusmodi verberant, mutilant vel occidunt, seu bonis spoliãt, vel qui p se vel alium seu alios directè vel indirectè prædicta exequi vel pcurare, aut in eisdẽ cõsiliũ, auxiliũ vel fauorẽ pręstare nõ verẽtur, cuiuscunque præeminentiæ, & dignitatis fuerint; Ac illos, q Litteras Apostolicas, & in forma Breuis tàm gratiã, quàm iustitiam concernentes, ac etiam citationes inhibitiones, sequestra, monitoria, processus, executoriales, aliaque de-

12 In eos qui ad Romanam Cur. recurrentes offendũt, aut executionem literarum apostolicarum impediunt, & ad gratias impetrandas accedẽtes prohibent.

creta quæcunque a nobis,& à ſede Apoſtolica, ſeu Legatis, Nuntijs, Præſidentibus, Cameræ Apoſtolicæ Auditoribus, Comiſſarijs, alijſque iudicibus, & Delegatis Apoſtolicis emanata, & quæ pro tempore emanauerint, ſimpliciter, vel ſine eorum beneplacito conſenſu, vel examine, executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarij ſuper huiuſmodi litterarum, & proceſſuum executione inſtrumenta, vel acta cóficere, aut confecta parti cuius, intereſt, tradere debeant, impediunt, vel prohibent, aut impediri vel prohiberi procurant; Ac Notarios, Executores, & Subexecutores literarum, citationum, monitoriorũ, & aliorum prædictorum capiunt, carcerant, & detinent, vel capi, carcerari, & detineri faciũt, Quiq; etiam quibuſcunque perſonis in genere, vel in ſpecie, ne pro quibuſuis eorum negotijs proſequendis, ſeu gratijs vel literis impetrandis ad Rom. Curiam accedãt, aut recurſum habeant, ſeu gratias ipſas vel literas à dicta Sede impetrent, ſeu impetratis vtantur, directe vel indirecte prohibere, ſtatuere, ſeu mandare, vel eas apud ſe aut Notarium ſeu Tabellionem, vel alias quomodolibet retinere præſumunt.

13 In officiales Pri

13 Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & ſingulos Cancellarios,

rios, Vicecancellarios, & consiliarios ordinarios, & extraordinarios quorumcunque Regum; & Principum, ac Præsidentes Cancellariarum, Consiliorum, & Parlamentorum; necnon procuratores generales eorundem, vel aliorum Principum sæcularium, etiam si Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacunque præfulgeant dignitate, quocunque nomine nuncupentur; aliosque Iudices tàm ordinarios quàm delegatos, necnon Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Commendatarios, Vicarios, & officiales, qui per se, vel alium, seu alios auctoritate propria, & de facto quarumcunque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & Litterarum Apostolicarum prætextu, beneficiales, & decimarum, ac alias spirituales, & spiritualibus annexas causas ab Auditoribus, & Commissarijs nostris, alijsq; iudicibus ecclesiasticis auocant, illarumue cursum, & audientiam, ac personas, capitula, conuentus, collegia, causas ipsas prosequi volentes impediunt, ac se de illarum cognitione tanquam iudices interponunt, ac qui partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos, contra

cipum secularium, & prælatos, qui causas ecclesiasticas à iudicibus apostol. auocant, & actores ad reuocãda impetrata cõpellunt.

quos

quos tales inhibitiones emanarunt,à censuris, & pœnis in illis contentis absolui statuunt, & compellunt,vel alias executionē litterarū Apostolicarum , vel executorialium, processuum, ac decretorū prędictorum , etiam sub prętextu violentiæ prohibendæ, vel quod ad nos informandos , vt ipsi dicunt, supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi ipsi supplicationes huiusmodi coram nobis, & Sede Apostolica legitimè prosequantur, quomodolibet impediunt, vel suum ad id fauorem consilium,aut assensum præstant.

14 In iudices sæculares qui ecclesiasticas personas ad sua Tribunalia trahūt; quique ecclesiasticam libertatem tollunt, vel in al.quo lædunt.

14 Quiuæ ex eorum prætenso officio, vel ad instantiam quorumcunq; personas ecclesiasticas, Capitula, Conuentus, & Collegia ecclesiarum quarumcunque corā se ad eorum tribunal, audientiam, Cancellariam, Consilium, vel Parlamentum,prętér iuris canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directe vel indirecte,quouis quæsito colore; Necnō qui statuta, ordinationes, cōstitutiones, Pragmaticas,seu quæuis alia decreta in genere, vel in specie, ex quauis cā, & quouis quæsito colore, ac etiam prætextu Litterarum Apostolicarum vsu non receptarum,seu reuocatarum, vel cuiusuis consuetudinis,aut priuilegij,vel alias quomodolibet fecerint,

ordi-

ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut alias quouismodo restringitur, seu nostris, dictæ Sedis, ac quarumcunque ecclesiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè vel expressè præiudicatur.

15 Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, aliosque superiores, vel inferiores, Prçlatos, & omnes alios quoscunque Iudices Ecclesiasticos ordinarios, quomodolibet impediunt, quo minus sua iurisdictione ecclesiastica contra quoscunque vtantur; secundum quod Canones, & sacræ constitutiones ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum generaliũ, & præsertim Trid. statuũt,

15 In impedientes Prælatos, ne sua iurisdictione vtantur.

16 Quiue iurisdictiones, seu fructus, redditus, & prouentus, ad nos, & Sedem Apost. & quascunq; ecclesiasticas personas rõne ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum pertinentes vsurpant, vel etiã quauis occasione, vel cã, sine Ro. Põt. vel eorũ ad quos iure pertinent expressa licentia sequestrant.

16 In vsurpantes sedis Apostolicæ, & quarũcunque ecclesiarum iurisdictiones, vel fructus, aut eos sequestrantes.

17 Quiue collectas, decimas, talcas, prçstantias, & alia onera clericis, prælatis, & alijs personis ecclesiasticis, ac eorum, & ecclesiarum monasteriorũ, & aliorũ bene-

17 In imponentes decimas, & onera

personis ecclesiasticis, ecclesiis, monasteriis, aut eorum fructibus.

ficiorum ecclesiasticorum bonis, illorūque fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi, absque simili Rom. Pont. speciali, & expressa licentia imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut sic imposita etiam a sponte dantibus, & concedentibus recipiunt; necnō qui per se, vel alium, seu alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem, aut votum, seu suffragium, palam, vel occultè præstare non verentur, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status, etiam si Imperiali, aut Regali præfulgeāt dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Respublicæ, & alij potentatus quicunq; etiā Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, & terris quoquomodo præsidentes, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti; Innouantes decreta super his per sacros canones tàm in Lateranen. nouissimè celebrato, quàm alijs cōcilijs generalibus edita, etiam cum censuris, & pœnis in eis contentis.

18 Cōtra iudices seculares in causis capitalibus,

18 Item excōmunicamus, & anathematizamus omnes, & quoscunque Magistratus, Senatores, Præsidentes, auditores, & alios Iudices, quocunque nomine vocentur, ac Cancellarios, Vicecancellarios, Nota-

Notarios,ſcribas,ac executores,& ſubexecutores, & alios quoquo modo ſe interponentes in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus contra perſonas eccleſiaſticas,illas bãniendo capiendo,proceſſando, ſeu ſententias contra illas proferendo, vel exequendo, etiam prætextu,quorumcunq; priuilegiorum a Sede Apoſt. ex quibuſuis cauſis, ac ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, in genere,& ſpetie conceſſorum quibuſcũque Regibus,Ducibus,Principibus,Rebuſpublicis, Monarchis, Ciuitatibus, & alijs quibuſcunque potentatibus quocunq; nomine cenſeantur, quæ nolumus illis in aliquo ſuffragari, illa omnia ex nunc in irritum reuocando.

ſeu criminalibus contra eccleſiaſticas perſonas ſe interponentes.

19 Item excõmunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per ſe, vel alium ſeu alios, directè vel indirectè, ſub quocũque titulo,vel colore de facto occupãt,vel detinent, vel hoſtiliter deſtruunt, vel inuadunt,aut occupare,detinere,vel deſtruere, aut inuadere hoſtiliter præſumpſerint in totum vel in partem Almam Vrbem, Regnũ Siciliæ, Inſulas Sardiniæ, & Corſicæ, Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Tuſcia, Ducatum Spoletanum, Comitatũ Venayſinum, Sabinenſem, Marchiæ Anconitanę, Maſſæ, Trebariæ, Romandiolæ,Cã

19 In occupantes loca, & terras eccleſiæ Ro. & in illis ſupremã iuriſdictionem vſurpantes.

paniæ, & maritimas prouincias, illarumq; terras, & loca, ac terras specialis commissionis Arnulphorum, Ciuitatesque nostras Bononiam, Cesenam, Ariminum, Beneuētum, Perusium, Auinionem, Ciuitatem Castelli, Tudertum, & alias ciuitates, terras, & loca, vel iura ad ipsam Rom. Ecclesiam pertinentia, dictæq; Rom. Eccle. mediatè, vel immediatè subiecta; quiue supremam iurisdictionem in illis nobis, & eidem Rom. Eccle. competentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare varijs modis præsumunt. Necnon adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes.

20 In raptores supellectilium, & scripturarum Cameræ, & palatii Apostol.

20 Necnon omnes, & singulos supellectilium, librorum, scripturarum, & bonorum Cameræ, & Palatij Apostolici ex eodē Palatio, infirmitatis Roman. Pont. ac Sedis Apostolicæ vacationis tempore, ablatores, raptores, & illorum detentores; ac quoscunque alios, ad quorum manus bona prædicta quocunque titulo, & ex quauis causa scienter peruenerint.

21 Quādiu præsens processus duret.

21 Volētes præsentes nostros processus, ac omnia, & quæcunque his litteris contenta, quousque alij huiusmodi processus a nobis, aut Rom. Pont. pro tempore exi-

stente

ſtente fiant aut publiccētur, durare, ſuoſq; effectus omnino ſortiri.

22 Reſeruatio abſolutionis Ro. Pont.

22 Cæterum à prædictis ſententijs nullus per alium, quam per Romanum Pontificem, niſi in mortis articulo conſtitutus, nec etiam tunc, niſi de ſtando Eccle. mandatis, & ſatisfaciēdo cautione præſtita, abſolui poſsit, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum; quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis, ſæcularibus, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium, & Militiarum regularibus, etiam Epiſcopali vel alia maiori dignitate præditis, ipſisque ordinibus, & eorum Monaſterijs, Conuētibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hoſpitalibus, & locis pijs, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus per nos, & dictam Sedem, ac cuiuſuis Concilij, decreta, verbo, litteris, aut alia quacũq; Scriptura in genere, & in ſpecie conceſſorum, & innouatorũ, ac concedēdorũ, & innouãdorũ.

23 Contra abſoluentes in ſupradictis caſib'

23 Quod ſi forte aliqui contra tenorem præſentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui abſolutionis beneficium impendere de facto præſumpſerint, eos excommunicationis ſententia innodamus, gra-

uius contra eos ſpiritualiter, & tēporaliter, prout expedire nouerimus, proceſſuri.

24 Abſolutio Rom. Pont. etiā ſolennis quos non cōprehēdat.

24 Declarantes, ac proteſtantes quamcunque abſolutionem etiam ſolēniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos ſub præſentibus cōprehenſos, niſi prius à præmiſsis, cum verò propoſito vlterius ſimilia non committendi, deſtiterint; Ac quo ad eos, qui contra libertatem, vt præmittitur, ſtatuta fecerint, niſi prius ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, pragmaticas, & decreta huiuſmodi publicè reuocauerint, & ex Archiuijs ſeu Capitularibus locis aut libris in quibus annotata reperiuntur, deleri, & caſſari, ac nos de reuocatione huiuſmodi certiores fecerint; eos nō comprehendere, nec eis aliter ſuffragari. Quinetiam per huiuſmodi abſolutionem, aut quoſcunque alios actus contrarios, tacitos, vel expreſſos, ac etiam per patientiā, & tolerantiam noſtram, vel Succeſſorum noſtrorum quantocunque tempore continuata, in præmiſsis omnibus, & ſingulis, ac quibuſcunque iuribus Sedis Apoſtolicæ, ac S. R. E. vndecunque, & quomodocunque quæſitis, vel quærendis nullatenus præiudicari poſſe, ſeu debere.

25 Quod nō obſtāt

25 Non obſtantibus priuilegijs, indulgētijs, & litteris Apoſt. generalibus, vel ſpecialibus, ſupradictis vel eorum alicui, ſeu

aliquibus, & alijs cuiuscunque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiam si, vt præmittitur, Pōtificali, Imperiali, Regali, seu quauis ecclesiastica, & mundana præfulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Prouincijs, Ciuitatibus, seu locis, à prædicta Sede ex quauis causa etiam per viam contractus, aut remunerationis, & sub quauis alia forma, & tenore, ac cum quibusuis clausulis etiā derogatoriarum derogatorijs concessis, etiā continentibus quod excommunicari, anathematizari, vel interdici nō possint per literas Apost. non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus proprijs, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem; Necnon consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcunque lōgissimis, & alijs quibuslibet obseruātijs scriptis, vel non scriptis, per quæ contra hos nostros ꝓcessus ac sententias, quo minus includantur in eis, se iuuare valeant, vel tueri; quæ omnia quo ad hoc, eorum omnium tenores, ac si ad verbū nihil penitus omisso insererentur præsentibus pro expressis habentes, penitus tollimus, & omnino reuocamus; cæterisq; contrarijs quibuscunque.

priuilegia, aut quæuis Apostolica indulta, quo minus quis in hoc ꝓcessu includatur.

26 Quod appensio processus in valuis ecclesiæ Sancti Io. Lateranē. & Basilicę principis Apostol. ignorantię, aut excusationi alicuius locum nō relinquat.

26. Vt vero præsētes nostri processus ad communem omnium notitiam facilius deducantur, chartas, seu membranas processus ipsos continentes valuis Ecclesiæ S. Ioannis Lateranen. & Basilicę Principis Apostolorum de Vrbe appendi faciemus, quæ processus ipsos quasi sonoro præconio, & patulo indicio publicabunt, vt ij, quos processus huiusmodi contingunt quod ad ipsos non peruenerint, aut quod ipsos ignorauerint, nullam posſint excusationē prætendere, aut ignorantiam allegare, cum nō sit verisimile id remanere incognitū, quod tam patenter omnibus publicatur.

27 Quod Ordinarii locorum quotannis prǽsentem processum in suis ecclesiis frequēti populo publicari curent.

27 Insuper, vt processus ipsi ac præsentes litteræ, ac omnia, & singula in eis contenta, eo fiant notiora, quo plerisque ciuitatibus, & locis fuerint publicata, vniuersis, & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinarijs, Prælatis, & Rectoribus vbilibet constitutis per hæc scripta commitimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt per se vel alium seu alios præsentes litteras, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries in ecclesijs suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, sollen-

solenniter publicent, & ad Christifidelium mentes reducant, nuncient, & declarent.

28 Quod confessarii harum litterarum transump tum habeant.

28 Cæterum hortamur eosdem vniuersos, & singulos Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos aliosque locorum ordinarios, & Ecclesiarum Prælatos necnon Rectores, ceterosque curam animarum exercentes, ac presbyteros seculares, & quorumuis ordinum regulares ad audiendum confessiones (quauis auctoritate) deputatos, vt Transumptum harum litterarum penes se habere, legere, & diligenter examinare procurent.

29 Quod transumptis subscriptis fides adhibeatur.

29 Volentes earumdem præsentium transumptis, etiam impressis, Notarij publici manu subscriptis, & sigillo Iudicis ordinarij Rom. Curiæ, vel alterius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibendam fore, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ.

30 Vt nemo litteras violet, sub pœnis &c.

30 Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ excommunicationis, anathematizationis, interdicti, declarationis, protestationis, sublationis, reuocationis, commissionis, innodationis, mandati, hortationis, & voluntatis in-

frin-

fringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Dat. Romæ, apud Sanctum Petrum Anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo octuagesimo, Quinto Kal. Aprilis, Pontificatus nostri Anno Octauo.

Cæsar Glorierius.
M. Datarius.
Registrata apud Cæsarem Secretariũ
A. de Alexijs.

Anno à Natiuitate Domini Millesimo qngentesimo octuagesimo indictione octaua, die vero Iouis vltima mensis Martij, Pontificatus Santissimi in Christo Patris, & D. N. D. Gregorij diuina prouidentia Papæ XIII. Anno octauo, retroscriptæ litteræ Apost. affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Ecclesiæ S. Io. Lateranen. & basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, nec non Cancel. Apost. & in acie campi Floræ, per Petrum Aloysium Gaytam, & Nicolaum Taglietum eiusdem Santissimi D.N. Papæ Curs. Scipio de auianis Cursor. pro Mag. Curs.

Qui-

QVibus quidem litteris diligenter inspectis, illas ad requisitionem, & instantiam Magnifici D. Ioan. Fęlicis Saluatorij S. D. N. Papæ, & Cameræ Apostolice Procuratoris Fiscalis, per Io. Paulũ Maynum nostrum, & dictæ Curiæ Notarium publicum infrascriptum transumi, & exemplari, ac in hanc publicam trãsumpti formam redigi mandauimus. Decernentes, & volentes vt huic præsenti transumpto, iuxta earundem litterarum, & decreti in eis appositi formam, continentiam, & tenorem de cætero plena, & indubia fides adhibeatur vbiq; locorum, ac si ipsæ litteræ originales exhibitæ, vel ostensæ forent. Quibus omnibus, & singulis auctoritatem nostram ordinariam, ac decretum interposuimus, & interponimus per præsentes. In quorum fidem præsentes litteras, atq; præsens publicum transumpti instrumentum exinde fieri, & per impressores Camerales imprimi, ac per dictum Notarium nostrũ, & Curiæ nostræ coram nobis scribam infrascriptum subscribi, & publicari mandauimus, nostrique soliti sigilli impresione muniri iussimus, & fecimus. Datum Romæ in ædibus nostræ solitæ residentiæ, sub Anno à natiuitate Domini. 1580. Indictione octaua, die vero vltima mẽsis Mar-

tij

tij Pontificatus sanctiss. In Christo patris, & domini N. D. Gregorij diuina prouidētia Papæ XIII. Anno octauo, præsentibus ibidem DD. Pōpeo Antonio, & Antonio, Guidotto dictæ curiæ nostræ Notarijs, & corā nobis scribis testibus ad præmissa omnia, & singula vocatis, & rogatis.

12. Casus Sixti 4. quomó obseruadi cū his &c.

Quomodo autem in articulo mortis constitutus possit absolui à sententijs huius bullæ, & in casibus 12. quos Sixt. 4. ponit in extrauag. Et si dominici. De pœnit. & rem. sic ait Caie. in summula de excōm. cap. 77. Nota casus huiusmodi dupliciter inueniri. Primò, vt non remanserit pœnitens ad satisfaciendum obligatus; & tunc potest in articulo mortis quilibet absolui cum promissione, vel iuramento, quod præsentabit se (si euaserit) potenti legitimè absoluere; non quidem pro absolutione; sed ad standum mandatis ecclesiæ: Si autem pœnitens remanserit obligatus ad satisfaciendum, præmitti debet, si potest, satisfactio: quòd, si non potest, tunc præstare debet idoneam cautionem, antequam absoluatur: pro vt ipse Papa mandat.

De hoc ēt superius videas.

De hoc ēt vide D. Tho. 3. p. in ad dit. q. 8. art. 6 ad 2.

Quæ sit cautio idonea.

Vocat autē idonea cautio pignoratitia. Quòd, si hanc non potest, det fideiussoriā; & si hanc etiam non potest, det iuratoriam; & in hoc aduertant bene confesso-

res

res ne illaqueentur &c. &, quia quotannis hęc bulla cœnę posset innouari; curandum est, vt singulis annis ab ordinarijs, vel alia via, inquiratur, an aliquid innouatum fuerit in ea, nec ne.

Confess. debent ad uertere.

Sciendum est autem singulos curatores animarum quotannis teneri ad publicationem Bullæ in cęna domini sub pœna peccati mortalis, & sub eadem pœna penes se eam habere omnes confessarij, etiam regulares, procurare debent Postremò sciendũ est nihil omnino obstare contra sententias contẽtas in dicta bulla cœnę domini, neq; etiam, vt Pius V. addidit, cuiusuis Concilij generalis canones.

Nota quanto vinculo astringantur curati ad publicandam hanc bullam.

QVARE DE VERBO ad verbum fuerit hic Bulla hæc inserta.

QVoniam S. D. N. Greg. Papa XIII. secundo, ac tertio anno sui Pontificatus prædictam Bullam in cęna D. auxit, atque aliter, quàm antea, eam per singula capita ordinauit; atque etiam nõnulla verba subtraxit: iccirco eam de verbo ad verbum, prout anno pręsenti eam publicauit, hic inserere nobis placuit.

Nulla lex, ac nullum priuilegiũ valet contra hanc Bullam.

NO-

NOTANDVM SVPER hanc Bullam.

Cap. 2.

COllige hinc, quòd; quamuis Regulares per ſua priuilegia, vt Sixt. 4. & Iul. 2. obtinuerint ſe poſſe abſolui à ſuis ſuperioribus ab omnibus caſibus, etiam cõtentis in Bulla cœnę D. & hoc perpetuo exceptis quattuor, aut quinq; caſibus, & itẽ, quòd per dictam Bullam nunquam intelligatur reuocatum tale priuilegium; tamen, hoc minimè, vt puto, verum eſt. Quia ſi per hanc Bullam, pro ut Pius V. & Greg. XIII. declarauit, & Franciſcus à Toledo Theologus ſacrę pœnitentiariæ ſcribendo ſenſit, piuilegium cõceſſum epiſcopis, Seſſ. 4. cap. liceat, quantum ad id, quod cõcernit Bullam cœnę D. per eandem Bullam reuocatum eſt, multo magis pręfatum priuilegium Regularium erit reuocatum, cum ibi Papa magis alià priuilegia reuocare intendat, quàm in Concil. Trid. expreſsè cõtenta. Item cum Papa valeat reuocari, da, tu, formulã verborum ſub qua fatearis Papam verè reuocaſſe, & ego eam tibi ampliſſimè in hac Bulla demonſtrabo. Vnde etiã in compẽdio priuilegiorum de hac re à ſuo collectore olim dubitatum fuit; aſſeruitq; quòd quotannis deberent ſuperiores ordi-

num

num accedere ad Papam, vt mentem suam super hanc rem aperiret. Aliàs absolutus regularis super aliquo casu contento in dicta Bulla ab alio quàm à Papa, seu ab eius deputatis, non erit in foro conscientiæ tutus. Videant ergo ij, quos res ipsa tangit.

ALII CASVS excommunicationis non reseruati in Bulla cœnę Domini. Sed Tamen reseruati Summo Pont. iure Canonum, Hi sunt.

EX DECRETO, ET Decretalibus. Cap. 3.

QVi suadente Diabolo in id sacrilegij crimen incurrerit, vt manus violentas in clericum, vel monachum iniecerit. cap. Si quis 17. q. 4.

Item qui ad hanc rem pręstat consiliũ, auxilium, vel fauorem, cap. Mulieres. De sent. excommunic.

Etiam si clericus habeat solùm primam tonsuram, secundum omnes doctores.

Etiam si sit conuersus religiosus, aut etiam Monialis, aut conuersa. Cap. de Monialibus. eod. tit.

Præ-

Præterea etiam ſi monacus ſit ſolum Nouitius cap. Religioſo. eod.tit.lib.ſexto.

Item Iudex eccleſiaſticus, aut Abbas, q̄ clericum, Monachum, aut conuerſum per laicum verberari faciunt, etiam ſi hoc fiat cauſa diſciplinę regularis cap. vniuerſitatis. eod. tit. & item præfatus laicus percutiens cauſa diſciplinę ibidem.

Item detinens clericum, etiam ſine læſione, in cuſtodia publica, vel priuata, vel ēt detrudēs in vincula. cap. Nuper eod.tit.

Item ſi ratū tantūmodo q̄s habeat iniectionē manus violentę, in clericū vel monachum, cap. cum quis.eod.tit.lib.ſexto.

Item inijciens manus violētas in eoſdē, aut iniurioſas, quādo ipſi ad hoc cōſentiūt ꝓ ſatisfactione offenſę in laicū factæ, ſeruando morē patriæ.cap. contingit.eod.tit.

2 Clerici, qui ſcienter, & ſponte in diuinis participant cum excommunicatis à Papa, ipſos in officio recipiendo.cap.ſignificauit, eod. tit.

Nota,

Huc ſpectaret cap. Ita quorumdam, cū alijs. extra, De Iudę. ſed de eis late vide inferius ſub num.105.

Hæc partim eſt papalis, & part. epiſcopalis.

3 Qui ſciēter in crimine criminoſo cōmunicat cū eo, qui nominatim excōmunicatus eſt, conſiliū, auxiliū, vel fauorem illi dando. cap. Nuper. de ſent. excom. Pro

quo

quo etiam vide cap. si concubinæ, eod. tit.

Nota, quòd vbicunque in margine videris sic impressum, videlicet [cum priuatione, & inhabilitatione] significatur, quòd vltra excommunicationẽ addita est pęna ipso facto priuationis beneficiorũ, aut officiorum, cũ inhabilitatione ad illa, & aliquando ad alia omnia similia, vel dissimilia obtinenda: Et proinde, casu aliquo incidente, ipsa extrauagans legenda erit, & ab omnibus pęnis absolutio ab habente facultatem petenda erit.

Notandum.

EX SEXTO DECRETALIVM Cap. 4.

4 ILle, qui propter mortis articulum absolutus ab excõmunicatione Papali, postquam conualuerit, quam citò cõmodè potest, contemnit se pręsentare. cap. eos qui de Sent. excom.

Hæc partim est papalis, & partim est pisc.

5 Item qui hostiliter S.R.E. Card. fuerit insecutus, vel percusserit, ceperit, &c. c. felicis. de pœnis, Pius V. ampliauit.

Hodie est in Bulla Cœnę D.

6 Qui nullo sedis Aposto. concessu, assentiunt nominationi, aut electioni Senatoris vrbis Romę; aut eius, qui ipsius vrbis gubernationi præesse debet. cap. Fundamenta. de elect.

EX CLEMENTINIS Cap. 5.

Hodie est in Bulla cœnę D.

QVi iniuriosè, vel temerè aliquē episcoporum percusserit; ceperit; vel banniuerit; vel fieri mandauerit; aut facta ab alijs rata habuerit; vel consilium, auxilium, vel fauorem dederit. cap. si quis, de pœnis.

8 Inquisitores, & sanctæ Inquisitionis ministri odio, gratia, vel quæstu, alioue cómodo ducti, qui in hæreticis inquirendis negligentes sunt; vel falsò hæresim imponunt, cap. multorum. de hæret.

Sententiis, idest excómunicationibus, vide Card.

9 Religiosi, qui absoluunt excommunicatos à canone, vel absoluunt à sententijs promulgatis in constitutionibus prouincialibus, aut Synodalibus. de priuil. cap. Religiosi, eidem censuræ subiacent, si præsumant absoluere à culpa, & pœna. cap. eod.

10 Religiosi, qui non impetrata à parochis facultate, sacramenta eucharistię, aut extremæ vnctionis ministrant; aut matrimoniū sollemnizāt. c. religiosi de priuileg.

11 Religiosi, & clerici sęculares, qui alios inducunt ad vouendum, promittendumue, vt in suis ecclesijs sepulturas eligant; vel iam electas ne mutent. cap. cupientes. de pœnis.

12 Qui prohibent quominus publicè excom-

excommunicati, interdictiuè, de ecclesiâ exeant, quo tempore Missæ sacrificium fit; si eis à celebrantibus denunciatum sit; vt de ecclesia abeant. cap. Grauius de senten. excommun.

13 Excōmunicati, interdictiuè publicè, si à celebrantibus moniti fuerint, vt de ecclesia exeant, idque facere recusarint, neglexerintuè, cap. eod. vt supra.

14 Principes, & illustres viri, qui interdicti generalis tempore, cogunt aliquem sacerdotem celebrare. cap. Grauius de sent. excom.

IN EXTRAVAGANTIBVS Cap. VI.

15 QVi corpus mortuum in frustra incidunt; & in aqua coquunt, vt ossa separent à carnibus. Bonif. 8. in extrauag. de sepult. cap. 1.

Anotomistę publici non cōprehenduntur.

16 Qui interdictum ab apostolica sede promulgatum violant. cap. & si dominici. de pœnit. & remiss.

Item conspirantes in personam Rom. Pontificis, ibidem.

17 Qui aliquid ex pacto dat, aut recipit pro ingressu religionis. cap. sanè ne in vinea de simo.

18 Qui dant, recipiunt ve quomodo-

Cum priuat, & inhabilitatione.

cunque aliquid simoniacè in ordine suscipiendo; aut beneficiò consequendo. Paulus 2. Cum detestabile de Simon. & Mart. V. in Concil. Constant. cap. multæ. Hoc idem confirmatur in Conc. Later. constit. sess. 9. & Concil. Triden. sess. 24. cap. 14. de Ref. & Pius V, cum primum. & Six. 4. & si dominici. de pœnit. & remiss. & per Bullam Pij V. sunt etiam inhabiles ad alia beneficia obtinenda.

Item qui in dicta simonia, mediatores, procuratoresuè extiterint. ibidem, vt supra. Paul. 2.

Extẽsionẽ vide excom. 180.

19 Religiosi mendicantes, qui transeunt ad ordinem non mendicantium, facultate à summo Pont. non impetrata, præterquam ad ordinem Carthusiẽsiũ. Mart. V. viã ambitiosę de regu. & trans. ad relig.

Item, qui eos in suos ordines adscribũt: cap. eod. vt supra.

20 Qui Cardinalium, & aliorum in cõclaui existentium, vel etiam ipsius electi in Papam, domos, res, & bona eorum, violẽter inuadere, recipere, occupare, & transportare præsumunt; & qui ad id consiliũ, auxilium, vel fauorẽ præstare præsumpserint. in cõc. Const. sess. 41. cap omnis ætas.

Isti casus dicuntur esse 12. &

21 Confessores, qui absoluunt excommunicatos à casibus, & censuris, quæ in extraua-

trauaganti Sixti quarti reseruantur, cuius initium est, Et si dominici, de pœnit. & remiss.

Caiet. pœnit c. 17. summula.

22 Qui asserere audiêt in hæresim, aut in peccatum mortale eos incurrere, qui Beat. Virginem ab originali peccato fuisse preseruatã, dicunt, & contra Sixt. 4. Graue nimis, & Concilium Trid. sess. 5. in fine decreti, de peccato originali.

Hoc idem Pius V. statuit.

Item, qui libros, in quibus hoc asseritur pro veris legere, tenere, habereuè ausi fuerint, in eadem extrauag.

23 Qui dant, accipiuntuè, promittunt, acceptant, paciscũturuè aliquid, vt in Cur. Rom. iustitiam, vel gratiã alicuius rei obtineant. Qui item huius criminis reos non denunciant, Bonif. 8. De sent. excommunic. cap. 1. Hæc excommunicatio fuerat reuocata; sed Gregorio XIII. eam innouauit, & extendit ad audentes qualecunque facinus, & ad dantes consilium, auxilium, vel fauorem. Quos omnes omni beneficio, & officio ecclesiastico, & sæculari ipso iure priuatos esse declarat, ac perpetuò infames, ac inhabiles ad illa, & alia esse vult Extrauag. Ab ipso.

Clem. V. reuocauit vt ait Pal. Aug. Siluest. Tabie. Nauar & alii. sed Gregorio xiii innouauit cum priuat. & inhab.

24 Cardinales, qui, ſede vacante, conſtitutioni de electione Rom. pont. ſine ſimonia facienda contrauenire præſum pſerint. Iul. 2. cum tam diuinum in conc. Later. ſeſſ. V. & cardinales, qui aliquẽ elegerint ſimoniacè, ſunt à ſuis ordinibus, dignitatibus, & beneficijs abſque alia declaratione priuati. At mediatores quicunque fuerint, ſunt etiam vltra præfata, ad illa, & ſimilia inhabiles.

25 Qui monaſteria ingrediuntur monialium ordinis prædicatorum, Franciſcanorumue in caſibus non conceſsis, Bonif. 9 & Eug. 4. in priuilegijs vnius, & alterius ordinis, & vide infra excom. 181.

26 Omnes illi, & pręſertim impreſſores, & bibliopolę, qui aliquod opus, vel librum, vel ſcriptum de nouo compoſitum, & Bononiæ impreſſum auſi fuerint intra ſpatium decem annorũ à prima editione, computandorum, imprimere, aut venalia in officinis habere, aut imprimi per alios facere ſine licentia deputatorũ Bononiæ, & eſt papalis abſolutio; Greg. XIII. dum nobis. Inquiſitionibus verò mandatur in virtute ſanctæ obedienti, ne permittant talę libros imprimi.

27 Contra omnes, & ſingulas mulieres, etiam Duciſſas, quæ prętextu licentiarum

rum in hanc vſque diem, hoc eſt 1575. mē ſis Iunij, à ſede apoſtolica, ſeu eis Legatis, ſibi conceſſarum ingredi audent monaſteria, domos, & loca monialium, ac etiam virorum, quorumuis ordinum, Greg. XIII. vbi gratiæ, & eſt Papalis abſolutio.

28 Contra abbatiſſas, abbates, conuentus, & alios ſuperiores vtriuſque ſexus, & alias perſonas, quocunque noīe vocentur, quę prætextu huiuſmodi licentiarum ingredi facient, vel permittēt ibi. & vlterius incurrunt ipſo facto in priuationem, & inhabilitatem dignitatum, officiorum, ac beneficiorum ſuorum ad illa, & ad alia in poſterum ibid.

Cum priuat. & inhabil.

29 Contra quaſcunque perſonas eccleſiaſticas, ac item ſæculares, ac quorumuis ordinum regulares, quæ prætextu licentiæ ſibi datæ ab epiſcopis, ſeu ſuperioribus, ꝑpter caſus neceſſarios iuxta Conc. Triden. tamen pro libito, & extra neceſsitates vrgentes, monaſteria monialium ingredi præſumunt, ibid.

Cum priuat. & inhabil.

30 Contra item moniales, quæ perſonas quaſcunque habentes licentias ab epiſcopis, aut ſuperioribus, dumtaxat pro neceſsitatibus vrgentibus; tamē extra eas prę ſumunt aliter admittere, ibid.

Cum priuat. & inhibil.

Igitur, qui ingrederetur monaſteria mo-

Notandũ singulare. nialium sine prætextu licentiarum huiusmodi non incurreret, nisi in excommunicationem latam in conc. Trid.

Itẽ moniales admittẽtes sine dicto prætextu nullam in censuram incurrerent; sed peccarent tantum mortaliter, propter cõsensum in actũ; qui est mortale peccatum.

Cautio. Aduertant tamen confessarij monialiũ, & earum medici, seu chirurgi, ac alij cõmuniter cõscripti, ac licentiati, ne extra casus vrgentes ingrediantur monasteria monialium. Et item caueant moniales, ne tales conscriptos admittant extra dictos casus, alias incurrunt omnes in censuras, ac Pœnas supradictas.

31 Qui ad sepulcrum domini accedũt, sine licentia Papæ, in libro pœnitentiariæ habetur, vt refert Archiepiscop. Florent. par. 3. tit. 25 cap. 30.

32 Cardinales sanctæ Rom. eccl. qui aliquid patefaciunt vetitum in consistorio à Papa reuelari; vnde aliquid prẹiudicij, vel scandali nascitur, Leo X. sess. 9. in Conc. Later.

33 Qui in sermonibus, & in prædicationibus miracula falsa, incertauè populo prædicant. Qui item prophetias ex sacra scriptura desumptas prædicare audent; ecclesiæuẹ prælatis, aut suis superioribus detrahere

trahere aufi fuerint Leo X. in Concil. Later. seſſ. 11.

34 Quicunque miniſtri Papæ, & omnes officiales, etiam epiſcopali dignitate fulgentes, præter Cardinales, in terris eccleſiæ exercentes officium quodcunq; accipiunt munera; præter comeſtabilia, & potabilia, quę biduo conſumi poſſunt; & ſimiliter dantes, & tenentur illud reſtituere, Paul. 2. munera.

CASVS EXCOMMVNIcationis epiſcopis iure Canonum reſeruati.

EX DECRETO, ET decretalibus.

Cap. 7.

35 Principes, & Iudices, qui ter admoniti negligunt clericis iuſtitiã facere 23. q. 5. cap. Adminiſtratores, Item laici qui oblationes de ſacris eccleſijs auferre moliti fuerint, cap. fin. x. q. 1.

36 Qui de tertię partis Cardinalium nominatione confiſus, Papæ, ſibi nomen vſurpat; & qui ipſum recipiunt; & qui à paucioribus, quàm à duabus partibus Cardinaliũ, electus gerit ſe ꝑ Papa; niſi maior concordia interceſſerit, cap. licet, de elect.

Huc ſpectat excom. 94.

Qui

37 Qui audent affirmare ordinationes ab Octauiano, & Guidone factas, ratas esse. cap. 1. de schismat.

38 Qui vsurpant episcopatum in ciuitate dioecesiue; vbi populi diuersis linguis vtentes, varios ritus sub vna fide habent, cap. quoniam de off. ord.

39 Clerici, monaciue, qui accipiunt officium vicecomitis, aut prępositi sęcularis; si moniti non resipuerint, cap. clerici, ne clerici, vel monaci.

40 Religiosi extra claustrum, & alij clerici quamlibet dignitatem, personatū, aut officium obtinentes, vt archidiaconi, plebani, decani, prępositi, cantores, & item presbyteri, qui leges, vel physicam audiūt; nisi infra duos menses dicti religiosi redierint; alij verò, nisi infra dictum tempus destiterint. cap. vlt. ne cler. vel monaci.

41 Magistri, scholaresue, qui Bononię aliorum scholarium hospitia durante locatione conducunt sine eorum consensu. cap. 1. de locatione.

Hodie in Bulla Cœnę D.

42 Qui seruari faciunt statuta, edicta, & consuetudines, seu potius abusiones introductas contra ecclesiasticam libertatem, & item statutarij, scriptores statutorum, potestates, consules, rectores, & consiliarij locorum, vbi ea fuerint edita, vel seruata, ac etiam

ac etiam secundum ea prȩsumentes iudicare: & si qui in publica forma scribunt huiusmodi iudicata. cap. nouerint. de sent. excom.

Huc spectat exc. 57.

EX SEXTO DECRETALIUM. Cap. 8.

43 DOmini temporales, vt princeps, senator, consul, potestas, huiusmodi, qui non obseruauerint infra mensē. cap. Felicis. de pœnis, cum omnibus, quæ ibi continentur contra offendentes S.R.E. Cardinales cap. eod.

Hodie est in Bulla Cœnȩ D.

44 Qui quempiam christianum per quoddam genus hominum, quos vocant assasinos, interfecerit, interficiue mandauerit; quamuis mors non sequatur; Qui item eos receperint, & defenderint, occultauerintue cap. pro humani. de hom.

Hodie est in Bulla cœnœ D.

45 Domini temporales, qui prohibēt, ne homines sibi subiecti quidpiam vendāt, emant; aut ne panem coquant, aliaue obsequia prȩstent hominibus ecclesiasticis. cap. eos, de immunit. eccl.

Si tamen de hoc fiat statutū restringēs libertatē eccl.

46 Qui ecclesias, & homines ecclesiasticos cōpulerint ad pedagia & Guidagia soluenda cap. quāquam de cēsib. & item, qui ea exigunt, vel extorquent per se, vel per alium; suo nomine, vel alieno, cuius-

Hodie ē in Bulla cœnȩ D. secundū Sil. Tab. & Armil. & Franc. à Tolet.

cunque

cunque ſint conditionis.

47 Qui regalia, cuſtodiam, vel titulum aduocationis, aut defenſionis in locis pijs vacantibus vſurpare conantes, bona eccleſiaſtica occupant, cap. generali. de elect.

Hodie videtur eſſe Papal s p cõc. Trid. ſeſſ. 22. c. 11.

Item clerici eccleſiarũ, & monachi monaſteriorum, qui hoc fieri procurant. ibid.

48 Clerici, qui locant domos manifeſtis vſurarijs ad fęnus exercendum in terris ſuis. cap. 1. de vſuris.

49 Qui per ſe, vel per alios impediunt litigãtes in foro eccleſiaſtico in cauſis, quæ de iure, vel conſuetudine ad dictum forũ pertinent; & item, qui volentem litigare compellunt, aut compelli faciunt, vel ceſſet; aut id procurant per ſe, vel per alios; aut ad id conſilium, auxilium, vel fauorem pręſtant. De imm. eccle. cap. quoniam.

Hodie eſt in Bulla cœnę D. addita per Greg. XIII.

50 Qui pignorationes, ſeu repræſalias aduerſus perſonas eccleſiaſticas, ſeu bona ipſorum, concedunt, vel extendunt, niſi infra mẽſẽ reuocauerint cap. 1. de iniurijs.

51 Qui fictione, fraudeue vtuntur, vt iudex ipſe vadat ad mulierem pro teſtimonio, cap. mulieres, de iudic.

52 Vocati ad dirigendas moniales in electionibus faciendis, neque abſtinent ab ijs, vnde in ipſis electionibus diſcordię oriri, nutririuè poſsint, cap. indemnitatibus,

bus, de elect.

53 Qui quaslibet psonas ecclesiasticas, ad quas spectat electio in monasteris, pijsue locis, & aut eorum item consanguineos, quouis modo offenderint; eo quòd eligere noluerint personam, ad cuius electionem inducebantur, cap. sciant cuncti, de elect.

54 Qui compellunt prælatos, ecclesiasticosuè homines, vt ecclesias suas, earum prædia, iurare laicis subijciant, cap. consultissime, de reb. eccles. non alienan.

55 Pars, quæ procurat, vt de alijs, quàm de manifestis iniurijs, seu violentijs, conseruatores se intromittant, vel suam ostendant potestatem ad ea, quæ iudicialem indaginem requirunt, cap. hac constitutione, de off. deleg.

56 Domini temporales, seu rectores, vel officiales eorum, circa negotium inquisitionis, contra hæreticos, deficientes; & omnes, qui in hoc dederint consilium, auxilium, vel fauorem, cap. vt inquisitionis, de hæreticis.

57 Offendentes libertatem ecclesiasticam, quantum ad immunitatem à collectis, & exactionibus; & item vsurpantes iurisdictionem prælatorum, si tamen moniti non desistant, cap.

Hodie est in Bulla cœnę D. nec requiritur monitio.

Non

Vide Tabien.

Non minus De immun. eccl. & comprehenduntur etiã fautores. Successores auté in officio, elapso mense, subiacent excommunicationi, si satisfacere recusauerint. Nota, quod superius fuerat ponenda hæc censura; quia pertinet ad lib. Decretal.

58 Qui in conclaue scriptum, nunciumue Cardinali cuipiã miserit; aut secreto cum eo locutus sit, cap. vbi periculum de election.

59 Domini, Rectores, & alij magistratus vrbis, oppidiue, vbi põtificis noui creatio tractatur; si diligenter; aut inuiolabiliter ea non obseruauerint, quæ sibi eo in negotio comissa sunt, ac si fraudem commiserint, cap. eod.

60 Qui, non impetrata à summo Põt. facultate, nouum religionis habitum assumunt vota nuncupantes, simulque in communi viuentes, cap. vnico, de relig. dom.

61 Sepeliẽtes in loco sacro hæreticos, credentes, receptatores, vel fautores, eorum, cap. quicunque, De hęret.

62 Qui reuocationem excommunicationis, suspensionis, interdictiue, aut absolutionem extorquent vi, vel metu, cap. 1. de ijs, quæ vi, vel metu.

63 Doctores, qui leges, aut medicinã docent religiosos, in scholis suis eos retinentes

tinentes depoſito eorum habitu. Itē ijdē religioſi, qui, non impetrata à ſuperioribus ſuis facultate, ad ſtudia quæuis ſe contulerunt cap. 2. ne cler. vel monachi.

64 Religioſi quicunque profeſsi, taciti, vel expreſsi, temere dimittentes habitum ſuę religionis. ibidem.

EX CLEMENTINIS. Cap. 9.

65 MOonachi, qui intra ſepta monaſterij, ſine abbatum ſuorum licentia, arma. tenent. 1. de ſtatu mon.

66 Religioſi, qui proferunt aliqua, vt audientes deterreant à ſolutione decimarum; cap. cupientes, de pœnis.

67 Religioſi item, qui ab officio prædicationis (quia confitentibus, de ſoluendis decimis ſcienter poſtpoſuerint cōſciētiam facere) ſuſpenſi prædicare præſumūt, dicta negligentia prius non purgata. ibidē.

68 Qui prohibent ſequeſtrationem beneficij à ſede apoſt. decretam. Qui item fructus ſequeſtri nomine depoſitos occupare quouiſmodo audent. 1. de ſequeſtr.

69 Qui poſtquam moniti fuerint, monialium, aut mulierum canonicarum ſęcularium viſitatores in ſuo officio impedire prǽſumūt cap. attēdētes. de ſtat. monach.

Reli-

70 Religiosi mendicantes, qui immoderate habitacula acquirunt; vel dimittunt; vel trãsferunt in alios vsus Cupientes de pœnis.

71 Officiales cõmunitatum, quiue potestate præditi vsuras quibusdam statutis fouent; & item ordinantes, quòd, cum repetuntur vsurę, non plenè restituantur; & iudices secundum dicta statuta præsumentes iudicare. de vsuris. cap. 1.

72 Qui in gradibus consanguinitatis, affinitatisuè prohibitis, scienter matrimonium contrahunt, vel cum monialibus ꝓfessis; Quiue in religione, aut sacris ordinibus constituti hoc admittunt, cap. 1. de consang. affinit.

73 Qui in cęmiterijs interdicti tẽpore in casibus à iure non concessis, quoscunq; aut excommunicatos publicè, vel nominatim interdictos; aut manifestos vsurarios scienter sepelire audent. 1. de sepult.

74 Religiosi, qui administrationem, ecclesiasticaue beneficia non obtinent, si decimas ecclesijs debitas vsurpare audent; nisi postquam moniti sunt, intra mensem desistant, & satisfecerint ecclesijs duorum mensium spatio de damnis, quæ ob id passæ sunt. religiosi, de decim.

75 Monachi, aut canonici regulares, admi-

administrationem aliquam non habentes, & ad curias principum sine speciali licẽtia suorum prælatorum se conferentes, vt eis aliquod damnũm inferant.de statu monach.cap. 1.

76 Religiosi non seruantes interdictũ, aut cessationem à diuinis, positam auctoritate sedis apost. aut loci ordinario; quando tamẽ ea seruat cathedralis, aut aliàs mater ecclesia.cap.ex frequẽtibus, de sent.excõm.

77 Mulieres statum Beghinarũ sectantes; aut, quę nouum suscipiunt, religiosi item, qui eis consilium, auxilium, fauoremuè dant. 1 de relig. domib.

IN EXTRAVAGANTIBVS.

Cap. 10.

78 QVI litteras Papę ante suam coronationem factas, tãquam irritas, impugant. Bened. xi. aut secundum alios Clem. V. quia nonnulli, de sent. excommun.

79 Qui assumunt statum, sectãuè Fraticellorum, Bizochorum, & Beghinarum, vel perseuerant in ęo: & Prędati, qui eis hoc concedunt. Ioan. 22.cap. sancta Romana, de relig. domibus.

80 Qui bona ecclesiastica alienant; & qui alienata recipiunt, contra formam

Ligat vbi fuit ibi

ibi contenta, absque sedis apost. auctoritate. Paul. 2. Ambitiosè, de reb. eccle. non alienan.

vsu semel recepta secundum Doct.

81 Qui impediunt legatos, nuntiosuè apostolicos, ne recipiantur, neque ea faciant, quorum causa missi sunt, cap. super gentes, de consuer.

V. de concil. Trid. sess. 4. quantum ad libros sine nomine authoris.

82 Qui librum, aut quamcuuque scripturam imprimunt, vel imprimi facere præsumunt; nisi prius, in vrbe, per vicarium, & sacri palatij magistrum; in alijs verò diœcesibus, ab episcopo, alioue perito homine, quem is delegerit, & ab Inquisitore liber, scripturauè cõprobata sit, Leo x. sess. x. in cõcilio Laterã. & in Indice lib. proh. reg. x.

83 Qui prędicando, vel disputando, audent impugnare montes pietatis, Leo. x. in concilio Lateran.

EX CONCILIO Tridentino. Cap. 11.

Contra Caiet. in summu la.

84 Contra eos, qui docere, prędicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere præsumunt quòd illi, quos conscientia peccati mortalis grauat (quantumcunque se contritos existiment) habita copia confessarij, non necessariò præmittenda sit confessio

fessio sacramentalis ad digne sumendum Eucharistiæ sacramentum, sess. 13. can. 11. Sess. 13.

85 Contra eos (etiam Imperiali dignitate fulgentes) qui alicuius ecclesiæ, seu cuiusuis sęcularis, vel regularis beneficij, monitum pietatis, aliorumque piorum locorum iurisdictione, bona, census, ac iura quocunque modo; & item fructus, emolumenta, seu quascunque obuentiones, per se, vel per alios, vi, vel timore incuso, seu etiam per suppositas personas clericorum, aut laicorum, quocunque quęsito colore, aut arte in proprios vsus conuertere; illosque vsurpare præsumunt. sess. 22. cap. 11. & est papalis absolutio. Est etiam in Bulla Cœnę D. Sess. 22.

86 Item, qui etiam regali dignitate ful gentes impedire præsumunt, ne ab ijs, ad quos pfati fructus iure pertinent, percipiantur, & est papalis absolutio, ibidē. Quòd si eiusdem ecclesiæ patronus fuerit, etiam iure patronatus, vltra prædictam pœnam, eo ipso priuatus existit.

87 Item clerici, qui nefandæ fraudis, & vsurpationis huiusmodi fabricatores, seu consentientes fuerint, eidem censuræ subiacent, necnon quibuscunque beneficijs priuati existunt. ibidem. Cum priuatione.

88 Contra eos, qui falsò affirmant, matrimonia, à filijs familias sine consensu pa-

rentum contracta, irrita esse; & parentes ea rata, vel irrita facere posse, sess. 24. cap. 1. de ref. matrim.

Sess. 24.

Cum infamia, & incapacitate.

89 Contra raptores mulierum, ac omnes consilium, auxilium, & fauorem prębentes, ibidem. cap. 6. & est episcopalis absolutio, & tales sunt etiam perpetuò infames; omniumque dignitatum incapaces; ac tenetur raptam dotare.

90 Contra dominos, ac magistratus, ac alios cuiuscūque gradus, & cōditionis existentes, qui quouis modo directè, vel indirectè, subditos suos, vel quoscunque alios tàm viros quàm mulieres, cogunt quominus liberè matrimonia contrahant, nempè quādo spe magnę hæreditatis eos, aut eas, illis nubere faciunt, quibus nollent; & est episcopalis absolutio, ibidem c. 9.

91 Contra omnes magistratus, sæculares, qui ab episcopis requisiti non præbent auxilium brachij sæcularis, vt clausura sanctimonialium conseruetur; & vbi violata est, restituatur. sess. 25. cap. 5. de reg. & est episcopalis absolutio.

Sess. 25.

Vide ex c. 72. quia huc spectat.

92 Contra omnes, cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint; qui sine episcopi, vel superioris licentia in scriptis obtēta, ingrediūtur intra septa monasterij monialium ibidem. & est episcopa-

copalis absolutio; est tamen papalis, quantum ad monasteria monialium ordinis prę dicatorum, & ordinis Minorum.

93 Contra omnes, quacunque dignitatę fungentes, qui quomodocunque coegerint aliquam virginem, vel viduam, vel aliam quancunque mulierem inuitam ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscũque religionis, vel ad emittendam professionem, ibidem, cap. 18. & est episcopalis absolutio.

Vide inferius in priuil. ordin.

94 Item contra omnes, cuiuscunque qualitatis fuerint, qui ad prædicta cõsiliũ, auxilium, vel fauorem dederint, ibidem.

95 Item contra eosdem tàm clericos, quàm laicos, sæculares, vel regulares, qui scientes aliquam ex prædictis mulieribus non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, quoquomodo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint, ibidem.

96 Item contra præfatos, qui sanctam virginũ, vel aliarum mulierũ voluntatẽ veli accipiendi, vel voti emittẽdi, quoquomodo sine iustà causa impedierint, ibidem.

97 Contra Imperatorem, Reges, Duces, principes, & alios quoscunque, qui locum ad monomachiam, hoc est,

duellum, in terris ſuis inter chriſtianos cõceſſerint. ſeſſ. 25. cap. 19. de ref. & eſt epiſcopalis abſolutio, quo ad dominos verò inferiores Imperatore, & Regibus, eſt papalis; vt patet inferius ſub nu. exc. 114.

Seſſ. 25.

98 Item contra pugnam committẽtes in eodem duello; & eorum patrinos, ibidẽ.

99 Contra eos, qui conſilium in cauſa duelli, tàm in iure, quàm facto dederint; aut alia quacunque ratione ad id quenquã ſuaſerint, necnon ſpectatores duellorum, ibidem, & eſt epiſcopalis, quantum ad hũc locum, ſed eſt papalis, vt patebit inferius ſub nu. exc. 114.

Pertinet ad Bullã cœnę D.

100 Contra eos, qui indulgentias, aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi, in eccleſia poteſtatem eſſe negant, ſeſſ. 25. decret. de indulget.

EXCOMMVNICATIONES contentæ in extrauagantibus Rom. Pontificum vſque ad Gregorium papam. XIII. incluſiuè, quæ nondum ſunt regiſtratæ in corpore iuris.

In quas tamen incurritur, vbi à locorum ordinarijs fuerunt, vel erunt ſemel ſaltem publicatę.

Cap. 12.

101 Contra eos, qui prouidentes alijs de beneficij ecclesiasticis aliquid inde capiunt, vel sibi promitti faciunt directè, vel indirectè, & contra eos, qui eis nunciant, vel noua portant, &c. Greg. XI. in extrauag. quæ incipit solicitè, & est papalis eius ebsolutio: quia papa sibi eam reseruat. Quando autem papa sibi non reseruat, tunc absolutio esse episcopalis dicitur, & hoc bene nota.

Notabile commune ad omnes censuras.

102 Contra quoscunque, qui clericos, & ecclesiasticas personas bandiunt: & itẽ eos, qui proscribunt, & qui scribunt proscriptionem in eos, vel eas Vrb. 6. extrauag. quia sicut, & est papalis absolutio.

Hodie est in Bulla Cœn. D.

103 Contra quoscunque, qui traxerint ecclesiasticas personas ad suum forum, vel &c. Mart. V. Ad reprimendas, & est papalis absolutio.

104 Contra Ordinarios locorum, officiales delegatos, aut commissarios eorum, qui in sibi subditos insistentes in seruitio Papæ, vel Romæ moram trahentes pro suis negotijs, aut ab ea recedentes, procedunt per cẽsuras Eug. 4. Diuina in eminentia, & est papalis absolutio. Si tamen dicti ordinarij, officiales, delegati, & commissarij dederint beneficia eorum, quos priuauerint, dum dicti moram trahentes Romæ fuerũt

Hęc est registrata, & quantũ ad curatos ẽ correcta in concil. Trid.

negotia sua prosequendo, & eo casu sunt excommunicati, etiam ipsi recipientes beneficia, in extra. com. priuil.

Limitatio huius censuræ.

105 Cõtra eo s, q deferũt Saracenis ligna, ferrũ, arma equos; aut mittunt; aut ad id pſtant consiliũ, auxiliũ vel fauorẽ. Nicol. V. olim, & erat olim episcopalis, si tantundem de eorum bonis soluissent in subsidiũ terræ sanctæ, vel tantundem de bonis extraxissent de locis ipsorum, quantum detulissent ad eos, & est etiam registrata in cap. ita quorundam, & cap. quod olim, & cap. significauit, & cap. ad liberandum, de Iudęis, & extrau. Io. 22. cap. copiosus, & extrau. comm. cap. multa, eod. tit. & est ibi papalis absolutio, & tales sunt etiam perpetuò infames, & intestabiles. ac etiã possunt capi, & fieri serui. At hodie sine vlla exceptione, aut conditione continentur in Bulla Cœnę Domini, & ideo est omnino papalis, ac ibi copiosius explicatur.

Hodie est in Bulla cœnę D. & est etiã registrata.

106 Contra eos qui, vt litteras apostolicas gratias expediant, se Cardinalium, aut asśistentium familiares commensales, aut nepotes fingunt Innoc. 8. cum sicut, & est papalis absolutio.

Hodie est in Bulla Cęnæ D.

107 Contra impedientes mãdata apostolica quocunque modo, directè, vel indirectè, &c. & ad id dantes, consilium, auxilium,

lium, vel fauentes. Innoc. 8. officij, & eſt papalis abſolutio.

108 Contra illos, qui non verè, ſed ad aliorum commodum ficté, & in fraudē beneficia eccleſiaſtica reſignant, vel permutant; Item contra teſtes, & notarios huius fraudis nō ignaros. Innoc. 8. Sicut bonus.

109 Contra inuadentes Romæ, aut verberantes partes aduerſas litigantes, aut earum procuratores quocunque modo, immo eis comminantes Alex. 6. In eminentis; & eſt papalis abſolutio.

Hodie eſt in Bulla Cœn. D.

110 Contro incantatores, immolantes dęmonibus, aut adorantes eoſdem; aut fabricantes, vel fabricari facientes, vel procurantes, immagines, annullum ſpeculum, phialam, ampudam, vel rem quamcunque aliam, magicè ad dæmones inibi alligandos; petentes item, vel recipientes reſponſa ab eis; auxilia pręſtolantes pro implendis ſuis paruis deſiderijs; & docentes, vel addiſcentes huiuſmodi artem; & demum habentes, tenentes, ſtudentes, & non comburentes libros continentes huiuſmodi. Ioannes 22. Super illius, & eſt epiſcopalis abſolutio; niſi reſpectu eius, quod aliquando continentur in Bulla Cœnę Domini.

Idem habetur in Conc. Late. ſeſſ. 9.

Contra

Hodie est in Bulla Cœnę D.

111 Contra occupantes, vel hostiliter inuadentes, loca, terras, & huiusmodi ad Romanam Eccles. pertinentia. Leo. x. Inter graues. hodie est papalis absolutio.

Hodie est in Bulla cœnę D.

112 Contra Barones, & communitates permittentes latrocinia fieri venientibus ad Vrbem. Leo. x. Rom. pontifex hodie continetur in bul. cœnę Dom.

Hodie est in Bulla cœnę D.

113 Contra impedientes executionem litterarum apostolicarum Leo x. In supremo. hodie continentur in bulla cœnę, ideo ęst papalis absolutio.

Cum priuatione, & inhabili.

Secunda pars huius censurę.

114 Contra pugnantes in duello, & dominos, & quosuis alios, dantes ei cāpū, eisque auxilium pręstantes, duelloque, aut singularia certamina facientibus astantes, aut qui præsentes intersunt. Et item contra, diffidationes facientes, & ad id irritantes, seu prouocantes, & auxilium, cōsilium, vel fauorem dantes, & cōtra eos, qui chartas subscribunt; aut publicant, seu de illis se intromittunt, & est papalis absolutio, quoad dominos, Duces, Marchiones, Barones, & huiusmodi. Pius 4. ea; quæ, vbi confirmat quoad hunc effectum extrauagentes Clemc. 7. Leo. x. Iul. 2. Quoad verò ipsos etiam Reges, & Imperatores, est excommunicatio in concilio Tridentino; quæ tangit quidem omnes; sed est episco-

palis

palis abſolutio.

115 Contra eos, qui in Romana curia apoſtolicas commiſsiones, intimationes, publicationes,& affixiones præſumpſerint præſentare, præter curſores, Clem. 7. Accepimus; & eſt epiſcopalis abſolutio.

116 Contra impedientes executionē, litterarum apoſtolicarum, videlicet, quòd non habent effectum, niſi interuenerit ipſum, Placet, vel; Vidimus, Clem.7. Rom. pontifex, & eſt papalis abſolutio.

Hodie eſt in Bulla cœnę D.

117 Contra non reddentes computa in camera apoſtolica integraliter. Paulus 3. Cum ſicut, & eſt papalis abſolutio.

118 Contra eos, qui tenent, aut legūt libros Lutheranos, aut hæreticos. Iulius 3. Cum meditatio, & eſt papalis abſolutio.

Hodie eſt in Bulla Cęnæ D.

119 Contra negantes Trinitatem,&c. Paul. 4. cum quorundam, & eſt papalis abſolutio.

Eſt in cęna D.

120 Contra ambiētes papatum; & qui viuente Rom. Pontifice, de nouo Pontifice Rom. eligendo tractabunt, vel tentabunt; & qui per ſe, vel per alium in prædictis dederint conſilium, auxilium, vel fauorem ſeu operam, verbis, vel ſcriptis, aut re, vel facto, ſeu promiſsione, aut ſua ſione; & quouiſmodo, directè, vel indirectè, principaliter, vel incidentaliter, & qui in prædictis

liàs, obligationem de residendo intra expressum tempus, non obseruauerint; etiam si in aliorum intrusorum, vel possessorum fauorem simpliciter; vel ex causa permutationis, huiusmodi resignauerint, seu cesserint; aut illa quouis modo, etiã occasione litis, & molestiæ dimiserint. Necnon cõtra eos, in quorum fauorem beneficia ipsa sic resignauerint, cesserint, & dimiserint; & contra eos, qui ad id auxilium, consilium, vel fauorem, directè, vel indirectè, scienter prestiterint. Pius 4. Inter multiplices. Nota hic episcopos excipij ab hac censura, & est papalis absolutio.

125 Cõtra eos, qui cõmẽtarios, glossas, adnotationes, aut scholia, aut huiusmodi ediderint interpretando concilio Tridentino Pius 4. Benedictus Deus. & est episcopalis absolutio. Hoc idem de concilio Later. vlt. sess. 9. asseritur.

126 Cõtra regẽtẽ, correctores, scriptores, pcuratores, reuisores, sigillatores, & alios sacræ pœnitẽtiæ Officiales, q aliqd ex his, q̃ eis per bullã Pij 4. interdicta sunt, expedire, aut cõcedere presũpserint; & est papalis absulutio. Pius 4. In sublimi; & idem stade officialibus officij correctoris cãcellariæ, & contradictarum. Pius 4. Vniuersi.

127 Contra quoscunque officiales, &

magi-

magiſtratus, & locorũ ordinarios, & alios qui non paruerint præceptis, & mandatis concernentibus inquiſitionem octo Cardinalium, inquiſitorum ſuper imponendis,& exequendis pœnis &c. & eſt epiſcopalis abſol. Pius 4. Cum ſicut.

Cum priuat. & inhabilitatione.

128 Contra omnes,& ſingulos doctores, magiſtro, regentes, & alios cuiuſcunque artis profeſſores, etiam quoſcuuque regulares,in quibuſuis locis lectoris Cathedram ordinariam,vel extraordinariam obtinentes; & tàm theologiam; quàm canonicam, vel ciuilem cenſuram; medicinam, philoſophiam, grammaticam, vel alias artes liberales tàm publicè, quàm priuatim in quibuſcunque terris, oppidis, ac ciuitatibus,aut eccleſijs,& monaſterijs,quoquomodo profitentes,aut lectiones aliquas in facultatibus huiuſmodi habentes, vel exercentes; Et contra vniuerſitatum, ſeu gymnaſiorum rectores, cancellarios, vel alios ſuperiores, qui profeſsionem fidei in manibus epiſcopi, vel eius vicarij non fecerint, vel inſignia Doctoratus alicui cõtulerint, non præuia fidei profeſsione emiſſa. Qui omnes vltra excommunicationem latę ſententiæ; etiam ipſo facto omnium, & ſingulorum, dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum eccleſiaſticorũ, per eos

quo-

quomodolibet obtentorum, in priuationis pœnam eo ipso incurrunt, & inhabilitatis ad illa, & ad alia, imposterum obtinenda; & est episcopalis absolutio. Pius 4. In sacro sancta. episcopis autem præcipitur, vt faciant hoc obseruari in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna interdicti eo ipso incurrenda.

129 Contra omnes nuntios apostolicos, etiam si fuerit episcopi, archiepiscopi, aut patriarchæ, qui à Principibus, siue Regibus, Imperatoribus, & alijs, ad quos mittuntur, vocales fauores aut litteras commendationis, aut preces ad dignitates, & gradus obtinendos, per se, vel alium, directè, vel indirectè, quomodolibet ambire, vel procurare non erubescunt; siue pro se, siue pro suis consanguneis, & necessarijs suis; aut illis vltro sibi per principes spōte oblatis vti præsumunt, vel audent, & est episcopalis, Pius 4. Et si Romanū Pontificē.

130 Contra quoscunque, ecclesias, & beneficia ecclesiastica quęcunque in confidentiā retinentes, seu recipiētes, expresse, siue occultè; & est papalis; Pius. IIII. Romanorum Pont. & Pius V. Intollerabilis.

cum priuat & inhabilitatione.

131 Contra Simoniacos in ordine, & beneficio; & contra mediatores, & procuratores palam, vel occultè, & tàm dantes,

Cum priuatione, & inhabilitat.

quàm

quàm recipientes: & est papalis Pius V. Cum primũ, vbi confirmat extrauag. Pauli 2. ipsi vero assecuti beneficia sunt etiã ipso iure illis priuati, & insuper inhabiles ad ea, & alia omnia obtinenda.

Cum priuat. & inhabil.

Nota hodie, quousque extendatur clausura monialiũ.

132 Contra moniales exeuntes à clausura (quę hodie extenditur vsque ad portã exteriorẽ per declarationẽ Gregorij. xiij.) & contra dantes eis licentiam, & contra comitantes eas, & receptantes, & est papalis, Pius. V. Decori.

Cum priuatione, & inhabilit.

133 Contra procuratores, scriptores, regentem, datarium, correctorem, magistrum in theologia, aut deretorum doctorem, & sigillatorem sacri officij Pœnitentiariæ qui acceperint aliquid etiam sponte oblatum à partibus, aut aliàs, siue pro expeditionis celeritate, siue pro alio extraordinario labore, tàm procurando, quàm scribendo, aut recognoscendo, & examinãdo, & est papalis. Pius V. In omnibus rebus.

Cum priuatione, & inhabilitat.

134 Contra omnes, & singulos cuiuscunque gradus, status, & conditionis; qui aliquem ex inqusitoribus, aduocatis, promotoribus, notarijs, alijsuè ministris officij sanctæ Inquisitionis; vel episcoporum id minus in sua diœcesi, aut prouincia obeuntium; seu accusatorem; denunciatorẽ, aut testem in causa fidei quomodocunque

pro-

productum;vel euocatum. occiderint;vel berauerint,deiecerint, seu pterrefecerint. Et item contra eos, qui ecclesias, ędes, aliasuè res, siue publicas, siue priuatas, officij, aut ministrorum expugnauerint,inuaserint, incenderint, expoliauerint, aut libros,litteras,auctoritates,exemplaria,registrata, protocolla, exempla, scripturas, aliaue instrumenta, siue publica, siue priuata, vbicunque posita combusserint, diripuerint, seu interuerterint, seu ex incēdio, aut direptione, aut alio quocunque modo illa exportauerint, &c. Et contra eos, qui ad id, consilium, auxilium, vel fauorē præstiterint,& est episcopalis absol. nisi respectu eius,quod fortasse cōtinetur in Bulla cœnę D. Pius. V. Si de protegendis.

135 contra quoscunque, qui supradictis delinquentibus veniam petere, aut aliàs intercedere tentauerint. Nam in easdem illas pœnas, quæ in hæreticorum fautores à sacris constitutionibus inferuntur, ipso facto incidunt ibidem, vt supra, Pius V.

136 Contra illos, qui vacantibus ecclesiarum dignitatibus,canonicatibus,prębendis,& huiusmodi,volunt,ordinant,aut disponūt, aut seruari statuta faciūt, aut cōsuetudines, vt fructus, ac ēt distributiones ex eis primo ab ipsa vacatione anno, aut

huiusmodi, prouenturi mensę episcopali, seu capitulari, integrè, vel partim remaneāt, seu applicentur, aut in cōmunes vsus cedant; seu inter alios canonicos, & perso nas ecclesię, seu capituli diuidantur; aut super his iuramentum prętari ordinat; aut ipsum prouisum inducunt ad iurandum super his seruandis (vt aiunt) dulciarijs; aut non facienti prædicta impediunt possessionem, vel remorantur, aut huiusmodi, quid tale faciunt, & est papalis absolutio, si personæ fuerint singulares; antistites verò in suspensionē incurrunt, per papam tātummodo absoluendi, & capitula, ac collegia incurrunt in interdictum Pius V. Durum nimis. Vbi tamen est consuetudo, vt prædicti fructus aut distributiones applicentur locis pijs, non est sublata; dummodo non excedat medietatem illorum vnius anni.

Exceptio cum moderatione

137 Contra eos, qui episcopis inferiores, audent proponere populo indicem casuum, & gratiarum cum indulgentijs, aut huiusmodi, ita quòd, soluta quadam determinata pecunia posint sibi sumere sacerdotem, à quo valeant absolutionem à casibus reseruatis episcopo consequi, & à quibusdam alijs cum concessione quarundam gratiarum. & est abs. Papalis. Pius V. Quā plenum, episcopi autem incurrunt in suspē

sionem

ſionem ab ingreſſu ſuarum eccleſiarum, & à perceptione fructuum ad beneplacitum Roman. pontificis.

138 Cõtra vicelegatos, gubernatores, rectores, præſidentes, & alios miniſtros ſedis apoſtolicæ; ſeu ciuitatum, & terrarum, vel locorum ſtatus eccleſiaſtici, vel etiam Romę, aut ſuburbiorum eius qui quouis prætextu, etiam ad breuiſsimum tempus, concedere audent, vel pręſumũt, vt aliquis cuiuſcunque dignitatis, ordinis, ſtatus, cõditionis, vel prępeminentiæ, poſsit deferre arma breuioris menſuræ trium palmorum, cuiuſmodi ſunt archibuſetti, pugiones, cultelli, & huiuſmodi; Cultelli, tamen ad incidendum panem, ſed non maiores vno palmo, poſſunt circumferri per ſtatum eccleſiaſticum, ſed ſine cuſpide, id eſt, ſpontati; & eſt epiſcopalis. Pius V. Cum vices. Ipſi autem deferentes prædicta arma prohibita incurrunt in crimen leſæ Maieſtatis.

Vide pragmaticas Reg. Neap.

139 Contra omnes, & ſingulas mulieres etiã Duciſſas, quę, poſtquam huius excommunicationis notitiam habuerint, auſę fuerint ingredi aliquod monaſterium ipſorum regularium, tàm Carthuſienſium, quã monachorum, etiam mendicantium, aut canonicorũ regularium; & eſt papalis abſolutio Pius V. Regularium. Ipſi autem

ſuperiores monaſteriorum, aut alij regulares ſubditi introducentes, admittenteſue prædictas mulieres, incurrunt ipſo facto in ſuſpenſionem à diuinis; & in priuationẽ officiorum, quæ tunc obtinent, & inhabilitatem in poſterum ad illa, & ad alia omnia obtinenda, ſine alia declaratione ſecutura,

Pęna introducentium mulieres, &c.

Et ſcito, hanc cenſuram vniuerſaliter, prout hic iacet, fore intelligendam; quia idẽ Pius V. viue vocis oraculo pluribus regularibus hoc declarauit: & ita inſuper ſuo tempore in praxi recepta eſt, prout hic eam vides impreſſam; & eodem modo ſeruari, Greg. XIII. præcepit ſummo Pęnitẽtiario, & reliquis officialibus ſacri officij pœnitentiariæ. prout ego ab ipſiſmet audiui, & etiam à quodam Illuſtriſsimo Cardinali, qui de hac re conſuluerat. S.D.N. & ita etiam ſcribendo pluribus verbis interpretatur eam Nauarrus in quodam cõmentario nuper edito de vita, & profeſſione Religioſorum, ac Monialium.

At hic notent ipſi Priores, cuſtodes aut Guardiani, quia tenentur ſtatim procurare rehabilitationem in foro cõſcientię (ac ẽt in foro fori, ſi factum ſit publicum) à Papa, & non à ſuperioribus ordinis, quia ipſi non poſſunt rehabilitare inhabilitatos à Papa.

Caue

Caueant etiam ipsi, ac alij delinquentes huiusmodi, ne ante absolutionẽ celebrent, quia statim efficerentur irregulares.

140 Contra omnes, & singulos cuiuscunque gradus, ordinis, & cõditionis; qui; cum vacauerit aliquis status, locus, terra, castrum, & huiusmodi ad Romanam ecclesiam pertinentia ausi fuerint loqui cũ aliquo, vel in cõmunitate, vel ẽt cũ Papa de subijciendis prædictis locis, & terris alteri feudatario, ẽt nepotibus ipsius papæ, & est papalis abs. Pius v. Admonet, & Greg. xiii.

Cum priuatione, & inhabilitat.

141 Contra Inquisitores ord. Prædic. si procedãt cõtra Fratres minores; & contra, Paul. 2. & Innoc. 8. Ex debito, item Clem. 4. & Sixt. 4. sed teneantur, aut superiorisius illorum denuntiare, aut ad sedem Apostolicam referre, sed Clem. 7. per Breue, quod incipit; Propter labem Lutherianam, vult, vt inquisitores teneantur solummodo eos præmonere, & infra mensem à die monitionis cumputandum expectare remedia cum effectu adhibeantur contra suspectos de hæresi ab his, qui debẽt; &c. prout ibi cõtinetur.

Cum priuatione, & inhabilit.

142 Contra miniantes circulos cereos, idest, Agnus Dei, consecratos à papa; & est episcopalis absolutio. Greg. XIII. Omni certè.

Vigore Bullę in Cęna D.

Oēs clerici gaudent hac prima parte.

143 Cōtra omnes, & ſingulos exactores datiorum, gabellarum, pedagiorū, vectigalium à perſonis regularibus ordinum mendicantium; & item contra perturbantes, aut moleſtantes eas in prædictis, toties, quoties contrauentum fuerit. Pius V. Dum ad vberes.

Notà ibi quoties. Alii etiam regulares debēt gaudere hoc priuilegio

144 Contra eos, qui exegerint aliquid à religioſis mendicantibus, pro contributione ſumptuum, & impenſarum, quę aliquando pro pontibus, vijs, aquęductibus, muris, alijſue machinis ſtruendis, aut reparandis, aut locorum, aut terrarum fortificationibus imponuntur. Pius V. ibidem. Et item contra exactores quatreni, ſeu denarioli carnis in ſingulas libras, ſeu ſextertia carnium, hac tamen immunitate gaudent etiam omnes clerici de iure cōmuni.

Denariolus carnis.

145 Contra eos, qui regulares mendicantes quoad omnia eorū bona, & quoad ſuos colonos, affictuarios, & huiuſmodi reſpectiuè, nō dimittent exemptos, & immunes ab omnibus, & ſingulis exactionibus, tàm vrbanis, quàm ruſticis, & à collectis, impoſitionibus, & oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, tàm realibus, quā perſonalibus; meris, & mixtis; etiam ſubſidio triennali, & augmento, & focularibus, equorū taxis, militumque hoſpitijs, ac aliàs

quibuſ-

quibuſcũque nominibus nuncupatis. Pius V. Dum ad vberes. In hanc etiam excõmunicationem incurritur toties, quoties contrauentum fuerit; & ibidem, eſt etiam pœna 2000. ducatorum pro vna parte Baſilicæ ſancti Petri de Vrbe applicãdorum, pro altera verò querelantibus; & mãdatur Epiſcopis, & prælatis, vt faciant obſeruari.

Notãdũ quoties.

Reſeruatio eſt in Bulla cœnę Dom. quoad multa capita hic contenta.

146 Contra legatos etiam de latere, & contra gubernatores, & officiales ſtatus eccleſiaſtici, qui aliquem homicidam, ſeu bãnitum auſi fuerint ad ciuitatẽ, vel diſtrictũ reuocare, vel eis ſaluum conductũ facere, etiam ad diem vnum, vel noctem vnam, & eſt papalis abſolutio, Pius 2. & Pius V. Ex supernę, ibi confirmauit.

147 Contra, barones, dominos, domicellos, ac ciues Romanos, & alios cuiuſcũque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis. mediatè, vel immediatè ſubiectos ſedi apoſtolicæ, qui homicidas, aut aliàs bannitos, & facinoroſos homines ſubditos Romanæ eccleſiæ, in ſuis terris præſumpſerint receptare. Pius V. ibidem. Alias verò plures, & grauiſsimas pœnas videas in extrau. eiuſdẽ Pij V. quæ incipit, Indefeſſa, & aduerte, ẽt Theſaurarios negligentes exigere commi-natas pęnas, incurrere in excõmunicationem per ſupradictam extrau. Ex ſupernæ.

Cum priuatione.

Cum priuatione, & aliis pœnis,

148 Item contra eosdem, qui in vrbe Roma, vel eius districtu, propter vindictam exercendam domum communitam habuerint, armatos receptauerint, aut tenuerint; vel adhærentes, & complices, & fautores brigæ accersierint, siue quamcũque conuentionem, congregationem, & hominum collectam huiusmodi ad vltionẽ iniuriæ inuocare, excitare, inuitare, vel receptare per se, vel per alium præsumpserint. Paulus. 2. & Pius V. ibidem confirmauit, & est papalis absolutio.

149 Contra eosdem dominos subditos ecclesiæ Romanæ, qui in districtu eius ꝓpter vindicandam iniuriam suam, vel amici, vel propinqui, vulnerare, mutilare, occidere, vel quocunque modo realiter, vel personaliter offendere patrem, aut filium, fratrem, aut propinquum, vel aliàs amicũ, vel domesticum offendentis; vel aliàs fieri facere, vel mandare præsumunt. Paulus 2. & Pius V. vt supra, & est papalis absolutio.

150 Contra proceres, & barones, & quoscunque alios dominos, seu vicarios in temporalibus regni Siciliæ citra Pharum, & aliarum partium Rom. ecclesiæ subiectarum, aut vrbi adiacentium; qui homicidas, & bannitos Rom. ecclesiæ ausi fuerint receptare, vel ꝓtegere, vel eis auxiliũ,

con-

cōsilium, vel fauorem dare quouis quæsito colore. & est papalis. & Pius V. confirmauit, quod ad hunc effectum, Bullam Pij 2. Paul. 2. Sixt. 4. Iul. 2. Leon. x. Clem. 7. & Pij 4.

Cap. 13.

151 CONtra illos, qui pro se, vel pro alijs se obligarunt soluere annatas in Camera Apostolica, & non soluunt suo tẽpore, sed qui ꝓ se, obligauit se ad soluendũ, incurrit ẽt in priuationem ipsorum beneficiorum, pro quibus tenetur soluere dictam annatam; qui verò pro alio se obligauit soluere, incuurrit etiã in priuationẽ omnium beneficiorum obtentorũ. Pius 2. Innoc. 8. extrauag. Apostolicæ. Iul. 2. Paulus 3. Iul. 3. Paul. 4. & est episcopalis. Vide etiam Hier. Gig. tract. de pens. ibi. an, & quando Annata.

Cum priuatione beneficiorum.

152 Contra quosuis ordinarios etiam S. R. E. Cardinales, & alias personas quauis auctoritate etiam apostolica fungẽtes, cuiuscunque dignitatis, status. &c. qui collegium, & deputatos fabricæ Sancti Petri super reuisione, & recuperatione bonorum ecclesiasticorum, malè alienatorum in fauorem ecclesiarum monasteriorum, & piorum locorum &c. molestare, aut facultatum eis concessarum quoquomodo

exe-

executionem impedire, vel in eis directè, vel indirectè se ingerere, aut intromittere ausi fuerint. Pius V. Exigit, & est episcopalis absolutio.

153 Contra episcopos, superioresque prælatos, qui extra suarum ciuitatis, & diœcesis prouinciarum limites mutatis habitibus indiscretè discurrunt.

Item contra eosdem, qui latēter, & præsertim habitu transformato venientes ad curiam ex ea recedunt absque Romani pōtificis licentia petita, & obtenta, seu concessa; eoque non viso. & est episcopalis, Ioan. 22. extrauag. com. cap. vt prælatorum, & cap. etsi deceat, de maior. & obed.

Item contra eos, qui scienter receptauerint antedictos; nisi id confestim eidem Rom. pontifici aduentum illorum, vel alicui, per quem ad notitiam papæ deducatur, antequam eos receptent, manifestauerint; etiā si patriarchali, vel quauis alia dignitate tales receptantes præfulgeāt ibid.

Item contra dictos prælatos etiam patriarchas, qui sine superioris licentia (nisi pro negotijs ecclesiæ sibi commissæ) extra suam diœcesim ausi fuerint pernoctare, ibid. cap. Et si deceat.

154 Cōtra falsarios, & fabricatores monetarum in regno Franciæ, & item contra

eos,

eos, qui ſcienter falſas monetas extra dictũ regnum emunt,& poſtea intra regnum ipſum portant eas, vendunt, & impendunt. Io. 22. de crim. falſi. c. Prodiens,& eſt papalis abſolutio.

155 Contra quoſcunque de prouincia Anconitana oriundos, aut aliunde profectos, ibi moram trahentes laicos,vel clericos,cuiuſcũque etiam præeminentiæ fuerint, qui rectorem. ſeu rectores, qui pro tẽpore regimini dictæ prouintiæ in ſpiritualibus auctoritate apoſtolica præfuerint,vel ipſorum aliquem, aut eorum, vel alicuius ipſorum vicarium, aut iudicem, aut iudices, vel ipſius prouinciæ theſaurarium, aut locumtenẽtem eiuſdem occiderint, aut ad occidendum illũ, vel illos inſecuti fuerint, ceperint,captiuauerint,aut pcuſſerint,aut ſaltem inſultum fecerint, aut obſederint, aut de ſuo officio expulerint, ſiue dederint conſilium, vel fauorem, directè, vel indirectè, &c. Io. 22. de pœnis. cap. Dierum, & eſt papalis abſ. Communitas verò, quæ deliquerit in prædictis eiuſque diſtrictus ſubiacet interdicto.

Cum ampliſsima inhabilitatione.

156 Contra Iudices in Regno Delphinatu, Franciȩ, & terris, ac dominijs eiuſdẽ, deputatos auctoritate apoſtolica in cauſis beneficialibus, ſiue ſuper petitorio,ſiue ſu-

Cum priuatione.

per

per possessorio procedatur, qui, cum infra biennium causam, vel causas in petitorio terminare teneantur, cuiusuis causę sibi cõmissę, expeditionem maliciosè prorogarẽ, aut diferre pręsumant. Sixt.4. extrau.com. de treg. & pa. c. ad vniuersalis, & est papalis.

157 Contra plebanos, rectores, & curatos, ac Episcopos, & Archiepiscopos quosdam Germanię videlicet, Mogunt. Treuer. Herp. Bip. Vuormac, & curatum in opidio Esfigen. Constac.diœces. qui nõ obseruauerint concordata capitula in fauorem mendicantium per ipsum Sixtum quartum.

Item cõtra priores, & custodes seu guardianos, & singulos fratres ordinum mendicantium, qui non obseruauerint prædicta capitula concordata in fauorem dictorum curatorum, aut prælatorum per eundem Sixt.4.cap. Vices extrauag. com. de Treug. & pa: est papalis absolutio.

Cum priuatione, & in habilit.

158 Contra omnes cuiuscunque fuerint præeminentię, etiam si Archiepiscopali, aut item Regia dignitate præfulgeãt, qui ordinationem, ac reseruationem, ac cętera cõtenta in bulla Io. 22. facta in fauorem ecclesiæ Tolosanæ metropolitanæ præsumpserint quouis modo turbare, seu

impe

impedire. In extrauag. com. de præb. & dig. saluator. & est papalis abs. Vniuersitas verò subiacet interdicto; conuentus autem, capitula, & collegia suspensioni cum reseruatione Papali.

Item in prædictos dantes consilium, auxilium vel fauorem directè, vel idirectè cap. Nuper certis, eod. tit.

In extrauag. Io. 22.

159 Contra eos, qui vacantibus beneficijs, & pretendentes ex consuetudine priuilegio, vel statuto, &c. tàm, vbi solutiones decimarum tassatę sunt, quàm vbi decimarum taxatio non est facta, perceperint aliquid prædictorum, idest, eorum, quæ ibi continentur, vltra prȩmissa, idest, ibi contenta, & illud ijs, ad quos pertinebit, infra mensem non restituerint cùm effectu. In extrauag. com. de præb. & dig. cap. suscepti. & eod. cap. de electione, & est papalis. Episcopus tamen à pontificalibus, & ingressu ecclesię est suspensus. & capitulum interdicto subiacet.

Cum priuatione.

160 Contra fratres sancti Francisci de obseruantia, qui in electionibus omnibus, videlicet, superiorum, prouincialium, custodum, diffinitorum; & huiusmodi (vel ante eas per sex menses) pro se, vel pro alio subornauerint.

Item

Item, non solum contra subornatum sed etiam contra alium, pro quo subornatio fuit, qui subornantem non detulerit.

Item contra illos, qui pro hac re quemuis fauorem extra religionem procurauerint, & est papalis absolutio. Pius Quinctus, Pastoralis.

Cum priuatione, & inhabilit.

161 Contra magistrum, item conuentum. & fratres Hospitalis S. Lazari Hierosolymitani, si vtantur priuilegijs reuocatis super recuperatione quorundam locorum Pius V. Graues.

Cum priuatione, & inhabilitat.

162 Contra Episcopos, & omnes electores, præsentatores, & patronos tàm ecclesiasticos, quàm laicos quoscunque, qui effecti suspensi à collatione, quia verbo, signo, aut nutu facto, aut huiusmodi fuerit alicuius beneficij facta designatio, vt alicui determinatæ personæ conferatur, tamē sic suspensi conferre, eligere, præsentare, vel instituere ausi fuerint, & est papalis absolutio Pius V. Quanta.

163 Contra eos, qui non reuelauerint conscios conspirationis in personam Cardinalis S R. E. siue crimen sit commissum, siue etiam esset committendum, siue id per se sciuerint, siue ex aliorum renunciatione etiam per interpositam personam, siue alio quocunque modo, vt ex scripturis, cœtu,

cona

conatu, concursu, insidijs, alijsue signis, & inditijs id congnouerint, vel etiam coniecerint, vel quidquam intellexerint, audiuerint, quantumcunque res aliàs occulta sit. & est papalis Pius V. Infęlicis sęculi.

164 Contra præpositos extincti ordinis Humiliatorum, qui, vel aliquos ad professionem receperint, vel contenta in bulla extinctionis non obseruauerint. Pius V. Quem admodum. vel etiam bireto quadrangulari, allijsue vestimentis, ornamentis; ac præminētijs, ac insignibus, vel denominatione præpositalibus, quomodolibet vti præsumpserint. Idem Pius V. Cum sicut, & est papalis absol.

165 Cōtra Barones, & alios dominos, terrarumque vniuersitates, omnesque alios sedi apostolicę mediatè, vel immediatè, subiectos, cuiuscunque status, & conditionis extiterint, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, qui subditorum suorum frumenta, aliaque blada, seu fruges vltra vsū, & necesitatem suam, & familiæ suæ emerint; & sunt etiam suspensi, & interdicti, ac fęudis priuati. Pius V, Cupientes. vbi confirmat constitutionem cum censuris, & pœnis Clem. VII.

166 Contra eosdem Barones, ac dominos prædictos cuiscunque status fuerint, qui

Hodie est in Bulla Cœn. D.

qui accendentes ad Vrbem cum frumentis alijsque rebus ad victum necessarijs, directè, vel indirectè impediunt, vel remorantur. Pius V. ibid. sub eisdem pœnis. vel qui non permiserint portantes frumentũ, fruges, aut blada, venire ad Vrbem exemptos, & immunes ab omni datio, pedagio, & gabella, ibidem.

& cõprehẽdit oẽs quantum ad primã partem.

167 Contra omnes, & singulos quacũque ecclesiastica, vel mundana præfulgeãt dignitate etiam regia, qui tempore vacationis Imperij, nomen Vicarij, seu cuiusuis alterius officij titulum sine Romani pontificis licentia, in ipso Imperio retinent, aut assumunt, aut resumunt, & potestatem, aut iurisdictionem sub tali prætextu exercent publicè vel occultè. Ioan. 22. ne sede vacante, cap. Si fratrum. & est episcopalis abs.

Item contra quoscunque quacunq; dignitate præfulgeant, etiam Ducali, ac Regia pollentes, qui in Imperio existentes aliquem ex supradictis potestatem, aut iurisdictionem exercentem, aut Vicariatum gerentem sine licentia Romani pontificis recceperint, vel admiserint, aut ei paruerint, vel parere fecerint, aut permiserint; aut in his consilium, auxilium, vel fauorẽ præstiterint. Ibid. ciuitates verò, communitates, ac villę ipso facto sunt interdictæ.

Con-

168 Cõtrà omnes religiosos cuiuscũque religionis, qui sine superioris sui ordinis, licẽtia per patentes litteras sibi cõcessa, ad partes transmarinas se transferre præsumunt; vbi pauci fidelium respectu infidelium commorantur, & abs. est papalis. Extrau. comm. de Reg. cap. Ad nostrum; ipsi autem superiores hanc licentiam dare non possunt, nisi viris litteratis, prouidis, & expertis.

169 Contra commissarios, aut delegatos ad cognoscendum, an rei ecclesiasticæ alienatio cedat in euidentem vtilitatem ecclesiæ, qui conscientię suæ prodigi in grauamen, aut detrimentum ecclesię per gratiam, timorem, vel sordes, alienationi consenserint, aut decretum, vel auctoritatem interposuerint: inferiores quidem episcopo, in sententiam excommunicationis incurrunt, &c. Is verò, qui dolo, vel fraude, aut scienter in detrimentum ecclesiarum, alienationem fieri procurauerit, aut per sordes, vel impulsionem, alienationis decretum extorserit, in similem excommunicationis sententiam incurrit, & est absolutio papalis, & tenetur, ad restitutionem; &c. Paul. 2. in Extrauag. cum in omnibus; & Clem. VII. Ex commissi.

Vide an huc spectet quod habetur in Conc. Tri. sess. 22. c. 11.

CASVS EXCOMMVnicationum, qui aliquando papales, & aliquando Episcopales existunt.

Cap. 14.

170 INquisitores, & Commissarij eorum, vel episcoporum, siue capituli sede vacante, qui pecuniam modis illicitis extorserint, aut scienter ecclesiæ bona fisco, etiam ecclesię, ob delictum clerici adiudicare tentauerint. Clem. nolētes de Heret. Hic enim casus ante satisfactionem est papalis, post verò est episcopalis.

Quia ante publicat. sunt episc. sed non post.

171 Qui effringunt, & spoliant loca sacra; & item Incendiarij; extra de sent. excom. cap. conquesti, quoad primam partem, & cap. tua nos. quoad secundā partē.

172 Quicunque licentiam alicui dederit occidendi, aut capiendi eum, qui excommunicati sententiam tulerit contra quoscunque Principes, Nobiles, aut eorū ministros, aut eiusdem bona; suosque offendendi; & illos item, quorum occasione talis sententia lata est. cap. Quicunque de sent. excommun. in 6. Hic enim, si duorū mensium spatio resipuerit; eius absolutio erit episcopalis, sin minus erit papalis.

Notandū singulare.

Nota quod in anno Iubilei cōsueuerūt Rom. pont. excommunicationem promulgare

gare contra omnes qui populo indulgentias plenarias audet proponere, aut prædicare; quia eo anno omnes plenariæ suspenduntur, & deinceps ad beneplacitum sedis apostolicæ, & absolutio solet esse episcopalis: sed nota bene illud beneplacitum sedis apostolicæ.

Ex quo sequitur, quod ab illa hora, & deinceps sequentibus annis (etiam, si ipse papa e vita migraret) nullus, etiam virtute priuilegiorum regularibus quomodocũq; concessorum, consequitur aliquam indulgentiam plenariam, nisi papa iterum gratias, & priuilegia alias quibuscunque locis, ecclesijs, monasterijs, capellis, oratorijs, & huiusmodi, aut personis quibuslibet aut coronis, aut huiusmodi; concessa rursus concedat, & impendat. Quia cum non dicatur, nec præcedenti anno Iubilei dictum sit, suspendimus ad beneplacitum nostrum, sed ad beneplacitum sedis Apostolicæ (quę quidem sedes nunquam moritur) necessario concluditur id totũ quod præassertum est. Quocirca puto ego plurimos tàm laicos, quàm clericos, & etiam regulares hac in re decipi, putãtes se multis indulgentijs olim a Rom. Pont. concessis potiri ac gaudere.

Submonitio notabilis.

Sed quod malum, & indecens esse puto,

Sed quod malum, & indecens esse puto, hoc est, quia, videlicet, plures verbi Dei concionatores populis euulgant, proponuntque diuersas olim plenarias indulgentias varijs locis concessas, non iterum post dictam generalem suspensionem confirmatas; non aduertentes, id quod superius consideratissimè, simulque saluberrimè à nobis memoratur. Crediderim tamen, quod ij Regulares, qui communicant in priuilegijs cum alijs (cũ hac tamen additione, quòd facta quæcunque gratia vni ordini, genere, vel in specie intelligatur facta alteri) gaudeant omnibus gratijs indulgentiarum plenariarum, si interim alicui Religioni ex dictis communicationibus, in prefatis priuilegijs, supradicta eo in priuilegia sint denuo confirmata.

Notandũ contra Satellites.

An autem ministri iustitię abstrahentes aliquem ex ecclesia (præter casus à iure concessos in cap. inter alia: de imm. eccles.) sint excommunicati per cap. definiuit. 17. q. 4. aliqui dicunt quòd sunt excommunicandi. Ant. vero de Butrio inquit eos esse excommunicatos: & re vera iudicio meo dictum cap. optimè ponderauit.

EX-

EXCOMMVNICATIONES contentæ in libro priuilegiorum ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini hæ sunt.

Cap. 15.

Contra rectores parochialium ecclesiarum, & alios quoscunque, qui Fratrum Eremitarum domos, & professores, præter, aut contra litterarum tenorem Innoc. Bonif. Alex. Mart. Eug. Nic. & Benedicti, aliorum quorumcunque prædecessorum Rom. Pontif. & prę- ter, aut contra Bullam dictam, Mare Magnum, quæ incipit, Dum fructus vberes, quos sacer ordo fratrum Eremitarum Sancti Augustini, &c. inquetare, seu molestare, & eos, aut testamentorum, vltimarumque voluntatum executores, & hæredes prædictos, seu quoscunque alios directè, vel indirectè ad solutionem alicuius quartæ parochialis, seu canonicę, vel alterius portionis, seu oneris, & ad faciendum celebrari aliquod officium in eorum ecclesijs, vel alibi, dum ad ipsos fratres, decedentium cadauera tumulantur, ante, vel post eorum sepulturam, cogere, aut confessis dictis fratribus ordinis Eremitarum pro tempore, eucharistiæ,

Cum priuatione, & inhabilit.

Credo omnes mendicantes hodie gaudere hac gratia.

seu extremæ vnctionis sacramenta sine rationabili causa denegare, vel illorum exhibitionem malitiosè differre, aut eorũ parochianis, ne dictis fratribus confiteantur prohibere, vel persuadere, aut etiã ad premissa, seu aliquod premissorum, auxilium, consilium, vel fauorem dare directè, vel indirectè præsumunt. Six. 4. in priuileg. Eremit. S. Aug. in extrauag. quæ incipit, Dum fructus, vbi præter exc. latę sententiæ, non reseruatæ tamen, superaddit pœnam priuationis earundem ecclesiarum parochialium, & aliorum beneficiorum ipso facto, & inhabilitatem ad illa, & alia in posterũ obtinenda. Ipsi verò ordinarij locorum, si, vt præfertur, contra fecerint, subiacent, eo ipso ingressus ecclesiæ interdicto, & suspensioni à regimine, & administratione suarum ecclesiarum.

Nota cõtra dãtes cõs. aux. vel fauorem.

Ordinarii locorum.

Mandatur præterea omnibus prælatis etiã Archiepiscopis, vt quoties requisiti fuerint faciant prædictam bullam sollemniter publicare, & in omnibus efficaciter dictis fratribus asśistant. Et Iulius 2. confirmauit in extrauag. dum fructus. Et nihil est, & Leo 10. in extrauaganti, licet spõte, qui sic ait, quod, si sęculares vestro Mari magno, vel cuiquam concesśionum vestrarum contraire temere audeant, pro excom. publicari

volu-

volumus,si clerici,prҿter censuram prædictam, dignitatibus& beneficijs ecclesiasticis priuatos esse decernimus. Et Paulus 4. ex Clementis. Hodie tamen nota quòd quantùm ad ea, quæ apertè Conc. Trid. aut reuocauit, aut moderatum est, quҿ tamen pauca sunt, nō subsistunt contenta in bulla, sed in reliquis subsistunt omnia, vt colligitur ex Bulla Greg. XIII. quæ incipit,in tanta.

Submonitio pro Concilio Trident.

2 Contra recedentes ab ordine Eremitarum Sancti Augustini,aut quoquo modo exeuntes fratres professos, aut habitum relinquentes, nisi post mandatum Prioris generalis, infra dies octo, mandato proximos,ad obedientiā redierint. Iul.2. Vt religionis. in priuil. ordin. & absolutio est Papalis. & Leo.x. licet sponte.

3 Contra omnes, qui ordinis Eremit. Sancti Aug.bona occupare,vel vexare audent, quod quidem tàm de personis,quàm de locis, conuentibus, possessionibus,& alijs quibuscunque rebus ad loca, vel personas pertinentibus. intelligitur,siue peccunia, siue mobilia ea sint. Leo.x. licet spōte, & est papalis absolutio; debent tamē præfati prius à fratribus moneri;& tunc, si per tridui spatium integrè omnia non restituerint,subiacēt p̄fatæ cēsuræ Iul.2.nihil ē, ꝗ.

4 Contra rectorem, cõseruatores, magistros, ac scholares vniuersitatis Parisiensis qui prætextu suorum priuilegiorum aliquem vel aliquos, ex fratribus mendicantibus directè, vel indirectè per se, vel per alium à prędictę vniuersitatis corpore resecare, seu priuare, aut graduum insignia, seu consuetos cursus eorum in theologia, aut eorum prædicationes, vt cessent ab eis, impedire, aut in pdictis omnibus molestare, vexare, seu perturbare præsumpserint Calist. 3. inter cætera, & est papalis absolutio.

5 Cõtra quoscunque fratres, de obseruantia nuncupatos, quorumuis ordinum mendicantium, qui loca, aut domos aliorũ fratrum, Conuentualium nuncupatorum, aut monasteria monialium ipsorum præsumpserint quærere, aut recipere, & incurritur toties, quoties contrauentum fuerit.

6 Item cõtra laicos vtriusque sexus, ac alios quacunque præfulgeant dignitate, ẽt ducali, & etiam patriarchali, qui præsumpserint sub nomine reformationis procurare, quærere, aut tentare, vt fratres Conuẽtuales nuncupati, aut monasteria monialiũ sibi subiectarum de conuentibus suis amoueantur, & alij fratres, obseruantes nuncu-

pati,

pati, in eorum locum ſubrogētur, aut ſubſtituantur. aut præfatis fratribus, ad effectum amotionis eorum, iniurias, aut, grauamina inferre præſumpſerint. Six. 4. in extrauag. Dum ſingulos, & abſ. eſt epiſcopalis, & quoties contrauentum fuerit, toties incurritur. Poſſunt tamen prædicti principes, aut prelati, procurare, quærere, aut tentare reformationem monaſteriorū, apud generales, aut prouinciales dictorum ordinum mendicantium, qui tenentur, & debent, quoties oportunum fuerit, & poſtquam fuerint requiſiti infra annum debitè reformare, ibid.

7 Item contra prædictos laicos principes, qui in reformationibus, quas in dies fecerint apud conuentuales præfatos, eorum generales, aut prouinciales, aliquo modo ſe intromiſerint, aut ne fiant, ſe oppoſuerint, aut quod reformationes factæ alterentur, aut mutentur, procurauerint, aut, in eis aliquid vltra addatur, quærere auſi fuerint. ibid. & epiſcopi tenentur tales pro excommunicatis publicari facere, ſi fuerint ſuper hoc requiſiti.

8 Contra prohibentes facere eleemoſynas fratribus Eremit. ordinis ſancti Aug. Sixt. 4. in Mari magno.

Contra

9 Cõtra omnes,& singu los fratres ord. Eremit. Sancti Augustini,qui prætextu arctioris regulæ ad alium ordinem quẽcunque etiam mendicantium,transire pręsũpserint, sine licentia Prioris generalis, nisi verè, & effectualiter ad arctiorem regulã trãsierint, & in ea perseuerauerint;& est episcopalis absolutio, & tàm ipsi, quàm recipientes eos, incurrunt in excommunicationem Leo. x.

EXCOMMVNICATIONES contentę in priuilegijs Prædicatorum, & ordinis Minorum cũ reseruatione Papali, hæ sunt, vltra alias, prout refert Ant. 3. part. tit. 24. cap. 70. & Caiet.in sum.casu.81.& Nauarr. in Manuali, cap.27.nũ.109.

Cap. 16.

1 CONtra ingrediẽtes monasteria monialium prædictorum ordinũ sine licentia Generalis, aut eius, qui habet, ad id facultatem.

2 Item contra eos,qui pręsumunt prædicare,docere,aut defendere prædictos religiosos non esse in statu perfectionis.

3 Item contra fratres Minores,& è cõuerso, contra fratres Prædicatores, si alter

alte-

alterius ordinis professos receperint, sine licentia summi Pontificis, aut suorum superiorum licentia petita, & obtenta.

4 Contra quoscunque iudices, tàm laicos, quàm ecclesiasticos, ac etiam contra conseruatores priuilegiorum, qui querelas fratrum, aut monialium ordinis prædicatorum contra alios fratres, aut sorores dicti ordinis susceperint, vel de eis cognouerint. & est episcopalis absolutio. Leo. x. Romani pontificis.

5 Contra fratres dicti ordinis, qui aliquem ex fratribus dicti ordinis, coram aliquo iudice, qui de dicto ord. non sit, ex quacunque causa conuenerint, aut conueniri fecerint; aut à correctione quacumque seu aliàs ab aliquo prælato, seu fratre dicti ordinis, quauis occasione, vel causa, appellauerint; aut contra eos querelam proposuerint, nisi prius coram prouinciali, seu conuentuali priore, & generali, causam suã verbo, vel in scriptis proposuerint. ibid.

6 Itẽ contra eos, qui præsumunt proferre in lucem libellos famosos lingua vulgari, aut alia, aut componunt, aut habent, aut in vulgus emittunt versus, aut cantilenas in infamiam, & detractionem status ordinis prædicatorum, aut ordinis Minorũ.

7 Item contra eos, qui asseruerint, non licere

licere eis viuere de eleemosynis, neque prædicare, neque audire confeßiones cum licentia summi pontificis, aut aliorum prælatorum inferiorum, sine licentia rectorum ecclesiarum parochialium, aut presbiteri Cardinalis.

Hic aduert an. Curati.

8 Item contra eos, qui præsumunt inferre aliquam violentiam locis, ordinum Prædicatorum aut Minorum.

9 Item contra eos, qui in suis monasterijs, vel ecclesijs detinent apostatas prædictorum, nisi eiecerint eos, postquam eis denuntiatum fuerit, ne eos retineant.

10 Item contra eos, qui palam, vel occultè conantur expellere ex vniuersitate Parisiensi dictos fratres prædicatores, aut Minores.

Notandum autem hic est; quod, cum omnes ordines Mendicantium communicent simul in omnibus priuilegijs, perinde acsi de verbo ad verbum cuilibet eorum dicta priuilegia concessa forent, prout pôtifices in eorum extrauagantibus decreuerint. Iccirco fortasse etiam in prænotatis censuris, & pœnis, simul omnes dicti ordines communicāt. Nec obstaret fortasse regula iuris in sexto, odia restringi, & fauores, conuenit ampliari: quia ferè omnes præfatæ censuræ in fauorem dictorum

Submonitio.

Quæstio dubitabilis.

rum

rum mendicantium latæ ſunt. quamuis in pœnam laicorum ex altera parte redundet Et hoc bene nota; quia, caſu aliquo emergente, non erit ſicco pede pertranſeundum; ſed periti conſulendi erunt; & à viris ſuæ conſcientiæ prodigis erit tibi prorſus recedendum. Non tamen quoad prædictas cenſuras, intelligo, fieri communicationem prędictorum fratrum inter ſe. Quia odia reſtringi, & fauores conuenit ampliari. de reg. iuris, lib. 6. & præterea, quia, infinita abſurda ſequerentur, prout facillimè poſſem demonſtrare.

Nota,

Notandũ præterea, quod nuper S.D.N. Greg. xiij. confirmauit priuilegia fratrum Minorum ſub hac clauſula, videlicet. Quatenus ſunt in vſu, & decretis Concilij Tridentini non aduerſantur.

LIBER

LIBER QVARTVS

ET PRIMO DE EPISCOPORVM IN absoluendo ampla facultate post Concilium Tridentinum. Cap. I.

SCiendum est, quod hodie possunt episcopi absoluere sibi subditos ab omnibus casibus, etiam sedi Apostolicæ reseruatis, ex delicto tamen occultę prouenientibus, per se, aut per Vicariũ ad id specialiter deputandum, & in foro cõscientiæ, & gratis; imposita tamen pœnitentia salutari. vt patet ex Conc. Trid. sess. 24. cap. 6. à casibus autem bullę in cœna D. non possunt absoluere nisi tanquam principales in officio sanctæ Religionis in sua diœcesi; & hoc propter magnas obstãtias, & derogationes contẽtas in dicta bulla; cui Pius V. & hodie Greg. xiij. nouas clausulas derogatorias inseruerunt. Sunt, & aliæ excommunicationes, quæ aut sunt reuocatæ, aut non videntur in vsu esse, vel non sunt generales; sed quæ in hac, vel illa diœcesi

De hac re vide etiã superius, & concor dat, Francis. à Toleto.

cesi vigent; & confessarij ibi commorantes debent curare, vt eas nouerint, quę quidē ligant, vbi ipsi confessiones audiunt. Sed dicta de casibus excommunicationum sufficere vidētur; vt, si qui occurrerint, agnoscātur. Qui verò fusiorē tractationē requiret, ad canones, vel alios auctores, ei recur rere, vel certè peritiores cōsulere licebit.

Sciant ij, qui in aliquā ex prædictis excommunicationem incurrerint, quod necesse eis erit videre, an etiam ipso facto ipsis beneficijs priuati sint, & ad ipsa, & alia omnia similia, ac dissimilia inhabiles ipso iure fuerint effecti. Nam hodie. Rom. Pōtifices vltra dictam censuram, cōsueuerūt præfatas pœnas, immo etiā alias, adiūgere, put, est videre in excommunic. sub num. 128. & 131. & alibi, vt superius dictum est.

DECRETVM CONCILII LAteranensis Vltimi sess. 9. Super recitandis horis canonicis; vbi, vltra reatum peccati mortalis, extat obligatio ad restitutionem fructuum, pro rata omissionis.

Cap. 2.

STatuimus, & ordinamus, vt quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura,

cura, si post sex menses ab obtento benefi-
cio, diuinum officium nō dixerit, legitimo
impedimento cessante, beneficiorum suo-
rum fructus suos non faciat, pro rata omis-
sionis officij, & temporis; sed eos, tanquam
iniustè perceptos in fabricas huiusmodi be-
neficiorum, vel pauperū eleemosynas, ero-
gare teneatur. Si verò, vltra dictum tem-
pus, in simili negligentia cōtumaciter per-
manserit, legitima monitione pręcedente,
beneficio ipso priuetur; cum propter offi-
cium detur beneficium. Intelligatur autē
officium omittere, quò ad hoc, vt beneficio
priuari possit; qui per quindecim dies illud
bis saltem, non dixerit. Deo tamen vltra
præmissa, de dicta omissione rediturus esse
rationem.

NOTANDA SVPER HVNC Canonem dicti Concilij. Cap. 3.

PRimò scias non modo beneficiatos o-
bligari, sed etiā eos, qui sunt in sacris,
ad recitandum diuinum officium sub pœ-
nis hic contentis; ij tamē, qui sunt in sacris,
& non habent beneficium ecclesiasticū nō
subijciuntur alteri pœnę, videlicet, restitu-
tionis; etiam si ad titulum patrimonij fue-
rint promoti; aut aliàs habeant cappellas,
amo-

amouibiles tamen, vbi, vel vnde quotidianas eleemosynas percipiunt, sed tantummodo peccant mortaliter; quemadmodū etiam professi religionum, qui alias dicuntur clerici, non autem conuersi professi. Sed de hac vltima re alibi fortasse agam, & ostendam hanc esse communem senten. doct.

Secundo vigore huius decreti scias olim ante extrauag. Pij V. non fuisse obligatos pensionarios ad aliquod officium recitandum, quamuis aliqui tenuerint oppositum, at hodie sublatus est omnis scrupulus, vt inferius patebit.

Tertio, prædicta restitutio non est necessariò facienda fabricæ ecclesiarum, vbi sunt beneficia, sed satis est dare pauperibus. Immo si ipsemet beneficiarius esset verè pauper, & non haberet patrimonium, aut aliàs, vnde viueret, de consilio tamen, & licentia sui Confessarij posset sibi retinere loco, & vice eleemosynæ, dummodo nihil fiat in fraudem. At si lucrifacta per distributiones sint restituenda non poterunt fabricæ applicari, aut pauperibus elargiri. Quia debentur ijs, qui choro interfuerunt, quibus solum accrescunt. cap. 1. de cler. nō resid lib. 6. cū ei adnotatis. Nō sufficit aūt dari pauperbus

quod alteri debetur, arg. cap. ea te, de iur. iuran. nisi quando ignoratur quis sit, cap. cum tu, de Vsur. vbi gloss. cum communi.

Item præterea dico de illis fructibus ecclesiarum, vbi est statutum vt fructus malè percepti restituantur certis operibus pijs; quia illis, & non alijs debet fieri restitutio.

Hoc ipsum dico de parte, quam corpus, seu grossam canonicatuum vocant, quam quidem canonici ita lucrantur, vt pars nō lucrifacta ab vno, accrescat alijs, & obueniens tempore vacationis, non reseruatur successori, qualem regulatiter non habet canonicus, secundum gloss. sing. in cap. Quod sicut. de elect. in ver. consentire. Sed diuiditur inter superstites, iuxta notata in cap. Relatum. 2. de testamen.

Id ipsum assero de eo, quod canonicus perdit ob excommunicationem, suspensionem, aut ob aliam quamcunque causam, sicut per hanc, non recitandi: Quia de similibus idem est iudicium cap. dudum, de elect. el. 2. Non tamen tenetur ad restituendum fructus beneficij, eo quod in peccato mortali occulto, aut notorio fuerit. Quia certè id nullo iure cauetur. & licet Angel. ver. Clericus, 8. §. 5. teneat quod sic. Rosella tñ, Siluest. & Nauarrus oppositum tenet, & reuera colligitur etiam hoc

ex præfato canone, quatenus habet beneficiarium, qui canonicas horas non persoluit, non teneri ad restituendum id, quod primis sex mensibus accepit: & tamẽ manifestum est illum in peccato mortali, & sæpe notorio fuisse, si videlicet notoriè officium diuinum prętermisit.

Quarto scias, quòd vigore huius canonis non tenebantur olim curati non residentes in ecclesijs suis parochialibus fructus inde perceptos restituere. At hodie pro rata absentię temporis tenentur restituere; prout inferius ex Concilio Tridentino patebit, & tunc tales fructus fabricæ ecclesiæ, aut pauperibus loci, & non pauperibus alterius loci applicandi, seu dandi sunt.

Quintò nota quantũ ad quasdam distributiones. quod cap. 3. sess. 22. iuxta declarationem congregationis Cardinalium, loquitur in dignitatibus, quæ habent officiũ, & tertia pars segregatur ꝓ seruitio illo.

NOTANDVM QVAE, ET quando pœna obliget in conscientia.

Cap. 4.

DEcipiuntur multi, & perniciofo quidem errore, qui cum audiant pœnam

temporalem etiam ipſo iure incurſam non deberi in foro cõſcientiæ, iuxta c. fraternitates, 12. q. 2. (expectatur enim executio iudicis) putant id paſsim eſſe verũ, quamobrem animæ ſuæ pro reſtitutione facienda minimè conſulunt. Qua de re ſciendũ eſt, quod, cum contrarium conſtat de mẽte legislatoris; vel cum pœna non imponitur propriè vt pœna, ſed vt quædam cõditio, vel modus rei traditæ, vt cum teſtator relinquit aliquid alicui, vt quidpiã faciat, aliàs perdat legatum, iuxta Panormitanum communiter receptum ſuper gloſſ. ver. adijcien. cap. Raynaldus, de teſtamentis, tunc pœna etiam in foro conſcientiæ debetur. Qua de re, Qui non recitauit horas canonicas, vel qui non fecit reſidentiã in ſua eccleſia parochiali, qui item, poſt obtentam eccleſiam parochialem, & habitam illius pacificam poſſeſsionem, nõ promouetur ad ſacerdotium intra annum, & eo elapſo illam retinet, & in multis alijs caſibus tenentur omnes in foro conſcientiæ, etiam ante iudicis ſententiam, reſtituere fructus tanquam iniuſtè perceptos, iuxta Concilium Lateranenſe vltimum ſeſſ. 9. & Pij V. ſtatutum, Cõcilum Trident. ſeſſ. 23. cap. 1. de refor. §. ſi quis, & cap. licet canon. de elect. lib. 6. Conſtat enim ex ſtylo

curiæ mētē pōtificū esse, & fuisse, vt illo, vel illo casu non possit fructus retinere, & ad ratam ad restitutionem teneri. vel item ipso iure beneficium vacare. Nam beneficia ecclesiastica sub hoc, vel illo modo, vel cōditione, tacitè, vel expresse cōferri intelliguntur. vt etiam, inter alios, adnotauit Nauarrus 12. q. 2. cap. Non liceat, & in cap. fraternitas, vbi supra, Vnde tales, pro viribus suis non restituentes, neutiquam sunt absoluendi. & hoc bene nota-

SVPER HAEC VERBA CONcilij sic ait Dominicus Soto lib. x. de Iust. & iu. q. 5. art. 6. Cap. 5.

IN hac verò, vt iacet, verborum serie: partim nimia videri cuipiam potest relaxatio; partim verò nimia perstrictio. Nam, quod vsque post sex menses ab obtento beneficio, non cogatur clericus sub aliqua pœna officium dicere, nimia relaxatio est. Rursus, quod, qui postea vno, aut duobus diebus orare cessauerit, teneatur pro rata soluere nimiū apparet rigidū. Prętereà, qđ. vrgentius est, nec verba Cōcilij, vt iacēt, satis sūt intelligibilia

Habetur enim prius, quod, qui post sex menses ab obtento beneficio non orauerit, pro rata restituat, postea verò subditur. Si verò vltra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit &c. Quę quidem verba prioribus non gratè cohęrẽt; Nam hæc postrema, in simili negligẽtia, apertè denotant, negligentiam priorũ sex mensium ad restituẽdum pro rata obligasse, quandoquidem post illos rigor cogendi per cõminationẽ priuationis beneficij adhibetur. Cõijcio ergo, immo certò crediderim, illud verbũ Concilij non esse, Post. sed, Per, videlicet, vt sensus sit, quod, qui per sex menses ab obtento beneficio, vel quamlibet eorum partem, officium nõ dixerit, solum teneatur ad restitutionem pro rata. Elapso verò semestri, si post admonitionem in quindecim diebus non bis orauerit beneficio priuetur. Itaque primũ semestre non datur tanquam induciæ, vt clericus non orans nulli subiaceat pœnę, esset enim omni rationi dissonum, Sed vt non priuetur. & hoc pacto verba sunt intelligibilia, alioqui minimè. Colligitur ergo ex hoc concilio, quod quæcunque horarum omissio, cum primũ quis habet beneficium, cum ad restitutionem obliget; Immo si rigorem verborum spectes; quã-

uis

uis vnam dumtaxat horam prętermittat, restituere compellatur. &c. & inferius, post aliquot verba, non valde tamen veritati consona, subdit, & quidem verè; quòd cōpositio super dicta restitutione fructuū non nisi cum summo Pontifice, aut eius Legato, locum habere potest. Hæc Sotus.

Nauarrus in suo Manuali cap. 25. num. 122. explanas verba dicti Cōcilij, inquit; Clericum beneficiatum non recitantē horas canonicas, teneri ad restitutionem fructuū, iuxta dictum Lateranense conciliū, & inquit, obligari ad restitutionē fructuū pro rata prædictæ omissionis post sex mēses à consecutione beneficij, & non ante; & re vera hic est verus intellectus canonis dicti cōcilij, Veruntamen interim peccat mortaliter beneficiatus, q intra dictos sex menses diuinum officium omiserit, vt ibidem num. 123. habetur, sed de his plenius superius dictum est.

Nauarri sententia ad uerba præfati Concil.

DE ERRORE QVORVNDAM Summistarum circa hanc materiam.

Cap. 6.

NOn te lateat, optime lector, per prędicta verba dicti canonis correctas fuisse opiniones multorum doctorū, olim

Correctio opinionum.

Siluester corrigitur. aliter sentientium; vnde Siluester in sua summa; in verbo Clericus. 4. §. 13. vnà cum alijs doctoribus, quos ibi refert, ac sequitur; omnino corrigitur. Et Ioannis Cald. cap. 1. de cel. miss. atque etiã. Aug. de Clauasio in sua summa, opinio confirmatur, & canonizatur. Quorum quidem

Prima ratio. ratio erat talis, primò, quia præfatus beneficiatus, non recitans canonicas horas, effectualiter non residet, at non residens priuatur beneficio, & fructibus, extra de cler. non resid. cap. pen. Igitur, &c. & Nauarrus inquit, cap. 25. num. 124. hanc legem de recitando diuino officio esse valde conformem iuri diuino, & eandem approbauerat olim in cap. Quando de cons. distin. 1. not. 7. num 31. & Ioan. Bern. præsul Callagur. in parct. crim. cap. 49.

Secunda ratio. Secundò. quia propter officium datur beneficiũ de Rescrip. capit. fin. lib. 6. At vbicunque aliquid datur ob causam, tunc, causa illa non secuta, potest repeti, ff. de condit. ob. turp. causam, quasi per totum. Igitur, &c. Vide Couarru. var. resol. lib. 3. cap. 13. in fine.

PII. PAPAE. V. STATVTVM de fructibus; quos amittunt, qui horas canonicas, vel pensionarij, qui officium B. Virginis non recitant.

Pius episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Cap. 7.

EX proximo Lateran. concilio pia, & salubris Sanctio emanauit, vt quicũq; habens beneficium ecclesiasticum cũ cura, & sine cura, si post sex menses, quã illud obtinuerit, diuinũ officiũ, legitimo cessãte impedimento, non dixerit, beneficiorum suorum fructus, pro rata omissionis officij, & temporis, suos non faciat; sed eos, tanquã iniustè perceptos, in fabricas ipsorum beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. Veruntamen multorum ani mi suspensione tenentur, cuiusmodi ratæ prædictæ ratio sit habenda. Nos huic rei euidentius, atque expressius prouidere volentes statuimus, vt qui orans omnes canonicas vno, vel pluribus diebus intermiserit, omnes beneficij, seu beneficiorum suorum fructus, qui illi vel

Quomodo rata omissio-

nis intelligenda sit.

vel illis diebus respondèrent, si quotidie diuiderentur; qui verò matutinũ tantum, dimidiam, qui ceteras omnes horas, aliam dimidiam; qui harum singulas, sextã partẽ fructuum eiusdem diei amittat. tametsi aliquis choro addictus, non recitans, omnibus horis canonicis cum alijs pręsens adsit, fructusque, & distributtiones forte aliter assignatas, sola pręsentia, iuxta statuta, consuetudinem, fundationem, vel alios, sibi lucri fecisse prætendat; is etiam, pręter fructuum, & distributionum amissionem; Item ille, qui primis sex mensibus officium non dixerit, (nisi legitimum impedimentum ipsum excusauerit (graue peccatum intelligat admisisse; declarãtes, præstimonia, præstimoniales portiones, & qualiacunque alia beneficia, etiam nullum omnino seruitium habentia, obtinentes, cum prædictis pariter contineri. At quicunque pensionem, fructus, aut aliàs res ecclesiasticas, vt clericus, percipit, eum modo prędicto ad dicendum officium paruũ Beatæ Mariæ Virginis decernimus obligatum; & pẽsionum, fructuum rerumque ipsarum amissioni obnoxium. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, declarationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indigna-

Nullibi recitans, & in choro non psallens tenetur ad rest.

Beneficiati quomodocunque tenẽtur ad restitutionem, si omittant horas canonicas

Pensionarii quomodo, & quãdo te-

tionem omnipotentis Dei, ac Beatorũ Petri, & Pauli, Apostolorum eius se nouerit incursurum Dat. Romæ; apud sanctũ Petrum; Anno incarnationis dominicæ millesimo quingẽtesimo septuagesimo primo; duodecimo Kal. Octobris. Pontificatus nostri Anno sexto.

neantur officium dicere.

SVMMA HVIVS STATVTI declarationis, & decreti, hæc est.

Cap. 8.

PApa hic primo declarat verba prẹfati canonis concilij Lateran. quantum ad quotam restitutionis, respectu omissionis horarum canonicarum.

Secundò, decernit solam præsentiam in choro nõ sufficere quantum ad licitè percipiendas distributiones quotidianas; sed teneri clericos cum effectu psallere; & recitare cum alijs, quando sunt in choro, pro vt in Conc. Tridentino habetur sess. 24. c. 12. nisi aliàs (dictas horas recitando) satisfecerint, attamẽ res est pessimi exempli, velle domi diuinum officium persoluere ad hoc, vt in choro liceat deinde silere, Neque enim hoc sine peccato effici potest. Si enim ore, Christi patrimoniũ comedendo, consummis, quare nõ eodẽ ore ac gutture,

Res indigna est, nõ psallere cum aliis, & Deo displicens.

eundem in choro laudas, eidem que debitas gratias persoluis? Vnde diuus Vincentius de existentibus in choro loquens aiebat. Nunquam parcas voci, quantum potes, discretione regente non pretermittas iota vnum tam de psalmis, quam de versibus, dictionibus, syllabis, & voce. Et, si non potes equali voce cum alijs, tamen cum voce submissa.

Tertio declarat quod, quamuis imprimis sex mẽsibus, adepti beneficia non teneantur ad restititutionem, si omittant, diuinum officium, tamen peccant, quoad Deum (legitimo tamen impedimento cessante) ob talem omissionem, sicut, & illi qui solum intersunt horis canonicis, & hac ratione putant se pręcepto de recitando diuino officio satisfecisse.

Quartò, declarat verba dicti cõcilij nõ solum de habentibus beneficia curata, sed etiam de habentibus qualiacunque beneficia, debere intelligi pro quo vide Couarru. lib. 3. var. resol. cap. 13. num. 8. vers. duodecimo.

Quintò statuit, & decernit, Pensionarios eodem modo cum supradictis, si tamẽ officium Beatæ Virginis non recitauerint, obligari; & ita corrigit opiniones multorum doctorum olim asserentium, pensionarios

narios quoscunque non teneri ad aliquas horas canonicas. Quanquam non defuerunt olim sollemnes doctores, qui pensionarios ad diuinum officium teneri, pluribus rationibus, ac auctoritatibus tutati sunt, prout refert, ac sequitur Alfonsus Aluarez in speculo Rom. Pont. cap. 61.

Sextò, Papa vult ad persoluendas dictas horas B. Virginis etiam pensionarium, vt dictum est, teneri; non quemcunque tamen, sed eum dumtaxat, qui percipit pensionem, vt clericus, idest (vel loco beneficij, veluti, cum datur alicui promouendo ad sacros ordines, non habenti vnde alias viuere) vel cum datur alijs non coniungatis, neque bigamis recipientibus primam tonsuram tantum, sine obligatione deferēdi habitum clericalem, aut tonsuram; cuiusmodi sunt plurimi curiales insistentes seruitijs Papæ, aut Cardinalium, aut aliorum prælatorum, aut etiam plures adolescentes nauantes operam litteris. & hic obiter notabis, quòd stylus curiæ, & vsus habet, vt nullus extinguat aliquā pensionē, aut eius partē sine auctoritate Papæ. Non tñ in censuram aliquā incurrisset, qui sine dicta auctoritate eā extinxisset; sed peccasset tantūmodo; & cōcordat huic doctrinæ

Fran-

Francifcus à Toleto vir egregius.& Theologus facrę Pęnitentiariæ, facta autem extinctione, non tenetur amplius recitare officium B. Mariæ penfionarius.

Franci-fcus To-letus è Societ. Iefu.

Papa ergo non comprehendit eum, qui percipit, vt laicus, ideft, quando datur viris benemeritis pro aliquo temporali cōmodo, & ita, fi penfio afsignatur laico, tāquam laico, talis penfio temporalis res eft; nec habet fecum hoc vinculum recitandi dictas horas; aliàs fic. Pro hoc autem facit, quod dicunt doct. in cap. quamuis. cl. 2. de præbend. in 6. &,c.audientiam el.2. de refcrip. & in,c. poffefsiones. 16.q. 1.& c.confuetudinem.de confuet. lib. 6.Card. in Clem. quia regularis de fupp.negl.pręl.

Septimò, hinc difcas, decreta omnia, & fingula cōcilij Lateranēfis vltimi effe rata, & à catholicis perfoni vfu recepta, & obferuata. Quocirca deuiant quæfuper hanc rem fcripfit impius Molinęus, & quidquid alij cum eo effutiuerint. Non enim, quia aliquas leges faluberrimas praui homines non obferuant, iccirco argumentari licebit, eas nō fuiffe in vfo receptas, & eas præcipuè,quæ confcientiæ forum concernere videntur, & vt plurimum fecretò ferūantur. Et etenim cafu legiflatoris difsimulatio allegari non poteft.

DE

DE DISTRIBVTIONIBVS quotidianis, quas canonici, & prębendarij, aut aliàs clerici, amittunt, ét in foro conſcientiæ, & tenentur ad reſtitutionem ob non reſidentiam in eccleſia, vel præbenda; vt habetur, de cler. non reſid. lib. 6. cap. 1. & in Concilio Tridentino.

Cap. 9.

Per hoc vid. Cóc. Tri seſſ. 44. c. 12.

COnſuetudinem, quę in quibuſdā partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati, ſeu clerici cathedralium, & aliarū collegiatarum eccleſiarum, diſtributiones quotidianas (quæ aliàs manualia beneficia, ſeu victualia nuncupantur, & tantùm reſidentibus, tribuuntur) qualitercunque in ciuitatibus, ſeu alijs locis in quibus ipſæ cōſiſtunt eccleſię, ſint præſentes, licet diuinis officijs non interſint, ex integro percipiūt, ac ſi quotidiè ipſis eccleſijs in eiſdem officijs deſeruirent, penitus improbantes, ſtatuimus, vt diſtributiones ipſæ quotidianæ in quibſcunque rebus cōſiſtant, canonicis, alijs beneficiatis, & clericis eccleſiarum ipſarum, qui eiſdem officijs in ipſis eccleſijs affuerint, tribuantur, iuxta eccleſiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem, iam factam, ſeu etiā faciendam. Qui verò aliter

Duos hodie caſus exceptos vide ſeſſ. 22. c. 3. & ſeſſ. 24. c. 8.

De hac materia vide Couar. cap.

aliter de distributionibus ipsis quidquã re-ceperit (exceptis illis quos infirmitas, seu iusta; & rationabilis corporalis necessitas, aut euidens ecclesiæ vtilitas excusaret) re-rum sic receptarum dominiũ nõ acquirat nec faciat eas suas; immo ad omnium re-stitutionem, quę contra huiusmodi nostrã constitutionem receperit, teneatur. De di-stributionibus etiam, pro defunctorum an-niuersarijs largiendis, idem decernimus obseruandum.

13. nu. 7. Restitutio non fit. paup. sed q. seruierunt, Nauarrus c. 25. num. 124. not. 4. p quo facit extrau. Pii 4. cum sicut.

DE PECCATO, ET OBLIGATIO-ne ad restitutionem, eorum, qui in sua ecclesia curata non resi-dent. Cap. 10.

CONcilium Tridentinum sess. 23. cap. 1. de reform. corrigens multas do-ctorum opiniones, quæ habentur apud Sũ-mistas in verbo. residentia, ac prospicens in futurum saluti animarum, obuiareque volens fraudibus, sic declarat, statuit, & de-cernit. Si quis autem (quod vtinam nun-quam eueniat) contra huius decreti dispo-sitionem absuerit, statuit sacrosancta Sy-nodus; præter alias pœnas aduersus non residentes sub. Paulo III. positas, & inno-uatas; ac mortalis peccati reatum, inquem incurrit; cum pro rata temporis absentiæ,

Residentia quanti sit ponderis, vide Couarru. lib. 3. c. 13. nũ. 9.

fructus

fructus suos non facere;nec tuta conscientia alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse; sed teneri, aut,ipso cessante, per superiorem ecclesiasticum illos fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus loci erogare, prohibita quacunque conuentione, vel compositione, quæ pro fructibus malè perceptis appellatur, ex qua etiã prędicti fructus in totum,aut pro parte,ei remitterentur :non obstantibus quibuscunque priuilegijs, cuicunque collegio aut fabricæ, concessis &c. Quandocunq; autem eos, causa prius per episcopum cognita, & probata, abesse contigerit, vicarium idoneum, ab ipso ordinario probandum,cum debita mercedis adsignatione, relinquant. Discedendi autem licẽtiam in scriptis, gratisque concedendam, vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa,non obtineant;&c. & infra, Nec executionem hanc quolibet priuilegio,licẽtia,familiaritate,exẽptione, etiam ratione cuiuscũque beneficij,pactione, statuto,etiam iuramento,vel quacunq; auctoritate cõfirmato, consuetudine etiã immemorabili (Quæ potius corruptela censenda est) siue appellatione, aut inhibitione etiam in Romana curia, vel vigore Eugenianæ constitutionis; suspendi posse, &c.

Non residentes tenentur ad restitutionem vltrã ẽt mortale pecc.

Per bimestre tẽpus ex licentia episcopi, possunt curati esse absentes, sed sufficit esse tẽpus interpellatum.

BVLLA CONTRA PROMOTOS ante legitimam ætatem, aut extra tempora, aut ſine dimiſſorijs.

Cap. 11.

PIus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad futurã rei memoriam; Cum ex ſacrorum ordinum collatione character inuiſibilis animæ imprimatur, ſacra myſteria diſpenſentur, & ipſarum cura tribuatur animarum in eorum ſuſceptione exceſſus graues tanto magis plectendi ſunt, quanto ex illis maiora in mẽtibus fidelium ſcãdala generantur; Cum itaque, ſicut fide dignorũ relatione nõ (niſi moleſtè) accepimus; non nulli clerici extra tempora à iure ſtatuta, quidam ante ætatem legitimã, aliqui verò ſine dimiſſorijs litteris, cõtra ſanctiones canonicas, ſe faciunt ad ſacros ordines promoueri, nos eorundem temeritatẽ tali caſtigatione reprimentes; vt alijs in poſterum committendi ſimilia aditus præcludatur; auctoritate apoſt. hac noſtra conſtitutione perpetuo valitura ſtatuimus, & ordinamus, quod omnes, & ſinguli, qui abſque diſpenſatione canonica. aut legitima licentia, ſiue extra tempora à iure ſtatuta, ſiue ante ętatem legitimam, vel abſque dimiſſorijs litteris etiam citramõtani à citramonta-

montanis (preterquam si, in hoc vltimo casu, per cameram Apostolicam, iuxta illius stylum, ordinati fuerint) ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoueri; à suorum ordinum executione, ipso iure suspensi sint, & si huiusmodi suspensione durante, in ijsdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant, prӕterea, vltra alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas, beneficijs ecclesiasticis posśint iure priuari. volumus autem, quod præsens nostra cōstitutio in Romana cur. existentes, post quindecim dies, absentes verò Italicos; post duos menses, alios vero vltramontanos, post sex menses, ab ipsius, in audientia contradictarum, & Cancellaria Apostolica, publicatione, & affixione, ligare incipiat; Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrã statuti, ordinationis, & voluntatis, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis aũt hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei, & beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrũ, Anno ab incarnatione dominicæ millesimo quadringentesimo sexagesimoquinto, decimo calendas Decembris. Pontificatos nostri anno quarto.

NOTANDA SVPER hanc Bullam. Cap. 12.

Armilla tamen errauit, & sibi ipsi cõtradicit in hac re.

PRimo corrigũtur per hanc bullã multæ opiniones Summistarum, puta D. Antonini, Armillæ, & aliorum, qui præfatam bullam non viderunt, prout Nauarrus asserit in suo Manuali, & prout colligitur ex Dominico Soto in 4. senten. de sacramento ordinis, & ex alijs recentioribus doctoribus. & ex Siluest. in ver. irregularitas.§. 10. Pro hoc facit Conc. Trid. sess. 23. c. 8. sess. 7. cap. 10.

Secundo episcopus non potest dispensare super ætate ordinandorum, prout etiã colligitur ex Glossa, & doctoribus. in Clẽ. si. de ætate, & qualit. & ex Silu. in ver. ætas.

Tertio à suspensione incursa, & ab irregularitate contracta ob contrauentionem præfatæ bullæ, non potest episcopus in foro fori absoluere, neque dispensare; vt sentit Rebuffus in suo tract. vbi agit de clericis malè promotis, in Glossa. 4. quia Papa absolutè, & non ad tempus, suspensionis censuram incutit, & maculam irregularitatis incurri decernit, In foro tamen conscientiæ possunt hodie, ab omnibus suspẽsionibus, & irregularitatibus episcopi absolue

ſoluere, ac diſpenſare, ſi tamen ex delicto occulto prouenīant, & excepta irregularitate, quæ oritur ex homicidio voluntario, vt habetur ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. Attamen neceſſe erit, præfatos diſpenſandos prius ætatem legitimā ſaltem attigiſſe, aliàs beneficium dicti cap. 6. conſequi minime poſſent,

Ampla poteſtas epiſcoporum.

Quartò Sciendum hodie ætatem legitimam eſſe annum. 22. pro ſubdiaconis. 23. pro diaconis, & 25. pro presbyteris. & ſuffi cit attigiſſe, vt apertè habetur in Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 12. vbi etiam ſcito, ipſos etiam regulares hac lege aſtringi, nec eis quoquomodo priuilegia ſua, aut Mare magnum, quantùm ad hunc effectum ſuffragari. poſſunt tamen regularium ſuperiores à præfata irregularitate, ſibi ſubditos, ſi tamen, interim ad legitimam peruenerint ætatem, diſpenſare; & hoc, vigore ſuorum priuilegiorum, & præcipuè Sixti 4. & aliorum Rom. Pont. in Mari Magno, & alibi.

Mare magnum.

Quintò Scias prædictam bullam, à tempore Pij 2. citra, ſemper à Romanis Pontificibus, & demum à Gregorio XIII. fuiſſe in Cancellaria Apoſtolica confirmatam, illiusque ſtylum, ſacrum

pœnitentarię officium semper obseruasse; & proinde caue ne impingas in scopulos; si, Summistas legendo, aliquid in contrariū inueneris, & præcipuè apud Armillam.

Sextò, scito, quòd irregulares adepti beneficia curata non faciunt fructus suos, & tenentur resignare, nisi à papa super hac re expresè dispensentur. Pro quo vide gloss. in cap. licet canon, de elect. in sexto. & Nauarr. cap. 27. num. 249. ibi. vj. Nec episcopus potest hodie dispensare super retentione beneficij quod datur per concursum, sed bene in alijs quæ aliàs ipse potuisset conferre. Vide etiam Abb. in cap. Pro illorum de prębend. num. 3.

Septimò, dum Papa inquit, talem posse etiam beneficijs priuari intelligit de his, quæ ante irregularitatem legitimè adeptus erat.

EXEMPTIONES CLERICORUM, & ecclesiasticarum personarum à pedagijs, vectigalibus, Datijs, Doganis, Guidagijs, & alijs oneribus, & grauaminibus, & secularibus exactionibus pro rebus suis proprijs, quas non causa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, seu transmittunt, aut etiam pro personis suis, vt habetur c. Quamquàm de cen. lib. 6.

Cap. 13.

Quamquàm pedagiorum exactiones, tàm iure canonico, quàm ciuili, regulariter meritò sint damnatæ, tanto tamẽ districtius, ne ab ecclesijs, & personis ecclesiasticis talia exigantur prohiberi oportet; quantum, si id fiat, in maioris inde transgressionis reatus incurritur, & offensam euidentiorem, comprobatur, Cũ igitur ecclesiæ, ecclesiasticæq; personę, ac res ipsarum; non solum iure humano, quinimmo. & diuino, à sæcularium personarum exactionibus sint immunes cõstitutionem felicis recordationis, Alexandri Pappæ. IIII. prædecessoris nostri, quæ statuit ecclesias, & personas ecclesiasticas ad pedagia, & guidagia pœnitus nõ teneri, nec ad exibẽdum, vel soluendum taleas pro rebus suis proprijs, quas non causa negotiandi defe-

Clerici iure diuino sunt immunes ab exactionibus secul &c.

runt, vel deferri faciunt, seu transmittunt; volentes propter multorum insolentiam, & abusum, pœnę adminiculo adiuuare; adijcimus, districtius inhibendo. (contraria consuetudine, quorumcunque, quę dicenda est corruptela veriùs non obstante) vt nec collegium; nec vniuersitas; nec aliqua etiam singularis persona, cuiuscunque sit dignitatis, conditionis, aut status, à pręfatis ecclesijs, aut personis, pro personis ipsis, aut rebus prædictis talia exigat, vel extorqueat per se, vel per alium, suo nomine, vel etiã alieno; aut eas ad huiusmodi persoluenda compellat. Qui verò contrafecerint: si personę fuerint singulares; excommunicationis; si autem collegium, vel vniuersitas ciuitatis, castri, seu loci alterius cuiuscunque; ipsa ciuitas, vel castrum, vel locus, interdicti sententias ipso facto incurrant; nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem vel interdicti relaxationem obtineant; donec exacta plenariè restituerint, & de trãsgressione satisfecerint cõpetẽter.

Hodie est in Bul. Cœnę D.

PRAE-

PRAECEPTVM CONCILII Vienēsis, Episcopis impositū, super executione superioris constitutionis, in fauorem ecclesiarum, & clericorum; vt habetur in Clem. de cens. cap. præsenti.

Cap. 14.

PRæsenti constitutione iubemus, vt locorum diœcesani cōtra eos, qui ab ecclesijs, vel personis ecclesiasticis, pro earum rebus proprijs, quas non negotiandi causa deferunt, aut deferri faciunt, vel transmittunt; pedagia, vel Guidagia, suo, vel alieno nomine exigunt, vel extorquent in animarum suarum periculum, & eorū, à quibus ea exigunt, præiudicium, & grauamen; excommunicationis, interdicti sententias à iure prolatas; postquam de his ipsis constiterit, omnino publicent; vel à suis subditis tandiu faciant publicari, donec illi, sic exacta restituerint, & de transgressione huiusmodi satisfecerint competenter.

Clem. de cens.

NOTANDA CIRCA prædicta capitula.

Cap. 15.

PRædicta excōmunicatio, quāuis vigore præfatorū capitulorū sit episcopalis; hodie tamen est Papalis, vt ait Siluester in ver. excom-

Pro Regularibus speciali.

excommunicatio.4. §. 21. & Ioãnes Tab. in ver. excom.5. casu. 19. & Armilla eod. tit. excom. xi. Quia cõtinentur, vt aiunt, in bulla Cœnę Domini. sub illis verbis, vbi ait Papa. Vel qui prohibita exigunt, scilicet, excõmunicamus, & anathematizamus.

ter videas extrauag. Pii V. Dum ad vberes, & extrau. Io. 22 Eug.4 & Iulii 2, in priui. Benedicti nornm.

Reliqua omnia, quę pro libertate, & immunitate ecclesiasticarum personarum faciunt, videas. 96. dist. c. bene quidem, & de const. c. ecclesia, & de immun. eccles. c. non minus, & c. aduersus, & de sent. excõ. cap. nouerit, & Abb. in cap. fin. de vit. & hon. cler. Amplissimè vero videas, pro his omnibus, hodie bullam in Cœna Domini; per quam quidem prædicti fauores augẽtur, & ampliantur, & plurimę doctorum opiniones, restringentes prædictam immunitatem, corriguntur; & è medio tollũtur. Qua in re plurimi hodie doctorum decipiuntur, qui in multis, dum doctrinam communiter scribentium sectantur, incidunt in censuram bullę in Cœna Domini, negligẽtes obseruare, immo etiam legere ea, quæ Romanus Pontifex in prædicta bulla corrigit, aut innouat, vnde prædictam bullã Pontifex ibi appellat paginam excommunicationis, extensionis, reuocationis, innodationis, interdicti, innouationis, protestationis, declarationis, commissionis, præcepti

Error multorũ Doctorũ Nota bene.

cepti, mandati, decreti, & voluntatis; ergo hęc bulla reuocat multa, & innouat plurima. Quæ quidem omnia ſuperius in varijs canonibus contenta, confirmata ſunt hodie per ſacrum Concilium Tridentinum hunc in modum.

Seſſ. 25. cap. 10.

Cupiens ſancta ſynodus eccleſiaſticam diſciplinam in chriſtiano populo non ſolū reſtitui; ſed etiam ſartam tectam à quibuſcunque impedimentis conſeruari, præter ea, quæ de eccleſiaſticis perſonis cōſtituit, ſæculares quoque Principes officij ſui admonendos eſſe cenſuit; confidens eos, vt catholicos, quos Deus ſanctæ fidei eccleſięque protectores eſſe voluit, ius ſuum eccleſiæ reſtitui, non tantum eſſe conceſſuros; ſed etiam ſubditos ſuos omnes ad debitam erga clerum, parochos, & ſuperiores ordines, reuerentiam reuocaturos; nec permiſſuros, vt officiales, aut inferiores Magiſtratus, eccleſiæ, & perſonarum ececcleaſticarum immunitatem, Dei ordinatione, & canonicis ſanctionibus conſtitutam aliquo cupiditatis ſtudio; ſed in conſideratione aliqua violent, ſed vna cum ipſis principibus debitam ſacris ſummorū Pontificum, & conciliorum conſtitutionibus obſeruantiam præſtent. Decernit itaque, & præcipit, ſacros canones, & concilia genera

neralia omnia, nec non alias Apoſtolicas ſanctiones in fauorem eccleſiaſticarũ perſonarum, libertatis eccleſiaſticæ, & contra eius violatores editas, quæ omnia pręſenti etiam decreto innouat, exactè ab omnibus obſeruari debere. proptereaque admonet Imperatorem, Reges Reſpublic. Principes, & omnes, & ſingulos, cuiuſcũque ſtatus, & dignitatis extiterint, vt quò largius bonis temporalibus, atque in alios poteſtate ſunt ornati, eo ſanctiùs, quæ eccleſiaſtici iuris ſunt, tamquam Dei præcipua, eiusque patrocinio tecta, venerentur, nec ab vllis baronibus, domicellis, rectoribus, alijſuè dominis temporalibus, ſeu Magiſtratibus, maximeque miniſtris ipſorum principum lædi patiantur, ſed ſeuerè in eos, qui illius libertatem, immunitatem, atque iuriſdictionem impediunt, animaduertant, quibus etiam ipſimet exemplo ad pietatem, religionem, eccleſiarumque protectionem exiſtant imitantes anteriores optimos, religioſiſsimosque Principes, qui res eccleſiæ ſua in primis auctoritate, ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum iniuria vindicarunt. Adeoque ea in re quiſque officium ſuum ſedulò præſtet, quò cultus diuinus deuotè

Quales olim eſſent Principes in eccleſiam.

exer-

exerceri, & prælati, ceteríque clerici in residentijs, & officijs suis, quieti, & sine impedimentis, fructu, & ædificatione populi, permanere valeant.

CASVS, QVOS EPISCOPI IN SVIS dioecesibus cõsueuerunt sibi reseruare, & pro quibus, & alijs hodie, iuxta cõcilij Tridentini formam, in ecclesijs cathedralibus solent pœnitentiarij deputari, vt patet Sess. 24. c. 8. & c. 6.

Hi sunt, prout elicitur. ex Gloss. cap. si Episcopus. de pœnit. & remiss. in 6. & ex synodo Hildesheimensi cap. 50. suorum statutorum, & prout tradit Martinus de Frias in tractatu suo. cap. 9. & Nauarr. in suo Manuali. Hostien in summa. Guil. Dur. Speculator in suo Repertorio, & D. Anton. 3. par. tit. 1. cap. xi. per totum, & alij.

Cap. 16.

b 1 Absoluere excommunicatos maiori excommunicatione, interdicto, vel suspensione ab homine, vel à iure latis.

b De quibus superius vide 15. lib. 3. & Conc. Trid. sess. 14. c. 7.

Blas-

& Conc. Trid. seſſ. 14. c. 7. c. qui propter hoc peccatum Deus bella, ac peſtes immutit.

c 2 Blaſphemos verè, & perfectè etiam ſemel, vel alios quoſcūque ſi tamē ſint ex conſuetudine. Sed in primo genere, blaſphemia hæreticalis à Doctoribus nuncupatur. Non quidem, quòd quis talis regulariter ſit hæreticus, ſed ſi crederet id, qđ dicit, eſſet verè hęreticus.

Nota quòd blaſphemia vera, & perfecta dicta hęreticalis reſeruata eſt, ſi quis diceret, Deum proditorem, Deum partialem, Deum nō curare de hominibus, Deum neſcire hæc terrena, Deum non poſſe hoc, vel illud facere, ad deſpectum Dei, renego Deum, & huiuſmodi alia, etiam peiora, quæ nefas eſt cogitare, nedum hic recitare, & talibus blaſphematoribus ſeueriſsima pœnitentia iniungi ſolet à pœnitentiarijs, quibus datur facultas.

d Quia ē homicidium.

d 3 Perimens ſtudioſè fœtum ſuum, vel alienum.

e Alicubi ſub pœna excōmu. prohibetur.

e 4 Et retinentes illos in lecto infra. xviij. Menſes, vel aliud tempus a parocho indictum; etiam ſi non fuerint ſuffocati.

f Quia eſt homicidum.

f 5 Opprimētes infantes ex propoſito, vel culpa, & ſeu negligētia in lecto, vel extra

g 6 Homicidas quoſcunque.

g Quia clamat in cœlum.

h 7 Corruptores monialium, & illas in domo recipientes.

8 Et

8 Et quicunque, & quæcunque cum moniali osculo, vel tactu turpiter luserit.

h Quia sunt excómunicati Per se patent.

9 Item ipsas moniales sic peccantes.

i 10 Item moniales egredientes septa monasterij.

i Quia sunt excó munic.

K 11 Hæreticos, & de hæresi suspectos; & illis præstantes auxilium, consilium, & fauorem.

l 12 Falsam monetam fabricantes, vel fabricari facientes, vel illam impendentes scienter.

l Quia est crimen læ læ M.

m 13 Reordinatos, rebaptizatos, vel reconfirmatos scienter.

m Quia sunt irregulares.

n 14 Coniuges machinantes effectualiter in mortem alterius coniugis; etiã si non fuerit mors secuta. & participes; ac dantes consilium, auxilium, & fauorem.

n Quia ẽ homicidium.

o 15 Ingredientes religionem, vel suscipientes ordinẽ sacrum, inuita, vel ignorante vxore iam cognita.

o Quia violãt fides vxori

p 16 Mulieres certò scientes se habere filios ex alio, quàm ex marito, quos credens maritus esse suos, nutrit ex propria substantia, vt suos.

p Hoc furtum est intollerabile.

q 17 Et quoscunq;, vel quascunq; supponentes partum alienum; aut dantes consilium, auxilium, & fauorem.

q Est ĩtollerãda fraus.

r 18 Clericos, vel laicos concubinarios, vel ipsos clericos, si sint in sacris, etiam sim-

r Quia sunt ex-

cõicandi, fornicatio vero in clerico est sacrilegiũ.
s. Quia clamat vindictã.
t Quia sunt irregulares.
u Quia vsurpatur potestas.
Per se patet.
x quia est homicidium, si fructus, sit animatus.
y intellige contra diuites.
z Sim. in ordin. & benefic. sunt excõmun.
b Quia sunt suspecti.
c Quia sunt excõmun.
d Quia sunt excõ

simplices fornicatores. Item participãtes cũ excõmunicatis in cõtẽptũ clauiũ.

s 19 Sodomitas, vel cum bestijs coeũtes, & item inijcientes manus violẽtas in parentes, quiq; eorũ saluti fuerint insidiati.

t 20 Et recipientes ordines sacros sine licentia Episcopis vel eius Vicarij, vel per saltum.

u 21 Cõmutationes votorũ nõ paruorũ.

22 Sacrilegiũ commissum in coitu cum persona sacra tàm actiuè, quàm pasiuè.

x 23 Procurantes sibi vel alteri abortum, vel sterilitatem cum effectu.

y 24 Non alentes filios suos spurios, secretò exportatos ad Hospitale. nisi tamen sint pauperes.

z 25 Vsurarios, simoniacos in quocunque genere, pręterquam mentali tantum.

b 26 Non ordinatos ad sacerdotium celebrantes missas.

c 27 Occupantes beneficia ecclesiastica, vel decimas sine canonico titulo, aut bona ecclesiarum.

d 28 Incendiarios, & exportatores bonorum ecclesiarum, hospitalium, vel piorum locorum. &c.

e 29 Polluentes ecclesiam, maximè consecratam semine, vel sanguine.

f 30 Violantes libertatem, vel immunitatem

tem ecclesiasticam.

g 31 Contrahentes matrimonia in sacris ordinibus.

32 Reuelantes aliqualiter peccatum sibi in confessione detectum, & nominantes personas.

h 33 Sacerdotes, & laicos quoscunq; etiã mulieres, qui aliquid inhonestum, vel scandalosum commisserint circa euchariſtiam, baptismum, altare, chrismа, aut oleum sanctum.

i 34 Sortilegos inuocãtes dęmones, & diuinatores abutentes Eucharistia, chrismate, oleo sancto, aut alijs rebus sacris.

K 35 Et scientes sortilegos, & non propalantes, nec indicantes illos dño Vicario.

l 36 Committentes incęstum in primo, vel in secundo gradu consang. affinit. vel spiritualitatis.

m 37 Dispensare malè ablata incerta, vel etiam certa cum ignoratur cui sit restitutio facienda.

n 38 Baptizantes proprium, vel coniugis filium, pręterquam in casu necessitatis, vel leuantes de baptismo, vel confirmatione in fronte.

o 39 Debitores legatorum ad pias caussas, seu pro anima, qui, cum possunt, non curant satisfacere.

municati.
e Quia est sacri gra- uiss.
f Quia sũt excom. à Papa.
g Quia sũt excõic. per se patet.
g Quia sũt suspecti de hæresi.
i Quia sũt excõcati p Io. 22. & Conc. Late. sess. 9.
K vt talis pestis eradicetur de mundo.
l Quia indignent se cũdi disp.
m Alias nullus fere restituerer.

p 40 Periurios in iudicio, vel actu publico

q 41 Sacrilegos, & fallarios, & item apostatas.

r 42 Curatos concedentes celebrationem nuptiarum, vel consumationem matrimonij, tempore ab ecclesia interdicto.

ſ 43 Raptores virginum, vel quarumcunque mulierum existentium sub potestate, vel custodia alterius, etiã si volentes, & consentientes rapiantur, si verò inuitæ, & per vim, etiam si sub nullius potestate, vel custodia erant; Et stuprum virginis per vim, et sine raptu, cõmittentes.

t 44 Ingredientes monasteria monialium sine licentia superiorum.

u 45 Cõficientes libellos famosos, & illis auxiliũ, consiliũ, & fauorem præstantes.

x 46 Sponsos, vel sponsas de futuro, qui se carnaliter post contracta sponsalia cognouerunt, & hoc non obstante, matrimonium postea contraxerunt cum alio vel alia, in graue damnum alterius, aut qui, falso negata copula carnali, sponsalia separari obtinuerit.

y 47 Mutantes terminos possessionum ecclesiæ.

z 48 Non obseruantes quadragesimam, comedendo carnes, aut lacticinia, item in vigilijs de præcepto, vel in die veneris,

n Quia cõtrahitur aff. spir. & ita imped. Matr.
o Quia sũt tyrãni defunctorũ.
p Quia excedit etiã homicid.
q Apostatæ sunt excommu.
r Quia vsurpatur potestas.
ſ Quia sunt excõmu. per Cõc. Trid.
t Quia sũt excõ, per Cõc. Trid.
u Leges incurũt pœnam capitis. Alias infinitæ fierent fraudes in Mũdo.
y Quia est sacrilegiũ max.
z Quia

ris, aut sabbati, sine legitima causa, & sine licentia Vicarij, carnes comedendo.

b 49 Participantes cum Iudæis in cibo, & potu; aut in lecto; & lactantes pueros Iudæorum, & qui intersunt synagogę eorundem, aut dantes infantem christianum mulieri Hebręæ ad lactandum, & educandum, aut coeuntem cum Iudęo, aut Iudęa, aut quouis, & quauis, alio, vel alia infideli.

c 50 Carnifices, seu lanij, & hospites vendentes carnes, & alia prohibita in quadragesima sine licentia, exceptis deputatis pro infirmis.

d 51 Laruatos in habitu religioso tàm sæculari, quàm cuiusuis ordinis regulari, etiam in habitu monialium.

e 52 Falsarios instrumentorum, & librorum, & quarumcunque litterarum autenticarū, & sigillorum; & illis vtentes.

f 53 Sepeliētes corpora excōmunicatorū, interdictorum, seu vsurariorum in ecclesijs, vel cæmiterijs scienter.

g 54 Eligentes, vel pręsentantes rectores, vel presbyteros in ecclesijs vacantibus sub falso prætextu iuris patronatus sciēter, & ipsos presbyteros talibus electionibus, vel p̄sentationibus scienter cōsentientes, vel se ad beneficia intrudentes.

sunt suspecti, &c.

b Propter periculum &c.

c Vt tollātur abusus, & fraudes.

d Propter honorem gradus ecclesiastici.

e Alias infinita mala, & scandala nascerentur.

f Quia sūt excomm.

g Quia sūt excōicādi per conc. Trid.

h Quia est homicidiũ quantum in se fit.

b 55 Veneficos, aut dantes potiones, vt quis moriatur, vel morbo tabescat, vel mente alienetur, & insaniat, & quicunque dederint consilium, auxilium, & fauorem.

i Quia sũt suspectu, &c.

i 56 Sacerdotes celebrantes contra ritum ecclesiæ quomodocunque.

K Quia est homicidiũ spirituale.

K 57 Presbyterum, cuius negligentia, vel facto, aliquis sine baptismo moritur.

l Quia pœnitentes nõ essent absoluti.

l 58 Presbyteros temere absoluentes in casibus sibi non concessis.

m Propter cõseruanda bona pauperum

m 59 Clericos, vel laicos non reddentes rationẽ administrationis piorũ locorũ, vel aliquo modo retinentes satisfacere.

n Cocub. sunt elicien̄dæ ex oppidis ab episc. per Conc. Trid.

n 60 Concubinas presbyterorum, vel clericorum, vel ipsis in concubinatu auxilium, & fauorem dantes.

Nota Cõseriè.

Et scito quòd ex his casibus ferè omnes declarauit olim Bened. Papa xi. esse reseruatos episcopis, vt patet in illius extrau. Inter cũctas. de priuil. elicitiuè: pro quo vide Silu. in ver. casus. §. 4. Ac scito omne crimen, sacrilegij, & falsitatis ad episcopos pertinere ex antiqua cõsuetudine

Contra admirantes.

Et ne mireris Christiane lector hos casus, quasi multos; quia alia peccata sunt innumera, quæ quotidie in grauem offensam creatoris, & scandalũ proximi, perpetrantur; quæ tamen regulariter minimè sunt

mè ſunt reſeruata epiſcopis, cuiuſmodi ſunt.

Infinitæ fornicationes, & plurima adulteria quantum ad laicos, & item innumera peccata mollitiei, & tactuum, & huiuſmodi, quoad omnes.

Item nullę vulnerationes, nullæ detractiones, & nulla furta, aut latrocinia, præter ſacrilegia, ſun t reſeruata: quæ tamen in mundo ſunt ferè infinita.

Peccatorum mentis nullum omnino reſeruatur, quę tamen innumera ſunt.

Omiſiones item infinitæ ſunt, quarum tamen nulla reſeruatur, niſi caſus. 39:

Violationes dierum feſtorum ſunt grauiſſima peccata, & tamen eorum nullum reſeruatum eſt, quamuis ſub pœna excom. ſint ſæpe comminatæ.

Concupiſcentiæ contra præcepta Dei ſunt infinitæ; tamen earũ nulla eſt reſeruata.

Et reuera, ſi peccata nõ reſeruata hic enarrarentur; certè non eſſent. 60. ſed centies millies ſexaginta.

Præterea ex ſeptem vitijs capitalibus, & ex earum filiabus pauca reſeruata ſunt, reſpectu eorum, quę non ſunt reſeruata, in quibus tamen quotidie mortaliſſimè delinquunt homines.

Et demum tranſgreſſiones votorum, &

id genus alia infinita, non reseruantur, sed confessariorum conscientiæ corrigenda relinquuntur.

QVAE DECLARAVERIT CONCILium Trident. sess. 14. cap. 7. super casuum reseruatione.

Cap. 17.

INitio capituli primo declarat nullius momenti eam absolutionẽ esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem.

Secundò declarat, magnopere ad Christiani populi disciplinam pertinere (quod etiam sanctissimis patribus nostris visum est) vt atrociora quędam, & grauiora crimina, nõ à quibusuis, sed à sũmis dũtaxat sacerdotibus in sua diœcesi absoluantur.

Reseruatio casu habet vim coram Deo.

Tertio declarat hanc delictorum reseruationem cõsonam esse diuinæ auctoritati, & non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere.

Quarto declarat, in articulo mortis nullam esse reseruationem casuum; & quemlibet sacerdotem absoluendi auctoritatem tunc habere: tenentur tamen postea, si superuixerint, se pręsentare, & ea facere, quę iura statuunt, & decernunt; pro vt etiam de

hoc

hoc superius dictum est.

Quod autem absolutio data super casibus reseruatis à non habentibus auctoritatem sit nulla, & nullius roboris, vel momenti; habetur, nedum in præallegato cap. Conc. Trid. sed etiam extra de pœnit. & remiss. cap. omnis vtriusque, & etiam in Concilio Flor. sub Eug. 4. ibi de ministro pœnitentiæ, & in Cathechismo Romano, ibi, de ministro sacramenti pœnitentiæ, & apud D. Th. 4. dist. 1. q. 1. art. 3. sub art. 3. ad primũ, & dist. 24. q. 3. art. 2. sub art. 3. ad primum; & communiter apud Theologos in 4. sent. & ratio eorum est, quia cõfessio non solum est medicina, sed etiã est ad instar actus iudicialis: sententia autẽ (cuiusmodi est absolutio à peccatis) à iudice non suo lata, nulla est, iccirco etiam absolutio tradita super peccatis, aut aliàs super reseruatis, à non habentibus iurisdictionem, est nulla, & cassa.

Cap. 18.

NEc obstant hodie priuilegia quorũcũque regulariũ, quibus olim cõcedebatur facultas absoluendi à casibus reseruatis episcopo, præter quatuor de iure, & quinque de cõsuetudine (vt est videre in extrauag. Bened. xi. inter cũctas de priuil.) *Submonitio.*

immo nec alia priuilegia ſpecialia quibus concedebatur facultas abſoluendi ab omnibus indifferenter, etiam à cenſuris eccleſiaſticis. vt eſt videre in libro priuilegiorum quatuor Mendicantium, & alibi. Pro quo vide Armillam in verbo, abſolutio. §. 26. quia hodie quo ad hunc effectum abſoluẽdi, ſublata ſunt per Conc. Tri. & per Greg. xiij. & ratio in promptu, eſt quia, qui poteſt totum tollere, multo magis partem; ergo multo magis poteſt impedire, ſed epiſcopi poſſunt ad eorum beneplacitum hodie in totum ſuſpendere regulares ab audientia confeſsionum (quod quidem, & ſi poſſunt, non tamen, niſi ex cauſa, deberent facere; quia poteſtas in ædificationem, & non in deſtructionem eis tradita eſt) & item poſſunt ad tempus eos habilitare, & item pro mulieribus tantùm, aut pro viris tantum, aut in loco tali, vel tali tantum; igitur etiã ꝓ talibus peccatis abſoluendis tãtũ, & pro alijs reſeruatis, poterunt eos habilitare, & ſi contrarium dicti habilitati fecerint id nullius erit roboris, vel momenti, Pro hoc vide Do. Sot. 4. ſent. diſtin. 18. q. 4. art. 3, col. 7. ibi quo ergo.

Propter ignorantiam, aut ſcandalũ licitè ſuſp., aut tollitur poteſtas aud. confeſ.

At hodie extat declaratio congregationis Cardinalium, & Greg. Papæ xiij. hic ad verbum poſita per quam quidem omnis difficultas atque diſputatio ſublata eſt.

LITTERAE QVOD REGVLARES non poſsint abſoluere confitentes à caſibus epiſcopo reſeruatis. Cap. 19.

Illuſtriſsime, & Reuerendiſsime Domine.

CVM à ſacra cõgregatione Cardinaliũ, qui prępoſiti ſunt decretis Trid. Conc. interpretãdis, Illuſtriſsima amplitudo tua quæſiuerit, an regulares ex priuilegijs à ſede Apoſtolica impetratis, præſertim autem ex eo, quod nominant MARE MAGNVM, poſsint ĩ ijs caſibus, quos ſibi epiſcopus reſeruauit, abſoluere confitẽtes. Hac de re vbi cõgregatio accuratè egiſſet, deinde ad Sanctiſsimum D. N. retuliſſet, illius Sanctitas, etiam de ſententia congregationis, cenſuit, ex facultatibus per hoc MARE MAGNVM, aliàue priuilegia, regularibus conceſsis, factam eis non eſſe poteſtatem abſoluendi in caſibus ſibi ab epiſcopo reſeruatis. Deus Illuſtriſsimæ amplitudini tuæ perpetuã vitæ trãquillitatem, & incolumitatem largiatur. Romæ die x. Septembris. 1572. Illuſtriſsimæ, & Reuerendiſsimæ amplitudinis tuæ, &c.

De conſenſu Papæ reſpondetur.

Cap. 20.

NEC obstant iterū priuilegia, quo ad hunc effectum, dudum post Concilium Tridentinum concessa Mendicantibus à Pio V. quia Greg. xiij. postea in hunc modum reuocauit.

In tanta negotiorum mole, qua Rom. Pont. asſidue premitur, vix vitari poteſt, ne aliqua interdum exiliant, quibus poſtea recognitis, neceſſe eſt, moderationis remedium adhibere. Cū itaque aliàs fe. re. Pius PP. V. prædeceſſor noſter auditis grauaminibus, quæ Fratrib. ordinum Mendicantiū ab Ordinarijs locorum, & parochialium eccleſiarum Rectoribus multis modis inferri dicebantur, ſuper ſacris concionibus, & lectionibus habendis, confeſsionibus audiendis, pœnitentijs iniungendis, Fratribus ad ordines promouēdis, celebratione Miſſarum, cura animarum, ſacramentorū miniſtratione, ſepulturis, quarta funeralium, legatis, donationibus, eleemosynis, collectionibus; alijsq; huiuſmodi iuribus, nec non decimis, & diuerſis oneribus, ac etiam ſuper ſtatu, & regimine ſanctimonialium ipſis Fratribus ſubiectarū, formatione proceſſuum, cenſurarum publicatione, proceſſionibus, præcedentia, locum acquiſitione, certisq; alijs rebus tunc expreſsis, multa

per quaſdam ſuas litteras pro dictis fratribus nõ modo ſtatuerit,ſed, & quæ iã in Cõcilio Tridẽtino decreta fuerant ad hęc pertinentia declarauerit:multaq; præterea priuilegia eiſdem xvij. Kal. Iunias,Pontificatus ſui anno ſecundo. Et deinde,illa diuerſis ordinibus, &c. conceſſerit. Poſtea, de Vicarijs perpetuis eccleſiarum quæ illis sũt vnitæ &c. decreuerit: Demũ animaduerſo, quòd illa multas lites &c. inter eos, & ordinarios concitauerant, primum illa reſtrinxerit: deinde plenius prouidens priores litteras moderatus fuit, & aliàs inſtar earum conceſſas reuocauit lites ad ſe aduocando. Poſtremo circa confeſſariorum regularium approbationem aliqua declarauerit: Nos hac varietate cognita, & infra. Statuimus, de prædictis, & alijs omnibus litteris, & conſtitutionibus quæ ab eodem prædeceſſore eiſdem de rebus pro quorũcunque regularium, etiam Mendicantium ordinibus,& congregationibus quomodolibet emanarunt,ac omnibus,& quibuſcũque in eis contentis, eam deinceps diſpoſitionem, atque deciſionem pro ſubiecta materia futuram eſſe, quæ ſiue ex iure veteri,ſiue ex ſacris dicti Conc. decretis, ſiue aliàs legitimè antedictarum litterarum, & conſtitutionum editionem erat, & ſi ipſæ

non emanassent, futura fuisset, ad quā dispositionem, & decisionem suumque pristinum statum, illa omnia reducimus. Quinetiam abrogamus omnia irritantia, & alia decreta, & quæcunque alia nostris statuto, ordinationi, & reductioni aduersantia. Decernentes illa pro infectis haberi, Ac omnes lites, coram quibusuis iudicibus &c. motas, necdum decisas, & iam decisas, si modo tractum habeant succesſiuum, & futura dubia quandocunque orientur, ad nos referenda esse. Nec non irritum &c. Dat. Romæ in Pontificatus nosti Anno primo. 1572.

NOTANDVM HODIE PROPTER cap. 15. seſſ. 23. Concilij Tridentini super audientia confeſsionum.

Cap. 21.

PRimo enim dicit, omnes sacerdotes in sua ordinatione accipere poteſtatem abſoluendi à peccatis. Quia in habitu poteſtatem ligandi, & soluendi, non autem in actu recipiunt. Nam deest eis materia, in quam exercere poſsint talem poteſtatē. Cum vero approbantur ab ordinario, consequuntur poteſtatem iurisdictionis, aut saltem si non acquirant nouam iurisdictionem, acquirunt materiam subiectam, se-

cundum

cundum Medinam, quia plebs eis subijcitur, secundum quod superioribus placuerit, & ita sentiunt omnes tàm Theologi, quàm Canonistæ. Est enim forum pœnitentiale, iudicium quoddam spirituale, inter pœnitentem, & Deum.

Secundò decernit, nullum sacerdotem tàm sæcularem, quàm regularem posse alicuius pœnitentis siue laici, siue sacerdotis confessiones audire, nec ad id idoneum reputari, nisi habuerit ecclesiam parochialẽ, aut per examen, seu aliàs idoneus ab episcopo iudicetur, & approbationem in scriptis, quę gratis detur, obtineat. Non obstantibus priuilegijs &c.

Scire debes quantum ad laicos, quod omnes Rectores animarum ante Conciliũ poterant omnes, & quoscunque simplices sacerdotes (non interdictos tamen) etiam regulares admittere ad audientiam confessionum, suæ tamen parochiæ. per cap, omnis vtriusque de Pœnit. & remiss. & quamuis Gloss. huius decretalis. & Gloss. Clem. 1. de priuilegijs, & nonnulli alij iuristæ senserint, parochianos licentiatos à suo parocho non potuisse confiteri, nisi habenti curã animarum, tamẽ Theologi cum praxi in vsu recepta oppositum semper asseruerunt. Nam aliàs sequeretur, quod

Epis-

Episcopi, qui habent à iure licentiam, vt possint sibi eligere cõfessarium in cap. Ne pro dilatione, de Pœnit. lib. 6. non possent eligere quemcunque simplicem sacerdotẽ. Item sequeretur, quod nec confessio Episcopi alicui subdito facta de eligendo Confessarium, & gratia facta à Papa per Bullas cuicunque accipienti, vt possit eligere cõfessarium quem voluerit, foret valida, Quę omnia sunt absurda.

Hodie tamen (& est nouum, ac singulare) vidẽs sancta synodus Tridẽtina, quod parochi plurimi suæ conscientiæ prodigi ad audientiam cõfessionum animarum, & ouium sibi commissarum multos ignaros admittebant, iccirco tẽperauit cap. omnis vtriusque de Pœnit. & decreuit neminem parochorum posse quempiam ad audientiã confessionum suarum animarum eligere posse, nisi talis sacerdos siue sæcularis, siue regularis fuerit ab ordinario approbatus, nempe, aut per collationem ecclesiæ parochialis, aut aliàs per examẽ idoneus iudicet.

Et quidem etiam hodie, vnus parochus non potest confessiones parochianorum alterius parochię audire, nisi aut ab ipsomet Parocho proprio, aut ab episcopo licẽtiã obtinuerit, aliàs absolutio nihil valet.

Alij verò simplices sacerdotes, siue sæcula-

cula-

culares, siue regulares ab episcopo duntaxat per examen, seu aliàs quomodolibet approbati possunt indifferenter ad se confluentes pœnitentes, subditos tamen illi episcopo, sine alia licentia parochorum absoluere, nisi aliud eidem episcopo ordinare visum fuerit. Vt tamen subditi in ecclesiastica disciplina contineantur, bonũ, & laudabile est hunc morem seruare, vt videlicet, vnusquisq; à proprio Parocho (saltem paschæ tempore) licentiam adeundi alios confessarios indifferenter petat, ad quam quidem dandam faciles esse debēt Parochi secundum sententiam Doctorum. Verum tamen bonum esset, vt parochi schedulam factæ confessionis à suis parochianis efflagitarent, quo facilius scirent, vbi pœnitentes quidam nunquam restituētes, aut aliàs nunquam sese à vitijs publicis emēdantes, soleant suas facere confessiones, vt ita instruere possent dicti pœnitentis cōfessariũ, qui eum durius in sequenti confessione increparet, & ad hoc, vel illud agendum, vel corrigendum, vel omittendum obligaret. solēt enim cōfessarij admoniti melius sese gerere erga pœnitentes. Ac item melius, vulnus duplici modo patenter detectum curari consueuit.

Quarto, Notandum tibi erit, quod nec etiam

etiam ſimplices ſacerdotes poſſunt ſe inuicem in confeſsione ſacramentali audire, prout apertè habetur ex citato cap. xv. neque conſuetudo in cõtrarium valeret.cap. Epiſcopus de pœnit lib.6.niſi conſuetudo eſſet nota,& per tacitum cõſenſum approbata à ſuperiore,vt inquit Medina. Cod.de confeſſ. fol. 85. col. Quocirca crediderim ego Rectores Eccleſiarum, ac curatores earum ſe inuicẽ indifferenter poſſe abſoluere in caſibus tamen non reſeruatis. Cœteri vero ſimplices ſacerdotes nequeunt ꝓ abſolutione habenda adire,niſi vel propriũ eorum curatum,vel alium ex ijs,qui ad cõfeſsiones audiendas indifferenter ab epiſcopo fuerint approbati,aut aliquem ex curatis, de licentia tamen proprij parochi. Poſſet tamen, & alicubi forte deberet epiſcopus, aliquot ſacerdotes graues ſeorſum eligere, qui ſoli cęterorum ſacerdotũ poſſent confeſsiones audire, vt vel ſic eos in eccleſiaſtica diſciplina magis continerent. Non tamen eſſet valde reſtringẽda confeſsio, propter ſalutem animarum.

LIBER

LIBER QVINTVS
ET PRIMO DE EXEMPTIONIBVS AB EXACTIONIBVS,

Datijs, Gabellis, Pedagijs, vectigalibus, &c. vtriusq; sexus religiosis personis ordinum Mendicantium concessis per Sanctissimum in Christo P. & D.N.D. Pium Diuina prouidentia PP. V.

PIVS PAPA V. AD PERPETVAM rei memoriam.

Cap. I.

DVM ad vberes, quos sacri mendicantium ordines in agro dominico quotidie faciunt fructus, attentè respicimus, & attentæ considerationis indagine perscrutamur, ipsorum religionis sinceritatem, & voluntariæ paupertatis habitum, in quibus sub humilitatis spiritu deuotum altissimo præstãt famulatũ, Dignũ, quin potius debitũ reputamus, vt illis ea libẽter cõcedamus, p q̃ semotis q̃buslibet grauaminibus, prõptiores eiusdẽ altissimi ĩhærẽãt ser

In fauorẽ omnium clericorũ vide c. Quamquam de cens. in Sexto, & Clem. c. presenti. eod. tit. & Conc. Trid. sess. 25. c. 20. & supra

f. 312. vbi abundè tractatur hæc materia. & Item f. 290. & 312. & 128.

Hasimmunitates ẽt oẽs alii Regulares per sua priuilegia dicuntur habere, vt sunt Benedictini, & etiam per extensionem factâ à Pio V.

Exactiones, datia, gabellæ, pedagia, vectigalia collectæ impositiones, Onera quęcunque subsidium triẽnale, Focu

uitijs. Hinc est, qđ nos volentes eosdẽMẽdicantium ordines, ac dilectos filios eorum fratres, & monachos, cęterasque personas ac etiam moniales quaslibet eiusdem ordinis sub illorum cura degentes specialibus fauoribus, & gratijs prosequi; Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra sciẽtia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, quod ex nũc deinceps perpetuis futuris temporibus, omnes, & singuli mendicantium ordinum huiusmodi fratres, monachi, & dilectæ filiæ in Christo moniales, seu sorores, ac aliæ vtriusq; sexus personæ regulares vbilibet per totum Christianum orbem diffusi, & constituti, illorumq; monasteria, cœnobia, domus, conuentus, ecclesiæ, capellæ, oratoria, & alia loca, etiã vnita, ac membra, & dependentia, nec nõ terræ cultæ, & incultæ, possessiones, prædia, agri, & alia omnia, & singula, mobilia, & immobilia, ac se mouentia, & vbilibet, ac in quibuscunque rebus consistentia bona, nec non eorum in dictis bonis laboratores coloni, arrendatarij, locatarij, & affictuarij, negotiorumq; eorum gestores vniuersi quomodolibet nuncupati, nunc & pro tẽpore existentes in perpetuũ, ab omnibus, & singulis exactionibus, tã vrbanis, quàm

rusticis,

rusticis, nec non datijs, gabellis, pedagijs, vectigalibus, collectis, impositionibus, & oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, ac tàm realibus, quàm personalibus, meris, & mixtis etiam subsidio triennali, & augmento, ac focularibus, equorum taxis, militũq; hospitijs, ac aliàs quibuscunque nominibus nuncupatis, quáuis auctoritate, quomodolibet impositis, & imponendis, & quæ laicis, ac alijs quibusuis quomodolibet imponi consueuerunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcunque mercium, & rerum cuiuscunque generis, vel qualitatis existentium, tàm per mare, & aquam dulcem, quàm per terram, vndecunque, & quomodocunque pro tempore delatarum, nec non animalium quorumcunque mortuorum, & viuorum, & quæ aliàs quomodolibet, & ex quauis causa, ac super quibuscunque rebus, tàm in alma vrbe nostra, quàm extra eam, vbilibet locorũ exiguntur, & in futurum exigentur, nec nõ à contributionibus, & solutionibus, in illis faciendis, ac tàm pro victu, & vestitu, quàm quocunque alio vsu suo tantum, ac tàm emendo, quàm vendendo, & aliàs quomodolibet negotiando, nec non etiam à solutione quadrantis, pro singulis libris carniũ de animalibus, quæ nunc, & pro tempore

cularia, equorum taxę, Militum hospitia.

Exemptio à quadrante carnis p singulis libris carnium.

ex armentis occidi contigerit; nec nō etiā, quæ in suis ædibus prædijs, & possessionibus priuatim detinent, & nutriunt, & à cōtributione sumptuum, ac impensarum, quę aliquando pro pontibus, vijs, aquæductibus, muris, mœnibus, alijsue machinis struendis, & reparandis, seu reficiendis, ac ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcunque fortificationibus nec non etiam aliàs in omnibus, & per omnia, ac tàm in dicta vrbe, quàm extra eam vbilibet, pœnitus, & omnino liberi, immunes, & exempti, ac liberę, & exemptæ, liberaque, immunia, & exempta sint, & esse censeantur, ac pro talibus teneantur, & reputentur, quodq; terrę, agri, & possessiones, & loca aratiua (vt præfertur) in illis, quæ aliquando pro pascuis animalium ad certum tempus reseruantur, nullatenus vnquam comprehendantur, nec comprehendi censeantur, ac etiam monasteria, cœnobia, aliaque omnia regularia loca prædicta, pro quorūcunque militum, tàm equitum, quàm peditum hospitijs, quemadmodum magno cum nostro dolore hucusque in plerisque locis factum comperimus, nequaquam assignentur, nec assignari debeant; Et insuper quòd fructus, redditus, prouentus, introitus, & alia quæcunque bona monaste-

Hic corrigitur l. ad instru ct. cū glo. doct. C. de sacros. eccles. & olim correcta fuit per Auct.

Itē nulla cōmuni tas C. de Episc. & cler. & p eodē faci unt cap. nō minus &c. c. ad uersus. de immun. eccl. & c. [illegible] Quam quam. de

rlorum, cœnobiorum, & aliorum locorũ regularium præfatorum, ab alijs, quam à Syndicis, & procuratoribus, religiosis, fratribus, monachis, & monialibus, illisque personis præfatis exigi, illaque dumtaxat in beneficium loci, vel sustentationem ipsorum religiosorum, fratrum, & monialiũ impendi, nec per alios quoscunque, quouis nomine censeantur, nec in alium, quam præmissum vsum cõuerti, seu impendi possint, neque debeant, nisi de consensu superiorum illius loci, cui data, vel consignata, aut donata fuerint, seu ad quem aliàs spectabunt, nec etiam soli tutores, aut curatores, seu protectores, & alio nomine Sanctesij, aut aliàs nuncupati, de eisdem bonis vllo modo disponere posint; Quodque id ipsum etiam de eleemosynis, oblationibus; & quibuscunque alijs donatiuis intelligi, & obseruari debeat; Apostolica auctoritate, tenore præsentium perpetuo statuimus, ordinamus, volumus, & declaramus. Nec nõ fratres, monachos moniales, ac alias regulares personas eorũq; monasteria, cœnobia, cõuentus, ecclesias, capellas, oratoria, & alia loca, ac terras, possessiones, p̃dia, agros, & bona, nec nõ laboratores, colonos, arrendatarios, locatarios, affictuarios, ac gestores, predicta (vt p̃fertur) libera, immunia, & exem-

cens. in sexto. & cap. fin. de vita, & hon. & alia supe rius dicta.

Cap. 20.

NEC obstant iterũ priuilegia, quo ad hunc effectum, dudum post Concilium Tridentinum concessa Mendicantibus à Pio V. quia Greg. xiij. postea in hunc modum reuocauit.

In tanta negotiorum mole, qua Rom. Pont. assidue premitur, vix vitari potest, ne aliqua interdum exiliant, quibus postea recognitis, necesse est, moderationis remedium adhibere. Cũ itaque aliàs fe. re. Pius PP. V. prædecessor noster auditis grauaminibus, quæ Fratrib. ordinum Mendicantiũ ab Ordinarijs locorum, & parochialium ecclesiarum Rectoribus multis modis inferri dicebantur, super sacris concionibus, & lectionibus habendis, confessionibus audiendis, pœnitentijs iniungendis, Fratribus ad ordines promouẽdis, celebratione Missarum, cura animarum, sacramentorũ ministratione, sepulturis, quarta funeralium, legatis, donationibus, eleemosynis, collectionibus; alijsque huiusmodi iuribus, nec non decimis, & diuersis oneribus, ac etiam super statu, & regimine sanctimonialium ipsis Fratribus subiectarũ, formatione processuum, censurarum publicatione, processionibus, præcedentia, locum acquisitione, certisque alijs rebus tunc expressis, multa

per-

perquasdam suas litteras pro dictis fratribus nō modo statuerit, sed, & quæ iā in Cōcilio Tridētino decreta fuerant ad hęc pertinentia declarauerit: multaq; præterea priuilegia eisdem xvij. Kal. Iunias, Pontificatus sui anno secundo. Et deinde, illa diuersis ordinibus, &c. concesserit. Postea, de Vicarijs perpetuis ecclesiarum quæ illis sūt vnitæ &c. decreuerit: Demū animaduerso, quòd illa multas lites &c. inter eos, & ordinarios concitauerant, primum illa restrinxerit: deinde plenius prouidens priores litteras moderatus fuit, & aliàs instar earum concessas reuocauit lites ad se aduocando. Postremo circa confessariorum regularium approbationem aliqua declarauerit: Nos hac varietate cognita, & infra. Statuimus, de prædictis, & alijs omnibus litteris, & constitutionibus quæ ab eodem prædecessore eisdem de rebus pro quorūcunque regularium, etiam Mendicantium ordinibus, & congregationibus quomodolibet emanarunt, ac omnibus, & quibuscūque in eis contentis, eam deinceps dispositionem, atque decisionem pro subiecta materia futuram esse, quæ siue ex iure veteri, siue ex sacris dicti Conc. decretis, siue aliàs legitimè antedictarum litterarum, & constitutionum editionem erat, & si ipsæ

non

non emanassent, futura fuisset, ad quá dispositionem, & decisionem suumque pristinum statum, illa omnia reducimus. Quinetiam abrogamus omnia irritantia, & alia decreta, & quæcunque alia nostris statuto, ordinationi, & reductioni aduersantia. Decernentes illa pro infectis haberi, Ac omnes lites, coram quibusuis iudicibus &c. motas, necdum decisas, & iam decisas, si modo tractum habeant successiuum, & futura dubia quandocunque orientur, ad nos referenda esse. Nec non irritum &c. Dat. Romæ in Pontificatus nosti Anno primo. 1572.

NOTANDVM HODIE PROPTER cap. 15. seß. 23. Concilij Tridentini super audientia confeßionum.

Cap. 21.

PRimo enim dicit, omnes sacerdotes in sua ordinatione accipere potestatem absoluendi à peccatis. Quia in habitu potestatem ligandi, & soluendi, non autem in actu recipiunt. Nam deest eis materia, in quam exercere poßint talem potestatē. Cum vero approbantur ab ordinario, consequuntur potestatem iurisdictionis, aut saltem si non acquirant nouam iurisdictionem, acquirunt materiam subiectam, se-

cundum Medinam, quia plebs eis subijcitur, secundum quod superioribus placuerit, & ita sentiunt omnes tàm Theologi, quàm Canonistæ. Est enim forum pœnitentiale, iudicium quoddam spirituale, inter pœnitentem, & Deum.

Secundò decernit, nullum sacerdotem tàm sæcularem, quàm regularem posse alicuius pœnitentis siue laici, siue sacerdotis confessiones audire, nec ad id idoneum reputari, nisi habuerit ecclesiam parochialē, aut per examen, seu aliàs idoneus ab episcopo iudicetur, & approbationem in scriptis, quę gratis detur, obtineat. Non obstantibus priuilegijs &c.

Scire debes quantum ad laicos, quod omnes Rectores animarum ante Conciliū poterant omnes, & quoscunque simplices sacerdotes (non interdictos tamen) etiam regulares admittere ad audientiam confessionum, suæ tamen parochiæ. per cap. omnis vtriusque de Pœnit. & remiss. & quamuis Gloss. huius decretalis. & Gloss. Clem. 1. de priuilegijs, & nonnulli alij iuristæ senserint, parochianos licentiatos à suo parocho non potuisse confiteri, nisi habenti curā animarum, tamē Theologi cum praxi in vsu recepta oppositum semper asseruerunt. Nam aliàs sequeretur, quod

Epis-

Episcopi, qui habent à Iure licentiam, vt possint sibi eligere cõfessarium in cap. Ne pro dilatione, de Pœnit. lib. 6. non possent eligere quemcunque simplicem sacerdotẽ. Item sequeretur, quod nec confessio Episcopi alicui subdito facta de eligendo Confessarium, & gratia facta à Papa per Bullas cuicunque accipienti, vt possit eligere cõfessarium quem voluerit, foret valida, Quę omnia sunt absurda.

Hodie tamen (& est nouum, ac singulare) vidẽs sancta synodus Tridẽtina, quod parochi plurimi suæ conscientiæ prodigi ad audientiam cõfessionum animarum, & ouium sibi commissarum multos ignaros admittebant, iccirco tẽperauit cap. omnis vtriusque de Pœnit. & decreuit neminem parochorum posse quempiam ad audientiã confessionum suarum animarum eligere posse, nisi talis sacerdos siue sæcularis, siue regularis fuerit ab ordinario approbatus, nempe, aut per collationem ecclesiæ parochialis, aut aliàs per examẽ idoneus iudicet.

Et quidem etiam hodie, vnus parochus non potest confessiones parochianorum alterius parochię audire, nisi aut ab ipsomet Parocho proprio, aut ab episcopo licẽtiã obtinuerit, aliàs absolutio nihil valet.

Alij verò simplices sacerdotes, siue sæcula-

culares, siue regulares ab episcopo duntaxat per examen, seu aliàs quomodolibet approbati possunt indifferenter ad se confluentes pœnitentes, subditos tamen illi episcopo, sine alia licentia parochorum absoluere, nisi aliud eidem episcopo ordinare visum fuerit. Vt tamen subditi in ecclesiastica disciplina contineantur, bonũ, & laudabile est hunc morem seruare, vt videlicet, vnusquisq; à proprio Parocho (saltem paschæ tempore) licentiam adeundi alios confessarios indifferenter petat, ad quam quidem dandam faciles esse debēt Parochi secundum sententiam Doctorum. Verumtamen bonum esset, vt parochi schedulam factæ confessionis à suis parochianis efflagitarent, quo facilius scirent, vbi pœnitentes quidam nunquam restituētes, aut aliàs nunquam sese à vitijs publicis emēdantes, soleant suas facere confessiones, vt ita instruere possent dicti pœnitentis cōfessariũ, qui eum durius in sequenti confessione increparet, & ad hoc, vel illud agendum, vel corrigendum, vel omittendum obligaret. solēt enim cōfessarij admoniti melius sese gerere erga pœnitentes. Ac item melius, vulnus duplici modo patenter detectum curari consueuit.

Quarto, Notandum tibi erit, quod nec

etiam

etiam ſimplices ſacerdotes poſſunt ſe inuicem in confeſsione ſacramentali audire, prout apertè habetur ex citato cap. xv. neque conſuetudo in cōtrarium valeret.cap. Epiſcopus de pœnit lib.6. niſi conſuetudo eſſet nota,& per tacitum cōſenſum approbata à ſuperiore,vt inquit Medina. Cod.de confeſſ. fol. 85. col. Quocirca crediderim ego Rectores Eccleſiarum, ac curatores earum ſe inuicē indifferenter poſſe abſoluere in caſibus tamen non reſeruatis. Cœteri vero ſimplices ſacerdotes nequeunt ꝓ abſolutione habenda adire,niſi vel propriū eorum curatum,vel alium ex ijs,qui ad cōfeſsiones audiendas indifferenter ab epiſcopo fuerint approbati,aut aliquem ex curatis, de licentia tamen proprij parochi. Poſſet tamen, & alicubi forte deberet epiſcopus, aliquot ſacerdotes graues ſeorſum eligere, qui ſoli cęterorum ſacerdotū poſſent confeſsiones audire, vt vel ſic eos in eccleſiaſtica diſciplina magis continerent. Non tamen eſſet valde reſtringēda confeſsio, propter ſalutem animarum.

LIBER

LIBER QVINTVS ET PRIMO DE EXEMPTIONIBVS AB EXACTIONIBVS,

Datijs, Gabellis, Pedagijs, vectigalibus, &c. vtriusq; sexus religiosis personis ordinum Mendicantinm concessis per Sanctissimum in Christo P. & D.N.D. Pium Diuina prouidentia PP. V.

PIVS PAPA V. AD PERPETVAM rei memoriam.

Cap. I.

DVM ad vberes, quos sacri mendicantium ordines in agro dominico quotidie faciunt fructus, attentè respicimus, & attentæ considerationis indagine perscrutamur, ipsorum religionis sinceritatem, & voluntariæ paupertatis habitum, in quibus sub humilitatis spiritu deuotum altissimo præstãt famulatũ, Dignũ, quin potius debitũ reputamus, vt illis ea libẽter cõcedamus, ꝑ q̃ semotis q̃buslibet grauaminibus, prõptiores eiusdẽ altissimi inhæreãt ser-

In fauorẽ omnium clericorũ vide c. Quamquam de censſ. in Sexto, & Clem. c. presenti. eod. tit. & Conc. Trid. sesſ. 25. c. 20. & supra

f. 312. vbi abundè tractatur hæc materia. & Item f. 290. & 312. & 128.

Has immunitates ẽt oẽs alii Regulares per sua priuilegia dicuntur habere, vt sunt Benedictini, & etiam per extensionem factã à Pio V. Exactiones, datia, gabellæ, pedagia, vectigalia collectæ impositiones, Onera quęcunque subsidium triẽnale, Focu

uitijs. Hinc est, qđ nos volentes eosdẽMẽdicantium ordines, ac dilectos filios eorum fratres, & monachos, cęterasque personas ac etiam moniales quaslibet eiusdem ordinis sub illorum cura degentes specialibus fauoribus, & gratijs prosequi; Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra sciẽtia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, quod ex nũc deinceps perpetuis futuris temporibus, omnes, & singuli mendicantium ordinum huiusmodi fratres, monachi, & dilectæ filiæ in Christo moniales, seu sorores, ac aliæ vtriusq; sexus personæ regulares vbilibet per totum Christianum orbem diffusi, & constituti, illorumq; monasteria, cœnobia, domus, conuentus, ecclesiæ, capellæ, oratoria, & alia loca, etiã vnita, ac membra, & dependentia, nec nõ terræ cultæ, & incultæ, possessiones, prædia, agri, & alia omnia, & singula, mobilia, & immobilia, ac se mouentia, & vbilibet, ac in quibuscunque rebus consistentia bona, nec non eorum in dictis bonis laboratores coloni, arrendatarij, locatarij, & affictuarij, negotiorumq; eorum gestores vniuersi quomodolibet nuncupati, nunc & pro tẽpore existentes in perpetuũ, ab omnibus, & singulis exactionibus, tã vrbanis, quàm

rusticis,

rusticis, nec non datijs, gabellis, pedagijs, vectigalibus, collectis, impositionibus, & oneribus ordinarijs, & extraordinarijs, ac tàm realibus, quàm personalibus, meris, & mixtis etiam subsidio triennali, & augmento, ac focularibus, equorum taxis, militūq; hospitijs, ac aliàs quibuscunque nominibus nuncupatis, quāuis auctoritate, quomodolibet impositis, & imponendis, & quæ laicis, ac alijs quibusuis quomodolibet imponi consueuerunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcunque mercium, & rerum cuiuscunque generis, vel qualitatis existentium, tàm per mare, & aquam dulcem, quàm per terram, vndecunque, & quomodocunque pro tempore delatarum, nec non animalium quorumcunque mortuorum, & viuorum, & quæ aliàs quomodolibet, & ex quauis causa, ac super quibuscunque rebus, tàm in alma vrbe nostra, quàm extra eam, vbilibet locorū exiguntur, & in futurum exigentur, nec nō à contributionibus, & solutionibus, in illis faciendis, ac tàm pro victu, & vestitu, quàm quocunque alio vsu suo tantum, ac tàm emendo, quàm vendendo, & aliàs quomodolibet negotiando, nec non etiam à solutione quadrantis, pro singulis libris carniū de animalibus, quæ nunc, & pro tempore

cularia, equorum taxę, Militum hospitia.

Exemptio à quadrante carnis p singulis libris carnium.

ex armentis occidi contigerit; nec nō etiā, quæ in ſuis ædibus prædijs, & poſſeſsionibus priuatim detinent, & nutriunt,& à cōtributione ſumptuum,ac impenſarum,quę aliquando pro pontibus, vijs, aquæductibus,muris,mœnibus,alijſue machinis ſtruendis, & reparandis, ſeu reficiendis, ac ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcunque fortificationibus nec non etiam aliàs in omnibus, & per omnia,ac tàm in dicta vrbe, quàm extra eam vbilibet, pœnitus, & omnino liberi,immunes, & exempti, ac liberę, & exemptæ, liberaque, immunia, & exempta ſint,& eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneantur, & reputentur, quodq; terrę, agri, & poſſeſsiones, & loca aratiua (vt præfertur) in illis,quæ aliquando pro paſcuis animalium ad certum tempus reſeruantur,nullatenus vnquam comprehendantur, nec comprehendi cenſeantur, ac etiam monaſteria, cœnobia,aliaque omnia regularia loca prædicta, pro quorūcunque militum, tàm equitum, quàm peditum hoſpitijs, quemadmodum magno cum noſtro dolore hucuſque in pleriſque locis factum comperimus,nequaquam aſsignentur, nec aſsignari debeant; Et inſuper quòd fructus, redditus, prouentus, introitus, & alia quæcunque bona monaſterio-

Hic corrigitur l. ad inſtruct. cū glo. doct. C. de ſacroſ. eccles. & olim correcta fuit per Auct.

Itē nulla cōmunitas C. de Epiſc. & cler. & ꝑ eodē facit cap. nō minus &c. c. ad uerſus. de imm. eccl. & c. Quamquam. de

riorum, cœnobiorum, & aliorum locorũ regularium præfatorum, ab alijs, quam à Syndicis, & procuratoribus, religiosis, fratribus, monachis, & monialibus, illisque personis præfatis exigi, illaque dumtaxat in beneficium loci, vel sustentationem ipsorum religiosorum, fratrum, & monialiũ impendi, nec per alios quoscunque, quouis nomine censeantur, nec in alium, quam præmissum vsum cõuerti, seu impendi possint, neque debeant, nisi de consensu superiorum illius loci, cui data, vel consignata, aut donata fuerint, seu ad quem aliàs spectabunt, nec etiam soli tutores, aut curatores, seu protectores, & alio nomine Sanctesij, aut aliàs nuncupati, de eisdem bonis vllo modo disponere posint; Quodque id ipsum etiam de eleemosynis, oblationibus; & quibuscunque alijs donatiuis intelligi, & obseruari debeat; Apostolica auctoritate, tenore præsentium perpetuo statuimus, ordinamus, volumus, & declaramus. Nec nõ fratres, monachos moniales, ac alias regulares personas eorũq; monasteria, cœnobia, cõuentus, ecclesias, capellas, oratoria, & alia loca, ac terras, possessiones, p̃dia, agros, & bona, nec nõ laboratores, colonos, arrendatarios, locatarios, affictuarios, ac gestores, prędicta (vt p̃fertur) libera, immunia, &

cens. in sexto. & cap. fin. de vita, & hon. & alia supe rius dicta.

exempta eiſdem auctoritate, & tenore facimus, ac fore, & eſſe decernimus: Mandātes propterea dilectis filijs modernis, & ꝓ tempore exiſtentibus, cameræ Apoſtolicæ camerario, pręſidentibus, & clericis ac cōmiſſarijs, agentibus, & officialibus quibuſcunque, vt omnibus, & ſingulis, tàm virorum, quàm mulierum monaſterijs, mendicantium ordinum huiuſmodi exiſtentibus ſub ditione noſtra temporali, mediatè, vel immediatè conſtitutis, tantum ſal, quantū pro eorum vſu ſufficerit ſingulis annis, omni dilatione ceſſante, & contradictione remota, contribuere, ac aſsignare, ac contribui, & aſsignari facere debeant realiter, & cum effectu. Diſtrictius etiam in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ac duorum millium ducatorum auri de camera, pro vna baſilicæ Sancti Petri de vrbe, & pro altera medietatibus, ſingulis monaſterijs, & locis præfatis, quæ moleſtari, ſeu perturbari contigerit, irremiſſibiliter applicandorum, pœnis, eo ipſo, ſi, & quoties contrafactum fuerit, incurrendis; inhibentes tàm illis, quàm dilectis filijs legatis, vicelegatis, gubernatoribus, poteſtatibus, datiorum, gabellarum, onerum, & aliorum præmiſſorum exactoribus, conducto-

Tenentur commiſſarij Eccleſiæ dare ſalem Mēdicātibus, &c.

Excōmunicatio latæ ſententiæ.

Pœna 2000. ducatorum.

Toties, quoties contra fit incurruntur iſtæ pœnæ.

Inhibetur exactoribus, & alijs, Datiarijs, con-

ductoribus, & appartatoribus,nec nō quibusuis communitatibus, & vniuersitatibus illarumque officialibus, & personis, alijsq; quibuscunque, ad quos spectat,& quomodolibet spectabit in futurū, quatenus præmissa omnia, & singula inuiolabiliter, & perpetuò obseruent, ac ab omnibus obseruari faciant; neque fratres,monachos,moniales, & alias religiosas personas,aliosque supradictos super præmissis quomodolibet molestent, & perturbent, neque permittant per quoscunque, quomodolibet molestari, seu perturbari. Et si quis cōtradicere, aut quouis modo cōtrauenire præsumpserit, per mandatum executiuū contra ipsum, cuiuscunque dignitatis, status, ordinis,vel præeminentiæ fuerit,ipso facto procedi, & sic per quoscunque iudices, & commissarios, quauis auctoritate fungentes (sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi,& interpretandi facultate) iudicari, & diffiniri debere, ac, quidquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus.

ductoribus, appartatoribus, & cōmunitatibus, ne contra ueniant, &c.

Quocirca venerabilibus fratribus patriarchis, Archiepiscopis,& episcopis,siue eorum Vicarijs in spiritualibus generalibus, nec non dilectis filijs curiæ causarum ca-

Episcopi, & eorum Vicarii debent ob-

seruari facere hoc priuilegiũ inuiolabiliter.

meræ Apostolicæ, generali auditori, ac abbatibus prioribus, præpositis, decanis, archidiaconis, canonicis, & capitulis, ac alijs quarũcũque eccl. prælatis, et psonis, vbilibet, et in qbuscũq; regionibus, terris, & locis, existentibus, ac alijs, ad quos quomodolibet spectat, & spectabit, per præsentes motu simili mandamus, quatenus ipsi, & eorum quilibet per se, vel alium, seu alios, præsentes litteras, & in eis contenta quæcunque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte fratrum, monachorum, monialium, aliarumque religiosarum personarum, præfatorum fuerint requisiti, sollemniter publicantes, illisque in præmisis efficacis defensionis præsidio adsistentes, faciant auctoritate nostra illos, & eorum singulos statuto, ordinatione, voluntate, declaratione, constitutione, deputatione, mandato, inhibitione, decreto, alijsque præmissis, pacificè frui, & gaudere, nõ permittentes eos, desuper per camerarium, præsidentes, clericos, & commissarios cameræ huiusmodi, nec non legatos, vicelegatos, gubernatores, collectores, gabellarios, & exactores prædictos, aut quoscunque alios, ad aliquã solutionem, contributionem, vel præstationem præmissorum, occasione quomodolibet facienda, quouismodo cogi, & cõpelli aut aliàs contra præsentium tenorem

Hoc priuilegium potest solemniter publicari.

Cõtra gabellarios, & alios collectores, aut exactores

quomodolibet molestari, perturbari, aut inquietari; Contradictores quoslibet, & rebelles per prædictas, aliasque oportunas censuras, & pœnas, appellatione post posita, compescendo, ac legitimis, super his habendis, seruatis processibus, in censuras, & pœnas huiusmodi incurrisse, declarando, interdictum ecclesiasticum apponendo, inuocato etiam ad hoc, si opus sit, auxilio brachij sæcularis. Non obstan. fe. re. Bonifacij. PP. viij. prædecessoris nostri de vna, et Cōcilij generalis, de duabus dietis, dummodo vltra tres dietas aliquis auctoritate præsentium non extrahatur; ac omnibus illis, quæ in contrarium per quoscunque officiales, & quosuis alios, ac præsertim per officiales ciuitatis nostæ Bononiæ, & quosuis alios, & adducta sunt hactenus, & deducentur in posterum, ac adduci, & allegari possent, nec non quibscunque litibus, & causis tàm in Romana curia, quàm extra eam, vbilibet, ac coram quibuscunque iudicibus, etiam palatii nostri, causarum auditoribus, ac S. R. Ecclesiæ Cardinalibus super præmissis inter quoscunque quomodolibet pendentibus, ac etiam instructis, & ad sententiam deductis, vel etiam à sententia terminatis nisi

Potest formari processus cōtra eos q non obseruant &c.

Potest poni interdictum cōntra non seruantes hanc Bullam.

in fa-

in fauorem ecclesiæ fuerint, & præsertim quadam lite inter huiusmodi regulares, ac ciues, & communitatem dictæ ciuitatis Bononiæ in Romana curia pendente, quas,& quam, ac omnes processus, & scripturas productas, & producendas, ac registra, & sententias vbiuis comparantes, & latas, ac ferendas ad nos, auocamus, & penitus extinguimus, cassamus, annullamus, & delemus, perpetuūque desuper silentium imponimus; nec non quibusuis Apostolicis, ac in prouincialibus, & synodalibus, concilijs, editis, generalibus, vel specialibus constitutionibus, & ordinationibus, etiam contra exemptos quomodolibet editis, & edēdis; ac etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis, illis, & eorum singulis, sub quibuscunq; tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiā derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus; efficacissimis, ac insolitis clausulis, irritantibusque, & alijs decretis in genere, & specie, etiam motu simili, & certa scientia, etiam cōsistorialiter; & aliàs quomodolibet, etiam iteratis vicibus in contrarium concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus illorum tenores præ senti-

Non obstant aliqua huic priuilegio

ſentibus pro ſufficienter expreſsis habẽtes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus contrarijs quibuscunque, aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſsint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbũ de indulto huiuſmodi mentionem. Dat. Romæ apud Sanctum Marcum ſub annulo Piſcatoris, die vigeſima nona Iulij M.D.LXVI. Pontificatus noſtri anno primo.

Nunquã intelligitur hoc priuilegium reuocatum, niſi mentio de eo fiat de verbo ad verbum.

F. de Torres.
V. Maccharanus.

SVBMONITIO.

QVamquam priuilegia conceſſa à Pio V. ordinibus Mendicantium fuerint per Greg. xiij. in extrau. In tanta, reuocata, & quantum ad alia priuilegia olim dictis ordinibus conceſſa à Rom. Pontificibus, ea reduxerit in eum ſtatum, in quo erant ante Concilium Trid. exceptis ijs, in quibus ei apertè aduerſantur, Non tamen vlla ex parte hoc priuilegium fuit ſublatũ, imminutum, aut alteratum. Et ratio fuit.

Quia

Quia in hisce rebus iurisdictio episcoporum non solum non tollitur, aut minuitur, sed potius confirmatur, consollidatur, ac roboratur.

NOTANDA TEMPORE IVBILEI. Cap. 2.

Vide Bullam in Cœna D.

TEmpore Iubilei, aut similiũ gratiarum, illi, qui publicè non reuocauerint, deleuerint, & cassauerint ordinationes, & decreta edita cõtra libertatem ecclesiasticam, quantum, ad eos spectat, non consequuntur effectum dicti Iubilei, & item debent hoc significare Papæ.

Hoc idem tene de excõmunic. propter indebitam exactionem à clericis in transitu fluuiorum

Item excommunicati, suspensi, et interdicti, vigore Iubilei absoluti, nisi satisfecerint ijs, propter quæ censuræ ipsæ latæ fuerint, reinciderunt, et reincidunt in dies in easdem censuras prout declarauit Pius V. 1568. et Gregor. xiij. 1572. et 1574. in hæc verba videlicet.

Declaramus tamẽ tàm præsentes, quàm alias quascunque super concessione similium, vel dissimilium indulgentiarum à nobis, et predecessoribus nostris hactenus emanatas, et in futuũ quomodolibet emanãdas litteras, Christifidelibus ipsis, nisi in foro conscientiæ, et pœnitentiali tantũ, non autem in foro fori, et contentioso, nisi satis-

ſatisfecerint ijs, propter quæ cenſuræ ipſæ latæ fuerint, nullatenus ſuffragari, eoſdẽque Chriſtifideles illis iuxta huius noſtræ declarationis formam, et tenorem, et non aliter, nec alio modo vti, aut eis ſe iuuare poſſe, et potuiſſe. Quinimmo eos in eaſdem cenſuras poſtmodum reincidiſſe, et impoſterum reincidere. Sicque ab omnibus quauis auctoritate fungentibus cenſeri, et iudicari debere; irritumque, et inane, quidquid ſecus à quoquam quouis prętextu, aut colore, ſcienter, vel ignoranter attentatum forſitan eſt hactenus, vel in poſterum contigerit attentari. Non obſtantibus, etc. 1572. tertio idus ſept. Pont. noſtri anno primo.

NOTANDA SVPER HAC Apoſtolica declaratione. Cap. 3.

PRimo, nota quod iſta reincidẽtia pendet ex cap. eos qui de ſent. excommu. lib. 6. et ita, quod hic docet Papa, non eſt nouum ius, ſed veteris inculcatio, declaratio, et innouatio.

Secundo, collige, multas communitates adhuc remanere interdicto ſubiectas, aut ſaltem in interdictũ relapſas, eo quòd

non

non satisfecerint ijs propter quæ censura hæc in eas lata fuit à iure, vel ab homine. Nam pluribus in locis Italiæ,& extra adhuc remanent aliquæ ordinationes,aut decreta, quorum vigore multi exactores, aut quatreni salis, aut carnis,aut huiusmodi in personas ecclesiasticas,aut etiam pro portu in transitu fluuiorum, vbi talia datia,& pedagia solent incantari, aut aliàs locari, adhuc in eodem officio excommunicationi, & censuris subiecto,& perseuerant. Quia videlicet præfatæ communitates, siue Potestates, consules, gubernatores, & consiliarij, neque etiam tempore Iubilei dictas ordinationes reuocauerint; nec ex eorum archiuijs deleuerint, nec eorum exactoribus, quominus dictas imposterũ exactiones illicitas (etiam ex immemorabili tempore factas) facerent, aut continuarent, minimè inhibuerint, vide gloss. singul. Clē. præsenti, de cens. & remanebis attonitus.

Nota.

Tertiò, nota tales exactores contra personas ecclesiasticas, etiam reincidisse in excommunicationes,& cẽsuras, propter prædicta incursas, nec excusari propter obedientiam, præsertim si se ad illud munus ingesserint; vt inquit Siluester in verbo Gabella; ac scito eos teneri ad restitutionem perceptarum gabellarum, datiorum,

ac pedagiorum, aut huiusmodi illicitarum exactionum, si tamen eorum communitates, aut aliàs domini, aut principes, quacunque fulgeant dignitate, etiam Regali, aut Imperiali, nõ restituerint cum effectu. Nam etiam tales domini omnes incidunt in excommunicationem, si eorum tacito etiam cõsensu præfatæ exactiones, aut potius extorsiones, fiant, aut permittantur, & item tenentur ad restitutionem, non obstãte quauis consuetudine, etiam longissima in contrarium; iuxta cõtenta in cap. Quãquam de cens. lib. 6. & Gab. in 4 dist. 15. & consentit Nauarrus, cum quo de hac re Romæ locutus sum.

Infiniti hodie in hoc peccant.

Nauarrus.

Quartò, scias me semper multum dubitasse, an multi Principes, & etiam Marchiones, ac Duces, & huiusmodi viri magnates (recognoscentes tamen superiorem in temporalibus, & à quibus de iure datur appellatio) receperint vnquam virtutem Iubilei, immo, & remissionẽ peccatorum; Nam, cum non possint præfati principes imponere subditis suis laicis, aliquod nouum pedagium, aut gabellam, neque etiã possint augere antiquam, neque vti valeãt ipsis pedagijs, vectigalibus, aut gabellis, iã olim impositis, aut auctis (nisi ab immemorabili tempore fuissent imposita, aut aucta)

Nota super exactione gabellarum à laicis.

ſum cum Beato Ioanne. Potentes potenter tormenta patientur, & item rectè dicere, væ Mūdo à ſcandalis; & demum cum Paulo Apoſtolo, Radix omnium malorum eſt cupiditas; Vnde miror ego quomodo Principum confeſſarij damnabiliter hanc rem pertranſeant, nam etiam ipſi in excommunicationem incurrunt, ſi contra Bullam in cœna D. tales ſupradictos abſoluant.

Contra confeſſarios principum.

Quintò, Nota quod, ſi quis excommunicatus, etiam Papali cenſura irretitus, cōtenta etiam in Bulla cœnę Domini, aut aliter quomodocunq; cenſuris ſubiectus faciat debitam ſatisfactionem, aut pareat, cui parere debet, iuxta conſilium ſui confeſſarij, prudentiam habentis, non reincidit in poſterum in cenſuras, neq; tenetur ſe apoſtolico conſpectui pręſentare, etiam ſi aliàs, vigore c. eos q. de ſent. excō. adſe p̄ſentādū fuiſſet obligatus; ſi tñ accipiat Iubileū, tunc, quando p̄ tēpore promulgat à Papa.

Sexto, aduerte quod argumentum hic à cōtrario ſenſu nō valet, .ſ. ergo, ſi q̄s ſatisfecerit ijs, p̄p quæ cenſurę latæ fuerint, poterit ēt, ī foro fori frui beneficio Iubilei, nō inq̄ valet, q̄a dictio excluſiua p̄ceſsit, vl3 in foro tātū pęnitētiali. Hinc aūt collige, q̄ ſi quis poſt acceptū Iubileū accuſaretur ſup̄ aliqua incurſa cenſura, non poterit allega-

re gratiam acceptam in Iubileo, sed de iure poterit procedi contra eum, perinde, ac, si nunquam dictum Iubileum accepisset; & proinde noua absolutione in foro fori debebit absolui. De æquitate tamen, mitius cum tali agendum erit, quàm si Iubileum non accepisset. Caue tamen, ne colligas hinc per Iubileum tolli aliquam irregularitatē, et in foro conscientiæ; tū quia irregularitas nō est censura; vt notando. xv. dictum est; tum etiam quia irregularitas nō absoluitur, sed super ea dispensatur; vt patuit superius in forma dispensandi super irregularitate, & hoc bene nota, quia in hoc infiniti pene decipiuntur, & dormitant, damnabiliter oscitantes, nec suæ salutis remedia procurantes.

Feli. c. de his, de accus.

Nota.

Vide pagin. 63.

Postremò (sed hoc incidenter dictū sit) scias, quòd absolutus in Iubileo ab omnibus censuris saltem ad cautellam, eo modo, quo supra dictum est, in Notandis confessario, Notando 7. si posteà, quocunq; tempore cōtingat, eum recordari alicuius criminis habentis annexam excōmunicationem, etiam contentam in Bulla cœnæ Domini, cuius nunquam confessionem fecit in particulari, eo quòd illius oblitus fuerat nō tenetur pro illo peccato adire superiores, quia non censetur amplius reseruatū,

Ange. idē sentit.

nec

nec amplius reuera annexam habet censuram vllam, & hæc est cōmunis Doct. sententia, Et idcircò propter multos casus emergentes, & propter conscientiarum stimulos tollendos, eam memoriæ cōmenda.

Verùm hic timendum est sæpe, vtrum confessarius, saltem ad cautellam pœnitētem ab omnibus censuris (inquantum potest) absoluerit. Quia si ob ignorantiam, aut ob incogitantiam hoc prætermisit, proculdubio pœnitens tenetur absolutionem ab excommunicatione de nouo petere, si cuius peccati habentis annexam excommunicationem tempore Iubilei oblitus nō obtinuit absolutionem, saltem in generali ad cautellam à suo confessario, propterea fugiendi sunt imperiti confessarij, tamquā Iudices, ac Medici periculosi. Et, quoniam ego hunc casum præmanibus sæpe habui, iccirco per viscera Christi eos hortor, & obsecro, vt obseruare velint, quod superius in Notandis confessario, Notando 7. pag. 59. dictū est, Admoneo verò pœnitentes, vt si quandò talis casus eis acciderit, confessarios iuxta omnium opinionem probatos, ac cōueniēter doctos habere cōsueuerint, nō dubitēt se fuisse ab omni cēsura absolutos tempore Iubilei; nec velint timore trepidare, vbi non est timor, satis erit enim

Notandum.

Hortatio.

eo casu oblitum peccatum, suo, aut alteri approbato confessario sacramentaliter reuelare, ac satisfactionem pro modo culpæ suscipere.

DE SIMONIACA prauitate.

Cap. 4.

DE Simonia hæc pauca in generali dũtaxat hic afferrã, & breuiter explicabo. In primis scito, hanc labem esse non modo damnabilissimam, quemadmodum cętera sunt crimina, cum per ea homo in Dei Opt. Max. indignationem incurrat; verum etiam pestilentissimam, simulque periculosissimam in ecclesia sancta Dei. Nam, si fuerit simonia realis in ordine, aut in beneficio commissa, hæc enim sola est censuris subiecta.

Primo, quidem incurritur in letale crimen ab ipso clerico, seu laico:

Secundo, excom. latæ sententiæ cum reseruatione Roman. Pont. nisi in articulo mortis, & tunc quidem, seruatis ijs, quę de iure seruari debent, prout superius dictum est fol. 48.

De sent. excõ. eos qui lib. sexto.

Tertio, priuatio ipsius beneficij ipso facto, etiam in foro conscientiæ, absque alia secuta declaratione, seu condemnatione.

Quarto

Quarto; si ante absolutionē celebretur Missæ sacrificium, incurritur in irregularitatem, quæ quidem (sicut nulla ex alijs) nec Iubileorum vigore potest aboleri; & super tali contracta irregularitate difficillimè Papa solet dispensare.

Quinto, tenetur ad restitutionē fructuū, tanquam iniustè perceptorum, cum non fuerit ingressus per ostium in ouile ouium, & ideo furtum, ac sacrilegium; tales redditus percipiendo, perpetrauerit.

Sexto, est inhabilis in futurum ad habenda beneficia, vt in eo, in quo deliquit, puniatur; & proinde etiam si talis clericus fuerit à censura absolutus, atque secum super irregularitate fuerit dispensatum per sedem Apostolicam, adhuc tamen incapax beneficij existit.

Septimo, cum fuerit deceptor animarum, non habuit potestatem de iure absoluendi pœnitentes sibi subditos in foro pœnitentiali, cum nullum ius in illo beneficio, quod sic adeptus est, prorsus habuerit: ipsi tamen pœnitentes excusantur apud Deum, tum ob ignorantiam inuincibilem; tum etiam per extrauag. Concilij Constant. sub Mart. V. quæ incipit, Ad euitandum.

Deinde ſcias, quod cũ multi ſint caſus, in quibus ſimoniæ vitium tàm in adipiſcendo, quàm in reſignando, ſeu cedendo, ac etiam permutando beneficia eccleſiaſtica, incurritur; iccirco neceſſe erit cuilibet beneficia adepturo prius ſummiſtas in verbo Simonia euoluere, ac item extrauagantem Pij V. quæ incipit, Intolerabilis. Et demũ Nauarri Manuale in verbo Simonia, qui præ alijs non nullos caſus ſimoniacos, in quibus quotidie ferè peccatur, adnotauit. Aliàs, væ tibi ſi in ſimoniæ laqueos incideris; quia non exibis inde, donec reddas vſq; ad vltimum quadrantem.

QVAE STATVIT MARTINVS V. in Concilio Conſtantienſi contra Simoniacos, hæc ſunt.

Cap. 5.

SAcro approbante concilio declaramus, quod ordinati ſimoniacè ab executione ſuorum ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi. Electiones autem, poſtulationes, confirmationes, & quæuis prouiſiones ſimoniacè, eccleſiarum, Monaſteriorum, dignitatum, perſonatuum, officiorum, & beneficiorum quorumcunq; deinceps factæ, nullæ ſint ipſo iure, nullumque per illas ius cuiquam acquiratur, nec promoti, confir-

mati,

mati, aut prouisi faciant fructus suos: sed ad illorum restitutionem, tanquam iniquè ablatorum teneantur percipientes, statuentes insuper quòd dantes, & recipientes, ipso facto in sententiam excommunicationis incurrant, etiam si Cardinalatus præfulgeant dignitate, à qua non posśint absolui, nisi, &c.

Absolutio est papalis.

NOTANDA SVPER HANC constitutionem. Cap. 6.

PRimò nota, quod tantummodo simonia in ordine, & in beneficio hic comprehenditur. vnde alij simoniaci circa ad ministrationem sacramentorum, licet mortaliter peccant, non tamen in excommunicationem incurrunt.

Secundò, scito, hic non comprehendi mediatores in simonia, nec procuratores, sed in cõstitutione Pauli secundi comprehenduntur; vt inferius est videre.

Tertiò, notabis, hic simoniacos pro ingressu Monasterij non comprehendi, sed suo loco relinqui, vt inferius patebit.

Quartò, aduerte, appellatione beneficij etiam Prioratum, Guardianatum, & similia venire, quouis nomine nuncupentur, quæ sunt prælationes, & officia pastoralia

apud Mendicantes: quoniam Monasteriorum, seu cõuentuum sunt electiones, confirmationes, seu prouisiones huiusmodi, quamuis, inter beneficia ecclesiastica cómuniter non computentur.

Digressio vtilima.

Et hinc est, quòd Nauarrus (cuius opinioni ego libenter adhęreo) in cap. 18. q. 2. num. 8. super cap. non dicatis. 12. q. 1. considerans frequẽtatas electiones in Monasterijs esse valde periculosas propter dictæ simoniæ vitium, ac censuras, existimat melius omnino esse, Abbates, ac item ordinum Priores, Generales, atque locales debere esse perpetuos, quam contra: non ita tamen, vt dicti Priores aut Guardiani, aut etiam Abbates, & huiusmodi Prælati inferiores nullo modo debeant in eodem Monasterio perpetuò permanere, sed vt secundo quoque anno aut huiusmodi debeant in aliut Monasterium trasferri: nec itẽ, ita, vt à Monasterij fratribus in prima electione eligantur, sed vt à capitulis generalibus, seu ꝓuincialibus, aut à Patribus diffinitoribus (per secreta tamẽ suffragia iuxtà Concilij Tridentini decretum) habita super eorum vita, & moribus plenissima relatione, tales Abbates, aut priores, aut guardiani creentur, ac postea elapso biennio, aut eo amplius, secundum quòd eis per-

missum fuerit à sede Apostolica, de loco ad locum transferantur. Quanta autem hinc bona consequantur, lege eundem Nauarrum, virum alioqui valde pium, ac doctum, in dicto cap. Nullam &c.

Nauarrus.

QVAE ADDENDO STATVIT Paulus 2. contra Simoniacos in ordine, & beneficio, hæc sunt. Cap. 7.

CVm detestabile scelus simoniæ; &c. & infra. Omnes, & singulas in excõmunicationis, suspensionis, priuationis, & interdicti sententias, censuras, & pœnas, dudum à Rom. Pontificibus latas contra simoniacos (videlicet in ordine, & in beneficio, vt superius patuit) eorum quemlibet tàm occultum, quàm manifestum ipso facto incurrere volumus: & inferius. Statuentes præterea, quòd vniuersi, & singuli, qui quomodolibet, dando, vel recipiendo, simoniam commiserint, aut quòd illa fiat, mediatores extiterint, seu procurauerint, in sententiam excommunicationis incurrant, à qua, nisi à Rom. Pontifice non possint absolui præterquam in mortis articulo constit uti. In extrau. cum De simonia.

NO-

NOTANDA SVPER HANC constitutionem.

Cap. 8.

NOta quòd per istam extrauagantem declaratum est, etiam simoniacū occultum incurrere in prædictas censuras, & pœnas; & additum est, ipsos etiam mediatores, aut procuratores subiacere prædictis pœnis.

QVAE ADDENDO STATVIT Pius V. contra Simoniacos, in extrau. quæ incipit, Cum primum, hæc sunt.

Cap. 9.

ET, vt simoniacæ prauitatis labes prorsus aboleatur, cōstitutiones antecessorum nostrorum contra simoniacos editas, & præsertim Pauli II. inuiolabiliter obseruari mandamus, & delinquentes. tàm in sacrorum ordinum receptione, quàm in beneficiorum exsecutione statutis etiam inferius pœnis nostra auctoritate affici volumus, Quicunque igitur detestabile crimen simoniacæ prauitatis commisisse conuictus fuerit, in consequendis ordinibus, eo ipso sit ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceribus mancipetur.

Qui

Qui dignitates ecclesiasticas simoniacè acquisierit, illis sit ipso iure priuatus,& in futurum inhabilis ad eas, & quascunq; alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium ecclesiasticum simoniacè ademptus fuerit, illis similiter sit ipso iure priuatus,& ad fructuũ omnium, quos perceperit, restitutionem teneatur, & perpetuò sit inhabilis ad ea,& quæcũq; alia beneficia eccl.obtinẽda.

Si quis autem tale crimen sæpe commisisse cõuictus fuerit, præter supradictas pœnas etiam corporaliter puniatur, & ab ordinibus ecclesiasticis degradatus à fideliũ consortio eijciatur. Qui verò ordines, & beneficia contulerint pœnis à iure statutis puniantur, cuiuscunque gradus, conditionis, & dignitatis fuerint, etiam si, &c. Caueant præterea quicunque ne in sacramentorum exhibitione simoniacum aliquid faciant. Alioquin grauissimè puniantur per locorum ordinarios, qui huiusmodi criminis reos maxima seueritate coercere procurent, iuxta concilij Tridentini statuta.

NOTANDA SVPER HANC constitutionem.

Cap. 10.

NOta diligenter quæcunque addidit Pius V. dictis superiùs extrauaganti-

bus

Notabile grauissimum.

bus. Nam præter alias recensitas pœnas, etiam inhabilitatis notam subiunxit, & ita hodie omnes simoniaci in beneficio (non tamen mediatores) sunt inhabiles ad omnia beneficia, prout supra.

Et hoc benè nota, quia nullus ante me hoc adnotauit. Vnde, quod in concilio Tridentino sess. 24. cap. 18. §. caueat in illo casu simoniæ ibi contento, erat canon ferendæ, (dum dicitur, simoniæ in vitiũ incurrant, & absolui nequeant, nisi dimissis beneficijs, & ad alia imposterum inhabiles reddantur) hodie generaliter in simonia, quoad beneficia, factus est canon latæ sententiæ.

QVAE STATVIT VRBANVS V. contra singulares personas aliquid ex pacto dãtes, aut recipientes pro ingressu religionis, hæc sunt. Cap. 11.

SAnè, & infra, Vniuersis, & singulis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Præpositis, & Magistris, nec non Abbatissis, & Priorissis, alijsque Prælatis quouis nomine nuncupatis, & eorũ officialibus, &c. quorumcunque Monasteriorum, domorum, & locorum, quarumlibet Religionum, ordinum etiam militiarum, &c. Districtius inhibe-

hibemus,ne tàm à maribus, quàm à mulieribus religionem eorum ingredi volẽtibus, &c. in earundem personarum receptione, aut ante, vel post illam, quoscunque pastus, prandia seu cœnas, pecunias,iocalia, aut res alias, etiam ad ecclesiasticum, seu quemuis pium vsum alium deputata, vel deputanda directè,vel indirectè petere,vel exigere quouis modo præsumant, sed eas potius cum omnimoda pietate recipiãt, ac in victu, & vestitu, sicut alias personas ecclesiarum suarum,seu Monasteriorum,&c. sincera charitate pertractent. Illa dumtaxat,quæ ipse personæ ingredientes purè,ac spontè, & plena liberalitate, omnique pactione cessante, dare, vel offerre ecclesijs, vel Monasterijs voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi. Sub pœna excõmunicationis latæ sentẽtiæ, si personæ fuerint singulares,tàm dãtes,quàm recipiẽtes; & suspensionis ipso facto incurrendæ, si fuerit capitulum. A quibus non nisi ab Apostolica sede valeant absolui. In extrauag. comm. sanè. De simonia.

NOTANDA SVPER HANC constitutionem.

Cap. 12.

NOta quòd hæc cõstitutio cõprehẽdit omnes, sed in duabus tantùm actio-

nibus, vide licet, indando, & recipiendo.

Hic locus est singularis.

Item nota, quòd, sicut in cæteris simonijs ab ecclesia punitis regulariter requiritur pactio, ita, & in hac, & itá ex pacto tacito scilicet, vel expresso tantummodo dãtes, & accipientes sunt excommunicati, nõ autem, si sine pacto, quantuncunque intentio peruersa adesset.

Tertiò scias hodie per contrarias Romanorum Pontificũ extrauagantes non habere locum hanc constitutionem in Monialibus, quoniam eis ratione dotium præcedente pacto omnia dantur; possent tamen, & ipsæ in hoc delinquere, si videlicet peruersa, & non permissa pacta præcederent.

Quartò, scito, professionem emissam ab huiusmodi excommunicato validam, ac ratam esse, pro quo vide Panor. & Felyn. in cap. Cum illorum. De sent. excom. & Nauarr. in cap. statuimus 19. q. 4. num. 25.

Postremò aduerte, qđ regulariter asserui debere, in simonia præcedere pactum, quia hodie in multis casibus, etiam sine expresso pacto, sed solo nutu, aut subornatione præcedente, in eam incurritur. Quocirca Pius V. in extrauag. Quanta. circa medium, sic ait.

Caueãt autem episcopi, & alij prædicti, itemq; omnes electores, præsentatores, & patro

patroni, tàm ecclesiastici, quàm laici, quicunque sint, ne verbo quidem, aut nutu, vel signo futuri in huiusmodi beneficijs, & officijs successores ab ipsis resignantibus, aut alijs, eorum significatione, vel hortatu designentur, aut de his assumēdis promissio inter eos, vel etiam intentio qualiscūq; intercedat. Cœterum præcipimus, atque interdicimus, ne episcopi, aut alij collatores de beneficijs, & officijs resignandis prædictis, aut admittentium cōsanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacē circuitum multiplicatarum in extraneos collationum, audeant prouidere. Quòd si secus, ac etiam quidquid præter, vel contra formam prædictorum fuerit à quocunque temere attentatum; id totum ex nunc vires, & effectum decernimus non habere. Qui verò contrafecerint, vt in eo, quo deliquerint, puniantur, à beneficiorum, & officiorū collatione, nec nō electione præsentatione, cōfirmatione, & institutione, pro ut cuique competierit tandiu, suspensi remaneant, donec remissionem à Romano Pōtifice meruerint obtinere; & qui talia beneficia, seu officia receperint, eos prædictis pœnis volumus subiacere. Et nihilominus in eos, qui sic suspensi, conferre, eligere, præsentare, confirmare, vel instituere ausi

Nutus & signa.

Nota hāc excommunicationem.

fuerint,

fuerint, excómunicationis, quo ad perſonas, quò verò ad capitula, & conuentus à diuinis ſuſpenſionis ſententias ipſo facto promulgamus. A quibus nullus abſolui poſsit, niſi per Rom. Pontificem, excepto mortis articulo, & c. prohibitione, & litteris noſtris prædictis nihilominus in cęteris omnibus perpetuo valituris, &c. Non obſtantibus, &c. Conſidera etiam hoc idem in Bulla contra confidentias fortaſſe haberi. Pius V. intollerabilis.

Subornatio excómunicata.

Quantum vero ad ſubornationem, ſic ſtatuit Pius V. in extrau. directa ad fratres ordinum Minorum de obſeruantia nuncupatos, quæ incipit. Paſtoralis, &c.

Qui verò in electionibus omnibus, vel ante eas per ſex menſes pro ſe, vel pro alio ſubornauerit, in excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat; a qua, niſi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo, abſolui nõ poſsit; ac voce actiua, & paſsiua perpetuò careat ſubornatus, vel alius etiam pro quo ſubornatio fiet: qui ſubornantem non detulerit, in eandẽ pœnam incurrere cenſeatur. Qui autem ad officium obtinendum quorumuis fauorem extra religionem procurauerit, vltra prædictas pœnas per menſem carceri mancipetur.

EX-

EXTRAVAGANS ITERVM LA ta,& renouata in cõcil. Lateranensi vltimo super modo euitandi excommunicatos, susp. & interd. hæc est. Cap. 13.

AD euitanda multa scandala,& multa pericula, & subueniendum conscien tijs timoratis,constituimus, vt nemo posthac teneatur abstinere, & separare se, neq; euitare communicationem alicuius in administrandis, aut recipiendis sacramentis, aut in alijs, diuinis officijs, aut extra illa ra tione alicuius sententiæ aut censuræ ecclesiasticæ, aut suspẽsionis, aut prohibitionis ab homine, aut à iure generaliter promulgatæ, neque seruare interdictum ecclesiasticum, si illa talis sententia, prohibitio,suspensio, aut censura non fuerit promulgata, & denuntiata specialiter, & expresè à iudice contra certam aliquam personam collegium, vniuersitatem, ecclesiam, aut locum certum, aut certam; neque manifestò constet incurrisse in sententiam excommunicationis, quod nullo modo potest occultari, aut per aliquod remedium iuris excusari. Quia à communione huius volumus, quod separent se, iuxta canonicas constitutiones.

Per hoc tamen non intendimus releuare, neque iuuare sic excommunicatos, suspensos, interdictos, aut prohibitos. sess. xi.

NOTANDA SVPER HANC extrauagantem. Cap. 14.

PRimo scias, hanc constitutionẽ, à pluribus dici, fuisse editam in cõcilio Cõstantiensi sub Martino.V. sed re uera in illo concilio non inuenitur vllo modo registrata, sed in concilo Basiliensi (quod tamen hodie præterquam primas quasdam sessiones, nõ habetur pro authẽtico passim apud doctores) sess. 21. habetur. & quia fuit vsu recepta, iccirco crediderim ego, quòd ante concilium Basiliense fuerit edita à Martino V. & quia iste Pontifex in illo concilio fuit creatus, iccirco à Doctoribus dictum est postea, eam constitutionẽ in concilio Constantiensi factam fuisse; cum super ea re cũ dicto Rom. Pont. patres illius concilij verba fecerint. Veruntamen (quod sciam) nec hodie apparet copia, nec exemplum prædictæ extrauagantis sub nomine præfati Martini. V. & cõcordare videtur Franc. à Vict.

Secundò nota eam, sub ijsdem ferè verbis sicuti hodie impressam habemus, in dicto concilio Basiliensi, fuisse in concilio La

teranensi vltimo renouatam.

Tertiò miror supra modum, quomodo plures doctores, & summistæ ita hallucinati fuerint, aut ita cum saltantibus saltauerint, vt præfatam extrauagantem, de re tam seria tractantem, non sincerè retulerint. Nam concilium exceptionem facit super omni excommunicato notorio, nullo iuris suffragio se viuere valente, & ita omnem notoriè quomodocunque (vt præfertur) excommunicatum, aut aliàs, censuris irretitū tenemus de iure hodie euitare. Ipsi autem præfati doctores tantummodo de percussore clerici notorio exceptionem conscripserunt; & ita prædictæ extrauagātis verba ab aliquibus fortè decepti alterarunt, aut ex inconsideratione, eum qui alterauit, secuti sunt.

Nota bene hunc locum.

Quartò scias, quod non solum de iure, vt superius patuit; sed etiam ex Romanæ Curiæ stylo apparet, omnem notoriè excōmunicatum fore euitandum. Nam in extrauagante Pij 4. edita ad perpetuam rei memoriam super trāslatis, seu Apostatis, post medium. §. cum autem. dum moderatur Bullam Pauli 4. contra Apostatas, inter alias causas, quas adducit ad eam moderandam, hanc etiam subdit, ita inquiens, sicq́; ob earundem litterarum rigorem, ma-

Verba Bullæ.

gnis confusionibus inuoluti, ac miserijs, & calamitatibus oppressi, omnibus remedijs destituti; ac perpetuis censuris innodati, ciboque spirituali, & temporali priuati remanerent, ita, quod vel fame perire. aut in extremam desperationem adduci cogerentur. Alijque Christifideles ob magnam dictorum Apostatarum multitudinem vix eorum conuersationem effugere, & exinde excõmunicationis incursum euadere possent, & propterea, &c. in extrau. sedis Apostolicæ. 1560.

Hic est totus punctus.

Igitur, aut ignoranter hæc verba posita sunt, quod quidem absurdissimum est, aut certè dicendum est, omnem notoriè excommunicatum, qui nullo iuris suffragio possit se tueri, cuiusmodi erant illi Apostatæ, fore euitãdum, & participãtes cum huiusmodi, nisi in casibus permissis fatendum est excommunicationis minoris laqueo irretiri, iuxta præfatam extrauag. Concilij Lateranensis.

Aliud fundamentũ.

Item alio fundamento hæc eadem sententia roboratur. Nam præfatus Pius 4. in Bulla edita ad perpetuam rei memoriam, & subscripta ab omnibus Cardinalibus super reformatione Conclauis in electione Romani Pontificis, quæ incipit, In eligendis, &c. circa finem, sic ait. Et ne dissen-

ſenſionis occaſio, aut ſchiſmatis oriatur, volumus, cenſurarum, & excommunicationum præfatarum, & aliarum quarumcunque prætextu, Cardinales à Pontificis electione actiuè, vel paſsiuè nullo modo excludi poſſe, & infra, Decernentes quoque excommunicationes, & cenſuras ipſas eum ſolum afficere, qui deliquerit, non autem alios, conclaui durante, cum eo conuerſantes, &c. igitur ex his verbis illud idem habetur, quod probare intendimus.

Hic eſt punctus.

Et, ne ſolus videar hoc aduertiſſe, ſcias, quod concilium Bituricenſe in pragmatica ſanctione Gallicana, tit. de excomm. non vitanda, & item Silueſter in ver. excom. quintò, num. 9. & ſupplementum in ver. ſuſpenſio, & Abbas Panor. in Clem. 2. de ſent. excom. & Felynus, vt inferius dicetur, aiunt, omnem notoriè excommunicatum hodie debere euitari, & non reſtringunt hãc partem ad notorium clerici percuſſorem tantummodo, ſicuti malè plures alij referunt, decepti, vt ſupra, ſed ad omnem notorium indifferenter, Hoc idem ſentit Nauarrus in ſuo Manuali; cap. 9. à num. 7. vſque ad 8.

Quintò, nota, ꝙ textus illi, qui declarãt, quandò excom̃. occultus debeat euitari,

& quando non debeat, procedunt secundũ tempus antiquum, & nõ nostrum, propter supra relatam extrauag. ad euitanda: scito tamen semper, quòd etiã hodie à iure excommunicatus, ipso facto afficitur, & inhabilitatur, quo ad eius omnes potentias. absq; alia iudicis declaratione, Felyn. de Rescr. c. Rodul. num. 71.

Sextò, scias ꝙ, excõmunicatus specialiter ob cõtumaciam non comparendi, vel non parendi, antequam declaretur, & denuncietur, non est hodie euitandus, propter verbum, quod sequitur in dicta extrauag. ibi, specialiter, & expressè, quia oportet, eum, qui non est notorius, esse non solum specialiter, sed etiam expressè, idest, nominatim denunciatum; & ita vsus Vrbis, & Orbis habet, & consentit ẽt Nauarrus.

Septimò, scias, hodie propter dictã extrauag. licere orare publicè, pro excommunicato, dummodo non sit denuntiatus, aut notorius. Nec obstat doctrina D. Thomæ, & aliorum Theologorum; quia tunc temporis dicta extrauagans lata non fuerat. Vnde nec sepultura hodie negatur excommunicatis, nisi fuerint notorij, aut denunciati, vt supra. Qua propter tota doctrina Theologorũ tradita olim, super participatione cum excommunicatis, restringitur

D. Thomas.

gitur hodie in duobus casibus tantum, videlicet, ad excommunicatos notorios, & ad denuntiatos, ipsi tamen excommunicati et occulti in nullo releuantur per præfatã extrauag. nec quãtũ ad pœnas spiritales, nec quantũ ad tẽporales, vt superius dictũ est in Notãdis cõfessorũ, pag. 61. Notando xv. vnde psẽtationes ad beneficia eorũ, qui occultè subiacent excommunicationi, etiam hodie sunt ipso iure nullæ, & item electiones, postulationes, confirmationes, institutiones, collationes, prouisiones, & nominationes sunt irritæ. cap. Si celebrat, & cap. Postulasti de cler. excom. vide etiã Felyn. de resc. cap. Rodulphus, num. 71.

Hæc bene nota.

Octauo, aduerte, quod hodie absoluti a suis parochis, aut ab alijs sacerdotibus approbatis excommunicatis (nisi vt supra) nón peccarunt, nec tenentur reiterare confesssiones, sed verè perceperunt ipsum sacramentum, quod tamen olim sic non erat, sed tenebantur suas confesssiones reiterare. quod tamen verum non esset, si tales parochi denunciati essent.

Sed hoc erit discrimen. Quia proprium parochum excommunicatum (nisi in dictis duobus casibus) licebit sine omni peccato inducere, ad quæcunq; sacramẽta ministrã da, alios vero minime, nisi in art. mortis.

Non tamen ego ſentio cum Soto in 4. ſent. qui putat eo in caſu neque ipſos Parochos peccare; nam hoc appertiſsimè repugnat dictæ extrauaganti ſupra relatæ,& itē Felyno in dicto cap. Rodulphus num. 73.

Submonitio. Poſtremo ſcito, hodie licere ſacerdotibus miniſtrare ſacramenta coram excommunicatis, & ligatis; immo, & dare ea excommunicatis occultè, & quando publicè ſe ingerunt cum alijs, vt conſtat ex textu,& affirmat Silueſter.

DVBIVM ARDVVM Cap. 15.

Ed hic vnum dubium, & quidem ſatis arduum ſupereſt declarandum. Num, ſcilicet, catholici Galliæ, & Germaniæ,qui cum hæreticis manifeſtis, immo, & palam ſe tales eſſe aſſerentibus in eorum prouincijs participant in externo conuictu, peccent,atque in excommunicationem minorem incurrant,cum præfati Lutherani, aut Zuuingliani; aut huiuſmodi ſint manifeſtè, & notoriè excommunicati, propter hæreſim notoriam.

Reſpondeo,quod illi nō peccant, & excuſantur propter neceſsitatē; quia ibi adeſt multitudo hæreticorum, contra quos

ecclesia non audet, aut non potest procedere, & iccirco, quod aliàs esset illicitū, fit hac ratione licitum, per Regul. iuris lib. 6.

SENTENTIA FELYNI super dictam extrauagantem in dicto cap. eod. tit. num. 73.

Cap. 10.

SAlua veritate quæ ex originali apparere potest, & salua decisione dominorū curialium; adhæreo secundæ relationi propter duo, Primo, quia notorius excommunicatus, non est necessario denunciandus ꝓ excō. vt paulo supra; ver. limata primo num. 66. & notab. Abb. & Phil. in c. peruenit, il 1. de app. ergo notorius excommunicatus rarò euitaretur. Secundo quia, Nicolaus de Ausmo, & Abbas hoc idem tenent, & profectò numquam vidi rationē concludentem; quare magis debuisset exceptuari casus notorij percussoris, quā alius notorius excōmunicatus. Hæc Felynus.

SENTENTIA ABBATIS super dictam extrauagātem in Clem. 2. de senten. excommunic.

Cap. 17.

ADuerte, quòd hoc vltimum hodie statutum fuit in concilio Basiliensi sess.

20.§. Ad euitandum &c. vt non teneatur quis aliũ euitare in diuinis, vel extra, prætextu excom. aut suspens. aut interdicti, nisi facta per iudicem declaratione; Nisi constiterit, quẽ, in excommunicationẽ incidisse; ita, vt nulla possit tergiuersatione cœlari,&c. vide ibi plenius. HAEC ABB.

SENTENTIA SVPPLEMENTI alias Nicolai de Ausmo super dictam extrauag. in verbo clericus. 5. in fine, ibi, vtrum à fornicario liceat accipere sacramenta, &c.

Cap. 18.

SVper his, & similibus, hodie est facta magna innouatio per concilium Constantiense, & postea per Basiliense, antequam reuocaretur, in quo Basiliensi concilio facta fuit quædam constitutio approbante Domino Eugenio 4. quam, ego extraxi de libro Domini Cardinalis Iuliani tituli Sanctæ Sabinæ, qui vulgariter dicitur Sancti Angeli, qui præfuit dicto concilio, & mihi hanc constitutionem ostendit in camera, & studio suo Florentiæ, die 2. Decembris 1440. Cuius tenor est talis. Ad euitandum, & cap. vt superius dictum est in concilio hodie Lateranensi, ferè de verbo ad verbum, & excipit omnem notoriè

riè excommunicatum, vltra omnem nominatim denunciatum, ſuſpenſum, aut interdictum.

SENTENTIA SILVESTRI IN verbo excomm. V. num. 9. Cap. 19.

SEd in hoc notandum eſt, quòd alium textum huius cōſtitutionis, dicit SVPPLEMENTVM ſe deſcripſiſſe de libro ꝓprio Domini Iuliani Cardinalis, qui præfuit dicto Concilio Baſilienſi, per quē textum excipitur, non ſolum notorius percuſſor clerici. ſed generaliter omnis, notorio facto excōmunicatus, ita quod nulla poſſit tergiuerſatione cœlari, aut iuris remedio excuſari. Quod intellige, etiam ſi non ſit in genere, vel ſpecie denuntiatus, ſecundum hunc textū, & additur, quòd per hęc, Papa, excommunicatos, ſuſpenſos, & interdictos, ſeu prohibitos non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari, & ita etiā refert Panormitanus, & ita etiam dicitur eſſe in vero Regiſtro eius. Et idem concludit dominus Felyn. in cap. Rodulphus, de reſcript. Cauſa vero diuerſarum copiarum, & exemplorum potuit eſſe diuerſitas conciliorum, in quibus de ea mētio facta eſt, & aliquid mutatum. Vnde cōcilium

cilium Basiliense aliqualiter constitutionē Constantiensis alterauit, & huic litteræ videtur standum, vt etiam dicit Felynus. Ita tamen, quod illud, quod dicitur de remedio iuris, non intelligatur solum de remedio vero (quia sic concilium nihil concederet) sed intelligatur etiam de remedio apparenti, & disputatione sustentabili; licet falso. HAEC SILVESTER. Itaq; D. Antoninus fuit in cā, cur Angelus de Clauasio, Caietanus, Summa Armilla, Ac Sotus, & quisquis alius eum secutus fuerit, malè restrinxerint præfatam constitutionē ad denuntiatum solum, & item ad percutientem notoriè clericū: debuerunt enim (vt superius dictum est) omnem, notoriū comprehendere. Propter quorū dicta multos à participatione cum prædictis excommunicatis excusari censuerim.

In Constātiensi de hoc nihil est.

Propria opinio.

Notabile monitum.

Quid fuit in causa cur multi sint hallucinati.

QVANDO INTELLIGATVR ESSE canon sententiæ latæ, & quando ferēdę, & quando, actus nullus, & quando ratus, hæ regule sint. Cap. 20.

1 QVando in Bulla Papæ, aut decreto pontificio, aut conciliari, dicitur sic. ALIQVATENVS, locum

non

non habet, denotat, quòd si actus fiat, erit nullus ipso iure. glos. fin. in cap. præsenti. de sent. excom. lib. 6.

2 Plenissimam firmitatem, &c. denotat ipso iure actum stabilem.

3 Ipso iure, denotat ipsum ius disponens, absque alia infirmatoria hominis.

4 Amittat, Hoc verbum non sonat in præteritum, sed futurum, nisi addatur, ipso iure. Quidquid senserit. Abb.

5 Priuetur, non denotat ipso facto, sed requirit sententiam iudicis.

6 Omnibus modis, denotat, ipso iure.

7 Sub interminatione anathematis, nō denotat ipso iure.

8 Penitus, denotat ipso iure nō tamē semper; propter glos. in cap. Romana. § in Vniuersitatem, de sent. excom lib. 6.

9 Cadat ab omni iure suo, denotat per sententiam iudicis. quidquid senserit Abb.

10 Careat. denotat ipso iure. Sed verbum, cadat, & verbum, perdat, sunt valde dubia apud doctores.

11 Fiat, denotat ipso facto, cū sit præsens imperatiuum, communiter, nisi aliud addatur.

12 Subiaceat; denotat ipso facto. Vnde dū cōc. Trid. sess. 25. c. 9. inqt, subijcitur, nō est canō latæ sentētiæ; sed ferendæ à iudice.

At si

At ſi dixiſſet, ſubiaceant,proculdubio eſſet excommunicatio latæ ſententiæ, ſicut eſt videre 17. q. 4. c. ſiquis. Item cap. quicunque de Hæret. lib. 6. contra eos,qui in eccleſia ſepeliunt hæreticos, vel corũ credentes, receptatores, defenſores, ac fautores eorum.

13 Nullatenus fiat, niſi tali modo. denotat, quòd ſi fiat contrarium, non teneat, & ita actus eſt ipſo iure nullus.

14 Careat viribus, denotat ipſo iure,& idem ſi dicatur, nullas vires obtineat. quia habetur pro priuato.

15 Habeatur pro confeſſo,aut pro cõuicto, pro condemnato, & huiuſmodi, requirunt ſententiam iudicis. Aliqui tamen oppoſitum ſentiunt.

16 Sciat ſe excommunicatum, niſi ſatisfecerit, hæc ſunt verba latæ ſententiæ, in caſu inobedientię.

17 Excommunico te eſt canõ latæ ſententiæ: at ſi dicatur excommmunicationẽ ſe nouerit incurſurum non erit canon latæ ſententiæ, ſed ferendæ.

18 Eo ipſo excommunicationem incurrat, eſt canon l atæ ſententiæ.

19 Præcipimus,& omnino contradicimus ne miſſam cantet, vel huiuſmodi. hæc verba ſunt latæ ſententiæ ſuſpenſionis.

20 In-

20 Interdicimus: eſt canō latæ ſentētię.

21 De iure nō tenet. denotat ipſo iure.

22 Non obtineant roboris firmitatem: ſignificat irritum ipſo iure.

23 Nouerit ſe ſuſpenſum; eſt canon ferēdæ ſententiæ, niſi ex verbis diſpoſitionis conſtet, quòd iudex velit eſſe latæ ſententiæ, quod ſæpe contingit.

24 irritum ſit; denotat nullitatem ipſo iure; vt eſt videre ſeſſ. 25. cap. 6. de electione Abbatum, Prouincialium, Priorum, & huiuſmodi, ſine votis ſecretis, ita vt ſingulorum nomina eligentium nunquam publicentur, & ſeſſ. 22. cap. 4. de prouiſione facta canonico, aut præbendario nō habente legitimam ætatem, ad obeundum onus annexum. & alibi in pluribus locis.

25 Alioquin excommunicatum te eſſe cognoueris; denotat ipſo iure.

26 Noueris te anathemate percuſſum: eſt canon latæ ſententiæ.

27 Nullus ei communicet: eſt canon latæ ſententiæ.

28 Prorſus. protinus. Funditus. ſunt latæ ſententiæ. Item. Mox.

29 Alias poteſtatem tibi noueris interdictam: denotat abdicationem poteſtatis ipſo iure.

30 Nullius ſit roboris, vel momenti: deno

denotat actum esse nullum ipso iure.

31 Sit excommunicatus: denotat ipso facto; sicut etiam si dicatur sit infamis: est latæ sententiæ.

32 Sit anathema maranatha. est canon latæ sententiæ, sicut etiam, cum dicitur, si quis dixerit. &c. Anathema sit,

33 Excommunicationem incurrat, denotat latam sententiam. glos. in Clem. 1. in ver. Incurrant de vsur.

34 Omnino denotat ipso iure, etiam iunctum verbo futuri temporis; licet non semper: vnde emergente casu, vide Felyn. in cap. Rodulphus, de rescrip. num. 16.

35 Sub pœna excõmunicationis prohibemus; non est canon latæ sententiæ.

36 Excommunicentur; de pœnit. & remiss. c. omnis de ijs, qui non confitentur semel in anno. Item dum antiquus canon ait. Qui pertinaciter oderit, excommunicetur. Non sunt canones, latæ sententiæ, sed ferendæ. Hoc idem habetur de subtrahantibus, aut impedientibus decimas sess. 25. cap. 12. & item de concubinarijs sess. 24. cap. 8. ac de venditione iurispatronatus. sess. 25. cap. 9. post medium, vbi sic dicitur, si secus fecerint, excommunicationis, & interdicti pœnis subijciantur. Omnes enim hæ pœnę sunt cõminatoriæ,

Seff. 25.
Seff. 24.
Sess. 25.

non

non autem latæ ſententiæ. Tales denique ſunt illæ pœnæ excommunicationum, vt plurimum, quibus cauetur, ne quis accedat ad crates Monialium; ne quis ſpatietur per eccleſias tempore diuinorum; ne quis ludat ante fores eccleſiæ; ne qua Mulier ingrediatur cancellos altaris, dum diuina myſteria peraguntur; ne quis contrahat matrimonia clãdeſtina. vt eſt etiam illa pœna excommunicationis, ne clerici, aut religioſi interſint agitationibus ferarum, aut taurorum. Pius V. in extrauag. quæ incipit. De ſalute. Et iccirco cauere debet cõfeſſarius, in huiuſmodi, cito ſententiam proferat. Sed exactè verba canonis conſiderare debet, ego enim expertus ſum, multos in hac re fuiſſe deceptos, talis eſt etiam illa excommunicatio, quantum ad dantes, & recipientes, dum quis factus eſt nouitius, &c. prout patet ſeſſ. 25. cap. 16. talis eſt ſuſpenſio, & inhabilitas contra clericos conſentientes quibuſcunque Principibus in vſurpatione bonorum eccleſiaſticorum ſeſſ. 22. c. 11. in fine. quamuis excõmunicatio ſit latæ ſentẽtiæ, talis eſt ſuſpẽſio cõtra Archiepiſ. nõ celebrãtes ſynodũ prouincialẽ tertio quoq; anno, & cõtra Epiſcopos non celebrantes ſynodum diœceſanã quottannis; ſeſſ. 24. cap. 2. itẽ illa ex-

In Synodis diœceſanis.

Pius V.

Deceptio multorũ.

Seſſ. 25.

Seſſ. 22.

Seſſ. 24.

communicationis pœna contra laicos, qui publicè, vel priuatim de fide catholica disputauerint, cap: Quicunque. §. Inhibemus de Hæret. lib. 6. & huiusmodi multa, vt est illa contra mendicantes, recipientes aliquẽ ad professionem ante ætatem ibi præscriptam cap. Non solum, & cap. constitutionẽ de regular. lib. 6. quantum ad excommunicationem, Nam quantum ad suspensionem ipso facto in eam incurratur, & item alia cõtra pronunciantes, seu prædicantes indulgentias indiscretas, Clem. Religiosi de priuil.

De hereticis lib. 6

CASVS DIFFICILLIMVS PRO quarundam timoratarum conscientiarum securitate Romę decisus anno 1575. à RR. PP. infrascriptis, ad instantiã auctoris huis operis, propositus eis in hæc verba.

Cap. 21.

QVæritur, vtrum ille, qui pro suis tantum gerendis negotijs, & non ad instantiam alicuius amici, vendit domum, aut fundum mille aureis, aut huiusmodi, & nõ valens accipere in præsenti nisi quingentos, data dilatione ad triennium, aut eo amplius, conuentionem facit cum emptore, vt

re, vt

re, vt interim ratione fructuum det sibi tot pro centenario, committat vsuram in foro consciẽtiæ, nec ne, si tamen verè transferat dominium dictę domus, aut fundi in dictũ emptorem, ita, vt illis interim pereuntibus, pereant tantummodò, & corruãt emptori, non autem venditori?

Hic casus est quotidianus,

Et itẽ, qđ idẽ est cũ superiore questione.

Vtrum opinio tantummodo vera (in foro tamen conscientiæ) ea sit, quam tuetur Gab. Biel. 4. sẽt. dist. 15. q. 11. cõc. 4. casu. 3.

Summa Sil. ver. vsur. 2. q. 11. & in Aurea Rosa. in q. Imp. casu. 27. & Rosel. vs. 1. §. 47

Diuus Bernard. in suis serm. de cõtract. serm. 42. cap. primo. casu 4. sub finem.

Diuus Anton. 2. parte, tit. 1. §. 20. cap. 7,

Plotus in Repet. l. si quando, C. vnde vi. num. 451.

Abbas in cons. 5.

Et alij Theologi, ac doctores, quos refert, ac sequitur Sil. vbi supra.

Et primò quidem hic casus fuit transmissus ad RR. PP. Iesuinos Pœnitentiarios S. D. N. Papæ apud Sanctum Petrum vt eum examinarent, ac deciderẽt, qui quidẽ, post maturã habitã considerationem, post multos dies, sic congregati responderunt.

Præfatus casus propositus est vsurarius, & bene sentiunt præallegati doctores.

Respõsio.

NOmina autem prædictorum pœnitentiariorum hæc ſunt.

1 Reuerendus pater Lucius de Croce Romanus Theologus.

2 R.P. Vſmarus, Theologus, & Canoniſta.

Hic nuper obiit diem suũ.

3 R.P. Ledeſma Hiſpanus; Theologus, & Canoniſta, qui diu geſsit præfecturam ſtudiorum ſuæ Religionis Romæ, cuius quidem reſponſa omnes admirabantur, & mihi ore ſuo dixit, ſupradictum caſum eſſe vſurarium, ſecundum Doctrinã Sancti Thomæ 2. 2. q. 78. art. 2. ad 7. & ſe admirari, quare Couarru. oppoſitum ſenſerit, & quod æquitas tunc habet locũ, quando non transfertur dominium.

4 R.P. Io. Bap. Coſta Canoniſta.

5 R.P. Nicolaus Lanoia Canoniſta.

6 R.P. Io. Boſeſus Flander Theolog. & Canoniſta.

Hoc ipſum poſt multos dies mihi reſponderunt.

R.P. Leo procurator generalis ſuæ Religionis, ægregius Theologus, & R.P. Egidius Canoniſta, qui ambo dixerunt ſe admirari Couarru. aliter ſentire, & tandem illud idem ſenſit R.P. Parra, qui Romæ caſus conſcientiarum publicè ſolet explanare.

RV-

RVTILIVS BENZONIVS, THEOlogus Basilicæ Vaticanæ, Vir ægregius, & de bonis litteris benemeritus, ad prædictum casum post multos dies sic respondit.

Cap. 22.

IN proposito casu puto venditorem vsuram cõmittere,& in foro conscientiæ ad restitutionem teneri. Cum supponatur dominium rei esse translatum in emptorem,& periculum eiusdem rei ad eundem emptorem pertinere, & nullam considerari posse moram in emptore, neq; vllum interesse lucri cessantis,vel damni emergẽtis,in venditore, cũ vẽditor spõte vẽdiderit,& sponte terminũ ad soluẽdum emptori concesserit; per ea, quæ tradunt doctores allegati, cum quibus etiam concordant summa Rosel. Ver. vsura primo.§.47, & 16. Addit. num. 48. vers. 6. & Armil. ver.vsura.§.15. Idẽ Iacobus Vngarellus in Add. ad Angelicam. Vsura. 1.§. 18. verbo, & de his patet. alalegat Alex.Lõbar. in 4. dist. 15.

MARTINVS NAVARRVS VIR
Insignis, cuius multa, & egregia opuscula,
qualis, ac quantus sit, ostendunt, & itē
Orbi, & Vrbi notissimus, ad quem
ferè omnes, tanquam ad Asy-
lum litterarum, confu-
giunt;
Post multos dies sic respondit.

Cap. 23.

AD primam quæstionem respondeo, in casu proposito vsuram committi, quia ratione dilationis solutionis, accipit aliquid vltra sortem, quod est peccatum vsuræ committere, cap. in ciuitate de vsu. cum concord.

Ad secundā respondeo, primò ꝙ vt responsio ad primam quæstionem sit vera, nō oportet, quòd opinio Angeli prædicta sit falsa; quoniam Angelus loquitur in casu, quo emptor à principio constituitur in mora, & consequenter, quando non datur dilatio ad soluendum. In casu autem proposito palam est emptorem non esse in mora à principio, q̃a datur ei dilatio ad soluēdū.

Secundò, quòd illæ duæ opiniones possunt conciliari, vt opinio Angeli procedat in casu, quo res vēderetur præsente pecunia, nulla dilatione data, & translatis do-
minio,

minio, & possessione per clausulam constituti, quo casu emptor à principio incipit esse in mora soluendi, vt ait Angel. Opinio contraria, quando expressè faciẽdo pacto, vt res detineatur à venditore, donec soluatur prætium, tacitè datur ei dilatio ad soluendum, data in pignus re vendita, & fructibus pro solutione dilata: saluo saniore iudicio.

PLAVTIVS IVRIS V. D. VIR celeberrimus qui Romæ in sapientia publicè legit, quique libros aliquot typis dedit.

Post multos dies sic respondit.

Cap. 24.

HANC Puto tutiorem pro salute animæ, & magis receptam, quam etiam approbat Ambros. Vign. in tract. de Vsur. num. 265. & Corn conf. 59. lib. 3. Soc. conf. 130. lib. 4. Dec. conf. 119. col. 3. & in cap. cum venerabil. col. 6. de excepto. Cagnol. in l. curabit. nũ. 52. vers quinto limite C. de act. ẽp. Laur. Rodulf. in tract. de vsur. q. 55. tutiorem putat. Soc. conf. 103. num. 26. lib. 4. communem dicit. Soc. conf. 88. num. 19. eod. lib. 4.

Item non potest ab initio taxari inte-

resse. certum etiã data mora irregulari. Cagnol. in d.l. curabit. nũ. 54. vers. sed restat.

FRANCISCVS N. DOCTOR,
canonista ægregius,
Post multos dies sic respondit.
Cap. 25.

Obiit diẽ suum.

VIsis, & diligenter discussis illis, quæ hinc inde per doctores adducuntur, vtrinque attestantes de communi; casus iste valde redditur dubius ex æquitate legis curabit C. de action. empt. propter quam Didac. Couarru. vir doctissimus in proprijs terminis voluit pactionem, de qua .s. in dubio, substentari posse. lib. variarum resol. 3. c. 4. num. 5. quam opinionem communem dixit additio, licet mali auctoris ad cons. Deci. 114.

Ego tamen contrariam opinionem, & veriorem, & magis communem, & in foro conscientiæ tutiorem iudico, nec enim video, quomodo tollantur illa obiecta, quòd quis ex re nõ sua fructus capere nõ potest, adeo, vt ipse fructus percipiat, & rei periculum ad alium spectet: ipse verò omnino sit certus de prætio sibi soluendo, præsertim nulla emptoris mora interueniẽte post habitam fidem de prætio, verè enim videtur solummodo contemplatione dilationis tem-

temporis, illa tot pro centenario percipi. Et hoc eo magis, quia in facto præsupponitur venditionem factam fuisse pro suis gerendis negotijs, non ad alterius instantiam; & verisimile est emptorem vendidisse data dilatione, quia non inuenit, qui emeret numerata pecunia, sicq; dilatio nō esset facta principaliter ad commodū emptoris; nec aperitur etiam, an venditor sit solitus negotiari.

Ideo cōtrariā opinionē, qđ cōtractus sit vsurarius, post alios plures tenuit, & cómunem dixit Plot. de in lit. iur § mihi 11. nū. 15. summa Siluest. in ver. vsur. §. 2. num. 11. Abb. cōs. 5. lib. 1. Dec. cōs. 119. nū 7. Armi. cōs. 189. nū. 3. Cagnol. in l. curabit nū. 52. C. de act. ēp. cū. alijs latè adductis p s̃ dictos.

Et hoc pśertim in foro animæ, in quo tutiorē sēp opinionē āplecti debemus Fely. in c. in pńtia nū. 18. de proba. Alciat. de p̃sump. reg. 3. in prin. Et semper in dubio, in foro animę, iudicari debet contractum esse vsurarium. Bal. cons. 453. in fi. lib. 3. Arm. cons. 48. versi. 8.

1 Franciscus Valdeuesia I. V. Doctor excellens Romanus, locūtenēs in ciuilibus Reuerendissimi D. Gubernatoris Romæ.

2 Paulus de Benis Vrbinas I. V. Doctor, & procurator egregius in Romana Curia.

3 Bal-

3 Balduinus Maſſa. I. V. Doct. excellens, & filius olim D. Antonij I. V. Doct. præſtantiſsimi, qui typis multa dedit. Hi omnes, ſeorſum examinato ſupradicto caſu, ſic reſponderunt.

Reſponſio trium doctorum

Vſuram commiti, in caſu propoſito, reſpondendum eſſe arbitror.

Silueſt. in ver. Vſura. 2. §. 2.

Abb. conſ. 5. lib. 1.

Decius con. 119. num. 7.

Aymo. conſ. 189. num. 3.

Cagnol. in l. curabit C. de act. emp. cum alijs infinitis cumulatis per Plot. de in lit. iur. §. 11. num. 15.

Reuerẽdiſsimus D. Epiſcopus Aſaphẽſis Anglus, vir admodum doctus, & in doctrina caſuum cõſcientiæ egregiè verſatus, idem cum ſuperioribus aſſeruit.

Reuerendiſsimus Sacriſta. S. D. N. Papæ, & eiuſdem confeſſarius, Auguſtinus Romanus, Theologus, ex eorum inſtituto, quos Sanctus Auguſtinus Eremitas vocauit, eiſque Regulam tradidit, præfatum Caſũ vſurariã prauitatẽ ſapere, affirmauit.

Nonnulli etiam viri pij, ac docti, quibuſcunq; ego Romæ præfatum caſum cõtuli, idipſum ſenſerunt cum ſuperioribus doctoribus.

Reuerendus Pater Magiſter Sixtus Lucenſis,

censis, ordinis prædicatorum procurator Generalis, excellens Theologus.

Reuerendus Pater Magister Antonius Potius, à Monte Ilcino, ord. Min. conuēt. ꝓcurator Generalis, egregius Theologus

Reuerendus Pater Magister Alexius Stradella Genuensis, ord. Erem. Sancti Augustini procurator Generalis, eximius Theologus, atque acerrimus verbi Dei concionator.

Nunc est episcopus Nepesin.

Reuerendus Pater Magister Io. Baptista Sorianus Neapolitanus ordinis Carmelitarum, egregius, & ipse Theologus.

Nunc est episcopus Vigiliarū.

Qui omnes erant etiam publici lectores sacræ paginæ in almo Romano gymnasio, Sapientia nuncupato. atque item mecum vnà, simulque cum alijs plurimis Theologis Romæ deputati erant ad expurgationem, atque recognitionem librorum indicis in sacra cōgregatione sex illustrissimorum, ac RR. DD. Cardinalium super hoc negotio à S. D. N. Papa deputatorum.

Hi omnes concorditer asseruerunt supradictum casum esse vsurarium conformiter ad præallegatos auctores in initio propositi casus.

ALIO-

ALIORVM SENTENTIA PAVlulum tamen diuersa.

Cap. 26.

ALiqui autem viri grauissimi, ac docti, de quorum numero (vt cęteras eius virtutes, quibus à Deo dotatus est subticeã, ne adulari videar) est ẽt omnigena doctrina insignis Illustriss. ac Reuerẽdiss. D. Paulus Aretius Neap. Patronus meus Cardinalis olim de Plac. nũcupatus, nunc autẽ de Neap. dictus, eiusdẽq; ciuitatis ac diœcesis Archiepiscopus, ac pastor vigilantissimus nuper modestè tñ renitens a S. D. N. Greg. xiij. creatus mẽse Nouembri 1576. aiunt, nõ cõmittere vsuram eũ, qui inpræfato casu, tales cõditiones apponeret, vlȝ.

Primò, vt si fiat pactum, ꝙ loco fructuũ, quos sibi venditor intendit retinere ex re vendita, debeant dari ab emptore quatuor, aut sex, aut decem, numeri aurei, aut tot (secundum quantitatem fructuum retentorum) eo casu non debeat pecunia excedere valorem fructuum communiter percipiendorum. Aliàs illicitus esset contractus; quia haberetur respectus ad pecuniã, nõ autẽ ad fructus qđ quidẽ esset vsuras Vnde, siquis vẽdat domũ valentẽ mille aureis, & consueuerit eã ad summũ locare vigintiquinq;, aut triginta aureis, & huiusmodi, nõ licebit venditori petere ꝓ vsu do

mus ad ratione quinq; pro cetenario, quia haberetur respectus tantummodo ad pecuniã, & nõ ad dictam domũ,& ita esset vsurã, quia vsus domus tanti non valet; sed quanti locatur, debet peti ab eo.

Secũdò, vt hoc pactũ fiat à cõtrahẽtibus in ipsa traditione rei, puta domus, agri, siluæ, aut huiusmodi, nõ autẽ post habitã fidẽ de ꝓtio, alias fœneratitius esset contractus, & ratio est, quia res ipsa sic affecta transit cum tali onere: quod quidem non esset, si post traditionem rei fieret.

Tertiò, vt venditor subiaceat periculis omnibus, si qua euenerint circa dictos fructus, q̃diu eorũ ratione recipit singulis annis dictã pensionẽ, ꝓ rata parte agri nõ soluti. Quocirca, si vno anno tẽpestas, aut turbo oẽs fructus destruxerit, aut si pruina eos decoxerit, aut si repentinus casus belli, pestis, aut fluminis, aut huiusmodi ingruerit, aut generaliter quis cęlo inquietior status acciderit, ꝑ quẽ fructus ꝓdicti extinguãt, nõ poterit licitè illo anno, dictus venditor aliquid pẽsionis ꝓ fructibus recipere; Cũ nulli extẽt fructus: At si ꝓcella, aut grãdo, nõ in totũ, sed in parte fructus tollat, ẽt ad ratam debent fructus vẽditori perire. Qui verò oppositum faceret, vsuram cõmitteret; quia signum est, quòd ad ratam prætij non soluti, & non ad dictos fructus

reſpectum habet, quod quidem omnes abhorrent doctores. Et hæc opinio plurimũ mihi arridet, Et neminem vnquam taliũ ſic contrahentium condemnarem, cum valde rationi, & æquitati conſona eſſe videatur; ſed neſcio, an ſic conſueuerint homines inter ſe contrahere. Et vtinam ſaltem de cœtero hunc in modum ſuos diſcat mũdus celebrare contractus.

Probatio. Quia eo caſu venditur res; ſeu proprietas; non autem fructus, quia propter non ſolutam pecuniam retinentur in ipſa traditione rei, apud venditorem, & ſeparari poſſunt à proprietate ſecũdum D. Thom. 2. 2. q. 78. ar. 1. in corp. & ſecundum Tabienam in ver. vſur. Nam res, & ius in re poſſunt ſeparari, & ita alterum ſine altero emi ac vendi poteſt, vt patet in l. cẽſibus, & in vſufructu. Prædicti autem fructus retenti poſſunt locari emptori, pro tali, ac tãta penſione, ac præſtatione pecuniæ vſque ad tot, vel tot annos, quandiu durauerit dilatio conceſſa à principio. Et propterea obligatus erit talis vẽditor ad exonerationem mercedis, ſi res locata periret, vel aliter (vt dictum eſt ſupra) conductor damnum pateretur, & non poſſet fructus illo, vel alio anno percipere vt l. ſi vno. §. item cum quidam, & ibi plenè per Bart. & doct.

ff. loca-

ff. locati, & in l. ex conducto. §. si vis tempestatis, & in . § sed, & si Labeo, & in l. si merces §. vis maior eod. tit. & cap. propter sterilitatem. extra de locat. & ibi per canonistas cum similibus.

MODVS REFORMANDI SVPRAdictum contractum, quando videlicet fuit ab initio translatum totum dominium, cum pacto, &c.

Cap. 27.

MOdus autem rectè, ac licitè contrahendi in præfato casu à tot, tantisq; viris superius examinato, hic erit.

Apponatur hæc particula in ipso contractu, videlicet. Dominus. N. dat, tradit Domino N. domum, vel agrum talem pro prætio, &c. soluendo hinc ad tres annos, &c. vel, &c. ita tamen quòd non intelligatur esse translatum dominium in dominũ N. emptorem nec illius periculo subiaceat dicta domus, aut ager: donec, & quousq; soluerit dictum prętium in dicto termino trium annorum.

Pro fructibus autem dictæ domus, aut agri, qui sibi venduntur pro hoc triẽnio secuturo, aut huiusmodi, dabit. N. tria, quatuor aut quinq; nummos aureos, aut huiusmodi (secundum ratam fructuum) singu-

lis

lis annis, aut saltem dabit dimidium fructuum, aut huiusmodi (secundum morem patriæ) ratione locationis sibi ad dictum triennium factæ.

Interim autē promittit dictus venditor N. se non retractaturum aliquid eorum, quæ hic promisit, etiam si ante dictum terminum solutionis, & translationis dominij, dicta domus, aut ager in prætio crescerent, aut diminuerentur.

Submonitio notariis.

At nota, quòd oportebit Notarios eo casu dimittere hæc eorum vsitata verba videlicet, & quia inconueniens est, vt quis gaudeat re, & prætio, iccirco loco, & scontrò fructuum, rei. (nisi à venditore retentum fuerit dominium totius, aut ratæ partis agri, aut domus, non solutæ, vt supradictum est.) etiam si dicatur loco interesse lurci cessantis, aut damni emergentis, quia talia verba regulariter non iustificant hunc supradictū contractū, vt ēt sentit Couarru.

Submonitio.

Caueat autem vēditor ne habeat respectum, aut oculum ad pecuniæ quantitatem, quia esset, fraus in foro conscientiæ; & ita periculum animæ.

ALIVS

ALIVS MODVS REFORmandi dictum contractum. Cap. 28.

POsset etiam ipse venditor transferendo dominium, vendere suam possessionem, aut domum, & nullam dare dilationem ad soluendum emptori: sed concedere illi ad censum ipsam pecuniam totam, vel residuam numerandam ab emptore, & ita obligare ipsum emptorem ad soluendum tot pro centenario, secundum approbatum morem patriæ, & hoc ratione census propter fructus agri, vel domus, emptos; idest loco talis, & tantæ partis fructuum, inde singulis annis percipiendorum, qui eo casu nomine pecuniæ designantur, & nominantur. cap. totum 1. q. 3.

Deberet tamen eodem tempore fieri alius contractus, scilicet, censualis, conformiter ad bullam Pij V. Nec licebit eo casu vnquam venditori repetere dictam pecuniam non solutam, sed nomine census, ab emptore retentam. aliàs esset vsura; licebit tamen ipsi emptori quandocunq; voluerit retrocedere ipsam pecuniam, quia sic erit vera retrouenditio dicti census. Tandem debet vterque habere intentionem emendi, & vendendi dictum censum. aliàs

Submonitio,

proculdubio in foro conſcientiæ apertiſsimè erit vſura, quæ quidem ſemper accidit in cenſibus, vbi præfata non adeſt intentio ſaltem verè emendi. vnde qui cenſus creant, debent ſibi antea bene conſulere, an ſcilicet vterque veram habeat intentionem, vt ſupra.

ALIVS MODVS REFORMANdi prædictum contractum ſecundum Bar. Cepol. & Gab. Biel. Cap. 29.

BArtholomæus Cepolla in lib. Cautelarum, 125. cautela, docet modum reformandi prædictum contractum ſic inquiens. Qui vult vendere fundum ruſticum. vel Vrbanum, & emptor non vult nec poteſt ſoluere prætium incontinenti, ſed ad terminum, quæ cautela poterit adhiberi venditori, vt durante termino ſolutionis faciendæ, venditor fructus rei venditæ percipere poſsit, licet aliàs non poſsit percipere, vt l. Iulianus. §. ſi fructibus. de act. emp.

Primus inquit modus olim tempore digeſtorum ſic erat, venditor ſimul, & ſemel vendebat fundum, & eundē locabat emptori certo prætio; donec prætium ſolutionis

nis solutum esset, sed inquit, modus hic est vsurarius: quia ex quo erat res vendita,& habita fides de prætio,& tradita, trãslatum erat dominium in emptorem, vt l. in traditionibus C. de pact.& inst. de rerũ. diuis. §. per traditionem, & ideo de re sua pensionem soluere non tenetur, & si solueret, esset vsura. Hæc ille.

Secundus modus est, vt tu vendas pro indiuiso tantam partem rei, quanta capit prætium, quod soluitur, & aliam partem retineas, & protesteris, quòd non intelligatur esse translatum dominium aliquod in emptorem, & illam partem locabis eidem, cum pacto, quòd quandocunque dabit tibi residuum prætij, habeatur pro vẽdita, vel quod tenearis illi facere instrumẽtum venditionis, vel potes ei dictam partẽ non venditam locare ad partem, tanquam colono partiario. Hæc ille. & quidem conformiter cum superiori modo.

Gabriel Biel. in 4. sent. dist. 15. q. 11. conc. 4. casu 3. loquens in simili casu, inquit, quod, si vendens reseruaret sibi dominium possessionis venditæ, & etiam periculum eius, vsque ad solutionem eius, & hoc deduceretur in pactum tempore contractus, sic fructus posset facere suos, tunc contractus ille magis sortiretur naturam

Gabrile. Biel.

locationis, quàm venditionis Hæc ille, & quidem conformiter etiam ipse, cum superiori modo.

REFORMATIO CONTRACTVS secundum recitatam opinionem Illustrissimi, & Reuerendiss. D. Cardinalis de Neapoli nuncupati, Pauli de Aretio &c.

Cap. 30.

QVoniam secundus modus dicendi, in supradicto casu, hic fuit, videlicet, vt possit fieri venditio rei cum retentione fructuum, sine translatione dominij eorũdem; & ideo cum subiectione periculorũ, in ipsa tamen traditione rei, iccirco contractus iam celebrati ita, poterunt reformari, videlicet apponendo clausulã in contractu, aut protestando, de stãdo periculis, & damnis, si qua euenerunt, vel euenerint circa fructus perceptos, vel pcipiẽdos, &c.

AN HI, QVI ELAPSIS TEMporibus, contraxerunt alio modo, quam hic supra dictum est, teneantur restituere fructus perceptos, tanquam vsurarios? Cap. 31.

REspondeo, quòd non tenetur, nisi ad reformationem prædicti contractus

nem

nempe addendo ſupradictam particulam hoc modo. Ita quod non intelligatur trãſlatum eſſe dominium, donec, & quouſque &c. niſi ad tempus, pro rata ſolutionis dicti agri, domus, aut huiuſmodi. Et ſi ipſi emptores noluerint dictos contractus reformare, ſatis erit ipſi vẽditori, quod proteſtetur de hac re, coram ſuo emptore, & fiat inſtrumentum, aut aliàs publica fides per manum Notarij, &c. Quia propter huiuſmodi autenticam fidẽ habebit emptor actionem contra venditorem, ſiquid periculi ſibi eueniret in re empta, ante terminũ ſolutionis, ſeu numerationis prætij.

Quod autem non teneatur reſtituere dictos fructus, ratio eſt; quia non modo fuerunt in bona fide, & ignorarunt modum, & formam licitè contrahendi in ſupradicto caſu (quod tamen non ſufficit, niſi quantum ad excuſandum à peccato, ſi ignorantia fuit inuincibilis, ſecundum Diuum Antoninum, 2.p. tit. 1. cap. 7.§.36. in fine) ſed etiam, quia adhuc hodie dictus caſus. præ alijs omnibus verſatur in conflictu opinionum, apud canoniſtas. vt eſt Couarru. Gozad. Anton. Gab. & alij, diuerſis tamen vijs incedentes; quibus tamẽ, præter alios ſupradictos, contrarius, eſt Paul. de Caſt. in l. Iulianus.§. offerri.ff.de act.

Paul. de Caſt.

Intellectus l. curabit.

act. emp. vbi inquit l. curabit intelligi debere tunc, quando non est translatum dominium, ac proinde non est habita fides de prætio soluendo, quamuis res vendita sit tradita, & idem probat per l. sicuti emptio.§. vlt.ff. locati vbi ex eo, quod venditor dominium nōdum transtulerat in emptorem, sed solum detentionem rei, potuit sibi pensionem, locationis titulo stipulari, interim, dum prætium solutum nō fuerit.

Submonitio.

Animaduertas, autem,quod hoc totum intelligo, quando intentio fuit recta à principio, & non deprauata. quia, siquis vendidisset domū mille aureis,vt plus pensionis reciperet ex retenta pecunia ratione vsus domus, quàm consueuerit recipere ex locatione domus, tunc profectò, talis cōuincitur habuisse respectum ad pecuniam, non, autem ad domum. & ideo, aut contractus erit fœneratitius, aut saltem iniustus ex ea parte, qua pensio soluenda superat locationem, & vsum præfatæ domus, si tamen in conflictu opinionum (vt dictum est) versatus fuerit supradictus contrahens.

QVI-

QVIBVS MAGIS STANDVM SIT in decisione casuum vsurarum, Theologis, an Canonistis? Cap. 32.

RESpondet Diuus Thom. in quolibetis, quod Theologi priore loco, & magis proprie pro foro conscientiæ habēt decidere casus vsurarum; & concordat Siluester in ver. vsur. 1. & Tabiena in ver. vsur. in princ. Sanct. Anton. 2. p. tit. primo. cap. 7. §. 4. & Anton. de But. Canonista. Quidquid dixerit Ancharanus, & post eum alij; quia magis credendum est Diuo Thomæ, cuius doctrinam Vrb. v. veridicam, & catholicam esse dixit, & item cui Christus oranti dixit; Benè scripsisti de me Thoma; quàm mille Ancharanis, aut huiusmodi alijs. Caue ergo ne decipiaris candide, ac Christiane lector, & præ omnibus tanquam venenum, dictum Cephali in cons. 227. num. vlt. euita. Hic enim, ibi non erubescit asserere, quòd non appelletur vsura, illa, quæ communiter reputatur licita; Quod tamen falsissimum est, erroneum, ac scandalosum, ne dicam hæreticum.

Contra Anchar.

D. Tho.

Contra Cephalū.

FINIS.

EXCOMMVNICATIO ſupplenda, vltimò reperta.

CONTRA omnes, & ſingulos cuiuſcunq; ſtatus, ordinis, gradus, & conditionis, eorumq; ſocios, cóplices, familiares, & ſequaces, qui alumina ex Turcarum, aliorumue infidelium partibus ad partes Chriſtianitatis conducunt, ſeu códuci faciunt, aut conducta, & adducta vendunt, emunt, laborant, ſe in illis, vel circa ea, etiam aſſecurando naues, & alumina ipſa, ſeu aliàs de illis quomodolibet ſe immiſcent. Iul. 2. Paul. 3. Iul. 3. & Pij. 4. in extrauag. ex apoſtolicæ. cum aggrauatione, & reaggrauatione, & æterna maledictione. cum in capacitate ad omnia, etiam ad teſtamenta. cum interdicto ipſo facto contra Ciui-

tates , caſtra , & Villas, ſi poſt terminum vnius diei ab habita notitia qualicũq; de ſupradictis emẽtibus &c. non eos eiecerint de locis ſuis , & eſt Papalis abſolutio harum cenſurarum.

Item contra dominos locorum , & officiales &c. qui ſupradictos omnes infradictum terminum non eiecerint vel eijci fecerint , & eſt epiſcopalis abſolutio . ibidem .

Item contra qualeſcunque perſonas, quę cum ſupradictis conuerſationem, commercium , aut negociationem aliquã habuerint , & eſt epiſcopalis abſolutio . ibidem .

F I N I S.

Laus Deo.

INDEX
CERTISSIMVS ET COPIOSISSIMVS SINGVLA TOTIVS OPERIS LITTERARVM ORDINE COMPLECTENS.

tem-

Apostoli-

Beghing

possunt

Canti-

Censura

coiens

Concilium

Ee etiam

nat

Corpus

D

E

Ecclesia-

multorum

Octauiani, & Guidonis ratas esse. 234. vsurpans episcopatum in diœcesi diuersarum linguarum. 234. religiosi vsurpantes magistratum aliquem. 234. religiosus extra claustrum discens leges, vel phisicam. 234. qui Bononiæ scholarium hospicia conducunt sine consensu habitantium. 234. iubentes vel mandantes seruari leges, vel abusiones in ecclesiam. 234. offendens, interficiens christianum aliquem per assassinos, vel id mandans adiuuans, ac recipiens eos homines. 235. iubens ne sui subditi panem vendant, vel aliud officium prestent religiosis. 235. vsurpans regalia, vel titulum aduocationis in locis pijs vacantibus. 236. religiosi hoc fieri mandantes. 236. religiosi locantes domos pub. fœneratoribus. 236. impediens litigantes in foro ecclesiastico. 236. libertatem ecclesiasticam. 237. 209. qui pignorationes. seu represalias in religiosos, eorumve bona concedunt. 236. qui suunt fraudes, vt iudex eat ad mulierem tamquam testem. 236. qui vocati ad dirigendas moniales, si non abstinent se ab ijs, vnde discordiæ oriri possunt. 236. lędens religiosam, eius ve propinquos, si voluerint eligere, quam ipse voluisset. 237. conpellentes clericos, vt ecclesias, eiusue iura laicis subijciant. 237. molientes, vt conseruatores intromittant se alijs causis, quam, quę ad se pertineant. 237. domini temporales vel alij magistratus, qui impediunt, quominus animaduertatur in hęreticos, vel adiuuans eos, &c. 237. qui nunciat, scribit, vel secreto loquitur cũ aliquo Cardinali in conclaui. 238.

Rectores

impugnans

impugnans literas pont. max. ante eius coronationem. 241. *assumentes statum, vel sectam fraticellorum, Bixochorum, Beghinarum, & antistites id concedentes.* 241. *alienantes bona ecclesiastica, vel alienata recipientes.* 241. *qui impedierint legatos, vel nuncios apostolicos.* 242. *imprimentes librum aliquem inscio episcopo.* 242. *impugnans montes pietatis.* 242. *qui dicunt confessionem sacramentalem non esse necessariam ad digne sumendam eucharistiam habita facultate confessarij.* 243. *impedientes ne fructus, & census alicuius templi percipiantur ab ijs ad quos pertinent. excommunicatio Papa.* 243. *clericos, qui huiusmodi fraudis inuentores fuere* 243. *si quis dixerit matrimonium contractum à filio familias in scio patre posse dirimi.* 243.15. *Raptores mulierũ, vel fauentes.* 244. *domini, aut alij impedientes quo minus matrimonia libere contrahantur.* 244. *magistratus non auxiliantes episcopis pro clausura monialium.* 244. *cogens aliquam ad ingrediendum monasterium, &c. quiq; fauerint, adiuuerint.* 245. *religiosi vel laici assentientes facientes ve hoc, & præsentes intersint.* 245. *qui impedierit mulieres, quo minus fiant religiosæ.* 245. *qui concesserint christianis locum præliandi, vel singularis certaminis, qui præliantur singulari certamine. quiq; consulunt, fauent hortantur ad hoc.* 246. 250. *qui asserunt indulgentias nihil valere.* 246. *qui mandant alicui beneficium, & aliquid inde auferunt, vel de fructibus, vel sibi promitti*

non curat. 254. *religiosi missi legati ad reges, &c. si acceperint dona, licet vltro donata, vel literas cõmendatitias &c.* 255. *qui habet, vel recipit beneficium in confidentiam (vt dicitur)* 255. *simoniaci, vel in ordine, vel in sacerdotio vel mediator huius rei.* 255. 256. *religiosæ exeuntes à clausura, hoc est à foribus exterioribus nec non qui eis veniam dant, vel ducunt, vel receperint hospitio.* 256. *magistratus sacræ pœnitentiariæ, qui donum aliquod acceperint, etiam à sponte donante ad expediendum negotium aliquod.* 256. *qui interfecerint vel verberauerint aliquem ex magistratibus inquisitionis, vel eorum testem, vel sustulerint scriptum aliquod, quiq; re, consilio, adiuuant hos.* 256. 257. *qui petierint veniam* 115. *vel pro eis suplicare ausi erunt.* 257. *qui mandantes beneficium alicui aliquid sibi, vel mensæ episcopali, aut capitulari sibi retinent, seruant vel paciscuntur.* 257. *episcopi proponentes populo iudicem casuum sibi reseruatorum, cum gratijs, & indulgentijs, &c. & in quam pœnam incurrant.* 258. *magistratus permittentes ferri arma breuia, & vetita quiq; ea ferunt.* 259. *mulieres ingredientes monasteria religiosorum regularium, quiq; eas permittunt.* 259. *si quis, mortuo aliquo domino alicuius loci dictionis romane eccles. locutus erit vt locus ille subijciatur alicui.* 261. *inquisitores dominicani non possunt procedere contra minores nec ij cõtra illos* 261. *miniantes circulos cereos, seu agni diuini imagines cereas.* 261. *legati, gubernatores,*

magistratus

magistratus iurisdictionis ecclesiasticæ reuocantes, recipientes, vel permittentes paricidam seu exulem aliquem. 263. Barones etiam ac domini romani, si hoc fecerint excommunicati sunt. 263. ijdem Barones, & domini, qui ad vlciscendam iniuriam aliquam domum communiunt, & consceleratos tenent. 264. ijdem Barones, & ciues romani, qui persequentes iniurias suas, vel suorum vulnerant, interficiunt, vel vtut, lædunt aliquẽ sui inimici 264. Barones, & magistratus Regni Neapo. non possunt recipere exules romanos. 264. qui obligarunt se soluturos annatas, & pensiones cameræ apost. vel sunt prędes, & sponsores, 265. impedientes, vel offendentes aut molestantes collegium, & deputatos fabricæ diui Petri. 265. episcopi superioresq; prælati, qui mutatis vestibus extra suas diœceses immodestè peregrinantur. 266. ijdem mutatis vestibus venientes Romam, & inde discendentes non petita venia à Pont. Max. eoq; non viso. 266. qui supra dictos prelatos receperint hospitio, & hoc Pont. Max. non docuerint. 266. ijdem prelati absq; licentia sui superioris extra diœcesim pernoctantes. 266. qui in regno galliæ cuderint nummos ad vlterinos, vel extra regnum eos soluerint. 267. piceni deturbantes vel minantes aut lędentes magistratum aliquem. 267. allobrogum seu delphinatus iudices si biennio causas non confecerint 267. 268. Pontifices, sacerdotesq; aliqui germani non seruantes instituta, & capitula inter se, & mendicantes. 268. mendicantes non

 seruantes

seruantes eadem 268. *religiosi, qui ordinationem, & reseruationes pro ecclesia Tolosana non seruauerint: iuuans consilio vel re supradictos.*268. *qui vacantis beneficij fructus sibi aliquid percipit, &c.* 269. *Franciscini corrumpentes aliquem in eligendis perfectis, quiq; corrumpi sinet, qui ve fauorem aliquem extra religionem procurauerit.* 269. *collegium. D. Lazari si vtetur priuilegijs derogatis, & reuocatis.* 270. *episcopi, seu alij seculares effecti suspensi à collatione beneficij cuius patronatus habebat ius, si sic suspensi conferre, presentare, &c. ausi erunt.* 270. *non indicantes conscios conspirationis in cardinalem.* 270 *humiliati ordinis præpositi si receperint aliquem ad professionem vel non obseruauerint bullam.* 271. *Barones, alijq; domini in dictione ecclesiastica ementes frumenta aliasq; fruges plusquam postulat suæ domus necessitas.*271. *ijdem impedientes aliquem afferentem annonam ad urbem Roma.*271.272.*qui tempore inter regni nomen vicarij, seu alterum titulum vsurpant.* 272. *qui receperint aliquem supradictam dignitatem exercentem, vel ei paruerint, vel adiuuerint.* 272. *religiosi, qui sine venia sui superioris ad oras transmarinas se conferunt.* 273. *commissarij, & legati ad cognoscendum vtrum res ecclesiæ alienata vertatur in euidens damnum ecclesiæ.* 273.*inquisitores, eorumq; commissarij, vel episcoporum, &c. pecunias nullo iure extorquentes, vel ob delictum clerici &c.* 274. *qui populantur, spoliant vel inflam-*

mant

Ff 3 *vehentes*

F

Hæretici

Iactantia

Inconstantia

forma

Lictores

M

Gg *Mendacium.*

Molitiei

latam

N

O

P

mentis. 15. *Ducentis vxorem à se adulteratam*. 15. *vel ante pœnitentiam*. 15. *Sacerdotis, qui præsens interest clandestinis nuptijs*. 15. *latronis*. 15. *Clerici non recitantis horarias preces, quibus metropolitana ecclesia vtitur*. 15. *interficientis herum, heramuè*. 15. 16. *Matrem*. 16. *violantis. votum*. 16. *Blasfemantis Deum diuosuè*. 16. *inflammantis templum*. 16. *Domum Areamuè*. 17. *sacerdotis excommunicati celebrantis*. 17. *sacerdotis, in perpetuum sacerdocij sui gradu amoti, & celebrantis*. 17. *Episcopi dissimulantis corrigere venditionem ministeriorum*. 17. *iniustè excommunicantis*. 17. *sacerdotis fornicantis cum filia spirituali*. 17. *scienter rebaptizati*. 18. *Episcopi, aut alius religiosi*. 18. *coacti falsum testimonium dicentis*. 18. *filium suum opprimentis*. 18. *adulteri fornicatorisuè*. 18. *iniustè accusantis capitis*. 18. 19. *sortilegij* 19. *respicientis furta in astrolabio*. 19. *AEdes magicis cantionibus lustrantis*. 19. *patroni perdentis res ecclesiæ* 19. *iurantis se ad pacem non rediturum*. 19. *Ducentis filiam spiritualem*. 19. *sacerdotis, cuius culpa sanguis Christi in terram effusus est*. 20. *incautè demittentis* 20. *Episcopi cędem facientis, & sacerdotis*. 20. *homicidium*. 20. *casu facientis cędem*. 20. *sponte*. 20. *occidentis clericum aliquem*. 20. *sacerdotem*. 21. *coeuntis contra naturam, aut cum brutis*. 21. *contrahentis matrimonium contra vel in interdictum ecclesię*. 21. *confessarij peccata penitentis patefacientis*.

Pater

Prædicator

Publica-

S

Sacerdo-

T

Theologus

Typographi.

V

Virginis

Vormac.

F I N I S.

REGISTRVM.

a A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh.

Omnes sunt quaterniones.

PLACENTIAE,
M. D. LXXXII.